T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI
PROTOHİSTORYA VE ÖNASYA ARKEOLOJİSİ BİLİM DALI

ANADOLU'DA BAŞLANGICINDAN II. BİN YIL SONUNA KADAR TAŞ KAPLAR

Metin SIĞIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Tayfun YILDIRIM

KONYA-2008

İÇİNDEKİLER……...……...i-iv
ÖNSÖZ……...1
KISALTMALAR VE BİBLİYOGRAFYA……2
1 – GİRİŞ……18
1. 1- Konu……..18
1. 2- Kapsam……..18
1. 3- Amaç……..19
1. 4- Yöntem……..19
2- TAŞKAPLARA KAYNAKLIK EDEN MALZEME VE YAPIM TEKNİKLERİ…...21
2. 1- Malzeme……21
2. 1. 1- Klorit……21
2. 1. 2- Bazalt……21
2. 1. 3- Mermer……..22
2. 1. 4- Alabaster……23
2. 1. 5- Obsidiyen……...23
2. 1. 6- Radiolarit……...26
2. 1. 7- Kalsit……..26
2. 1. 8- Serpantin……26
2. 1. 9- Hematit……..27
2. 2- Üretim Teknikleri……..28
2. 3- Taş Kapların İşlev ve Kullanım Alanları……...33
3- ANADOLU'DA BAŞLANGICINDAN M.Ö. 2. BİN YIL SONUNA KADAR TAŞ KAPLARIN ELE GEÇTİĞİ YERLEŞİMLER……...39
3. 1- Neolitik Dönem Yerleşimleri……39
3. 1. 1- Hallan Çemi……..39
3. 1. 2- Körtik Tepe……...39
3. 1. 3- Nevali Çori……41
3. 1. 4- Çayönü……...42
3. 1. 5- Demirköy Höyük……...43
3. 1. 6- Mezra Teleilat……44
3. 1. 7- Cafer Höyük……...46
3. 1. 8- Göbekli Tepe……46
3. 1. 9- Salat Camii Yanı……47
3. 1. 10- Kumartepe……..48

3. 1. 11- Çatal Höyük……...49
3. 1. 12- Aşıklı Höyük……..50
3. 1. 13- Hacılar……51
3. 1. 14- Höyücek……52
3. 1. 15- Bademağacı Höyüğü……..53
3. 1. 16- Yeşilova Höyüğü……...54
3. 2- Kalkolitik Dönem Yerleşimleri..……56
3. 2. 1- Beycesultan……56
3. 2. 2- Köşk Höyük……..……56
3. 2. 3- Yümük Tepe……..58
3. 2. 4- Tell Kurdu……..59
3. 2. 5- Güvervinkayası……..60
3. 2. 6- Kulaksızlar……60
3. 2. 7- Gülpınar……62
3. 2. 8- Kumtepe……62
3. 2. 9- Demircihöyük……63
3. 3- Eski Tunç Çağı Yerleşimleri……..65
3. 3. 1- Arslantepe……..65
3. 3. 2- Aphrodisias……66
3. 3. 3- Yenihayat……...68
3. 3. 4- Boğazköy……...69
3. 4- Asur Ticaret Kolonileri Çağı ve Hitit Yerleşimleri……72
3. 4. 1- Kültepe……...72
3. 4. 2- Acemhöyük……73
3. 4. 3- Alaca Höyük……..75
3. 4. 4- Alişar Höyük……..76
3. 4. 5- İnandıktepe……77
3. 4. 6- Kuşsaray……78
3. 4. 7- Tell Açana……79
4- ANADOLU'DA BAŞLANGICINDAN M.Ö. 2. BİN YIL SONUNA KADAR TAŞ KAP FORMLARI……...81
4. 1- Neolitik Dönemde Taş Kapların Form Özellikleri……..81
4. 1. 1- Çanaklar……81
4. 1. 1. 1- Basit Ağız Kenarlı Küresel Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar……81

4. 1. 1. 1. 1- Bezemesiz Basit Ağız Kenarlı Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar……81
4. 1. 1. 1. 2- Bezemeli Basit Ağız Kenarlı Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar……..84
4. 1. 1. 2- İçe Dönük Ağız Kenarlı Çanaklar……86
4. 1. 1. 2. 1- Bezemesiz İçe Dönük Ağız Kenarlı Çanaklar……...86
4. 1. 1. 2. 2- Bezemeli İçe Dönük Ağız Kenarlı Çanaklar……87
4. 1. 1. 3- "S" Profilli Çanaklar……...87
4. 1. 1. 4- Sığ Gövdeli Çanaklar……88
4. 1. 1. 5- "U" Biçimli Çanaklar……89
4. 1. 1. 6- Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çanaklar……89
4. 1. 1. 7- Minyatür Çanaklar……90
4. 1. 1. 8- Dalgalı Ağız Kenarlı Çanaklar……..91
4. 1. 1. 9- Kaideli Çanaklar……91
4. 1. 1. 9. 1- Alçak Kaideli Çanaklar……91
4. 1. 1. 9. 2- Yüksek Kaideli Çanaklar……...91
4. 1. 1. 10- Ayaklı Çanaklar……92
4. 1. 1. 10. 1- Kısa Ayaklı Çanaklar……92
4. 1. 1. 10. 2- Yüksek Ayaklı Çanaklar……92
4. 1. 1. 11- Kabartmalı Çanaklar……..93
4. 1. 2- Vazolar……...94
4. 1. 2. 1- Bezemesiz Vazolar……94
4. 1. 2. 2- Bezemeli Vazolar……...95
4. 1. 3- Yayvan Tabaklar……97
4. 1. 4- Kepçeler……98
4. 1. 5- İşlevi Değiştirilmiş Taş Kap Parçaları……...98
4. 2- Kalkolitik Dönem Taş Kapların Form Özellikleri……...100
4. 2. 1- Çanaklar……...100
4. 2. 1. 1- Basit Ağız Kenarlı Çanaklar……100
4. 2. 1. 2- Dışa Dönük Ağız Kenarlı Çanaklar……101
4. 2. 1. 3- Oval Dipli Çanaklar……101
4. 2. 1. 4- Ayaklı Çanak……...101
4. 2. 2- Tabak……...102
4. 2. 3- Sivri Dipli Vazolar……...102
4. 3- Eski Tunç Çağı Taş Kapların Form Özellikleri……104
4. 3. 1- Çanaklar……...104

4. 3. 1. 1- Basit Ağız Kenarlı Çanaklar……104
4. 3. 1. 2- Dışa Dönük Ağız Kenarlı Çanaklar……104
4. 3. 1. 3- Akıtma Kanallı Çanaklar……104
4. 3. 1. 4- Ayaklı Çanaklar……...105
4. 4- Asur Ticaret Kolonileri Çağı ve Hitit Çağında Taş Kapların Form Özellikleri….106
4. 4. 1- Obsidiyen Kaplar……106
4. 4. 1. 1- Kabartma Yivli Obsidiyen Vazolar……..……...106
4. 4. 1. 2- Dışa Dönük Ağız Kenarlı Obsidiyen Vazolar……..……...107
4. 4. 1. 3- Obsidiyen Tabak……...……...108
4. 4. 1. 4- Obsidiyen Riton……...……109
4. 4. 1. 5- Kazı Bezemeli Obsidiyen Kap……109
4. 4. 1. 6- İmalatı Bitmemiş Obsidiyen Kaplar……109
4. 4. 2- Çanaklar……...110
4. 4. 2. 1- Basit Ağız Kenarlı Çanaklar……110
4. 4. 2. 2- Kulplu Çanaklar……...111
4. 4. 2. 3- Akıtma Kanallı Çanak……111
4. 4. 2. 4- Ayaklı Çanaklar……...111
4. 4. 2. 4. 1- Kısa Ayaklı Çanaklar……...112
4. 4. 2. 4. 2- Yüksek Ayaklı Çanaklar……..112
4. 4. 3- Tabaklar……...113
4. 4. 4- Vazolar……113
4. 4. 4. 1- Alabastron Tipli Vazolar……114
4. 4. 4. 2- Düğme Dipli Vazolar……...115
4. 4. 4. 3- Yüksek Silindir Kaideli Vazo……..115
4. 4. 4. 4- Basit Ağız Kenarlı Silindir Gövdeli Vazo……...115
4. 4. 5- Kapaklı Kase……116
4. 4. 6- Bardak……..116
5- KARŞILAŞTIRMA VE SONUÇ…….117
KATALOG (KAT. 1-183)…….……129
TABLOLAR (1-4)…….175
LEVHALAR LİSTESİ…….176
LEVHALAR (1-72)…….……..188
HARİTA (I-III)…….……...….261

ÖNSÖZ

İnsanlığın en eski buluşlarından biri de doğal taşın şekillendirilip, kendisi için kap kacak ve diğer nesneler üretmesidir. İlk örneklerinden itibaren çağlar boyunca kalite, biçim, süslemeleriyle insanın günlük kullanımına ve diğer gereksinimlerine yanıt veren taştan yapılmış kaplar, çeşitli özellikleriyle, aynı zamanda ulusların kültürlerinin de ayırıcı örnekleri olmuştur. Bugün de taş kap yapımcılığı ilkel tiplerden, en gelişmiş örneklerine kadar ve yukarıda sözünü ettiğimiz kültür belirleyiciliği ile, günümüz için de geçerli olan bir sanat kolu yaşamaktadır. İşte bu gerçekten yola çıkarak belirtmek gerekirse, arkeolojide taş endüstrisinin ayrı bir önemi ve yeri vardır. Anadolu'nun arkeolojik açıdan ne derece zengin ve verisi bol bir bölge olduğu düşünülürse, elde edilen sonuçların birbirleri ile olan karşılaştırılmalarının ve bunlardan çıkan sonuçların değerlendirilmesinin ne derece vakit alıcı ve zor olduğu bir gerçektir. Böylesi bir konunun hazırlanması sırasında ortaya çıkan bilimsel sorunların çözümünde bana destek olan, araştırma ve yorumlarımda yol gösteren, bu konuda benden yardımlarını esirgemeyen ve çalışmalarımı değerli fikirleriyle yönlendiren danışmanım Sayın Hocam Prof. Dr. Tayfun YILDIRIM'a burada teşekkürlerimi sunarım.

Tez konumun belirlenmesinde ve tez çalışmam boyunca her türlü desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Ahmet Adil TIRPAN'a, tezimdeki çeşitli teknik konularda yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Aliye ÖZTAN'a çok teşekkür ederim. Çizimlerde yardımcı olan doktora öğrencisi Arkeolog Nihal DURNAGÖLÜ'ne, çalışmalarım sırasında Almanca metinlerin çevirisinde yardımcı olan Reyhan SIĞIN'a, İngilizce metinlerin çevirisinde yardımcı olan doktora öğrencisi Arkeolog Osman DOĞANAY ve Uğur ÇIPLAK'a, kütüphanesinden yararlanmamı sağlayan ve değerli yorumlarını aldığım gazeteci yazar Özgen ACAR'a, tezimin yazım aşamasında görüşleriyle tezime katkıda bulunan Arş. Gör. Seda KARAÖZ ARIHAN ve yüksek lisans öğrencisi Arkeolog Savaş DURNAGÖLÜ'ne, olumlu bir çalışma ortamı içinde maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen ev arkadaşlarım Arkeolog Yunus TUNCEL, Arkeolog Mahmut AKBULUT, Arkeolog Abdülsamet ŞAHİN'e, yazımlarda yardımcı olan yüksek lisans öğrencisi Arkeolog Mehmet NAHİT ÇİÇEK'e, tezde adı geçen taş türleri hakkında bilgilerine başvurduğum Jeoloji Mühendisleri Arş. Gör. Yavuz HÜSEYİNCA, Arş. Gör. İsmail İNCE ve Arş. Gör. Ali BOZDAĞ'a tez çalışmam sırasında bana yardımcı olan ismini sayamadığım herkese teşekkür ederim.

Ayrıca, çalışmalarım sırasında beni destekleyen, hayatı birlikte omuzladığım sevgili nişanlım Arkeolog Safiye AYDIN'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Metin SIĞIN

Konya 2008

KISALTMALAR ve BİBLİYOGRAFYA

Abay 2008 :E. Abay, "*Beycesultan Kazısı*", Uluslararası Kazı, Araştırma**,** ve Arkeometri Sempozyumu'nun 30. Yılı Anısına, Türkiye. Arkeolojisi, (2008), 62-63.

Akyurt 1998 :İ.M. Akyurt, M.Ö. 2.Binde Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri. Ankara 1998.

Algaze-Rosenberg 1990 :G.Algaze-M.Rosenberg,"*The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project, 1989*", **AST** VII, (1990), 137–161.

Algaze 1991 :G. Algaze, "*The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project: A Preliminary Report of the 1989–1990 Seasons*", **Anatolica** 17, (1990), 175- 240.

Algaze 1992 :G. Algaze, "*The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance*", **AST** IX, (1992), 425–445.

Anadolu Medeniyetleri 1983 :Avrupa Konseyi 18. Avrupa sanat Sergisi Anadolu Medeniyetleri.(Edt. F.Edgü) İstanbul 1983.

Anatolian Civilisations 1983 :Council of Europe XIIIth European Art Exhibition İstanbul 22. Mai–30 Oktober 1983: The Anatolian Civilisations 1983, 49 A32.

Aurenche-Cauvin 1986 :O. Aurenche-J. Cauvin, "*Les Faulles 1985 a Cafer Höyük*", **KST** VII/I (1986), 39–49.

Aurenche 2007 :O. Aurenche, "*Cafer Höyük*", 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt. C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe 2007, 423.

Aurenche 2007a :O. Aurenche, "*Cafer Höyük*", 12000 Yıl Önce Anadolu'dan Avrupa'ya Yolculuğunun Başlangıcı, Neolitik Dönem (Edt. N. Başgelen), YKY, (2007), 92.

Balkan-Atlı 2005 :N. Balkan-Atlı,"*Paleolitikten Günümüze Obsidiyen*", **TEBEH** 19, TEBE (2005), 1-3.

Balkan Atlı-Binder 2007 :N. Balkan-Atlı-D. Binder, "*Kalatepe: Orta Anadolu'da Bir Neolitik Obsidiyen İşliği*", 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt. C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 517.

Başaran 1998 :C.Başaran, Arkeolojiye Giriş, Erzurum 1998.

Baykal Seeher 2002 :A.Baykal Seeher, "*Boğazköy-Hattuşa, Tunç Çağı, Anadolu'nun süper gücü Hititlerin başkenti, bin Tanrılı Şehir, Hattuşa*", **Arkeo Atlas**, sayı I (2002), 142-143.

Boehmer 1972 :R.M. Boehmer, Die Kleinfunde Von Boğazköy, Aus Den Grabungskampagnen 1931–1939 und 1952–1969.Berlin 1972.

Braidwood- Braidwood 1960 :J. Braidwood-L.S. Braidwood, Excavations in the Plain of Antioch I, The Earlier Assemblages Phases A-J, The University of Chicago Oriental İnstitüte Publications Volume LXI, The University of Press Chicago-İlliois, 1960.

Buchholz-Karageorghis 1971 :H.G. Buchholz-V.Karageorghis, Altagais und Altkypros, Tübingen1971.

Casanova 1991 :Casanova, M., La Vaiselle d'albatre de Mésopotamie, d'Iran et d'Asie Centrale aux III. et II. Millénaires Avant J.-C., Paris 1991.

Cauvin-Aurenche-Claire Cauvin-Atlı 2007 :J. Cauvin-O. Aurenche-M.Claire Cauvin-N.B.Atlı, "*Cafer Höyük Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Ait Bir Yerleşme*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 99–114.

Cheetham 1984 :F.Cheetham, English Medieval Alabasters, Oxford 1984.

Childe 1928 :V.G. Childe, The most ancient East. The Oriental prelude to European history, 1928.

Childe 1936 :V.G. Childe, Man make himself, 1936.

Çelik 1993 :M. Çelik, Özel Mineraloji, Konya 1993.

Deshayes 1960 :J. Deshayes, Les Qutils de Bronze de I'Indus au Danube, (IVé au IIé millénairé), Paris 1960.

Davis 1982 :M.K. Davis, "*The Çayönü Ground Stone, Prehistoric Village Archaeology in South-Eastern Turkey Bristish Archaeological Reports*" (BAR) International Series 138 (Edt. L.S. Braidwood ve R.J. Braidwood) (1982), 73-174.

Derin 2007 :Z. Derin, "*Yeşilova Höyüğü*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı,Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 377-385.

Duru 1989 :R. Duru, "*Were the Earliest Cultures at Hacılar Really Aceramic*", Anatolia and the Near East. Studies in Honor of Tahsin Özgüç, (Edt. M. Mellink ve diğerleri) TTKY (1989), 99-105.

Duru 1994 :R. Duru, "*Hacılar'ın En Eski Kültürleri Gerçekten Çanak-çömleksiz mi idi?*", **AnAr** III (1994), 1-12.

Duru 2003 :R. Duru, "*Bademağacı Kazıları 2000 ve 2001 Yılları Çalışma Raporu*", **Belleten** LXVI-246, TTKY (2003), 549-594.

Duru-Umurtak 2005 :R. Duru-G. Umurtak, Höyücek. 1988-1992 Yılları Arasında Yapılan Kazıların Sonuçları, Ankara 2005.

Duru 2007 :R. Duru, "*Höyücek*", 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt. C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 478.

Duru 2007a :R. Duru, "*Göller Bölgesi Neolitiği: Hacılar-Kuruçay Höyüğü-Bademağacı Höyüğü*", Türkiye'de Neolitik Dönem (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 331–361.

Duru 2007b :R. Duru, "*Bademağacı Höyüğü*", 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt. C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 474.

Duru 2008 :R. Duru, M.Ö. 8000'den M.Ö. 2000'e Burdur-Antalya Bölgesi'nin Altı Bin Yılı, Antalya 2008.

Efe 1988 :T. Efe, Demircihöyük 111, 2, C. Die frühbronzezeitliche Keramik der jüngeren Phasen. Mainz: Rudolph Habelt. 1988.

El-Khauli 1978 :Ali El-Khauli, Egyptian Stone Vessels Predynastic Period to Dynasty III, Typology and analysis Mainz/Rheim 1978.

Erim Özdoğan 2007 :A. Erim Özdoğan, "*Çayönü*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı,Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 57-98.

Esin-Harmankaya 2007 :U. Esin-S. Harmankaya, "*Aşıklı Höyük*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı,Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 255-272.

Frangipane 2004 :M. Frangipane, Alle origine del potere. Arslantepe, la collina dei leoni, Milano 2004.

Frangipane 2005 :M. Frangipane, "Centralization Processes in Greater Mesopotamia: Uruk "Expansion" as the climax of systemic interactions among areas oh the greater Mesopotamian region, in Uruk Mesopotamia and its neighbors", (Edt. M.S. Rothman) School of American research pres, Santa Fe (2005), 307-347.

Frangipane 2008 :M. Frangipane, "*Arslantepe Kazısı*", Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu'nun 30. Yılı Anısına, Türkiye Arkeolojisi, (2008), 40-41.

Garstang 1953 :J. Garstang, Prehistoric Mersin, Yümük Tepe in Southern Turkey, Oxford at the Clarendon Press, 1953.

Gülçur 2008 :S. Gülçur, "*Güvercinkayası Kazısı*", Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu'nun 30. Yılı Anısına, Türkiye Arkeolojisi, (2008), 106-107.

Güldoğan 2008 :E. Güldoğan, "*Aşıklı Höyük Sürtmetaş Endüstrisi Kesiciler ve Diğer Araç, Silah ve Aletler Grubu*" Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı, Euergetes Cilt I, (Edt. İ. Delemen, S. Çokay-Kepçe, A.Özdizbay, Ö. Turak), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, (2008), 521-530.

Hauptmann 1988 :H. Hauptmann, "*Nevalı Çori: Architektur*", **Anatolica** 15, (1988), 99-100.

Hauptmann 1992 :H. Hauptmann, "*Nevalı Çori: Eine Siedlung des Akeramischen Neolithikums am Mittleren Euphrat*", Nürnberger Blatter zur Archaologie 8, (1992), 15-33.

Hauptmann 1993 :H. Hauptmann, "*Ein Kultgebaunde in Nevali Çori*", Between the Rivers and over the Mountains, Arceologica et Mesopotamica Alba Palmieri Dedicata: 37-69. (Edt.M. Frangipane vd.) Dipartimento di Scienze Storiche Archeologiche e Ankropologiche dell'Antichita Universita di Roma, (1993), 37-69.

Hauptmann 1997 :H. Hauptmann, "*Nevalı Çori*" Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi II, (1997), 1343-1344.

Hauptmann 1999 :H. Hauptmann, "*Yukarı Mezopotamya'da Erken Neolitik Dönem*", 1998 Yılı **AMMK** 8, (1999), 117-154.

Hauptmann 2002 :H. Hauptmann, "*Upper Mesopotamia in its regional Context during the early Neolithic*" The Neolithic of Central Anatolia Internel Developments and externel Relations During the 9th-6th Millenia Cal. BC. (Edt. F. Gerard ve I. Thissen), (2002), 263-275.

Hauptmann 2007 :H. Hauptmann, "*Nevali Çori ve Urfa Bölgesinde Neolitik Dönem, Genel Bir Bakış*" Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı,Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 131-164.

Hauptmann 2007a :H. Hauptmann, "*Nevali Çori*" 12.000 Yıl Önce Anadolu, Erken Neolitik Dönem Yontuları", 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt.C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe, (2007), 442.

Hauptmann 2007b :H. Hauptmann, "*Nevali Çori*" 12000 Yıl Önce Anadolu'dan Avrupa'ya Yolculuğunun Başlangıcı, Neolitik Dönem (Edt. N. Başgelen), YKY, (2007), 97-98.

Hauptmann-Schmidt 2007 :H. Hauptmann-H. Schmidt, "*12.000 Yıl Önce Anadolu, Erken Neolitik Dönem Yontuları*", 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt.C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe, (2007), 430–439.

Hawass 2003 :Z. Hawass, "*Mısır'ın Unutulmuş Hazineleri*" National Geographic Türkiye, İstanbul, 2003.

Hodder 2007 :I. Hodder, "*Çatal Höyük*", 2.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt.C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 464.

Hodder 2007a :I. Hodder, "*Çatal Höyük*" Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı,Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 313-329.

Hodges 1976 :H. Hodges, Artifacts, An introduction to early materials and technology, London 1976.

Hood 1978 :S.Hood, The Arts in Prehistoric Greece, Fletcher 1978.

Jammous-Stordeur 1999 :B. Jammous-D. Stordeur, Jerf el-Ahmar. Un site Mureybetien du Moyen Euphrate Syrien. Horizon PPNA-Xe millenaire avant JC. In: G. del Olmo Lete/J.-L. Montero Fenollos (Hg.): Archaeology of the Upper Syrian Euphrates, the Tishrin Dam area: proceedings of the Internaional Symposium held at Barcelona, January 28 th–30 th, 1998, (1999), 57–69

Joukowsky 1986 :M.S. Joukowsky, Prehistoric Aphrodias, An Account of the Excavations and Artifact Studies, Archaeologia Translantica II, 1986.

Karul-Ayhan-Özdoğan 2002 :N. Karul-A. Ayhan-M. Özdoğan, "*2001 Yılı Mezraa Teleilat Kazısı*", **KST** 24/I, (2002), 159–167.

Karul 2003 :N. Karul, "*Mezraa Teleilat Yerleşmesi ve "AB" Yapısı*", Ufuk Esin'e Armağan, Köyden Kente Yakındoğu'da İlk Yerleşimler (Edt. M. Özdoğan-H. Hauptmann- N. Başgelen) Arkeoloji ve Sanat Yayınları, (2003), 525–532.

Korfmann 1979 :M.Korfmann, "*Die Grabungen am Demircihöyük bei Eskişehir im Jahre 1975*", VIII. **TTK** I. Cilt, (1979), 93-100.

Koşay 1938 :H.Z. Koşay, Ausgrabungen von Alaca Höyük 1936, in TTKY, V/2, Ankara 1938.

Koşay 1951 :H.Z. Koşay, Les Fouilles d'Alaca Höyük 1937-1939, in, TTKY V/5, Ankara 1951.

Koşay 1966 :H.Z. Koşay, "*Kuşsaray (Çorum) Sondajı*", **TAD** XV/I, TTKY, (1966), 89-97.

Koşay-Akok 1950 :H.Z. Koşay-M. Akok, Amasya Mahmatlar Köyü Definesi, in, **Belleten** XIV/55, 1950.

Koşay-Ünal-Çizgen 1965 :H. Koşay-A. Ünal-A. Çizgen, "*1964 Alaca Höyük Kazısı Raporu*", **TAD** XIV-1-2, TTKY, (1965),161-216.

Koşay-Akok 1966 :H.Z. Koşay-M. Akok, Ausgrabungen von Alaca Höyük, Vorbericht über die Forschungen und Entdeckungen von 1940-1948, in,TTKY V/6, Ankara 1966.

Koşay-Akok 1973 :H.Z. Koşay-M. Akok, Alaca Höyük Excavations 1963-1967, **TTKY** V/28, Ankara 1973.

Koşay-Vary 1974 :H.Z. :Koşay-H.Vary, "*İkiztepeler 1965 Kazısı Raporu*", **TAD** XXI 1 (1974), 80.

Kozlowski-Aurenche 2005 :S.K.Kozlowski-O. Aurenche, Territories, Boundaries and Cultures in the Neolithic Near East, BAR IS 1362, 2005.

Köksal-Schmidt-Klaus Schmidt 2007 :Ç. Köksal- Schmidt-Klaus Schmidt, "*Boncuklar, Taş Kaplar, Taş Tabletler, El Sanatlarında Uzmanlaşma ve Taş Devri Sembol Sistemi*" 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt.C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 449–456.

Kulakoğlu 2008 :F. Kulakoğlu, "*Kültepe Kazısı*" Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu'nun 30. Yılı Anısına, Türkiye Arkeolojisi, (2008), 156-157.

Leiden 1986 :Schatten uit Turkije- Türkiye'nin tarihi zenginlikleri- Treasures from Turkey. Ausstellungskatalog Leiden 1986.

Lloyd-Mellaart 1962 :S. Lloyd-J. Mellaart, Beycesultan I, London 1962.

Lucas 1934 :A.Lucas, Ancient Egyptian Materials & Industries, London 1934.

Mansel 1999 :A.M. Mansel, Ege ve Yunan Tarihi, Ankara**,**1934.

Mellaart 1967 :J. Mellaart, Çatal Höyük: a Neolithic Town in Anatolia. Thames and Hudson, London 1967.

Mellaart 1970 :J. Mellaart, Excavatıons at Hacılar I-II, Edinburgh 1970.

Mellaart 2003 :J. Mellaart, Çatalhöyük Anadolu'da Bir Neolitik Kent, İstanbul 2003.

Miyake 2006 :Y.Miyake, "*2004 Yılı Diyarbakır İli, Salat Camii Yanı Kazısı*", **KST** 27/2, (2006), 117-130.

Miyake 2007 :Y. Miyake, "*2005 Yılı Diyarbakır İli, Salat Camii Yanı Kazısı*", **KST** 28/2, (2007), 283-294.

Miyake 2007a :Y. Miyake, "*Salat Camii Yanı: Dicle Havzası'nda Çanak Çömlekli Neolitik Döneme Ait Yeni Bir Yerleşme*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı,Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 20-37.

Miyake 2008 :Y. Miyake, "*2006 Yılı Diyarbakır İli, Salat Camii Yanı Kazısı*", **KST** 29/3, (2008), 211-222.

Moorey 1999 :P.R.S. Moorey, Ancient Mesopotamian Materials and Industries, The Archaeological Evidence, Winona Lake, Indiana, Eisenbrauns 1999.

Osten 1937 :H.H. Osten, The Alişhar Hüyük, Seasons 1930-32, Part I-II. Chicago, **OIP** XXIX. The University of Chicago Pres Illinois,1937.

Özdoğan-Karul-Ayhan 2000 :M. Özdoğan-N. Karul-A. Ayhan, "*Mezraa Teleilat 1999 Yılı Çalışmaları*", **KST** 22/I, (2000), 165-172.

Özdoğan 2007 :A. Özdoğan, "*Çayönü*" 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt.C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 424-425.

Özdoğan 2007a :A. Özdoğan, "*Çayönü*" 12000 Yıl Önce Anadolu'dan Avrupa'ya Yolculuğunun Başlangıcı, Neolitik Dönem (Edt. N. Başgelen), YKY, (2007), 89-91.

Özdoğan 2007b :A. Özdoğan, "*Mezraa-Teleilat*" 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt.C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 450.

Özdoğan 2007c :M.Özdoğan, "*Mezraa-Teleilat*" Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı,Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 189-202.

Özgüç 1955 :T. Özgüç, "*Kültepe Hafriyatı 1954 Ib Katı Eserleri* ", **Belleten** XIX, 73, (1955), 55-63.

Özgüç 1966 :N. Özgüç, Acemhöyük kazıları-Excavations at Acemhöyük, **Anadolu/Anatolia** X (1966),1-28; 29-52.

Özgüç 1986 :T. Özgüç, Kültepe-Kaniş II, Eski Yakındoğu'nun Ticaret Merkezinde Yeni Araştırmalar, TTKY-V-41, 1986.

Özgüç 1988 :T. Özgüç, İnandıktepe Eski Hitit Çağında Önemli Bir Kült Merkezi, **TTKY** V/43, Ankara 1988.

Özgüç 1996 :T. Özgüç, "*An obsidian storehouse close to theTtemples built by Anitta, king of Nesa*", (Edt.H.Gasche,B.Hrouda), Collectanea Orientalia-Histoire, Arts de l'espace et Industrie de la Terre. Ětudes offerts en hommage à Agnès Spycket, CPOA 3, Neuchatel, Paris (1996), 279-283.

Özgüç 1999 :T. Özgüç, Kültepe-Kaniş/Neşa Sarayları ve Mabetleri, **TTKY** V-46, 1999.

Özgüç 2002 :T. Özgüç, "*Alaca Höyük, İmparatorluğun Çekirdek Bölgesinde Bir Kült Merkezi*" Hititler ve Hitit İmparatorluğu 1000 Tanrılı Halk, (Edt. Wenzel Jacop), Bonn: Kunst-und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, (2002), 468-469.

Özkaya-San 2002 :V. Özkaya-O. San, "*Körtik Tepe 2001 Kazısı*" **KST** 24/II, (2002), 423–436.

Özkaya-San-Yıldızhan 2002:V. Özkaya-O. San-H.Yıldızhan, "*Körtik Tepe 2000 Kazıları*", Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2000 Yılı Çalışmaları, (Edt. N. Tuna ve diğerleri), ODTÜ / METU, (2002), 739-743.

Özkaya-San 2003 :V. Özkaya-O. San, "*Körtik Tepe 2001 Kazısı*" **KST** XXIV/2, (2003), 423–436.

Özkaya 2004 :V.Özkaya, "*Körtik Tepe: An Early Prepottery Neolithic Site İn The Upper Tigris Valley*", Anadolu'da Doğdu. Festschrift für Fahri Işık zum 60. Geburstag, (2004), 585-599.

Özkaya 2004a :V. Özkaya, "*2002 Yılı Körtik Tepe Kazısı*" **KST** XXV/1, (2004) 103–116.

Özkaya-San 2004 :V. Özkaya-O. San, "*2001 Körtik Tepe Kazıları*", Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2001 Yılı Çalışmaları, (Edt. N. Tuna, J. Greenhalg, J. Velibeyoğlu) ODTÜ / METU, (2004), 669–677.

Özkaya-Coşkun 2007 :V. Özkaya-A. Coşkun, "*Körtik Tepe*" 12000 Yıl Önce Anadolu'dan Avrupa'ya Yolculuğunun Başlangıcı, Neolitik Dönem (Edt. N. Başgelen), YKY, (2007), 86-88.

Özkaya-Coşkun 2007a :V. Özkaya-A.Coşkun, "*Körtik Tepe Kazıları Erken Neolitik Dönemde Bölgesel Kültürel İlişkiler Üzerine Bazı Gözlemler*", Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıldönümü Arkeoloji Bölümü Armağanı, Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları (Edt. B. Can-M.Işıklı), (2007), 85-98.

Özkaya-San 2007 :V. Özkaya-O. San, "*Körtik Tepe: Bulgular Işığında Kültürel Doku Üzerine İlk Gözlemler*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 21-36.

Özkaya-San 2007a :V. Özkaya-O. San, "*Körtik Tepe*" 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt. C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 436.

Özkaya ve diğerleri 2008 :V. Özkaya-O. San-G. Barın-A. Coşkun-M. Aksoy-F.S. Şahin, "*Körtik Tepe 2006 Kazısı*" **KST** 29/1, (2007),351-362.

Öztan-Faydalı 2003 :A. Özkan-E. Faydalı, "*Köşk Höyük'den Erken Kalkolitik Çağa Ait Bir Yapı*", **Belleten** Cilt: LXVII/248, TTKY (2003), 45-76.

Öztan 2007 :A. Öztan, "*Köşk Höyük: Niğde-Bor Ovası'nda Bir Neolitik Yerleşim*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 223-236.

Öztan 2007a :A. Öztan, "*Köşk Höyük*" 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt.C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 469.

Öztan 2008 :A. Öztan, "*Acemhöyük Kazısı*" Uluslararası Kazı, Araştırma Ve Arkeometri Sempozyumu'nun 30. Yılı Anısına, Türkiye Arkeolojisi, (2008), 10-11.

Özten 1979 :A. Özten, "*Acemhöyük Sarıkaya Sarayında Bulunan İki Taş Tabak*" **Belleten** XLIII, TTK, (1979), 381–384.

Özten 1988 :A. Özten, "*Acemhöyük Taş Kapları*" **Belleten** Cilt I-II, TTK (1988), 393–437.

Pavlu ve diğerleri 2007 :I. Pavlu-J. Rıdky-C. Wawruschka-S. Gülçur, "Grinding Stones And Handstones From The Chalcolithic Site Of Güvercinkayası (1996-2004)", **Anatolia Antiqua** XV (2007), 17-48.

Pedley 2002 :J.G.Pedley, Greek Art & Archaeology, London 2002.

Roodenberg-Wilkinson Bayrı Balkan 1984 :J.J. Roodenberg-T.J. Wilkinson-S. Bayrı Balkan, "Surveys and Soundings at Kumartepe: An Interim Report", Anatolica 11, (1984), 1-16.

Rosenberg-Togul 1991 :M. Rosenberg-H. Togul, "*The Batman River Archaeological Site Survey, 1990*", **Anatolica** 17, (1991), 241–254.

Rosenberg 1992 :M. Rosenberg, "*The Batman River Archaeological Reconnaissance Survey, 1990*", **AST** IX, (1992), 447-460.

Rosenberg-Davis 1992 :M. Rosenberg-M. Davis, "*Hallan Çemi Tepesi, An early Aceramic Site in Eastern Anatolia: Some Preliminary Observations Concerning Material Culture*", **Anatolica** 18, (1992), 1-18.

Rosenberg 1993 :M. Rosenberg, "*Excavations at Hallan Çemi Tepesi 1991*" **KST** XIV, (1993), 117–130.

Rosenberg 1994 :M. Rosenberg, "*Hallan Çemi Tepesi: Some further observations concerning stratigraphy and material culture*" **Anatolica** XX, (1994), 121–140.

Rosenberg-İnal 1994 :M. Rosenberg-N. İnal, "*Excavations at Hallan Çemi Tepesi, 1992*", **KST** XV, (1994), 123-129.

Rosenberg 1995 :M. Rosenberg, "*Excavations at Hallan Çemi Tepesi 1993*", **KST** XVI, (1995), 79-94.

Rosenberg 1996 :M. Rosenberg, "*The Hallan Çemi Excavations 1994*", **KST** XVII, (1996), 9–19.

Rosenberg 1998 :M. Rosenberg, "*Hallan Çemi, Pig Husbandry, and Post-Pleistocene Adaptations Along the Taurus-Zagros Arc (Turkey)*", **Paleorient** 24/1, (1998) 25–41.

Rosenberg-Peasnall 1998 :M. Rosenberg-B. Peasnall, "*A Report on Sounding at Demirköy Höyük"*, **Anatolica** XXIV, (1998), 195-207.

Rosenberg 1999 :M. Rosenberg, "*Hallan Çemi*" Neolithic in Turkey, the Cradle of Civilizations (Edit By M. Özdoğan/N. Başgelen) (1999), 9–19.

Rosenberg 1999a :M. Rosenberg, Hallan Çemi and Beginnings of Settled Life in Eastern Anatolia. İn: İnternational Symposium on Settlement and Housing in Anatolia through the Ages: İstanbul 1996, (1999), 259–371.

Rosenberg-İnal 1999 :M. Rosenberg-N. İnal, "*Sounding at Demir Höyük, 1997*" **KST** XX/I, (1999), 249–258.

Rosenberg 2007 :M. Rosenberg, "*Hallan Çemi*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 13-20.

Rosenberg 2007a :M. Rosenberg, "*Hallan Çemi*",12000 Yıl Önce Anadolu'dan Avrupa'ya Yolculuğunun Başlangıcı, Neolitik Dönem (Edt. N. Başgelen), YKY, (2007), 84-85.

Rosenberg 2007b :M. Rosenberg, "*Hallan Çemi*", 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt.C. Lichter) Badisches Landesmuseum, Karlsruhe, (2007), 420.

Rosenberg 2007c :M. Rosenberg, "*Demirköy*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 13-20.

Schmidt 2005 :K. Schmidt, Ritual Centres and the Neolithisation of Upper Mesopotamia. Neolithics 2, 2005, 13–21.

Schmidt 2007 :K. Schmidt, "*Göbekli Tepe*", Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Edt. M. Özdoğan ve N. Başgelen), (2007), 115–129.

Schmidt 2007a :K. Schmidt, "*Göbekli Tepe*" 12.000 Yıl Önce Anadolu, İnsanlığın En Eski Anıtları, (Edt.C. Lichter) Badisches Landesmuseum Karlsruhe (2007), 432.

Schmidt 2007b :K. Schmidt, "*Göbekli Tepe*" 12000 Yıl Önce Anadolu'dan Avrupa'ya Yolculuğunun Başlangıcı, Neolitik Dönem (Edt. N. Başgelen), YKY, (2007), 93-95.

Seeher 1987 :J. Seeher, "*Early Cycladic marble beakers in the Aegean and Anatolia: some considerations,*" Paper Presented at the Sixth International Congress on Aegean Prehistory, Athens 1987.

Seeher 2002 :J. Seeher, "*Hattuşa-Boğazköy, Hitit Devletinin Başkenti, Kentin Gelişimi ve İmparatorluk Metropolü Oluşu*", Hititler ve Hitit İmparatorluğu 1000 Tanrılı Halk, (Edt. Wenzel Jacop), Bonn: Kunst-und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, (2002), 440-461.

Seidlmayer 2004 :S. Seidlmayer, "*Egypt's Path to Advanced Civilization*" Egypt The World of the Pharaohs, Königswinter, 2004.

Sparkes-Talcott 1970 :B.Sparkes-L.Talcott, Black and Plain Pottery (The Athenian Agora XII) New Jersey 1970.

Sperling 1976 :J.R. Sperling, "*Kumtepe in the Troad. Trial Excavations*" Hesperia 45, (1976), 15-64.

Sür-Sür- Yiğitbaşıoğlu 2001 :A. Sür-Ö. Sür- H.Yiğitbaşıoğlu, Mineraller ve Kayaçlar, Anakara 2001.

Takaoğlu 2002 :T. Takaoğlu,"*Chalcolithic Marble Working at Kulaksızlar in Western Anatolia*", **TÜBA-AR** 5 (2002), 71-81.

Takaoğlu 2005 :T. Takaoğlu, A Chalcolithic Marble Workops at Kulaksızlar in Western Anatolia, An Analysis of Production and Craft Specialization, BAR International Series 1358, 2005.

Takaoğlu 2006 :T. Takaoğlu,"*The Late Neolithic in The Eastern Aegean, Excavations at Gülpınar in the Troad. Hesperia*", The Journal of the American School of Classical Studies at Athens. 75, (2006), 289-315.

Temur 1998 :S. Temur, Endüstriyel Hammaddeler, Konya 1998.

Todd 1980 :I.A. Todd, The Prehistory of Central Anatolia I: The Neolithic Period. Paul Aströms Förlag, Göteborg 1980.

Tokio 1985 :Uygarlık Ülkesi Türkiye-Land of Civilizations, Turkey. Ausstellungskatalog Tokio 1985.

Warren 1967 :P. Warren, "*A stone vase-makers Workshop in the palace At Knossos*" **BSA 62**, (1967), 195-201.

Weishaar 1982 :H.J. Weishaar, "*Varna und Agaische Bronzezeit*" Archaologisches Korrespondenzblatt 12, (1982), 321-329.

Wilkinson 1990 :T.J. Wilkinson, Town and Country in Southeastern Anatolia, Vol. I: Settlement and Land Use at Kurban Höyük and Other Sites in the Lower Karababa Basın, The University of Chicago Oriental İnstitüte Publications Volume 109, (Edt. D. Gurney, M.M.A.McDonald, N.F. Miller), **OIP**, Chicago-İllinois 1990.

Woolley 1948 :L. Woolley, "*Excavations At Atchana-Alalakh*, 1939", **AJ** XXVIII- 1,2 (1948), 1–19.

Woolley 1955 :L. Woolley, Alalakh An Account of the Excavations at Tell Atchana in the Hatay, 1937–1949, Oxford 1955.

Verhoeven 2004 :U. Verhoeven, "*The Mourtuary Cult*" Egypt The World of the Pharaohs, Königswinter, 2004.

Yener ve diğerleri 2004 :A. Yener-D. Schloen-A. Sumaka'ı Fınk, "*University of Chicago, Oriental İnstitute Aççana Höyük (Antik Alalakh) Çalışmaları, 2003*", **KST** 26/I (2004), 45-52.

Yıldırım 2001 :T. Yıldırım, "*Yenihayat Eski Tunç Çağı Mezarlığı*" **Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi**, 2 (2001), 1-8.

Yılmazer 1995 :H.Yılmazer, Anadolu'da Alabastronlar (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya 1995.

Metin İçinde Kullanılan Süreli Yayınlar

AJ	:Antiquaries Journal. London.
AMMK	:Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları, Ankara
Anadolu/Anatolia	:Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eski Önasya Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Dergisi, Ankara.
AnAr	:Anadolu Araştırmaları. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eski Önasya Dilleri ve Kültürleri Kürsüsü-Eski Çağ Tarihi Kürsüsü Yayını. İstanbul.
Anatolica	:Annuaire International pour les civilizations de L'Asie antérieure; publié sous les auspices de L'Institut Historique et Archéologique Néderlandais a İstanbul-Leiden. Leiden.
AST	:Araştırma Sonuçları Toplantısı, Anakara
ASY	:Arkeoloji ve Sanat Yayınları. İstanbul.
BAR	:British Archaeological Reports. Oxford.
Belleten	:Türk Tarih Kurumu, Ankara.
BSA	:The Annual of the British School at Athens. London.
Hesperia	:Journal of the American School of Classical Studies at Athens. Princeton.
KST	:Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara
OIP	:Oriental Institute Publications. The University of Chicago. Chicago.
Paleoriént	:Revue pluridisciplinaire de préhistoire et protohistoire de I'Asie du Sud-Ouest, Pluridisciplinary Review of Prehistory and Protohistory of Southwestern Asia.
TAD	:Türk Arkeoloji Dergisi. Ankara.
TEBE	:Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
TTKY	:Türk Tarih Kurumu Yayınları. Ankara.
TTK	:Türk Tarih Kurumu. Ankara.
TÜBA-AR	:Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi.
YKY	:Yapı Kredi Yayınları.

Metin içinde kullanılan diğer kısaltmalar

ağ çap	Ağız Çapı
bkz:	Bakınız
cm:	Santimetre
çiz:	Çizim
del. çap.	Delik Çapı
edt	Editör
env	Envanter
fig:	Figür
gen	Genişlik
kal	Kalınlık
kat	Katalog
kat no:	Katalog No
km	Kilometre
lev.	Levha
m:	Metre
pl:	Plate
PPN A	Çanak Çömleksiz Neolitik A
PPN B	Çanak Çömleksiz Neolitik B
res:	Resim
şek	Şekil
taf:	Tafel
uz	Uzunluk
vd:	Ve Devamı
yük	Yükseklik
yy:	Yüzyıl

1. GİRİŞ

1. 1- Konu

Arkeolojik kazılarda sıklıkla görülen taş kaplar, çoğu kültürün ortak işlevini oluşturmaktadır. Akeramik Neolitik'ten beri üretilen ve adeta sembol niteliği taşıyan taş kaplar; bir çok kültürde karşımıza çıktığı gibi, Anadolu Kültür tarihinin de vazgeçilmez örnekleri arasındadır. Birçok bölgede rastlanan taş kaplar Anadolu'ya özgü kaliteli, değişik taş türlerinde yapılmışlardır. Üretildiği devrin lüks eşyalarını oluşturan taş kaplar, Anadolu dışında Önasya'nın birçok bölümünde kullanılmışlardır. Biçim, işçilik ve bezemleri bakımından söz konusu taş kaplar yalın, hantal ve biçimsel zenginlikten yoksun bir yapıdan daha zengin bezeme, biçim ve özenli işçiliğe doğru belirgin bir gelişim gösterirler. Dolayısıyla aynı kültür evresinde olası bir sanatsal gelişimi yansıtmaları açısından ayrı bir önem oluştururlar. Bu çalışmanın konusunu oluşturan taş kapların hemen hemen hepsi, Anadolu'da başlangıcından M.Ö. 2. bin yıl sonuna kadar olan zamanı kapsayan yerleşmelerde, ortaya çıkarılmış taş kaplar veya kaplara ait parçalardır.

1. 2- Kapsam

Konumuzun zamansal çerçevesini 11 000 yıldan başlayarak, M.Ö. 2. bin yıl sonuna kadar olan yaklaşık 9 000 bin yıllık bir dönem oluşturmaktadır. Bir başka deyişle Akeramik Neolitik ile Deniz Kavimleri'nin Anadolu'ya gelmesiyle son bulan Geç Tunç Çağı sonuna kadar olan zaman süreci kapsam dahilindedir. Bu zaman dilimi içindeki taş kaplar; Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, Orta Anadolu, Güney Anadolu, Batı Anadolu, Güney Batı Anadolu, ve Güney Marmara bölgeleri olmak üzere 7 ana coğrafi bölge içinde incelenmiştir.Bu çalışmada, büyük bir bölümü sistemli kazılarla açığa çıkartılmış olan 36 yerleşimdeki mimaride ve az sayıda mezarlıklarda ele geçen taş kaplar değerlendirilmiştir.

Son yıllarda Güneydoğu Anadolu'da Fırat boyunca inşa edilen Keban, Karakaya ve Atatürk Barajları etkilenme alanlarında yapılan kazılar, daha önce yeterince bilinmeyen bölge arkeolojisinin gelişmesinde etken olmuş, genel ve bölgesel kültür birikimleri ve aralarındaki ilişkilere yeni yaklaşım getirmiştir. Verimli Hilal olarak bilinen bu bölgede Hallan Çemi, Körtik Tepe, Nevali Çori, Çayönü, Demirköy Höyük, Mezraa-Teleilat, Cafer Höyük, Göbekli Tepe, Salat Camii Yanı, Kumartepe yerleşimlerde bulunan çok sayıda taş kap incelenmiştir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde Arslantepe, Orta Anadolu'da Çatal Höyük, Aşıklı Höyük, Köşk Höyük, Güvercinkayası, Demircihöyük, Yenihayat, Boğazköy, Kültepe, Acemhöyük, Alaca Höyük, Alişar, İnandıktepe, Kuşsaray. Güney Anadolu'da; Hacılar, Höyücek, Bademağacı, Yümük Tepe, Tell Kurdu, Tell Açana, Batı Anadolu'da; Yeşilova, Kulaksızlar, Aphrodisias. Güney Batı Anadolu'da; Beycesultan, Güney Marmara'da; Gülpınar, Kumtepe

gibi yerleşimlerde yapılan sistemli kazılarla elde edilen taş kapların arkeoloji bilimine ne denli önemli katkılar sağladığını göstermiştir.

1. 3- Amaç

Anadolu'da başlangıcından M.Ö. 2. bin yıl sonuna kadar olan merkezlerde ele geçen taş kapların ışığında, konunun kapsamlı ve ayrıntılı olarak incelenmesi; taş kapların Anadolu'da bir bütün olarak ele alınmasına yardımcı olacaktır. Bu çalışmada; ele alınan taş kapların yapım tekniği, işleniş biçimi, kullanım alanı ve diğer merkezlerdeki çağdaş örneklerle benzer ve farklı yönlerinin irdelenmesinin yanı sıra taş kaplardaki gelişim ve değişim sürecinin açıklanması ana hedefimiz oldu. Fakat, kap tipleri arasında rastlantı sonucu olduğunu sandığımız birkaç örnek dışında, kurala bağlı bir ilişkiden söz edilememektedir. Bu çalışmada, taş kapların sınıflandırmasında ve yerleşimler arası ilişkilerin araştırılmasında tipolojik ayrımı temel alınmaktadır. Taş kapların tiplerine göre ayrılıp incelenmesinde karşılaştığımız bazı sorunlara burada değinmek istiyoruz. Arkeologların üzerinde görüş birliğine vardığı ortak bir terminolojisi bulunmaması, adlandırmada ve anlatımda zorluk yaratmaktadır. Çanak, kase, bardak, vazo, kupa ayrımları kişiye göre değişebilir. Çağdaş kap isimlerini, taş kaplar için kullanmak her zaman doğru olmayabilir. Bu nedenle biz çalışmamızda, daha genel adlandırmalara ve tanımlara ağırlık vermeye çalıştık.

1. 4- Yöntem

İncelediğimiz taş kapların üretildiği süreç, M.Ö. 11000-1200 kültür basamağını kapsamaktadır. Anadolu'da Akeramik Neolitik ve Geç Tunç Çağı ile bunların ara evrelerinin ayrımına ilişkin kanıtların henüz yeterince doyurucu olduğu söylenemez. Bu bağlamda, malzemenin tarihlenmesinde genel dönem terimlerini kullanmayı yeğledik.

Çalışmada Türk Tarih Kurumu, İngiliz Arkeoloji E nstitüsü, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Bilkent Üniversitesi kütüphanelerinde geniş bir literatür çalışması yapılarak Anadolu içerisinde yer alan yerleşimlerin kazı monografileri incelenmiş, taş kapların bulunduğu tabakalar saptanmıştır. Taş kapların buluntu durumu göz önüne alınarak, bunlar arasında bağlantı kurulmuştur. Ayrıca çeşitli müzelerde teşhir edilen taş kaplar bizzat yerinde görme olanağı elde edilmiştir.

Bu çalışma üç temel bölümde ele alınmıştır. Başlangıçta, yaklaşık 200 parçadan oluşan malzeme, yapım teknikleri ve kullanım alanları bakımından ayrı ayrı incelenmiştir. İkinci bölümde; konunun ana malzemesini oluşturan verilerin bulunduğu merkezler yukarıda belirtilen coğrafi bölgeler içinde, kendi dönemi içerisinde ele alınmıştır. Son bölümde ise; taş kaplara ayrılmış, seçtiğimiz iki yüze yakın örnek işlevlerine göre, "Çanaklar", "Vazolar" gibi büyük gruplara ayrıldı. Kolaylık sağlayabileceği düşüncesiyle, benzer kapların dudak

biçimlerinin farklı olduğu ya da bezemeli, bezemesiz olabildiği dikkate alınarak, bu durum alt grupların hazırlanmasında genellikle ilk ölçü kabul edildi.

Taş kaplar, yayınlarda detaylı bir şekilde anlatılmadığından, ilgili katalogların ayrıntılı biçimde sunulması uygun görülmüştür. Tipolojik incelemenin yapıldığı bölümde, taş kapların tanımı, katalog bilgileri ve varsa başka yerleşimlerdeki benzerleri yer almaktadır.

2- TAŞKAPLARA KAYNAKLIK EDEN MALZEME VE YAPIM TEKNİKLERİ

2. 1- Malzeme

2. 1. 1- Klorit

Kloritin kristal görünüşleri mikalara benzer fakat belirgin kristalleri nadirdir. Ekseriya dilinimli masif veya küçük saçılmış (dissemine) taneler halinde. Dilinim (001) mükemmel, dilinim pulları bükülebilir fakat elastik değil, sertlik 2-2.5 yoğunluk 2.6-3.3 tür. Parlaklık camsı-incimsi, yeşilin tonları, sarı, beyaz, kırmızı, saydam, yarı saydam. Bileşim formülü t-0-t yapısında talk ve brusit tabakalarının bir araya gelmesiyle oluşur. Klorit çok yaygın olarak bulunan bir mineraldir, genellikle piroksen, amfibol, biyotit, granat gibi minerallerle birlikte bulunur[1]. Genellikle, toprağımsı çok ince taneli kütle halindedir. Moravya ve Urallar'da mevcuttur[2].

2. 1. 2- Bazalt

[1] Çelik 1993, 94
[2] Sür 2001, 78

Ticari olarak siyah volkanik kayaçlar denilen bazalt ve diyabazlar plajiyoklas ve piroksen (ojit) ve hiperstenden meydana gelir[3]. İçinde Manyetit ve Apatit minareleri de bazen yer alır. Sık yapılı, porfiridir. Camsı olanları da vardır. Rengi siyah veya grimsi siyahtır. Yapısı vasiküler veya amigdaloidal'dir. Bazaltlar, lav akıntıları, dar filonlar ve siller halinde bulunurlar. Binlerce km.lik yer kaplayan lav platoları meydana getiriler. Bu kayaç, altıgen prizmalar veya sütunlar şeklinde bölünür. Soğuma tarzı buna yol açar. Çoğu kez, denizaltı veya gölaltı volkanizması yolu ile oluşan "Pillow Lawa" ya da "Yastık Lav" şeklindeki Bazaltlar da ilginç şekiller arz ederler. Miyosen sonu Kuaterner başı püskürtmelerle meydana gelen bu kayaçlar memleketimizde çoktur[4]. Bazaltlar bünyelerinde az veya çok volkanik cam bulundururlar. Bazalt ocaklardan kırma taş olarak çıkartılır. Bazaltların yoğunluğu yapıtaşı olarak kullanılması için uygundur. Ayrıca patlayıcı ile kolay parçalanmaları, kimyasal ve mekanik etkilere karşı dayanıklı olmaları aranan özelliklerdir. Buna karşı rayoaktive ölçümlerinin yapılması, asbest gibi lifli minareler ve zeolit bulundurmaları istenir.

Türkiye'de bazalt yayılımı oldukça fazladır. Diyarbakır, Elazığ, Eskişehir, Gaziantep, Kastamonu, Kahramanmaraş, Sivas, Tekirdağ, Şanlıurfa, Van, Manisa, Adana ve Ankara yörelerinde bazalt bulunmaktadır[5]. Kula yakınlarındaki Hornblendeli Bazaltlara "Kulait" denilmektedir. Plajioklasları, Albit türünde olan Bazaltlara da "Spilit" adı verilir[6].

2. 1. 3- Mermer

Jeolojik olarak mermer, kireçtaşı ve dolomitin yüksek sıcaklık ve/veya basınç şartları altında metamorfizmaya uğrayarak yeni yapı ve doku özellikleri kazanması ile ortaya çıkan kayaçlara denir. Maden mevzuatı ve ticari anlamda ise dayanıklılığından dolayı istenilen kalınlıkta kesilebilen, parlatılınca cila kabul eden her türlü kayaca mermer denilmektedir. Birçok konglomera, kumtaşı, granit, granodiyorit, kuvarsdiyorit, siyenit, diyorit, riyolit, dasit, trakit, andezit, bazalt, diyabaz, serpantin, proksenit, amfibolit, tüf, traverten, gnays, şistler de mermer olarak işletilmektedir. Bu durumda mermerleri birbirinden ayırmak için granit mermer, serpantin mermer gibi kayaç ismi kullanılır. Saf kalsit ve dolomitten meydana gelen mermerler granoblastik dokuludur. Fakat bu tip mermerlerin yayılımı oldukça sınırlıdır. Genellikle mermerlerin içinde yüzde birkaç oranında kuvars, grafit, hematit, limonit, pirit, mika, klorit, tremolit, volastonit, diyopsit ve hornblend gibi mineraller bulunur. Mermerlerin dokusu, kristal boyu ve kristal yönlenmeleri ile belirlenir. Kristal boyu küçüldükçe parlatma ve cila kabul etme özelliği artar. Ancak sparitik veya mikritik kireçtaşlarının bu özellikleri

[3] Temur 1998, 43
[4] Sür 2001, 136
[5] Temur 1998, 43
[6] Sür 2001, 137

oldukça zayıftır. Bundan dolayı tane boyunun belli bir aralıkta olması gerekir. Çok ince kristalli olanları iyi parlatılmaz. Çok iri kristalli mermerler ise gerek işletme gerekse kullanım sırasında daha az dayanıklıdır. Parlatılmış mermerlerde ışık yüzeyden itibaren birkaç milimetre derinlikteki kristal yüzeylerine kadar ulaşarak yansır. Bundan dolayı parlatılmış mermerlerde oluşan yansıma rengi kristal boyu ve düzenine göre çok değişebilir. Bazı mermerler bu özelliğinden dolayı süs eşyası ve heykel yapımında da kullanılmaktadır[7].

Türkiye mermer yatakları bakımından oldukça zengindir. Özellikle Afyon'un Kaymak (saf beyaz), Şeker (sarımsı beyaz), gri, kaplan postu ve tavşankanı (kırmızı) mermerleri bütün dünyada tanınmaktadır. Diğer önemli mermer yatakları Aydın, Denizli, Sivas, Giresun, Amasya, Tokat, Antalya, Gaziantep, İzmir, Muğla, Diyarbakır, Balıkesir, Kütahya yörelerinde büyük yatak ve işletmeler vardır[8].

2. 1. 4- Alabaster

Kaymaktaşı da denen bu malzeme; yarı saydam, ince grenli olup kolay kesilip şekil verilebilen, ayrıntıları iyi gösteren, parlatılabilen bir tür kireç taşı ya da daha kesin bir ifade ile Hydrous Calcium Sulphate'dır ($CaSO4\ \ 2H2O$)[9]. Bu nedenle sumermeri olarak adlandırılır. Alabaster genellikle süt beyazı damarlı sarımsı-beyazdan, gri-kahverengimsi tonlara değin değişen renkte; mermerden yalnızca kimyasal yapısıyla ayrılan bir materyaldir. Antik Dünya'da Mısır, Mezopotamya (Musul), İran[10], Girit ve Anadolu'da Kapadokya Bölgesi'nde bulunmuştur. Kapadokya Bölgesi alabasterleri suya ve neme daha dayanıksız sahte alabaster cinsindendir. Onlara beneklerinden dolayı Oriental Onyx adı da verilir[11]. Eski Mısır'da uzun bir süre binaların inşa malzemesi olarak kullanılmıştır[12]. Ayrıca çeşitli heykellerin, kabartmaların, kapların yapımında da sevilerek tercih edilmiştir. Girit'te Eski Saraylar Devri'nde (M.Ö. 2000-1700) sanatın doruğa ulaştığı çağda- ivme kazanarak mimari yapıların duvar kesme taşları, duvar kaplama levhaları, orthostadlar[13] ve çeşitli vazolarla idollerin[14] yapımında kullanılmıştır.

2. 1. 5- Obsidiyen

Buna Volkan Camı da denir. Genellikle siyahtır, fakat kırmızı, kahverengi, yeşil ve gri renkte olanları da vardır. Cam, ışıldamlı olup, kırığı konkoidaldir. Bileşiminde %75-80 silis bulunur. Yapısındaki su oranı %2-2,5 olup, Türkiye'de özellikle İç Anadolu'da, Nevşehir-

[7] Temur 1998, 231
[8] Temur 1998, 239
[9] Cheetham 1984, 11-12
[10] Casanova 1991, 58-61
[11] Koşay-Vary 1974, 80
[12] Lucas 1934, 56
[13] Yılmazer 1995, 6
[14] Pedley 2002, 34-37

Ürgüp-Kayseri çevrelerinde, Van Gölü civarında, Biga'nın güneyinde, Ankara'da Elmadağ yakınında mevcuttur[15].

Obsidiyen, özellikle tarihöncesi insanının çeşitli amaçlarda kullandığı, ticaretini yaptığı kıymetli bir hammadde iken, zamanla önemini yitirmiştir.

Obsidiyen, yerel bulunduğu takdirde, tarihöncesi insanı tarafından alet yapımında kullanılan sıradan bir hammaddedir. Paleolitik Dönem'de obsidiyenin dağılımı hakkında çok az verimiz vardır. Avrupa'da Üst Paleolitik Dönem'de, deniz ve tatlı su kabuklularının veya mamut dişlerinin değiş/tokuşu yapılırken, obsidiyenin henüz çok önemsenmediğini (veya fazla tanınmadığını) görüyoruz. Yakın Doğu'da ise, Üst Paleolitik Dönem'de, Kuzey Irak Shanidar'da Van Gölü kökenli iki parça, Suriye-Yabrud'da bir kazıyıcı ve Antalya Bölgesi Öküzini ve Karain'de bulunan birkaç yonga, bu dağılımının, büyük olasılıkla tesadüfi olduğunu göstermektedir[16]. Bu durum günümüzden 12.000 yıl önceye kadar sürer. Bu tarihten başlayarak, başta az olarak Neolitik Dönem'de takası veya ticareti önem kazanan bir hammadde durumuna gelir. Öncelikle dingicikler halinde bir ürün olarak kavkılar, malakit, kornalin veya dağ kristalleri gibi değiş/tokuş veya armağan paketi içinde yer almaya başlar. Ayrıca doğal bölgesinin dışında da bir grup insan tarafından tercih edilen hammadde haline gelir. Örneğin Hallan Çemi, Çayönü veya Cafer Höyük gibi yerleşmelerin, yataklardan ekonomik sınırın ötesinde bulunmasına karşın, alet yapımında büyük bir oranla obsidiyeni seçerler[17].

Çanak Çömleksiz Neolitik ile beraber, bu hammaddeye karşı ilginin yükseldiğini görüyoruz. Güney Doğu Anadolu köyleri obsidiyeni, çakmak taşına tercih etmeye başlar. Kaynaklara uzak olan yerleşimlerde obsidiyen miktarının göreceli olarak arttığını gözlemleriz. Özellikle İç Anadolu obsidiyen kaynaklarından, standart bir üretim ürünü olan dilgi ve dilgicikler, Levant Bölgesi'nde önemli bir dağılım gösterir. Bu dağılımın belli bir sistem dahilinde olduğuna gerek üretim atölyeleri, gerekse dağılım fleması işaret etmektedir[18].

Yaklaşık M.Ö. 7000'lerde obsidiyen ticaret ağında bir değişiklik gözlenir. Yakın Doğu'ya, özellikle de Levant Bölgesi'ne obsidiyen ihraç eden iç Anadolu, bu ihracatı büyük ölçüde keser. Artık Doğu Anadolu obsidiyeninin daha fazla dağılım gösterdiği görülür. Kullanım alanları çoğunlukla silah, alet ve daha ender olarak da takılardır[19].

[15] Sür 2001, 137
[16] Balkan Atlı 2005, 1
[17] Balkan Atlı 2005, 1
[18] Balkan Atlı 2005, 1
[19] Balkan Atlı 2005, 1

Neolitik sonrası, yerel olarak bulunduğu bölgeler dışında obsidiyen kullanımın hem azaldığı, hem de kullanım alanlarının değiştiği gözlenir. Çeşitli Sümer/Akad metinlerinde şuuru taşının (çakmaktaşı için de aynı kelime kullanılmakta, ancak tanımla ikisi ayrılabilmektedir) rengi, parıltısı, büyü ve tıpta kullanımı, hazine ve ticaret listelerindeki yerinden bahsedilmekte[20], özellikle sembolik yönü öne çıkmaktadır. Örneğin Lugal mitinde kendisine sadık kalmadığı için Şurru, Tanrı Ninurta tarafından lanetlenir. Ancak lanetlenmiş de olsa kıymetlidir. Takılarda (çoğunlukla muska olarak), tıpta ("yağ da siyah obsidiyeni ezeceksiniz") ve sembolikte ("Aşkın gerçek obsidiyenden") yer alır. Obsidiyenin, Neolitik Dönem'de başlayan, göz ve bakışla olan ilişkisi (özellikle figürinlerdeki obsidiyen gözler) devam eder ve bu ilişki Roma Dönemi'ne kadar sürer. Mezopotamya'da çeşitli yerleşimlerdeki (Ninive, Quelli, Ur) "obsidiyen çiviler", kimi araştırmacılar tarafından giysi iğnesi olarak yorumlanırken, bazı araştırmacılar tarafından "sürme kalemi" olarak kabul edilmektedir. Obsidiyenin prestijli kullanım alanlarından birisi de vazolardır. Halaf Dönemi'nden başlayarak birçok yerleşimde bu vazolar görülür (Arpaciyah, Gavra, Brak, Ur, Acemhöyük). Neolitik Dönem sonrası obsidiyen araştırmalarının fazla önemsenmemesi nedeniyle, teknik olarak yapılması son derece güç olan bu vazolar hakkındaki bilgimiz, oldukça sınırlıdır. Tell Brak'ta analizi yapılan bir vazonun, İç Anadolu kökenli obsidiyenden yapıldığı ve tamamlanmış olarak yerleşime getirildiği kabul edilirken; Ur Kral Mezarları'ndaki vazonun yerel metal kaplara benzemesi nedeniyle, brüt getirilmiş obsidiyen bloğunun, yerel işlenmesi olarak yorumlanır[21]. Obsidiyen vazolar hakkında heyecan verici buluntular ise, Anadolu'dan gelmektedir. Hititler tarafından çok önemsenmeyen obsidiyen, Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nda sanat ve ticarette önemli bir yer tutar. Kültepe'de (Karum Ib), bir tapınakla ilişkili bir odada, iki tondan fazla obsidiyenin stoklanması[22] ve Amuk Ovası'nda aynı döneme tarihlenen Tell Açana'nın VII. tabakasında bulunan taş kap ve özellikle obsidiyen kap işleme atölyesi[23] dikkat çekicidir.

2. 1. 6- Radiolarit

Derin denizlerde ya da okyanuslarda yaşamış ve yaşamakta olan Radiolaria denilen mikro organizmaların, hayatlarını kaybettikten sonra ağabeyssal bölgede, çamur haline gelmiş silisli sert kısımlarının birikimi neticesinde oluşur. Rengi yeşil, kırmızımsı kahverengi, hatta sarı olabilir. Çok sert, sık dokulu ve dayanıklı bir kayaçtır. "Mehenk Taşı" diye bilinen

[20] Balkan Atlı 2005, 1
[21] Balkan Atlı 2005, 1
[22] Balkan Atlı 2005, 1- Özgüç 1996, 279-283
[23] Balkan Atlı 2005, 1-Wooley 1955

türünden kuyumcular yararlanır, buna "Lidit" denir. Boynuz biçimdeki bazı Radiolaritlere de "Horstein" adı verilmiştir[24].

2. 1. 7- Kalsit

CaCO3. Heksagonal (Trigonal) sistemdedir. Karbonatlar içinde mütalaa edilir. Çökelen minerallerdendir. Özgül ağrılığı: saf iken 2.7, sertliği: 3 tür. Rengi, beyaz, sarı, kahverengi, mor, gri, yeşil, mavi saydam türü yaygındır. Klivajı iyi, kırılması kolay, kırığı kristalleri muhtelif şekillerdedir. İkizlerine sık rastlanır. Genellikle camsı, bazen da sedefimsi ışıldamlıdır. Onun için de, özellikle nikol'lerde kullanılır. Kalker ve mermerin ana maddesi olan kalsit intrusif tıkaçlardaki karbonatlar arasında önemli miktarda bulunur. Tortul kayaçlar içinde çoğu kez ince damarlar halinde görülürler. Kalsit kalkerli alanlarda mağaralardaki sütunların, stalaktit ve stalagmitlerin bünyesini oluşturur[25].

Türkiye'de oldukça yaygın bir mineraldir. Özellikle Rize, Trabzon, Kars, Yozgat, Konya, Isparta, Antalya, Hatay ve Muğla'da ve daha bir çok yerde mevcuttur. Dünyanın çeşitli yerlerinde de vardır ve orijinal kristalleri halindedir. Ayrıca Güney Afrika, Namibya, ABD, Norveç, İngiltere, Almanya, Fransa, Yugoslavya ve Meksika'da da yaygındır[26].

2. 1. 8- Serpantin

Serpantin oldukça yaygın halde ve genellikle Mg silikatların (özellikle olivin, piroksen ve amfibol) hidrotermal etmenlerle ayrışması sonucu meydana gelir. Sertlik 3-5 (ekseriya 4), yoğunluk 2.5-2.6 dır. Parlaklık incimsi, masif türlerde camsıdır, lifli olanlarda ipeğimsidir. Renksiz, beyaz, gri, bazen yeşilin tonları ile sarı veya gül renginde olabilir, yarı saydamdır. Bir kayaç ismi olarak serpantin çoğunlukla antigoritten oluşmuş kayaçlara verilmiş bir isimdir. Türkiye'de Kangal, Zara, Divriğ, Beypınarı (Sivas), Şabanözü (Çankırı), Kalecik (Ankara), Irmak (Kırıkkale), Orhaneli (Bursa) ve Ilıca (Erzincan) dadır. Genellikle süs eşyası olarak değerlendirilir[27].

2. 1. 9- Hematit

Sertlik 5.5-6.5 yoğunluk 5.26 dır. Parlaklık kristallerinde metalik, toprağımsı türlerinde ise mattır, zaman zaman mavimsi renklenmeler gösterir. Renk kırmızımsı, kahve ve siyahtır. İnce levhaları koyu kırmızı plakamsı, metalik türler ise spekülarit olarak bilinir. Çizgi rengi açık kırmızıdan koyu kırmızıya kadar değişir, ısıtılınca siyah olur, yani saydamdır. Hematit oldukça yaygın olarak bulunan bir demir cevheridir. Kontakt metamorfik kayaçlarda oluşur ve tali bir bileşen olarak granit gibi feldispatik magmatik kayaçlarda da bulunur.

[24] Sür 2001, 176
[25] Sür 2001, 68
[26] Sür 2001, 69
[27] Çelik 1993, 81-82

Kırmızı kumtaşlarında kuvars tanelerini birbirine bağlayan çimento materyali halinde de bulunur. Bazı hidrotermal yataklarda hematit önemli miktarlarda kuvars, barit, magnetit, siderit, klotir ve diğer minerallerle birlikte bulunur. Çoğunlukla sonraki evrelerde indirgenerek magnetite dönüşür. Türkiye'deki önemli hematit yatakları başta Divriği, Kangal (Sivas) olmak üzere Eğmir (Edremit), Karasu (Adapazarı), Gülnar (İçel), Torbalı (İzmir), Simav (Kütahya), Hekimhan, Hasançelebi, Pötürge (Malatya) ve Milas (Muğla) da önemli hematit cevherleri mevcuttur[28].

2. 2- Üretim Teknikleri

Taş kaplar, Epipaleolitik Natufien Kültürü'nden beri, Verimli Hilal'in buluntu repertuarının parçasıdır[29]. Birçok alanda olduğu gibi taş vazo yapımcılığında da Eski Önasya ve Ege Uygarlıklarına Mısır önderlik etmiştir. Mısır sahip olduğu doğal kaynaklarla antik çağ boyunca, şüphesiz her türlü taş işçiliğinin merkezi konumundadır. Bu yataklardan verimli bir şekilde yararlanılması, kraliyetin tekelinde hazinenin başlıca büyük devlet görevlileri yönetiminde[30] olduğu için bu hammaddeleri işleyen ilk atölyelerin de saraylarda kurulmuş olması doğal karşılanabilir. Ancak, binlerce taş vazonun bulunduğu Mısır'da bile yapım aşamaları tam olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte, bu konuda Mısır kabartmalarındaki tasvirler kısmen yardımcı olabilmektedir[31].

Taş kapların yapımında genel olarak; oyma, kesme, aşındırma ve heykeltıraşlık teknikleri kullanılmaktadır[32]. İlk insanların çakmaktaşını alet olarak kullandıkları bilinmekle birlikte taş kapların yapımında da büyük ölçüde kullanmışlardır. İşlenecek taştan daha sert bir

[28] Çelik 1993, 180 v.d
[29] Kozlowski-Aurenche 2005, 169
[30] El-Khauli 1978,793
[31] El-Khauli 1978,799-801
[32] Hodges 1976, 107

malzeme ile taşların işlenmesi daha uygun olacaktı. Taşları işleyen aletlerin ve karşısındaki işlenecek olan taşı aşındırması için çeşitli yöntemler vardır. Ağızları çeşitli genişlikte bıçaklar ve kalemler kullanılıyordu. Ağzı geniş bıçaklar taş kap yapımında tercih edilen aletlerdi. Yumuşak özellikte olan taş çeşitlerinden steatit, kalsit, kireçtaşı, mermer gibi taşlar çakmaktaşı aletlerle kesiliyordu[33]. Aynı yumuşak taşları delmek için bugünkü tekniklerden çok farksız olarak ilkel matkaplar kullanılıyordu. Geç dönem oymacılığında kullanılan çakmaktaşı aletler de dikkat edilecek ilginçliktedir[34].

Çanak-çömleksiz Neolitik Çağ'dan beri üretilen taş kaplar[35] öncelikle, dış hatları kabaca belli oluncaya dek elde şekillendirilmiş, sonra da kütlenin içi el yordamıyla, sürtme taş yöntemiyle boşaltılma yoluna gidilmiştir[36]. Muhtemelen en eski çağlarda, kaba dış hatlarının verilmesi bu iş için özel olarak üretilmiş kesici ve yongalayıcı nitelikteki obsidiyen ile çakmaktaşı aletler yardımıyla gerçekleştirilebilmiştir. Kütlenin içi ise ucu çatallı bir sopanın ucuna sabitlenmiş obsidiyen ya da çakmaktaşı aletler ile oluşturulan basit bir matkap sayesinde sürtme taş yöntemiyle boşaltılabilmiştir. Bunu, kapların iç yüzeyindeki rahatlıkla görülebilen yatay aşınma izlerinden anlayabiliriz[37]. Dinsel anlamlı süsleyici örgeler, figüratif betimlemeler, çeşitli aletlerle yüzeye kazınarak verilmiştir. Kullanılan birçok taş türünün parlatılmaya ve cilalanmaya uygunluğu, estetik kaygıların gelişimine paralellik oluşturmuş ve birçok kaliteli yapımın yüzeyi bir zorunlulukmuşçasına perdahlanmıştır. Parlatılmış yüzeyler yapımın son aşamasında kemik aletlerin ya da ince kumun vazo üzerinde ovulmasıyla oluşturulmuştur[38].

Vazo yapılması kararlaştırılan kütlevi taşa önce tornaya bağlanması için göbek deliği denen bir delik açılır. Göbek deliği açılan kütlevi taş tornaya bağlandıktan sonra istenilen şekle getirilmesi için çeşitli aşamalardan geçirilir[39]. Yapılacak kabın büyüklüğüne uygun olarak seçilen taşa kabaca vazonun şekli verilir[40]. Bu işlem için keski ya da çekiç kullanılır. Daha sonra kap, atölye zemininde ya da bazı taş takozların yardımıyla oyulur. Bu aşamada, modern yapım tekniklerinde olduğu gibi, taşı kısmen yumuşatmak ve kırılmayı önlemek için işlenen taş suya sokulmuş olmalıdır[41]. Kapların içini oymak tüp biçimindeki matkabın ucuna bağlanan, belli bir tipolojisi olmayan, gereksinime göre değişik formlardaki hilal biçimli

[33] Hodges 1976, 107-108
[34] Hodges 1976, 107 v.d.
[35] Mellaart 1970, 149
[36] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 241
[37] Özkaya-Coşkun 2007, 89
[38] Özkaya-Coşkun 2007, 89
[39] Hodges 1976, 108
[40] Özten 1988, 404 v.d.
[41] Özten 1988, 405

taşlarla gerçekleştirilir (Lev.1a-d). Çatal biçimli ahşap ya da metal çubuk halindeki matkaba, dönme yanında, gücü arttırmak amacıyla, üstten iki ağırlık bağlanır[42]. Ubeyd Dönemi'nde ise matkap gövdeye bağlanan yayla döndürülmektedir[43]. Matkabın iki parçadan oluşan gövdesi, yapılacak kabın boyuna göre uzatılıp kısaltılabilmektedir. İç kısım bitirildikten sonra dış yüzü kum, su, zımpara tozu ile cilalanmaktadır. Daha sonra ağız kenarı, dip, yiv bezeme yapılmaktadır. Bu işlemler içinde küçük sert taş parçaları ve metal kalemler kullanılmış olmalıdır[44]. Vazo böylece tamamlandıktan sonra güzel görünüm alması için perdahlanır. Perdahlama işlemi iki aşamada yapılır. Birincisi toz zımpara ve su ile veya kuyumcu allığı ve çiğdem tozu ile gerçekleştirilir. İkicisi; zeytinyağı, vazoya deri parçası ile sürülerek vazonun parlak görünümü sağlanır. Vazoların yapımında vazoları yontmak, kesmek veya oymak gibi işlemlerin yanı sıra perdahlamakta uzun zaman almaktadır. Sanatkarlar 6 küçük vazoyu veya kabı 1 günde; 20 cm. çapındaki büyük kapları iki günde yapabilmektedir[45]. Son olarak kulplar takılmakta ve yapılacaksa boya bezeme uygulanmalıdır. Girit'te taş vazo yapılmakta kullanılan aletler ele geçmemiş olmasına karşın, düz kenarlı keski ve delici kalem uçlarının detay işçiliğinde bıçak ve kesici pergellerin kullanıldığı kabul edilmektedir[46]. Zakro'da bulunmuş olan tüp biçimli objeler, matkapların oyma işleminde kullanılmış olmaları gerekir. Kabın içi oyma suretiyle çıkarılır ve çoğu kez içte matkap izleri belirgin olarak görülür. Esas kesmeyi cila tozu gerçekleştirmektedir. Girit'te çapları 2-4.3 cm. arasında değişen öz parçaları konik biçimli olup üzerlerinde çok ince yatay halkalar gözlenmektedir. Oyma işleminde Mısır'ın aksine matkap sabit tutulmuş, vazo buna karşı döndürülmüş olmalıdır. Obsidiyen gibi sert taşların oyulmasında muhtemelen kuvarstan yapılan uçlar kullanılmıştır. Kullanılan aletler Mısır'ın aynı ya da benzeridir. Mısır'ın aksine Minos'lu ustalar hem içte hem de dışta aynı zamanda çalışmakta idiler. En son aşamada vazo son durumuna getirilirken, kabartma, insize ya da boya bezek yapılmış ve birazda yağlanmış olabilir[47].

Kalkolitik Dönemde Manisa il merkezinin kuzeydoğusunda, Kulaksızlarda bir taş kap üretim merkezi bulunmuştur. Kültürel ve doğal süreçler veya parçaların atölyeden değişim neticesinde bu yer üzerinde yapımı tamamlanmayan insan eliyle yapılmış faydalı şeyler ele geçmiştir. Kulaksızlar atölyesinin ürünleri imalat enkazında ortaya çıkarılmıştır. Bu enkazdan

[42] El-Khauli 1978,799-801
[43] Woolley 1955,14
[44] Özten 1988, 405
[45] Warren 1967, 157-165
[46] Warren 1967,157 v.d.
[47] Deshayes 1960,46-50

atölyede üretilmiş olan parçalar, taş kaplar ve Kilia[48] heykelcikleri olmak üzere iki sınıfa ayrılmıştır. Mermer kaplar, sivri uçlu büyük bardaklar ve sivri uçlu kaseler olarak daha fazla alt bölümlere ayrılırlar. Mermer büyük bardakların ve kase üretiminin ilk aşaması, mermerlerin temininden sonra atölye alanında çalışabilecek mermerin büyüklüğünün ayarlanmasıdır. İmalat hatalarında vurma izlerinin görülmesiyle üretim esnasında ağır takoz kullanıldığını doğrulamaktadır. Bitmemiş kaplardan anlaşıldığı kadarıyla bu ağırlık taşının başarıyla kullanılması sonucunda kap inceltilmiştir. Büyük bardağın imalatında kulplar için karşılıklı iki tane düşey tasarım yapılmıştır. Mermer bardak ve kase üretimindeki üçüncü aşama ise kabın içini delme işlemidir. Bu işlem için bu atölyede yay matkabı kullanılmaktadır. Şimdiye kadar kap parçalar üzerinde 100 kadar matkap izi ve birkaç tane matkap başı atölye enkazı içerisinde bulunmuştur[49]. Kulaksızlar'da üretilen taş kapları, Mısır taş kap yapım tekniklerine benzer nitelikte eşsiz eserlerdir. Bu kaplar üzerinde, tek parçalı matkap yardımıyla içinin boşaltılması sırasında, kapların tümü önceden dış hatlarıyla şekillendirilmiştir. Henüz tam anlamıyla bitirilmemiş ya da parlatılmamış olsa da önerdiğimiz yapım aşaması sırasına uygundurlar. Kullanılan koldan çevirmeli basit matkabın ucundaki ikinci aşındırıcı uç kalın bir ip yardımıyla gövdeye bağlanmıştır[50] (Lev.1a-d). Bu sayede her türlü formun içi kolayca boşaltılabilmektedir. Mısır Eski Krallık Dönemi'nin başlarında kullanılan metalden yapılmış yarım ay şekilli burgu başlığı burada da kullanıldığı düşünülmektedir[51]. Matkap kabzaları üretilen forma göre çeşitlenmektedir. Eğer kapalı ya da yüksek gövdeli bir kabın içi boşaltılıyorsa kabza ince uzun bir sopa biçimindedir. Diğer taraftan sığ gövdeli açık bir kap şekillendiriliyorsa genellikle kalın, muhtemelen masif gövdeli bir matkap kullanılmıştır. Olasılıkla masif olan gövdenin ağırlığı hızlıca aşındırmaya yetmemiş olacak ki kabza sapına iki ağırlık bağlanmıştır. Bu ağırlıkların sayısı Mısır Yeni Krallık Dönemi'nde de bire düşürülmüş ve ustalar önceki dönemin aksine, materyalin sertliğine ve yaptığı vazonun yüksekliğine oturarak ya da çömelerek üretimlerini gerçekleştirirler.

Alalah'lı ustaların önce kabın içini oymaya başladıkları, delme işlemini 1.3 cm. çapındaki yuvarlak başlıklı bir matkapla yaptıkları anlaşılmaktadır[52]. Tabak gibi açık ağızlı kapların içine bir dizi delik açıldıktan sonra aralarında kalan taşlar kırılarak alınmakta ve kaba

[48] Kilia heykelciği, ilk örneği ve atölyelerini Gelibolu'daki Kilia'da görüldüğü için bu adı almıştır. Bu heykelcikler ufak değişimler gösteren anatomik detayları stilize edilmesiyle birlikte çok iyi ustalık gösterirler. Bu heykelciklerin yüksekliği 7-23 cm. arasında değişirler. (Takaoğlu 2002, 75)
[49] Takaoğlu 2005, 28 v.d.
[50] Takaoğlu 2005, 30, Fig. 5.7-8-9
[51] El-Khauli 1978, 798-799 lev. 147: Teti Piramidi mezar odasının kuzey tarafından pişmiş toprak işlik modeli, ayrıca krali işliklerin kutsal sayıldığının bir göstergesidir.
[52] Woolley 1955, 293-294

içten son şekil verilmektedir[53]. Daha sonraki aşamada ağız kenarı ve dışta yiv bezemeleri yapılarak kap cilalanmaktadır[54]. Alalah atölyesinde kap parçaları ile birlikte bulunan kaba taş ağırlıklar, perdah aletleri ve hematit, taş kap yapımında kullanılmış olmalıdır. Girit'te, temelde Mısır yöntemleri kullanılmakla birlikte bazı farklı uygulamaların olduğu anlaşılmaktadır. Acemhöyük taş vazo yapımcılarının da benzer yöntemler kullanmış olmaları gerekir. Öncelikle taşa, yapılacak kabın formu kabaca verilmekte daha sonra, içi boş bir boru/matkap dibe yakın kısma kadar döndürülerek içten öz çıkarılmaktadır[55]. Acemhöyük'ün vazo gibi kapalı ağızlı kaplarının içinde, bu işlemle özün koparılması sırasında oluşan bir çıkıntı gözlenmektedir. Üzerinde çok ince yatay çizgiler bulunan Kaniş obsidiyen çubuğu da Kaniş'de böyle bir işlemle çıkarılan artık olmalıdır. Acemhöyük kapları içindeki çıkıntıların şekli ve Kaniş artıkları Girit'li örneklerin tam paraleledir[56].

2. 3- Taş Kapların İşlev ve Kullanım Alanları

Akeramik Neolitik Çağ'ın adeta sembolü niteliğindeki taş kaplar günlük kullanımda ve ölü kültünde yaygın bir şekilde kullanılıyordu[57]. Çok yönlü taş bulguların yanında,

[53] Woolley 1955,Lev. LXXXIII AT/38/101
[54] Woolley 1955,Lev. LXXXIII,b
[55] Özten 1988, 405 vd.
[56] Özten 1988, 406
[57] Özkaya-San 2007, 27

Akeramik Neolitik yerleşimlerin belirgin sembolü niteliğindeki taş kaplar, başta ölü armağanı olmak kaydıyla, günlük gereksinimler doğrultusunda da üretilmişlerdir[58]. Bölgelerin çağdaş yerleşimlerinde de varlığına tanık olunan ve kırılarak ölü yanına bırakılan taş kapların büyük çoğunluğu klorit denilen bir tür siyah renkli taşa işlenmiş; çok az örnek ise, mermerimsi taşlardan üretilmiştir (Lev.2a-b). Rosenberg taş kap ve asaların, işlevleri bilinmemekle birlikte, benzer malzemeden üretildiklerini dolayısıyla birlikte kullanıldıklarını ve sembolik anlam taşıdıklarını vurgular[59]. İkinci gruba girenler daha kaba ve bezemesiz olmalarıyla diğerlerinden ayrılırlar[60]. Bütün merkezlerde ortak özellik olarak, yerleşim içindeki buluntu durumlarından hareketle, taş kapların gömme armağanı olarak üretilmelerinin yanı sıra, gündelik gereksinimler için de kullanıldıkları anlaşılmaktadır ki, iki grup arasındaki fark, birincisinin daha nitelikli işçilikleri, bezemeleri ve dinsel betimlemelerinde belirginleşmektedir. Günlük kullanım için üretildiği anlaşılan taş kaplar ise, bezeklerden yoksun, yalın işçilikleri ve kalın cidarları ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Bununla beraber, her iki grubun örneklerinde ağız kenarlarında yer alan askı delikleri ve yüzeylerine işlenmiş dalgalı kabartma banlardan oluşan bezemeler ortak özellikler olarak değerlendirilebilir[61].

Yakın Doğu coğrafyasında avcı toplayıcı ve ilk yerleşik topluluklarında döneme özgü ölü gömme geleneği olduğu anlaşılan hocker tarzda yapılan mezarın yanına ölü armağanı olarak kırık durumda konulan taş kapların içine, çoğunlukla farklı taşlara işlenmiş boncuklar konmuştur (Lev.3a-b). Kapların yüzeyine işlenen bezek ve figürlerdeki ısrarlı tekrarlar, dinsel inanışların olası anlam derinliklerine işaret etmektedir. Özenli işçilikleriyle dikkati çeken kaplar üzerinde kazıma yöntemle işlenmiş ağırlıklı geometrik bezeklerin yanı sıra, olasılıkla kutsal anlamlar yüklenmiş hayvanların varlığına da tanık olunmaktadır ki, bunların başında akrepler ile yılanların oluşturduğu kompozisyonlar, kuşlar ve dağ keçileri gelmektedir[62]. Daha çok Yakındoğu sanatının sfenkslerini anımsatan bu anlatımlar, yine karışık yaratık figürleriyle bezeli taş nesnelerle birlikte ele alındıklarında, dinsel inanış biçimlerinin somut sanatsal ifadeleri olarak yorumlanmalarında zorlayıcıdır[63].

Çanak-çömlekli Neolitik Çağ'da Çatalhöyük kült odalarında bulunan taş kaplar lüks mallar[64] olarak değerlendirilmiştir. Uzun akıtacaklı ağız yapısı ve sığ gövdeli, iç hacmi küçük

[58] Özkaya ve diğerleri 2008, 356
[59] Rosenberg 1998, 29
[60] Özkaya ve diğerleri 2008, 356
[61] Özkaya ve diğerleri 2008, 357
[62] Özkaya ve diğerleri 2008, 357
[63] Özkaya ve diğerleri 2008, 357
[64] Mellaart 2003, 154 Res. 118: Kült odası VI.A.8'den kırmızı kumtaşından üretilmiş akıtacaklı çanak.

olan bu türden kapların kült amaçlı kullanıldığını koruyucu bir işlevi olan kırmızımsı rengi[65] de desteklemektedir.

Sembolist yönü daha zayıf olan Hacılar Kültürü'nün taş kapları[66] istisnasız, yöreye özgü beyaz mermerden sade bir anlayışla şekillendirilmiştir. Bazılarının tutamak kısımları koç ya da boğa başı şeklinde verilmiştir. Daha çok ev olarak tanımlanmış mekanlarda, bazen mutfak kısımlarında ele geçen kapların geneli açık kap formlarından oluşur ve üç ayaklı mortar biçimindedir. Günlük kullanımda havan olarak kullanıldığı anlaşılan bu türün yanında daha ince cidarlı ve özenli işçilikliler mezarlarda ölü hediyesi olarak temsil edilirler. Gelişimden yoksun, tek düze bir standardizasyon izlenimi veren Hacılar taş kaplarının dinsel içeriği, tutamakların koç ya da boğa başı şeklinde verilmesiyle çok sade bir şekilde vurgulanmıştır. Neolitik kültürlerde koç ve boğanın simgelediği anlam eril üreme gücünün ve erkeğin ifadesidir[67]. Dolayısıyla Neolitik ustanın seçtiği tutamak tipi sadece yeniden doğuşun kaynağını şifrelemekle kalmaz bu tipteki tutamağa sahip vazoların mezarlardan gelmesini de açıklar. Form standardizasyonunun kültsel bir nedeni olup olmadığı bilinmemektedir.

M.Ö. 5. binde Kulaksızlar'da üretilen taş kapları, genellikle sivri uçlu yüksek vazolar ve sivri dipli kaselerden oluşan kapalı ve açık kap formları oluşmaktadır[68]. Yapımı aynı anda devam eden küçük figürünler de hammaddedeki çeşitlenme taş vazoların paralelinde takip edilebilmektedir. İki farklı sanat dalı olarak ayrı uzmanlık gerektiren bu eserler, aynı dönemde aynı malzemeden üretilmişlerdir[69]. Dolayısıyla bu birliktelik iki türün de aynı atölyede yapılabileceğini göstermektedir. Kullanılan formların genelde sıvı libasyonu için tasarlanmış kapalı kap formlarından oluşması, formun içini boşaltmayı zorlaştırmaktadır. Geleneksel yapım tekniğiyle, basit matkap sayesinde oyulan kütlenin boyun-omuz cidarı kaçınılmaz bir şekilde kalın kalmaktadır. Bazı vazoların ağız kenarlarında dikey kulplar bulunmaktadır. Adı geçen taş kap üretim merkezinin dış dünyadan kopuk olmadığı için üretilen malzemenin çevresindeki komşularına ve denizaşırı kültürlere de yayılabilmiştir. Örneğin Kulaksızlar'da üretilmiş olan mermer vazonun benzerine Kumtepe R1 gömüsünde[70] rastlamaktayız. Ayrıca Bulgaristan'daki Varna mezarlığında da aynı tip vazonun[71] bulunmuş olması, yukarıda söylediğimiz düşünceyi desteklemektedir.

[65] Mellaart 2003, 102-103
[66] Mellaart 1970, 149-152, Lev. 166-168. 439-445
[67] Mellaart 2003, 75
[68] Takaoğlu 2005
[69] Takaoğlu 2002, 71
[70] Sperling 1976, 322; aynı eser için bkz. Weishaar 1982, Fig.2
[71] Takaoğlu 2006, 309

Taş kaplar Mısır'da Sülaleler Öncesi Dönem'de büyük ölçekli vazoların üretilmesi ile başlar ve bunlar dönemin pişmiş toprak çanak-çömlek formlarından farksızdır. Bu tür vazolar o kadar popülerdir ki diğer çanak-çömlek formları biçim dışında onların yüzeylerini taklit eden renklerde boyamalarla bezenmiştir. Başlangıçta günlük kullanıma yönelik olduğu anlaşılan bu tür taş kaplar kozmetik ürünlerin şişelenmesi için üretilmişlerdir. Sülaleler Öncesi Dönem'de Aşağı Mısır'daki Maadi Kültürü aromatik yağların ve güzel kokuların üreticileri arasındadırlar ve üretmiş oldukları kozmetik ürünleri çağdaşı kültürlere pazarlayabilmişlerdir[72]. Döneminde oldukça popüler olan kuzey bölgesinin kremleri ve kokuları sert kayaçlardan üretilmiş kaplarda şişelenmiştir. Zaten kuzeydeki deltada bulunan zengin depozitlerin genelini sert kayaç türleri oluşturmaktadır[73]. Dolayısıyla Mısırlılar tarafından kullanılan ilk taş kapların kuzey yapımı olduğu ve dini içeriğinden çok günlük kullanım için üretildiği öngörülebilir. 4. binin ikinci yarısına yeni girildiğinde Mısırlılar ileri teknik birikim ile her biçimde formu üretebilmeleri yanında zengin hayal gücüyle biraz stilize edilmiş zoomorphik kapları yapabiliyorlardı. Ancak her tür hayvanı kendisine model alabilen özgün yaratıların erken dönemler için tanrıları ya da tanrıçaları temsil ettiği yönünde hiçbir kanıt yoktur. Bu çağdan sonra taş vazoların yapımının gelişmesi onları sıradan, ucuz ve kolay bulunabilir bir tür haline getirmiştir[74]. Ancak kendine Eski Krallığın sonlarından itibaren lüks mal gurupları arasında tekrar yer bulabilmiştir.

Yüzlerce hatta binlerce taş vazo Mısır mezarlarında ve piramitlerde lüks mallar arasında ele geçmiştir. Lahit veya tabuttan ayrı olarak hemen yanı başına ya da bir sehpa üzerine, mezar odalarına yerleştirilen taş kaplar açıkça önemli bir mezar hediyesidir[75]. Eski Mısır ölü gömme adetlerinde, ölümden sonraki hayatta gerekli olan yağlar, gıda maddeleri, mutfak erzaklarının tüm çeşitleri, araç gereçler ölü kültünde bir rahip ile ilahiler eşliğinde mezara bırakılırdı. Mezar stelleri, tabletler ile mezarların duvar resimleri ilk elden, doksandan fazla mezar envanterinin detaylı listelerini ve sunuların miktarını belirtir. Armağanların eksiksiz olmasına dikkat edilir aksi halde ölüye yapılan bir saygısızlık, en önemlisi de tanrıları ve ruhları öfkelendiren bir davranış olarak değerlendirilirdi[76]. Firavunların defin törenleri sırasında gerçekleştirilen ayinler için üretilmiş alabaster ayin kaselerinde genellikle kralın

[72] Seidlmayer 2004, 16-17
[73] Antik Mısır'ın jeoloji haritası ve taş yatakları için bkz. Klemm 2004, 411; Casanova 1991, 60
[74] Seidlmayer 2004,17
[75] El-Khauli 1978,797
[76] Verhoeven 2004,482

kartuşu bulunurdu[77]. Soylularca saraylarda ve tapınaklarda düzenlenen kült törenlerinde kullanım görürler.

Sümer taş kap sanatı dinsel kökenli bezeme sistemleri açısından sınırlayıcı olduğu kadar kullanım alanları ve form çeşitlemesi bakımından oldukça zengindir. Sümer'de taş kaplara ait deliller İ.Ö 4.bin yıl ortasında Uruk'ta tapınak kompleksinde görününceye kadar çok nadir olmuştur. Diğer taraftan bu dekoratif teknik çeşitliliği ve istisnai büyüklükte elverişli kaplar arasında bu sınıfın aşırı tüketimi ile birlikte özel bir durumu ortaya koymuştur. Bu, tanrılara hizmet eden lüks sanayinin ilk net işaretidir, diğer taraftan daha önceki taş kaplar ev araç gereci için standart ürünler konumundadır[78]. Taş kaplar daha önce hiç bu kadar çeşitli olmamış ve hiçbir zaman dördüncü bin yılın son yüzyılındaki kadar görülmeye değer olmamıştır.

İ.Ö 3. Binde, en azından Akad dönemine kadar, her mezar açıldığında özellikle Ur'da tüm bin yıla yayılan bir sanayi ortaya çıkmaktadır. Tüm buluntular evlerde değil de tapınaklarda yoğunlaşmıştır. Erken hanedanlık dönemi için cenaze törenlerine ait buluntularda servet ve statü gösteren ince işçilik kalitesi ile donatıldığında kaplar mezara özenle yerleştirilmiştir. Popülerliklerinin zirvesi M.Ö. 3. bin yılın 2. çeyreğinde düşüş göstermiştir[79].

Üçüncü hanedanlık sonlarına doğru taş kapların evde kullanımı kademeli bir yok oluş içindeydi. Akad dönemine kadar yok oluşları hızlandı. O dönemden sonra, evlerde ve mezarlarda az sayıda taş kap olmuştur ve olanlarda ya kozmetik kabı ya da ezme ve öğütme kabı olmuştur[80]. Taş kapların tapınaklara sunulması ikinci eski hanedanlık döneminde açığa çıkmış ve Akkamenid dönemine kadar, aralıklarla da olsa, sürmüştür. Büyük olasılıkla, bu kapların büyük kısmı yabancı kaynaklardan hediye edilmiş veya alınmıştır. Yabancı kapların cazibesi taşların daha sert ve siyah estetiğine ve özellikle egzotizmine dayanmaktaydı. M.Ö. 3. bin yıldan sonra Mezopotamya'da farklı şekilli taş kaplar görülmüştür. Bunlar daha çok kapalı muhafaza kabı (değerli sıvılar veya hamurlar için) şeklindedir[81].

Taş kapların Minos ve Miken kültürlerindeki kullanım alanları çok çeşitlidir. Düşünce yeni olmamasına rağmen önceki kültürlerde görülmeyen özgün alanlar geliştirilmiştir. İki uygarlığın da temeli Ege'nin alt kültürlerine ait Neolitik yerleşmelerin mezarlıklarına ölü hediyesi olarak bırakılmış Kykladlar'dan ithal beyaz mermer kaplara rastlanmıştır[82]. Bu formlar dönemin diğer pişmiş toprak çanak-çömlekleri ile birliktelik içerisindedirler. Bu etki

[77] Hawass 2003,78
[78] Moorey 1999,36
[79] Moorey 1999,36
[80] Moorey 1999,36
[81] Moorey 1999,36
[82] Hood 1978, 137

ile ilk Minos yapımı taş kaplar kozmetik ürünlerin muhafazası için üretilmişlerdi fakat daha sade ve minyatür olanları bilinçlice mezarda ölünün kullanımı için yapılmışlardır[83].

Erken Minos Dönemi'nin ticarete ve daha çok tarıma dayalı kültürü dinsel ihtiyaçların tatmini için taş ve pişmiş toprak idoller, boğa heykelcikleri, kült boynuzları ile gücün sembolü madeni labrys ilk olarak Mezopotamya'da kullanılmıştır gibi nesneleri kutsallaştırmıştı[84]. Ancak bu dinsel motiflerin yansımalarına taş kaplar üzerinde rastlanmamıştır. Mezarlara sunulacak kadar değerli olduğu anlaşılan bu tür için herhalde teknik bezemeli olanlarına elvermiyordu. Bu çağda Kıta Yunanistan'da bezemesiz, yalın olanları tercih edilmekte ve mezarlardan gelmesi dışında kullanım amacına yönelik hiçbir ipucu bulunmamaktadır. Geç Minos kültürünün Mısır ile sıkı ilişkiler kurduğu 2. binin ortalarına kadar taş kaplar Ege dünyasında monoton bir biçimde sıradan yapımlardan öteye gidememiştir. Geç Minos Dönemi başlarında hem Girit'te hem de Yunanistan'da yeni bir anlayışla biçimlendirilen taş kaplar daha özenli ve bazıları da dini içerikli figürlerle süslenmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan rithonlar ve libasyon kapları dönemin en kaliteli ürünleri olarak Knossos Merkezi Hazine Dairesi ve Palaikastro, Kato-Zakro, Hagia Triada gibi önemli yerleşmelerden tanınır[85].

Hitit İmparatorluk Çağına ait yazılı belgelerde altın, gümüş, bronz, ağaç, pişmiş toprak yanında çeşitli taşlardan yapılan BIBRU'lardan söz edilmektedir[86]. Hayvan biçimli kapların pişmiş topraktan yapılanları Assur Ticaret Kolonileri Çağında bol örneklerle temsil edilmektedir[87]. Acemhöyük örneği ve Kaniş Karumu Ib katında bulunmuş olan steatit kartal başı biçimindeki BIBRU[88], Koloni Çağında da aynı malzemelerin, pişmiş toprak yanında hiç olmazsa taştan yapılanların da varlığını kanıtlar.[89] Hayvan başlı biçimli BIBRU'lar tipindeki bu kaplarda hayvanın ağzı ve burnu kabın dibini, enseden kesilen başı kabın ağız kenarını oluşturmaktadır. İşlevine uygun olarak ağız ya da burun delik değildir. Kabın ağız kenarı doldurma ve boşaltma işleminde kullanılır. Yine bu tip kaplarda göz ya da göz bebeklerine değişik malzemeden yapılan kakmaların uygulandığı anlaşılmaktadır[90].

Mezarlardan ölü hediyesi olarak gelenler ise bu dönem için sadece Tell Açana mezarlarında temsil edilir[91].

---

[83] Pedley 2002, 32
[84] Mansel 1999,11
[85] Buchholz-Karageorghis 1971, 88-94
[86] Özten 1988, 400
[87] Özten 1988, 400
[88] Özgüç 1986, 87, Lev.133.4
[89] Özten 1988, 401
[90] Özten 1988, 401
[91] Akyurt 1998,87.144

3- ANADOLU'DA BAŞLANGICINDAN M.Ö. 2. BİN YIL SONUNA KADAR TAŞ KAPLARIN ELE GEÇTİĞİ YERLEŞİMLER

3. 1- Neolitik Dönem Yerleşimleri

3. 1. 1- Hallan Çemi

Hallan Çemi Tepesi 1990 yılında, Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamındaki baraj yapımlarıyla tehlikeye giren arkeolojik buluntu yerlerinin saptanması için yapılan yüzey araştırmaları sırasında bulunmuştur[92]. Neredeyse yapımı tamamlanmış olan Batman Barajı'nın suları altında kalma tehlikesiyle karşı karşıya olduğundan, 1991 yılında Diyarbakır Müzesi'nin ve Delaware Üniversitesi'nin ortak desteğiyle yerleşmede dört yıllık kurtarma kazılarına başlanmıştır[93]. Hallan Çemi, Batman İli sınırları içinde, Batman kentinin yaklaşık 50 km. kuzeyinde, Dicle Nehri'nin bir kolu olan Batman Nehri'nin Sason Çayı kolunun batı kıyısında yer alan (Harita 1) tabakalaşmış küçük bir höyüktür[94]. Yüksekliği yaklaşık 4.3 m. olan höyük 0.5 hektardan daha az bir alanı kaplar. Yerleşmede Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e ait en az dört yapı katı saptanmasına karşın, çalışmaların zorunlu olarak sona erdirilmesinden önce, ancak üç yapı katı açığa çıkartılabilmiştir. 16 adetten oluşan bir dizi yeni akseleratör tarihlemesi, bu yerleşmede C14 tarihlemesine göre M.Ö. 11. bin yılın sonlarına doğru birkaç yüzyıl oturulduğunu onaylamıştır[95].

M. Rosenberg ve H. Togul tarafından bulunan höyükte, yüzey toplamasında yontma taş endüstrinin dışında çok sayıda bezemeli taş kap parçaları ele geçmiştir[96]. Ayrıca kullanım işlevi bilinmeyen "C" biçimde planı olan 2 ve 3. yapılarda benzer örneklerde taş kap bulunmuştur[97].

3. 1. 2- Körtik Tepe

Yöresel adlandırmayla Kotik ya da Kotuk Tepe olarak bilinen Körtik Tepe, Diyarbakır İli Bismil İlçesi sınırları içinde bulunan Ağıl Köyü yakınlarında yer alır (Harita 1). Körtik Tepe, ilk olarak 1989 yılında gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında keşfedilir. Yüzeyde

[92] Alzage 1991; Rosenberg-Togul 1991; Rosenberg 1992
[93] Rosenberg 1993, 1994, 1995, 1996; Rosenberg-Davis 1992; Rosenberg 1998
[94] Rosenberg 2007, 1-13
[95] Rosenberg 2007, 1-13; Rosenberg 2007a, 84-5; Rosenberg 2007b, 420;
[96] Rosenberg-Togul 1991, 244
[97] Rosenberg-İnal 1994, 125

bulunan çok sayıdaki yontma taş eserler ile birlikte dağınık durumda saptanan seramik kalıntıları nedeniyle höyük, başlangıçta geç dönem yerleşimi olarak değerlendirilmişti; höyükte erken dönem yerleşiminin varlığı varsayılmakla beraber, belgelenememişti. 1990 yılında Ilısu Barajı'nın inşası beklentileri doğrultusunda, 2000 yılında Körtik Tepe'de kurtarma kazısı[98] başlatılmıştır ki, söz konusu bu çalışmalar höyüğün Akeramik Neolitik Döneme ait yerleşim olduğunu ortaya koymuştur[99].

Körtik Tepe'de 2000–2002 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında, höyükte iki ana kültür evresinin varlığı saptanmıştır. Bunlardan ilki Ortaçağ, diğeri ise Akeramik Neolitik yerleşimdir[100]. Körtik Tepe, Akeramik Neolitik yerleşimler arasında gelişkin kültürel dokusuyla ayrı bir öneme sahip olup, yapılan C14 analizlerine göre, M.Ö. 9800'lere uzanan yerleşim tarihiyle Çayönü merkezinden erken bir tarihi temsil etmektedir[101].

Anadolu'nun bilinmezleri arasında yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde son yıllarda yapılan bilimsel araştırmalarda saptanan Körtik Tepe, kazılar sonucu ortaya çıkarılan verileriyle bölge ve Anadolu kültür tarihi açısından önemli ipuçları vermektedir[102].

Körtik Tepe Akeramik Neolitik evrenin önemli bir merkezi olma özelliğine sahiptir. Sason Çayı'nın batı kıyısındaki Hallan Çemi, Batman Çayı'nın batısında yer alan Demirköy ve Dicle Nehri'nin batısındaki Çayönü ile Fırat yakınlarındaki Cafer Höyük, Boytepe ve Cınaz yerleşimlerinin yanı sıra, Nevali Çori, Göbekli Tepe ile birlikte Anadolu'nun doğu yarısında yoğunluklu olarak varlığı saptanan Neolitik yerleşimlerin bir temsilcisi konumundaki Körtik Tepe, kültürel dizgenin bilinmezlerine kendi açısından önemli yaklaşımlar getirmektedir[103].

Çayönü, Hallan Çemi, gibi yerleşimlerle Anadolu'nun tarihsel açıdan erkene çekilen Neolitik kültürünün gelişmiş devamı niteliğindeki Körtik Tepe, sanatsal ve kültürel düzeyi yüksek, bilimsel içeriği zengin bulgularıyla söz konusu evrenin sosyo-kültürel dokusunu ayrıntılı açıklayabilecek ön belirtilere sahiptir[104]. Başta Hallan Çemi olmak üzere, taş endüstrisi ve sanatsal üretim yönünden bölgenin Neolitik yerleşimleriyle yakın bağlar içermektedir.

Özgün dokuları bozulmuş olsa da, gömütlerin çoğunluğunda gömü hediyeleri vardır. Genelde ortak özellikler yansıtan bu hediyeler arasında, işleniş teknikleri, farklı türleri ve

[98] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 739
[99] Özkaya-San 2007, 21; Özkaya-San 2007a, 436; Özkaya-Coşkun 2007, 86
[100] Özkaya 2003, 423
[101] Özkaya 2004, 669-667
[102] Algaze-Rosenberg 1990,137; Algaze 1992,425.
[103] Özkaya 2004a,109
[104] Özkaya-San 2002,428

sayısal çoklukları açısından ilk grubu boncuklar oluşturur. Çoğunlukla gömütlerin toprak dolgularında dağınık olarak ele geçmekle beraber, bazı durumlarda taş kapların içinde in situ olarak korunmuşlardır[105]. Bulunan bu taş kaplar, gelişkin üretim teknikleriyle yapılmış, dinsel ve ritüel amaçlı en önemli eserler arasında yer almaktadır[106].

Sayısal açıdan fazla örnekle temsil edilmeyen ve doğrudan iskeletlerle bağlantılı olarak bulunan diğer buluntu grubu ise sunu taşları oluşturur. Buluntu durumundan hareketle gömü hediyesi oldukları anlaşılan nesneler, kullanımdan kaynaklanan izler içermezler[107].

Körtik Tepe taş vazoları genellikle iskeletlerle bağlantılı olarak çıkarıldıkları için, çoğunluğu gömü hediyesi olarak değerlendirilmişlerdir. Bunun yanı sıra, bazıları da iskeletlerden bağımsız şekilde gereksinimler doğrultusunda üretilmişlerdir[108]. Bir iskeletin göğsüne yerleştirilmiş küçük bir örnek hariç, diğerlerinin tamamı kırılmış biçimde ele geçtiklerinden vazoların gömütlere olasılıkla bilinçli olarak kırkılıp konduğu düşünülmektedir[109].

3. 1. 3- Nevali Çori

Neolitik dönemine tarihlenen bir yerleşme olan Nevali Çori, Şanlıurfa İli'nin Hilvan İlçe'sinde Kantara (Güluşağı) Köyü yakınlarında, köye göre daha alt bir kotta, yerleşimi doğu ve batı olarak ikiye bölen, bütün yıl akan bir akarsu olan Kantara Çayı'nın iki yakasında yer almıştır[110] (Harita 1). Deniz yüzeyinden 490 m.lik bir yükseltide, Fırat'ın 3 km. güneyindedir. Nevali Çori yerleşmesinin, Nevali Çori IV olarak tanımlanan batı kısmı doğal aşınma nedeni ile geniş ölçüde akarak yok olmuştur; buna karşılık Nevali Çori'nin doğu kesimindeki ilk Neolitik mimari daha iyi korunmuştur. Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi'nin işbirliği ile yaptığı kazılar 1983, 1985-1987 ve 1989-1991 yıllarında yedi kazı mevsimi sürmüştür[111]. Yerleşme, 1992'den beri Atatürk Baraj gölünün suları altındadır[112].

Kazılarda başlıca üç yerleşme evresi ortaya çıkarılmıştır. I-V arası evreler İlk Neolitik dönem yerleşimini kapsamaktadır. Tek bir yapıyla temsil edilen Evre VI, çanak çömleği ile kesin olarak Son Neolitik dönemin Orta Halaf kültürünü yansıtmaktadır. Evre VII, Hassek kazılarından tanıdığımız, İlk Tunç Çağı Ib ilk evreleriyle örtüşen, İlk Tunç Çağı Ib'ye ait iki

[105] Özkaya-San 2004, 671
[106] Özkaya-San 2004, 672
[107] Özkaya-San 2004, 671
[108] Özkaya-San ve diğerleri 2007, 356
[109] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 741
[110] Hauptmann 2007, 136; Hauptmann 2007a, 422; Hauptmann 2007b, 97
[111] Kazı raporları ve özetleri için bkz. Hauptmann 1988, 1992, 1997, 1999
[112] Hauptmann 2007, 137

yerleşme tabakasıyla tanımlanır. VII a-b olarak tanımlanan bu evreye ait yalnızca tek bir ev kompleksi tam olarak korunmuştur[113].

Nevali Çori'de "Ana Yerleşme 1" olarak tanımlanan son tarihöncesinin yerleşimin altında, 2 m. dolgu kalınlığı olan İlk Neolitik döneme tarihlenen 5 yapı katı (I-V) saptanmıştır; ancak yerleşimin sol kıyısında bu dönem yalnızca iki yapı katı ile temsil edilmektedir. İki büyük yapının yanı sıra, 29 yapı ortaya çıkarılmıştır[114]. Nevalı Çori, IV tabaka, 2 no'lu evde bulunan kabartmalı taş çanak tek örnekle temsil edilmektedir[115].

3. 1. 4- Çayönü

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bir dağ eşiği ovasında yer alan Çayönü (Harita 1), Anadolu, Mezopotamya ve Zagros Bölgeleri içinde en geniş kazılmış Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem yerleşmesidir. M.Ö. 10.000'lerden itibaren kesintisiz tabakalaşma gösteren Çayönü, birçok ilkin saptandığı yerleşme olma özelliğine de taşır[116]. 1964–1991 yılları arasında kazılan bu yerleşim yerinde, M.Ö. 10. binyıllara ait avcı toplayıcı bir topluluğun ilk yuvarlak yapılarından başlayarak, M.Ö. 7. binyıla kadar mimari ve yerleşme düzenindeki gelişim izlenebilir[117]. Çayönü'nün, farklı ekolojik çevre ve hammadde yataklarına sahip coğrafi bölgelerin kesişme noktasında olması, değişik dönemlerin ekonomik gereksinimlerini karşılamış ve halkına farklı bölgelerle ilişki kurma olanağını sağlamıştır. Yerleşmenin Çanak Çömleksiz Neolitik A'dan Demir Çağ'a kadar, farklı kullanım biçimlerini içermekle birlikte, kesintisiz tabakalanma sıra düzeni bu olguyu destekler[118]. Çevre hammadde kaynakları açısından da zengindir. Yakın çevrede bazalt, bakır ve malakit, mermer ve kireçtaşı, çakmaktaşı bulunur. Obsidiyen ise, 150 km. uzaklıktaki Bingöl yataklarından getirilmiştir. En yoğun iskan Çanak Çömleksiz ve Çanak Çömlekli Neolitik'tedir. Bu dönem farklı yapı özellikleri gösteren evrelere göre tabakalanır. Diğer bulgulardan Çayönü yerleşmesinin gelişimi, değişimi, arayışları, inançları, günlük uğraşıları, ticaret ilişkileri ve yozlaşması izlenebilir. Çayönü, uzun süre Kuzey Zagros Bölgesi özellikleri taşırken daha sonra Yukarı Fırat kültürleri ile ilişki kurmuş, zamanla Orta Fırat Bölgesi ile ilişki alanını geliştirmiştir. Dönemin sonlarında, yerleşme, değişen çevre koşullarının ve yeni toplulukların etkili olduğu öngörülen, daha kendine özgü bir gelişim ya da yozlaşma evresi geçirmiştir[119].

[113] Hauptmann 2007, 137
[114] Hauptmann 2007, 137
[115] Hauptmann-Schmidt 2007, 435
[116] Erim Özdoğan 2007, 57
[117] Özdoğan 2007, 424; Özdoğan 2007a, 89
[118] Özdoğan 2007, 424
[119] Özdoğan 2007, 424

Çayönü halkı birinden farklı çok sayıda taştan nesneler üretmesine karşılık kap yapımında bu malzemeyi fazla tercih etmemiştir. Çoğu kırık olan kaba kaplar genellikle yerleşmenin en başlarında Hücre Planlı Yapılar Evresi'ne kadar üretilmiştir. Taş kaplar erken evrelerde azdır; Üçüncü Kültür Basamağı'nda sayıca artar; en fazla Son Kültür Basamağı'nda bulunur. Genel olarak zamanla gelişim gösteren taş kapların çoğunun yerleşmenin doğu kesiminde bulunması bu kapların özel bir önemi olduğunu vurgular[120].

3. 1. 5- Demirköy Höyük

Demirköy Höyüğü, Dicle-Fırat Yüzey Araştırmaları Projesi kapsamında yapılan çalışmalar sırasında, 1989 yılında bulunmuştur. Batman Havaalanı'nın karşısında, yeni Batman-Diyarbakır karayolunun geçtiği köprünün yaklaşık 2 km. kuzeyinde yer alan höyük, yaklaşık 540 m. yükseklikte, Batman Nehri batı kıyısının bugünkü taşkın setini oluşturan 10 m.lik terasın kenarında, Batman'ın Fırat ile birleştiği yerin 20 km. kuzeyinde ve Hallan Çemi yerleşmesinin yaklaşık 40 km. güneyindedir (Harita 1). Buraya Orta Çağ'da görece kısa bir süre yerleşildiğini, bunun dışında yerleşmenin tümüyle Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ'a ait olduğunu göstermiştir[121].

Tabakalı olduğu saptanabilen Neolitik dolguları sınayan sondajlarla toplamda yaklaşık 75 m^2.lik bir alan ortaya çıkarılmıştır. Doğal koşullar nedeniyle çok bozulmuş durumdaki hafifçe yanmış, kerpiçten yapılmış ve alçak, belli belirsiz yarım daire biçimli öğenin hızla kaybolan izleri birkaç gömüt dışında, sondajlar sırasında karşılaşılan tanımlanabilir stratigrafik öğeler, bir dizi ince, kırık sıvalı yüzeyle dönüşümlü olarak bulunan, aynı incelikte, daha yumuşak külsü çöp dolgularından oluşmaktadır. Tanımlanabilir yapısal öğelerin olmayışı, ortaya çıkarılan alanın küçüklüğünden kaynaklanıyor olabilir[122].

1989 yılında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yapılması planlanan Birecik, Kargamış, Dicle, Batman gibi barajların göl suları altında kalacak alanlardaki tarihi eserlerin anıtların saptanması projesi içinde G. Algaze başkanlığında Batman ile Bismil arasında gerçekleştirilen yüzey araştırmasında ilk defa tespit edilmiştir[123]. 1993 yılında gerçekleşen ayrıntılı ikinci yüzey araştırmasından sonra bulgular dikkatle incelenmiş ve az sayıdaki Ortaçağ çanak çömleği dışında yerleşme yerinin büyük bir çanak çömleksiz Neolitik Çağ yerleşmesi barındırdığı ileri sürülmüştür. Yüzeyde toplanan yontma taş endüstri bulgularına göre, yerleşmenin Hallan Çemi'den daha geç, Çayönü'nün yuvarlak evler tabakasından ise

[120] Erim Özdoğan 2007, 89
[121] Rosenberg 2007c, 14
[122] Rosenberg 2007c, 15
[123] Algaze-Rosenberg 1990,137

daha önce olduğu sonucu çıkartılmıştır[124]. Höyükteki yerleşmenin boyutlarının ve kültür dolgusunun kalınlığının saptanması, mimari kalıntılar, hayvan kemikleri ve karbonize olmuş bitki kalıntılarının yardımı ile buradaki yerleşiklerin kültürlerini, sosyal ve ekonomik yaşantılarının anlamak amacı ile 1997 yılında M. Rosenberg ve B. Peasnall yönetiminde sondaj mahiyetindeki kazılara başlanmıştır[125]. Demirköy Höyük'te, kloritten yapılmış bir adet kazı bezemeli taş kap parçası ele geçmiş[126] ve taş kaplar yeniden işlenerek küçük pandantiflere, plakalara ve küçük, ayakta duran stilize boynuzlu parçalara dönüştürülmüştür[127].

3. 1. 6- Mezraa-Teleilat

Mezraa-Teleilat Höyüğü, Şanlıurfa İli Birecik İlçesi'nin 7 km. güneyinde, Mezraa Beldesi sınırları içinde, Fırat'ın sol yakasındaki kıyı taraçası üzerindedir (Harita 1). Yerleşme ilk olarak 1989 yılında, G. Alzage'nin Kargamış-Birecik Baraj Göl Alanları yüzey taramasında bulunmuştur[128]. 1998 yılında ODTÜ TAÇDAM koordinatörlüğünde, İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı'nın höyükte gerçekleştirdiği yüzey toplamasının ardından, 1999–2002 yılları arasında aynı Anabilim Dalı'ndan M. Özdoğan başkanlığında kazılmıştır.

2001 yılı çalışmaları sonucunda Mezraa-Teleilat'taki kültürel süreç şöyle belirlenmiştir. 1A Kültür Katı-Akhaemenid/Pers Dönemi, 1B Yeni Assur Yapı Katı, 1C Erken Demir Çağı, 2A Kültür Katı-Son Neolitik Çağ, 2B Kültür Katı-Orta Neolitik Çağ, 2C Kültür Katı-İlk Neolitik Çağ, 3 Çanak Çömlekli-Çanak Çömleksiz Neolitik Geçiş Dönemi[129].

1999 yılı çalışmalarında "AB" yapısı olarak adlandırılan Çanak Çömlekli ve Çanak Çömleksiz Neolitik Geçiş Sürecinde[130], yapının asıl sınırlarını taşmayacak ve üzerinde hafif bir öbek oluşturacak şekilde yığılı taşlar olasılıkla yapının taş duvarlarından elde edilmiştir. Bu taş dolguyu zeminde bulunan düzensiz bir taş ile doldurulduğu görülmektedir. Bu taş dolgunun altında yaklaşık 15 cm. kalınlığa ulaşan steril bir toprak dolgu ile karşılaşılmıştır. Bu dolgunun içerisinde ise tüm mermer kaplara ve yine mermer kap parçaları olmak üzere tabanda 11 taş kap bulunmuştur[131]. Tüm kapların konumlarından bunların herhangi bir yerden devrilmedikleri, zemine bilinçli bir şekilde bırakıldıkları anlaşılmaktadır[132].

---

[124] Rosenberg-İnal 1999,250
[125] Rosenberg-İnal 1999,249
[126] Köksal-Schmidt-Klaus Schmidt 2007,451.
[127] Rosenberg 2007c, 15, Fig. 1
[128] Alzage 1991, 175-240
[129]Karul-Ayhan-Özdoğan 2002; Karul 2003, 165-166
[130] Karul-Ayhan-Özdoğan 2002; Karul 2003, 165-166
[131] Özdoğan 2007, 195
[132] Özdoğan-Karul-Ayhan 2000, 165-172; Karul 2003, 351

Geçiş evresinin üzerine gelen II. Evre, Yakındoğu'nun ilk çanak çömlek kültürlerinin gelişim sürecini temsil etmektedir. Bu evre Mezraa-Teleilat'ta gerek mimari, gerek yerleşme düzeni, gerekse de farklı buluntu topluluklarıyla belirlenen 3 aşama olarak izlenir[133].

3. 1. 7- Cafer Höyük

Cafer Höyük, Yukarı Fırat Bölgesi'nde 1976 yılında Karakaya Barajı'nın yapımından önce, İstanbul Üniversitesi tarafında bölgede gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında bulundu. Höyük Doğu Toroslar'ın eteklerinde, Fırat'ın sağ kıyısında 750 m. içeride, bereketli ova üzerine kurulmuş olan Malatya'nın 40 km. kuzeydoğusunda bulunmaktadır[134]. M. Özdoğan höyüğün üzerinde İlk Tunç Çağı çanak çömleği ve Neolitik döneme ait olabilecek yontma taş buluntular bulmuştur[135]. 1976 yılında höyük, doğu-batı yönünde 150 m. uzunluğunda ve 28 m. genişliğinde dar uzun bir tepe görünümündeydi. Kuzey ve güney yamaçları toprak almak amacıyla kesilmiş, dolayısıyla höyük daha geniş bir alan kaplıyor olması gerekmektedir[136].

1979 ile 1986 yılları arasında J. Cauvin ve O. Aurenche başkanlığında kazılmıştır. Bu çalışmalar sırasında Neolitik dolgu 6 m olup, 13 tabakadan oluşmaktadır. Kesintisiz devamlılık gösteren yerleşme mimari gelişim ve buluntular açısında 3 evreye ayrılmıştır[137].

En eski evre (XIII'den XI'a kadarki tabakalar), M.Ö. 8000'lere tarihlenir. Orta evre (VIII'den V'e kadar), aşağı yukarı M.Ö. 8000 ile 7500'lere tarihlenir. En yeni evre (IV'den I'e kadar), M.Ö. 7500 ile 7000'lere tarihlenmektedir[138].

Orta evrede birbirine geçişli üç odalı dikdörtgen yapılar bu evrede iki katlıdır; içinde siloların yer aldığı alt katları vardır. Yapılaşma olmayan avlularla yapılar birbirini takip eder. Bu evrede taş endüstrisi ürünleri mikrolitlerin sayısında azalma, dilgilerde ise artma görülür. Taş kaplar, üç tüm kapla temsil edilmektedir[139].

3. 1. 8- Göbekli Tepe

Güneydoğu Anadolu'da, Şanlıurfa kentinin 15 km. kuzeydoğusunda, daha önce Karaharabe olarak adlandırılan Örencik Köyü'nün 2.5 km. doğusunda (Harita 1) yer alan Göbekli Tepe, Çanak Çömleksiz Neolitik döneme ait bir buluntu yeri olarak 1963'den beri

[133] Özdoğan 2007b, 450
[134] Cauvin ve diğerleri 2007, 99
[135] Cauvin ve diğerleri 2007, 99
[136] Cauvin ve diğerleri 2007, 99
[137] Cauvin ve diğerleri 2007, 99
[138] Aurenche 2007, 423; Aurenche 2007, 92
[139] Aurenche 2007, 423; Aurenche 2007, 92

bilinmesine karşın, önemli ilk araştırmalar tarafından anlaşılamamıştı. Buradaki araştırmalar, 1995'ten beri Şanlıurfa Müzesi'nin ve Almanya Arkeoloji Enstitüsü'nün çalışanları tarafından sürdürülmektedir[140]. Güneydoğu Anadolu'nun önemli Neolitik Çağ yerleşmeleri arasında sayılan bu yerin, İlk Üretimciliği Geçiş Evresi'nin ilk aşamalarını gösteren bir merkez olduğu, bilimsel arkeolojik kazıların başlaması ile anlaşılmıştır. Sürmekte olan kazılarda Göbekli Tepe'nin şimdilik en az beş yapı katına sahip olduğu saptanmıştır.

Göbekli Tepe, M.Ö. 10 ve 9. bin yıla tarihlenmektedir. Alet kültürü esas itibarıyla Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e benzemektedir. Öncelikle çakmaktaşı ve kemik aletler, ardından öğütme taşları ve taş kaplar söz konusudur[141]. Göbekli Tepe'nin karakteristik özelliğini oluşturan bulgular, evler ya da diğer benzeri yerleşim yeri kalıntıları değil, aksine, yekpare taştan şekillendirilmiş, boyları 5 m.ye erişebilen, T biçimli dikilitaşlardan oluşan büyük yuvarlak yapılardır[142]. Arkeolojik kazılar, şu anda M.Ö. 10. bin yıla tarihlenen, buna benzer, dört yuvarlak yapının bulunduğu alana yayılmaktadır. Söz konusu yapılar, şimdiye kadar erişilen en eski evre olan III. tabakaya aittir. Bu tabaka M.Ö. 9. bin yıla tarihlenen, köşeli mekanlar ve sadece 1.5 m. yüksekliğe ulan dikilitaşlarıyla karakterize olan, biraz daha yeni II. tabaka dolgusu tarafından kaplanmaktadır. En üstte yer alan, modern kullanım seviyesi, I. tabaka olarak adlandırılmaktadır. Göbekli Tepe'de, kaya platosu yüzeyinde olması beklenen ana tabana, kazılan alanlarda henüz ulaşılamamıştır. Bu yüzden III. tabakanın en eski yapı katmanını temsil edip etmediği ve daha eski yapı evrelerine ulaşılabileceği olasılığı kesinliğe kavuşturulamamıştır[143].

3. 1. 9- Salat Camii Yanı

Salat Camii Yanı, 2005'te Dicle Nehri üzerinde inşaatı başlatılan Ilısu Barajı'nın yapımı tamamlandığında, baraj gölü suları altında kalacağı beklenmektedir ve ilçe Bismil'in yaklaşık 20 km. doğusunda, Dicle'nin kolu Salat Çay'ın sol kenarında yer almaktadır (Harita 1). Neolitik Çağa ait olan bu yerleşmede 2004 yılından itibaren kurtarma kazıları başlatılmıştır ve 2006 yılında üçüncü kazı sezonu tamamlanmıştır[144].

İlk iki sezonda elde edilen genel sonuçlar şu şekilde özetlemek mümkündür. Salat Camii Yanı'nda, Çanak Çömleksiz Neolitik Çağa ait en az üç evrenin var olduğu sağlam tabakalanma içinde tespit edilmiştir. Ana toprağın hemen üzerinde tespit edilen 1. evrede, bol miktarda iri taneli mineral katkı içeren ve yüzeyi açkılı çanak-çömlek, en büyük grubu teşkil

[140] Schmidt 2007, 115
[141] Schmidt 2007a, 432
[142] Schmidt 2007a, 432
[143] Schmidt 2007a, 432; Schmidt 2007b, 93-95
[144] Miyake 2007, 211

etmektedir[145]. Bunu takip eden 2. evrede ise, onun yerine kaba mal olarak değerlendirilen bitkisel katkılı çanak-çömlek, en yaygın grubu oluşturmuştur. En üstteki 3. evrede ise, bir taraftan kaba malın çoğunluğu oluşturmaya devam ederken, aralarında boyunlu çömlekler, omurgalı kaplar gibi gelişkin kap biçimleri, boya bezeme ve kabartma bezekleri gibi yeni bezeme türleri husking tray gibi yeni öğeler görülmeye başlanmıştır[146]. Bunun gibi özelliğe sahip olan Salat Camii Yanı 3. evresi, Kuzey Mezopotamya'da Proto-Hassuna olarak bilinen gruba oldukça yakınlık göstermektedir. Böylece Proto-Hassuna dönemiyle çağdaş olduğu söylenebilir ve göreli olarak 3. evreden daha eski döneme ait olan 1. ve 2. evrelerin Proto-Hassuna Döneminden daha eski olduğu kesinlik kazanmıştır. Böylece Salat Camii Yanı'nın Çanak Çömleksiz Neolitik Çağın ilk yarısını iyi bir şekilde temsil ettiği anlaşılmıştır[147].

Salat Camii Yanı çalışmalarında, pembemsi mermer taştan yapılan küçük boy kapların ele geçtiği görülmüştür[148].

3. 1. 10- Kumartepe

Şanlıurfa il merkezinin 1.5 km. kuzeybatısında, Dutluca İlçesi'nin kuzeydoğusunda, Yaylak Bucağı'nın kuzeydoğusunda, İğdeli (Şaşkan) Köyü'nün kuzeyinde bulunmaktadır[149] (Harita 1). Günümüzde Atatürk Baraj Gölü'nün suları altında kalmıştır. 1982 yılında Kurban Höyük kazıları sırasında, yakın çevrede planlanan arkeolojik ve jeomorfolojik yüzey araştırmaları çerçevesinde T.J. Wilkinson tarafından tespit edilen ve bu araştırma ile Neolitik Çağ'a tarihlenebilecek çanak çömlek parçalarının bulunması ile önemli ve ilginç bir yer olma hüviyeti kazanan Kumartepe'de kazı, 1983 yılında Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü, Chicago Doğu Bilimleri Enstitüsü ve Şanlıurfa Müzesi'nin ortak projesi ile Hayaz Höyük kazısı ekibi tarafından J. Roodenberg yönetiminde, S. Bayrı Baykan'ın katılımıyla yapılmıştır. Bu kazıda, yerleşme yerinin çeşitli yerlerinde, Fırat Nehri kıyısındaki kesit/yamaç açması da dahil olmak üzere yedi adet sondaj niteliğini geçmeyen küçük açma açılmıştır[150].

Değişik açmalarda az sayıda taş kap parçası bulunmuştur. Bunlar kalın cidarlı olup kireçtaşından yapılmış basit biçimli kaselerdir[151].

3. 1. 11- Çatal Höyük

Çatal Höyük, ilk kez James Mellaart tarafından 1961–1965 yılları arasında kazılmıştır. Mellaart bu çalışmalar sırasında, Neolitik doğu tepenin özellikle güneybatı köşesi üzerine

[145] Miyake 2007, 211
[146] Miyake 2007, 212
[147] Miyake 2006, 2007
[148] Miyake 2007, 215, Res. 11
[149] Roodenberg-Wilkinson-Bayrı Balkan 1984, 1
[150] Roodenberg-Wilkinson-Bayrı Balkan 1984, 1
[151] Wilkinson 1990, 197, Fig. 19-20-21-22

yoğunlaşmıştır. Mellaart'ın yayınları, bu yere duyulan ilginin çok büyük olmasını sağlamıştır[152]. Buranın önemi, erken dönem için dikkat çekiciği büyüklüğünde ve Ön Asya'da uygarlığın beşiği denilen bölgenin dışında bulunmasında yatıyordu[153]. Çatal Höyük'ün olağanüstü konumunu belirleyen ana faktör, tabii ki evlerde bulunan sanat eserleridir. Bunlar arasında küçük insanlar tarafından avlanan ve kışkırtılan yabanıl hayvan veya başsız ölülerin etini yiyen akbaba resimleri bulunur. Bunların yanı sıra, ikili halde leoparlar ile o zamanlar ana tanrıça biçiminde yorumlanan kadın betimleri ve yaban sığırlarının alçıdan yapılma bukranion denilen kafa ile boynuzları vardır. Bu eserler, erken dönem sanatının göz alıcı parlaklığını sergiler[154].

1960'lardan beri, Anadolu'daki Neolitik konusunda bilgilerimiz değişmiştir. Bazı açılardan Çatal Höyük, o zamanlar sahip olduğu sıra dışılık özelliğini kaybetmiştir. Eskilik açısından: Geçen süre zarfında, Orta ve İç Anadolu ile Levant Bölgesi'nde daha eski köy veya kent benzeri yerleşimler bulunmuştur. Çatal Höyük, aslında Neolitik süreç içerisinde daha geç bir yere konmak zorundadır. Neolitik açısından ilginç olan doğu tepeye, Akeramik Neolitik'in sonunda yerleşilmiş olmasıdır ve burası Keramikli Neolitik'in sonuna kadar aralıksız yerleşim görmüştür[155] (M.Ö. 7400'den 6000'e kadar).

Doğu Çatalhöyük Neolitik yerleşmesinde, Mellaart yönetimindeki kazılarda, yukarıdan aşağıya 0 ve XII olmak üzere 14 yapı katı/tabaka saptanmıştır. Bunlardan VI. yapı katı, VIA ve VI B diye ikiye ayrılır. X. yapı katının altında devam eden tabakalar geniş olarak kazılmadığı için birlikte ele alınır ve X öncesi olarak adlandırılır[156]. 1961–65 kazılarında ana toprağa inilememiştir. Yer yer görülen XIII. tabaka ve Mellaart'a göre yeni kazılarla bulunacak alt tabakalar, Çatal Höyük'ün şu an için bilinen yerleşmesinin öncüsünü ortaya çıkaracaktır[157].

Lüks beğeni eşyası ya da değerli olması dolayısıyla statü simgesi olarak kullanımını devam ettirmiştir. Çanak-çömlekli Neolitik Çağ'da Çatal Höyük kült odalarında bulunan taş kaplar lüks mallar[158] olarak değerlendirilmiştir. Çatal Höyük, VI A tabakası 8 no'lu evde bulunmuş olan uzun akıtacaklı ağız yapısı ve sığ gövdeli, iç hacm.i küçük olan bu türden kapların kült amaçlı kullanıldığını koruyucu bir işlevi olan kırmızımsı rengi[159] de desteklemektedir. Bazı durumlarda seçilen kayaç türlerinin rengi oldukça önemlidir. Orta

[152] Mellaart 1967
[153] Hodder 2007, 464
[154] Hodder 2007, 464
[155] Hodder 2007, 464
[156] Mellaart 1967, 52
[157] Hodder 2007, 464
[158] Mellaart 2003, 154 res. 118: Kült odası VI.A.8.'den kırmızı kumtaşından üretilmiş akıtacaklı çanak.
[159] Mellaart 2003, 102-103

Anadolu'da az sayıdaki taş kap örneklerinden biridir. Buna benzer bir taş kap biçimi, Levant'da bilinmektedir[160].

3. 1. 12- Aşıklı Höyük

İç Anadolu Bölgesi'nde Çanak Çömleksiz Neolitik kültürün en iyi temsil edildiği yer şimdilik Aşıklı Höyük'tür[161]. Aşıklı Höyük, Aksaray İli'nin 25 km. güneydoğusunda yer almaktadır (Harita 1). Yakın çevresindeki Mamasın Baraj Gölü'nün su seviyesi yükseltildiğinde, Aşıklı Höyük'ün kuzey ve batısı göl suları ile kaplanacaktır. Bu yüzden 1989 yılında U. Esin başkanlığında, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Prehistorya Anabilim Dalı tarafından höyükte kurtarma kazıları başlatılmıştır[162].

1963 yılında Hititolog E. Gordon tarafından bulunan Aşıklı Höyük'te daha sonra, özellikle I. Todd tarafından kapsamlı ve ayrıntılı yüzey araştırmaları yapılmıştır[163]. Aşıklı'nın içinde yer aldığı yöre, yerbilimciler tarafından "Volkanik Kapadokya" olarak tanımlanan bölgenin sınırları içindedir. Höyük Kızılkaya Köyü'nde, Melendiz Suyu'nun kıyısındadır[164].

Kazılarda tabakalanma yukarıdan aşağı 1'den itibaren numaralandırılarak höyüğün kuzeybatısındaki 4 F-H/4 G-H açmaları derin sondajında dikey eksende şimdilik 3 tabaka bulunmuştur. 2. tabakada 10 yapı evresine, 3. tabakada ise şimdilik 5 yapı evresine ait kerpiç konutlar, avlular günışığına çıkarılmıştır. Höyüğün üzerinde ise yatay düzlemde geniş bir alanda yapılan kazılarla 2. tabakanın son üst yapı evrelerindeki yerleşme düzeninin saptanmasına çalışılmıştır[165].

Aşıklı Höyük'te taştan kaplar, çok azdır; bunlar genelde tüf ve kalker taşından özensiz olarak yapılmışlardır[166]. Aşıklı Höyük sürtmetaş endüstrisi form olarak küresel, "U" şekilli, minyatür, ayaklı, tamamlanmamış kenarlı ve tabanlı örnekler mevcuttur[167].

3. 1. 13- Hacılar

Hacılar, Burdur'un 25 km. batısındaki Hacılar Köyü'nün bitişiğinde yer alan (Harita 1), çok yassı bir höyüktür. 1956'da James Mellaart tarafından keşfedilerek arkeoloji dünyasına tanıtılan Hacılar'da, 1957-60 yılları arasında, kendisinin başkanlığındaki bir İngiliz kurulu tarafından kazı yapılmıştır[168]. Çalışmanın ilk üç yılında, Geç Neolitik'ten başlayarak Erken Kalkolitik'in sonlarına kadar kesintisiz devam eden dokuz evreli bir yerleşim sürecinin

[160] Mellaart 1967, Lev. 112
[161] Esin-Harmankaya 2007, 255
[162] Esin-Harmankaya 2007, 255
[163] Todd 1980
[164] Esin-Harmankaya 2007, 255
[165] Esin-Harmankaya 2007, 256
[166] Esin-Harmankaya 2007, 267
[167] Güldoğan 2008, 524, Res. 6-7-8-9
[168] Mellaart 1970

varlığı öğrenilmişti. Son kazı mevsiminde, bu yerleşmelerin altında, o yıla kadar saptananlardan eski olan bir yerleşme sürecinin daha bulunduğu anlaşılmış ve yedi yapı katı halinde 1.5 m.lik bu birikimde çanak çömleğe rastlanmadığından, bu en erken yerleşmeler J. Mellaart tarafından Akeramik Neolitik olarak tanımlanmıştı[169].

Hacılar'da kazıların bitiminden çeyrek yüzyıl sonra, 1985-86 yıllarında yerleşmenin mezarlığını bulmak amacıyla, Mellaart ekibinin kazı yaptığı yerlerin dışındaki alanlarda Refik Duru tarafından kısa süre araştırma ve kazılar yapıldı[170]. 20 kadar küçük ölçekli açmada sürdürülen bu çalışmalarda Hacılar'ın mezarlığı bulunamadı; buna karşılık Mellaart kazılarında keramiksiz olarak tanımlanan tabakaların bazı çok özgün mimari ayrıntılarına uyan, onlarla çağdaş olması gereken yerleşmelere rastlandı; bunlarla ilgili olan çanak çömlek parçaları da ele geçti. Bu durumda, Hacılar'ın en erken yerleşme sürecinin çanak çömleksiz değil, çok büyük olasılıkla çanak çömlekli Neolitik olduğu anlaşılmıştır[171].

Hacılar'daki yerleşim evrelerinin bir kısmı, C14 ölçümleriyle tarihlenebilmiştir. Ana toprak üzerindeki Erken Neolitik yerleşmelerin birinden yapılan ölçüm, M.Ö. 8200-7520 tarihlerini vermiştir. Neolitik'in daha geç dönemlerin yaşamı, yaklaşık olarak M.Ö. 7000 ile 6200'ler arasını doldurmaktadır. Hacılar I'in terk edilme tarihi M.Ö. 6000'lerin biraz sonrası olmalıdır[172].

Hacılar'da bulunmuş çok sayıdaki mermer kaptan örnekler IX-VI katlarında ele geçmiştir[173]. Hacılar'da bulunmuş ayaklı çanaklar, bu tür kapların en gösterişlileri arasındadır.

3. 1. 14- Höyücek

Höyücek Burdur'un 35 km. güneyinde, Bucak ilçesi yakınlarındadır (Harita 1). Taban çapı 120 m. yüksekliği 3.5 m. civarında olan Höyücek'te 1989–1992 yılları arasında yapılan kazılarda[174], yerleşmelerin ova düzeyinden 4 m. kadar aşağıda başladığı, dolayısıyla höyüğün gerçek yüksekliğinin 7.5 m. civarında olduğu anlaşılmıştır[175]. Ana toprak üzerinde en eski yerleşmeler, Neolitik'in erken evresine aittir. Yaklaşık 4 m.lik birikim halindeki bu yerleşmelerin çok sayıda yerleşim evresi içerdiği tespit edilmiştir[176]. Ne var ki, bu dönemin yapıları, taş ve kerpiç gibi kalıcı malzemeden inşa edilmediği için, çok uzun sürdüğü kesin olan bu dönemin yapı katlarını ayırmak, tabakalaşma sırasını saptamak ve yerleşme katlarını

[169] Duru 2008, 11
[170] Duru 1989- Duru 1994
[171] Duru 2008, 12
[172] Duru 2008, 12
[173] Mellaart 1970
[174] Duru-Umurtak 2005
[175] Duru 2007, 478
[176] Duru 2007, 478

ayrı ayrı isimlendirmek mümkün olamamıştır. Bu nedenle, mimari durumun anlaşılmadığı bu kalın birikim, "Erken Yerleşmeler Dönemi" olarak adlandırılmıştır[177].

Bunun üzerinde, 3 ve 4 no'lu yapılarda görüldüğü gibi kerpiçten örülmüş sağlam duvarları ve çatıyı taşıyan içeride ve dışarıda dikmeleriyle gelişmiş mimariye sahip olan, çok farklı nitelikte, tarihlenen bir yerleşim süreci başlamıştır. Erken Neolitik II olarak, eski dönemlerden ayrılan, C14 ölçümleriyle M.Ö. 7. binyılın ikinci yarısına tarihlenen bu yeni dönem yapılarının içinde ele geçen sıra dışı taş kaplar gibi buluntuların nitelikleri[178], bunların sıradan mesken olarak değil, kutsal işlevler için yapılmış oldukları şeklinde yorumlanmış ve yerleşme evresine "Tapınak Dönemi" ismi verilmiştir[179].

Tapınak Dönemi'nin üzerinde Göller Bölgesi'nin Geç Neolitik evresine ait olması gereken yapı kalıntıları tespit edilmiştir. Geç Neolitik uygarlık basamağında, kazı alanının değişik yerlerinde bazı duvar izlerine rastlanmış, ancak kalıntılar çok az ve bozuk durumda olduğundan, bu dönem yapılarının plan özellikleri anlaşılamamıştır. Buna karşılık bu evrede bazı yerlerde belli araların özenle sıvandığı ve sıvanın üzerlerine kadın figürlerinin, idollerin, kap kacağın ve değişik türde bazı eşyanın konulduğu saptanmıştır. Bu alanlar ve küçük buluntuların kutsal törenler için yapılmış ve eserlerin buraya hediye ya da adak eşyası olarak konulmuş oldukları düşünüldüğünden, bu yerleşme tabakasına "Kutsal Alanlar Dönemi" denilmiştir[180].

3. 1. 15- Bademağacı Höyüğü

Bademağacı Höyüğü Antalya'nın 50 km. kuzeyinde, Toros Dağları'nın kuzey yamaçlarına bitişik küçük bir ova içinde, Pisidia ile Pamphylia arasındaki sınır üzerinde bulunur (Harita 1). Höyük, taban çapları 210–110 m.lik oval biçimde bir tepedir. İlk kez J. Mellaart'ın Kızılkaya adıyla tanıttığı Bademağacı Höyüğü'nün yüksekliği, 2 m.si ova düzleminin altında olmak üzere 9 m. civarındadır[181]. Höyük'te 1993'den 2005'e kadar, R. Duru ve G. Umurtak'ın başkanlığında sürdürülen çalışmalarda, tepenin kuzey yarısında kazılmış, çeşitli dönemlere ait yerleşmeler saptanmıştır. Erken Neolitik 9 yapı katı ile temsil edilir. Onu takip eden Geç Neolitik'te 2 yapı katı tespit edilmiştir. Höyükteki yerleşmeler, Son Kalkolitik ve daha sonra 3 tabaka ile İlk Tunç Çağı ve 2 tabaka ile Orta Tunç Çağı'nda devam etmektedir[182].

[177] Duru 2007, 478
[178] Duru 2007a, 341
[179] Duru 2007, 478
[180] Duru 2008, 16
[181] Duru 2007b, 474
[182] Duru 2007b, 474

Bademağacı'da mermer kap yapımının en erken örneği Erken Neolitik I'in 9. birikiminden gelen küçük bir çanaktır[183]. Diğer iki mermer çanak ise Erken Neolitik II'in üst tabakalarından ele geçmiştir[184].

3. 1. 16- Yeşilova Höyüğü

Yeşilova Höyüğü, İzmir İli Bornova İlçesi sınırları içindeki Karacaoğlan Mahallesi'nde, Manda Çayı'nın güneyinde yer almaktadır (Harita 1). Yerleşim alanı bugünkü sahile kuş uçuşu 4 km. mesafededir[185]. Yeşilova Höyüğü, Neolitik Dönem erken safhalarına kadar giden tarihsel süreci ile İzmir kenti içindeki en eski yerleşim merkezidir. Ovanın batı ucunda, İzmir'in Kalkolitik ve Tunç Çağlarından sonraki yerleşimlerinin sırasıyla Bayraklı ve Kadifekale'de kurulmuş olması, Bornova Ovası'nın İzmir'in kültür tarihinin oluşumundaki etkilerinin ortaya koymuştur[186].

Yerleşim alanının farklı yerlerden elde edilen ilk buluntuları, bunların hem İzmir'in ilk yerleşimleri olduğunu, hem de höyüğün Ege Bölgesi Neolitik ve Kalkolitik Çağ problemlerine çözüm getirebileceğini göstermiştir[187].

Yerleşim alanında yapılan sondajlardan yerleşim yerinin, denizden 14 m. yükseklikteki ince alüvyal bir tepe üzerine kurulan 3-4 m. yüksekliğinde kültür tabakalarına sahip bir höyük olduğu anlaşılmıştır; ancak höyüğün çevresi ve üstü, zaman içinde alüvyonlarla dolarak örtülmüştür. Bu nedenle Yeşilova, günümüzde tamamen ova seviyesinin altında kalmış olan höyük tipi bir yerleşimdir[188]. Kazılar, höyük tabakalarının bütünüyle görülebildiği, toprağı çekilmiş bir uç noktasındaki L16, K16 ve L17 plankarelerindeki üç açma içinde sürdürülmüştür. 2005 yılı çalışmaları sonucunda Yeşilova Höyüğü'ndeki yerleşimin 3 kültür katından oluştuğu anlaşılmıştır. Buna göre katlar yüzeyden başlayarak şöyle sıralanmıştır[189]:

1. kat: Geç Roma- Erken Bizans Dönemi

2. kat. Kalkolitik Dönem

3. kat: Neolitik Dönem

III. Kat: Neolitik Dönem; 3 m. yüksekliği ile Yeşilova Höyüğü'nde en uzun süreli yerleşimin olduğu, en kalın kültür katıdır. Neolitik kültür, höyükte ana toprak üzerinde 8 tabaka halindedir. Bu katta Ege Bölgesi'nin tüm Neolitik sürecini izlemek mümkündür. Bu

[183] Duru 2007a, 348
[184] Duru 2008, 91
[185] Derin 2007, 377
[186] Derin 2007, 377
[187] Derin 2007, 377
[188] Derin 2007, 378
[189] Derin 2007, 378

tabaklarda dar alanda çalışılması, mimari kalıntıların ortaya çıkartılmasını güçleştirmiştir; bu alanlarda duvar kalıntılarına rastlanmamıştır. Ancak her tabakada, külle kaplı çamur taban ve tabanın üstünde çanak-çömlek parçaları saptanmıştır[190]. Höyüğün kesitlerinde ve tabakalarda temel taşlarına çok az rastlanılması nedeniyle, Neolitik Dönem'de genellikle, ağaç dalları ve çamurun kullanıldığı, ilkel bir mimari düzeninin olduğu anlaşılmıştır[191].

Taş kaplar III. 6-8 katlarının belirgin bir buluntu grubunu oluşturur. Bu tabakalarda kase ve çanak parçaları ele geçmiştir[192].

3. 2- Kalkolitik Dönem Yerleşimleri

3. 2. 1- Beycesultan

Beyecesultan yerleşimi Güneybatı Anadolu Bölgesi'nde, Denizli İli'nden 100 km. kuzeydoğuda, içinden Büyük Menderes Irmağı ve onun kollarını oluşturan çayların geçtiği verimli Çivril Ovası'ndan yer almaktadır[193] (Harita 2).

[190] Derin 2007, 379
[191] Derin 2007, 379
[192] Derin 2007, 381, Fig. 11
[193] Abay 2008, 62

Beycesultan Höyüğü'nde ilk çalışmaları Ankara'daki İngiliz Arkeoloji Enstitüsü adına Seton Lloyd ve James Mellaart tarafından 1954 yılında başlatılmıştır. 1959 yılına kadar 6 sezon süresince gerçekleştirilen kazı çalışmaları, batı ve doğu konilerinde olmak üzere iki büyük alanda ve yerleşimin çeşitli yerlerinde küçük boyutlu alanlarda yürütülmüştür. Batı konideki çalışmalar yerleşimin tabakalanmasını tespit etme amacına yönelik olup sondaj niteliğindedir ve dar bir alanda gerçekleştirilmiştir. Bu alanda yapılan çalışmalar sonucunda Geç Kalkolitik Çağdan başlayan ve Geç Tunç Çağı sonuna kadar kesintisiz devam eden toplam 40 kültür tabakasının varlığı tespit edilmiştir. Doğu konide ise AA ve BB açmalarında "Yanmış Saray" olarak adlandırılan, M.Ö. 2. binyıla tarihlendirilen ve Girit sarayları ile benzerlikler gösteren büyük bir yapının sadece bir kısmı açığa çıkarılabilmiştir[194].

Beycesultan'da kazılar sonucunda Kalkolitik tabakadan 1 adet bazalttan yapılmış ayaklı çanak bulunmuştur[195].

3. 2. 2- Köşk Höyük

Niğde İli, Bor İlçesine bağlı Bahçeli Beldesi'nin kuzeydoğusunda, kireçtaşı doğal bir yükseltinin kuzey yamacında yer almaktadır[196] (Harita 2). Yerleşim, Richard Harper ve Margaret Ramsden tarafından 1964 yılında bölgede yapılan bir yüzey araştırması sırasında saptanmıştır. 1965 yılında Ian Todd tarafından da ziyaret edilen yerleşimde ele geçen yüzey buluntuları, yine Todd tarafından yayımlanmış ve eteğindeki kaynak nedeniyle iskan yeri Köşk Pınarı olarak adlandırılmıştır[197]. 1980 yılında, yerleşimin batı yamacına yakın bir yerde, Devlet Su İşleri tarafından açılan su sondajı sırasında bazı buluntuların açığa çıkması üzerine Niğde Müzesi Müdürlüğü ve U. Silistreli'nin katılımı ile başlayan kazılar 1981-1982 yıllarında sürdürülmüştür. 1983-1990 yılları arasında U. Silistreli başkanlığında devam ettirilen kazılara, Niğde Müzesi Müdürlüğü başkanlığında devam edilmektedir[198].

Yerleşimin oturduğu kayalık, kuzeybatı ve batıda daha dik, doğu yönünde az bir eğimle alçalmaktadır. Yapılan kazılar bu kayalığın uç kesimine ilk kez Çanak Çömlekli Neolitik Çağ'ın ortalarından itibaren yerleşildiğini ortaya koymuştur[199]. Bu dönemde başlayan iskan Erken Kalkolitik'in başlarına kadar sürerlilik göstermektedir. Kuzeye doğru alçalan bir alanda, 100x90 m. ölçülerindeki yerleşim 4.5-6 m. arasında değişen bir dolguya sahiptir. M.Ö. 5.000 yıllarında geçirdiği genel yangından kısa bir süre sonra da tamamen terk edilmiştir. Nedeni kesin olarak bilinmese de, Köşk Höyük insanları çevrede var olan diğer yerleşimlere

[194] Abay 2008, 63
[195] Lloyd-Mellaart 1962, Fig.3/8
[196] Öztan 2007, 223
[197] Todd 1980, 41-42
[198] Öztan 2007, 223
[199] Öztan 2007, 224

kaymış olmalıdır[200]. Uzun bir aradan sonra, Geç Demir Çağ'dan itibaren yerleşimin bir kısmında yeni binaların yapıldığı anlaşılmaktadır. Höyüğün en yüksek yeri olan güney kesimine, çoğu üst üste olmak üzere, önce Geç Demir Çağ'da bir bina yapılmıştır. Daha sonra aynı alana Geç Helenistik Çağ'da çok odalı büyük bir yapı inşa edilmiştir. Roma döneminde de kullanılan bu yapının temelleri birçok yerde anakayaya kadar ulaşmış ve altındaki yapıları tahrip etmiştir. Orta Çağ'da bu kez Roma yapısının doğu kıyısına ve kısmen üstüne büyük tek odalı bir başka bina daha yapılmıştır[201].

Neolitik dönemde Köşk Höyük'e gelen yerleşimcilerin, kayalığın kuzey yamacını en az üç farklı seviyede düzelterek, ilk konutlarını bu düzlüklere yaptıkları belirlenmiştir[202]. Batı yönünde daha dik olan kayalık yerleşimin doğal sınırını oluşturmuş, gelişme doğu ve güneye doğru olmuştur. Daha sonraki tabakalarda bu yönlerdeki genişleme devam etmiştir. Neolitik dönem II-V tabakalarla temsil edilmektedir[203]. Bu tabakaların her biri en az iki evrelidir. II. tabaka, üstündeki Erken Kalkolitik Çağ'a ait 1. tabaka tarafından birçok yerde tahrip edilmiştir. IV. ve V. tabakalar şimdilik daha dar alanlarda incelenebilmiştir. Bunlara karşın Neolitik dönem mimarisinin bütün tabakalarda ortak özelliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Asıl inşaat malzemesi çevrede bol miktarda bulunan kireçtaşıdır. Ancak III. ve V. tabakalarda az da olsa kerpiç kullanılmıştır[204].

Köşk Höyük'te 1995-1996 yıllarında açığa çıkartılmış, Kalkolitik Çağ'a ait 2 evreli bir yapının birinci evresindeki yapı bir ana oda ve kuzeydoğuda yer alan depodan oluşmaktadır. Depodaki çalışmalarda bir adet taş kap ele geçmiştir[205].

3. 2. 3- Yümük Tepe

Mersin kenti merkezinin 3.5 km. batı-kuzeybatısında olan höyük günümüzde, kentin Demirtaş mahallesi sınırları içinde kalmıştır (Harita 2). Olasılıkla modern yerleşme tarafından yok edilmemesi için üzeri ağaçlandırılarak piknik alanı haline getirilmiştir.

Höyük, J. Garstang ve ekibi tarafından 1936-39, 1946-47 yılları arasında kazılmış[206], yaklaşık olarak 45 yıl sonra, 1993 yılından itibaren, Yumuktepe Arkeolojik Parkı Projesi çerçevesinde, V. Sevin başkanlığında ve I. Caneva'nın katılımıyla kazılara devam edilmiştir.

Çukurova'nın (Kilikya) bu önemli höyüğünün tabakalanması özellikle Mezopotamya-Kuzey Suriye ile Güney Anadolu kültür ilişkilerinde bir köprü vazifesi görmüştür. Garstang'ın

[200] Öztan 2007, 224
[201] Öztan 2007, 224
[202] Öztan 2007a, 469
[203] Öztan 2007a, 469
[204] Öztan 2007, 224
[205] Öztan-Faydalı 2003, 16
[206] Garstang 1953

yönettiği kazılarda 33 tabaka saptanmıştır. Yeni kazılar ise bu tabakalanmayı sınamaya ve yeniden düzenlemeye yöneliktir. Sevin-Caneva kazılarının henüz kesin tabakalanması belirtilmemiştir. Garstang'ın tabaka sunuşunda Kalkolitik Çağ tabakaları ve yaklaşık tarihlenmeleri alttan üstte doğru şu şekilde sıralanmıştır: XXIV : Proto-Kalkolitik Dönem (MÖ 4.300) XXIII-XX: İlk Kalkolitik Çağ (MÖ 4.200-3.800) XIX-XVI : Orta Kalkolitik Çağ (MÖ 3.800-3.600) XV-XIIb : Son Kalkolitik Çağ[207] (3.500-2.800).

XXII-XIX. Tabakalar: Garstang'ın deyimiyle barışçıl bir yaşamın olduğu köye ait kalıntılar ortaya çıkartılmıştır. Yapılar, köşeleri düzeltilmiş taşlarla muntazam örülen taş temelli, üstü kerpiç duvarlı, dörtgen veya yamuk biçimlidir. Bazı mekanların tabanları kildendir. Günlük yaşamda kullanılan yuvarlak biçimli ocaklar görülmektedir. Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlenen bu tabakalarda yüzeyi fazlaca aşınmış 6 adet tören kabı ele geçmiştir[208].

3. 2. 4- Tell Kurdu

Antakya kentinin kuzeydoğusunda, Reyhanlı İlçesi'nin kuzeybatısında, modern Tell Kurdu Köyü'nün altındadır (Harita 2). Chicago Üniversitesi Doğu Bilimleri Enstitüsü"nün, 1932-38 yıllarında Hatay yöresinde gerçekleştirdiği araştırma kapsamında R. Braidwood tarafından kazılmış[209], aynı kurum tarafından, 1995 yılında Amik Ovası'nda başlayan yeni çalışmalar kapsamında, A. Yener başkanlığında 1996-1998 yıllarında tekrar araştırılmıştır.

Tell Kurdu'daki yüzey araştırmasında, tepenin yüzeyinden toplanan çanak çömleklerin varlığına dayanılarak, üstten itibaren günümüz, Ortaçağ, Roma Dönemi, Kalkolitik Çağ ve Neolitik Çağ'lara ait yerleşmelerin var olduğu belirtilmekteydi. Kazı sonucunda ise, 45 m^2.lik bir alanda, Amik Ovası C evresine ait 3 m. kalınlığında, 20 metrekarelik bir alanda, Amik Ovası D evresine ait 4.5 m kalınlığında, 153.5 m^2.lik bir alanda Amik Ovası E evresine ait 5 m. kalınlığında kültür toprağının ve bu tabakaların üstünde ise Ortaçağ ve Roma Dönemi'ne ait önemsiz yerleşmelerin var olduğu anlaşılmıştır. Amik Ovası E evresinden itibaren tepenin büyük ölçüde terk edildiği zannedilmektedir. Höyüğün güneyinde bulunan yükseltide 5. binyıla tarihlenen Obeyd ile eşzamanlı Kalkolitik Amik E seramiği (MÖ 4800-4300) yoğunlukla bulunmaktadır. Yerleşmenin kuzey kesiminde ise Amik C (MÖ 5500-5000) ve Halaf ile ilişkili seramiğin varlığı belirlenmiştir.

[207] Garstang 1953
[208] Garstang 1953, 74
[209] Braidwood- Braidwood 1960

Tell Kurdu, C evresinde 1 adet kloritten taş çanak bulunmuştur[210]. D (Kalkolitik Dönem) evresinde de taş kaplar ele geçmiştir[211].

3. 2. 5- Güvercinkayası

Aksaray il merkezinin doğusunda, Gülağaç İlçesi'nin kuzeybatısında, Çatalsu (Apsarı) Köyü'nün 1-1.2 km. batı-kuzeybatısında, Mamasın Baraj Gölü'nün kıyısındadır (Harita 2).

1996 yılında başlatılan "Güvercinkayası" kazısı, küçük çaplı sayılabilecek bu Orta Kalkolitik Çağ (M.Ö. 5200-4750) kaya üzeri yerleşmesi, kentleşme öncesinin, sosyoekonomik ve sosyopolitik devinimleri hakkında önemli verileri barındırmaktadır[212]. İlk başlarda yerleşme, Mamasun Barajı göl alanı içinde, Melendiz Suyu'nun sağ kıyısında tek başına yükselen kayalığın doğal formasyonuyla uyumlu, tasarım ürünü, bitişik düzende tutulmuş mimari dokusuyla dikkat çekmiştir. Kazılar ilerledikçe, tarım ve hayvancılığa dayanan kırsal ekonomisinde, artı ürünün depolanarak korunması ya da idaresine yönelik bazı ekonomik ve politik gelişmelerin yaşandığı anlaşılmıştır[213].

Üst teras basamağını alttan çevreleyen destek duvarı, bir kuleyle berkitilmiş kalın duvarların arkasında gizlenen özel yapılarıyla sur bedenine bitişen yarı dairesel kalın bir duvarla kuşaklanmış çifte tahıl silosu, bu değişim habercisi olmuştur. Kayalığın zirve düzlüğünde konuşlanmış özel yapılarla ilgili çalışmalar ilerledikçe, sosyal düzendeki farklılaşmaların yansımaları daha da belirginleşmiştir[214].

Giderek içe kapanan ve savunmaya önem veren Güvercinkayası'nda artık bir iç kale ve aşağı yerleşmeden söz edilebilmektedir. Bu tür bir yapılaşmanın, salt sınıfsal ayrımla açıklanamayacağı da kesindir[215].

Güvercinkayası İç Kale'de sürdürülen çalışmalarda H7 açmasında bir adet oval taş kap bulunmuştur[216].

3. 2. 6- Kulaksızlar

Manisa il merkezinin kuzeydoğusunda, Akhisar'ın 16 km. güneydoğusundaki Kulaksız Köyü'nün batısında, atölye olarak kullanılan bu yer (Harita 2), Kulaksız Köyü ile Akhisar-Gölmarmara asfalt yolu arasındaki Balıkburnu Mevkii'ndedir. Bu açıdan arkeolojik

[210] Braidwood- Braidwood 1960, 154, Fig. 120. 1, Pl, 5
[211] Braidwood- Braidwood 1960, 122, Fig. 96, 5-6, Pl. 67:8
[212] Gülçur 2008, 107
[213] Gülçur 2008, 107
[214] Gülçur 2008, 107
[215] Gülçur 2008, 107
[216] Pavlu ve diğerleri 2007, 32, Fig. 1

metinlerde, Balıkburnu Mevkii adıyla anılması gerekirken, bulunduğu köyden dolayı Kulaksızlar adıyla tanıtılmaktadır[217].

Yer, yaklaşık olarak 200 x-300 m.lik bir alanını kaplayan, alüvyonlu ovanın doğu parçasında yükselmektedir. Deniz seviyesinin 115 m. yüksekliktedir[218]. Mermer idol, mermer kap parçaları, idol çekirdekleri, yongalar ve çanak çömlek bulguları yaklaşık 12.000 metrekarelik bir alanda toplanmaktadır. Kulaksızlar Köyü'nün kuzeyinde doğu-batı yönünde uzanan Harmandalı Dağı, batısında Akselendi Ovası bulunmaktadır. Özellikle Harmandalı Dağı'nda, günümüzde bile işletilen mermer ocakları vardır. Kulaksızlar atölyesini işletenlerin aynı ocakları kullandığı ve olasılıkla bu yerde, Balıkburnu Mevkii'nde oturdukları da sanılmaktadır.

Kalkolitik dönem Batı Anadolu'da bugünkü Akhisar yakınlarında mermer heykelcik ve kap üretimi üzerine yoğunlaşan Kulaksızlar üretiminin teknolojik ve sosyoekonomik yönlerini ortaya koyar ve şehircilik öncesi köy topluluklarının el sanatlarında uzmanlaşıp bundan ekonomik ve sosyal kazanç sağlayabileceğini gösterir. Bu da Batı Anadolu halklarının Kalkolitik dönemde yalnızca tarım ve hayvancılığa dayalı basit bir sosyoekonomik düzene sahip olmadığını, bunun aksine bu dönemde gelişkin bir üretim ve ticaret sisteminin bölgede varolduğunu ortaya koymaktadır. Gediz Nehri havzası üzerinde böylesine gelişkin bir üretim sisteminin ortaya çıkması bölgenin doğu ve batı arası kültürel iletişim ağı içinde etken rol oynadığı savını da desteklemektedir[219].

Turan Takaoğlu, Kulaksızlar'da toplanan yüzey bulgularının mermer heykelcik ve kapların, hammaddelerinin, nerede elde edildiği nasıl yapıldığını, aletlerin hangi türleri kullanıldığı, ustaların, bu aletlerden nasıl faydalandığı, ve mermer insan yapılarının, nasıl değiştirildiği ve nasıl kullanıldığı ile ilgili ayrıntılı sonuçlara ulaşmıştır[220].

Kalkolitik Dönem Batı Anadolu'da Kulaksızlar Mermer Üretimi Olasılıkla Harmandalı Dağı'ndaki mermer ocağından elde edilen mermer kütle, idol veya mermer kap yapılıncaya kadar pek çok aşamalardan geçirilmiştir. Önce kaba çekirdek, sonra taslak, sonra da şekillenmiş nesne olarak karşımıza çıkar. Bunların yapımı için taş çekiç, sivri uçlu alet, raspalama için ponza taşı gibi aletler de aynı alanda ele geçmiştir. Bazıları çakıltaşından bazıları hematitten yapılmıştır. 1994 yılı araştırmasında, 15 tip idol başı bulunmuştur. İçlerinde Kilia tipi olarak tanıtılan idollerin gövde ve başlarının bol miktarda bulunuşu, idollerin bu atölyede de yapıldıklarını ispatlamaktadır[221].

[217] Takaoğlu 2002, 72
[218] Takaoğlu 2002, 72
[219] Takaoğlu 2002, 71
[220] Takaoğlu 2005
[221] Takaoğlu 2005

3. 2. 7- Gülpınar

Ayvacık İlçesi'nin yaklaşık 25 km. batısında, Apollon Smintheus Tapınağı'nın kuzeybatısındaki tarlalarda yer alır[222] (Harita 2). İlk önce 1959 yılında J. Cook tarafından iki adet Troya I türü çanak çömlek parçası bulunmuştur. 1981 yılında C. Özgünel tarafından yapılan Apollon Smintheus tapınağı kazıları sırasında, tapınağın 200 m. kuzeybatısında yapılan sondajlarda prehistorik dönemlere ait buluntular ele geçmiş ve bu buluntular daha sonra J. Seeher tarafından yayınlanmıştır. Gülpınar'da bulunan prehistorik malzemenin büyük bir bölümü Beşiktepe-Kumtepe Ia dönemine aittir. Bunun yanında Troya I çanak çömlekleri de ele geçmiştir[223]. Gülpınar'da yapılan çalışmalarda, Kalkolitik tabakada toplam 3 adet mermer vazo ele geçmiştir[224].

3. 2. 8- Kumtepe

Çanakkale il merkezinin güneybatısında, Kumkale'nin güneyinde, Kara Menderes Çayı'nın batı yakasında yer alır. Çanakkale Boğazı'ndan 2.5 km., Ege Denizi'nden 2 km. uzaklıktadır (Harita 2). Kara Menderes Çayı'nın oluşturduğu alüvyon ovasının batı kenarında yer alan yerleşim yeri yaklaşık 80 x 100 m. boyutlarında, 4-5 m. yüksekliğinde yayvan bir tepedir[225].

Kumtepe Höyüğü, Cincinnati Üniversitesi'nin Troya'daki kazıları sırasında, 1934 yılında J.L. Caskey ve J. Sperling tarafından saptanmış, aynı yıl içinde J. Sperling ve H.Z. Koşay tarafından kazılmıştır. Tepenin üstünde, kuzey kesimde 4, kuzeybatı yamaçta da 1 olmak üzere toplam 5 açma açılmıştır[226]. Tepedeki açmalar 1.5 x 10 m. boyutlarında hendek biçimlidir. Bu yöntemle doğru dürüst plan verecek bir mimari saptanması olanaksızdır. Bu kazıdan yıllar sonra, höyüğün buldozerle tahrip edildiğinin öğrenilmesi üzerine, Kumtepe'de, ikinci dönem kazıları, Troya Kazısı ekibi ve Çanakkale Müzesi'nin ortak çalışması ile 1993 yılında, M. Korfmann'ın yönetiminde başlatılmıştır. Bu ikinci dönem kazıları 1997 yılına kadar devam etmiştir. Bir yıl süren ve daha çok sondaj niteliğinde olan ilk dönem kazısında, iki yerde ana toprağa inilebilmiştir. Kültür tabakasının kalınlığının 5 m. olduğu belirtilmektedir. İki ana tabaka tespit edilmiştir. Tabaka sıralamasında, klasik yöntem yerine, eskiden yeniye doğru giden bir sıralama tercih edilmiştir. Alttaki eski tabakaya I, üstteki daha yeni olan tabakaya II sayısı verilmiştir. I. tabaka ise a, b, c olmak üzere üç yapı evresine ayrılmıştır. Özellikle çanak çömlek analizleri sonucunda Kumtepe'nin tabakaları şöyle

[222] Takaoğlu 2006, 289
[223] Takaoğlu 2006, 289
[224] Takaoğlu 2006, 309, Lev. 42,43,44
[225] Koşay 1936, 28
[226] Koşay 1936

belirlenmiştir: I a : Son Kalkolitik Çağ I b : Son Kalkolitik Çağ'dan İlk Tunç Çağı I evresine geçiş: Troya I öncesi I c : İlk Tunç Çağı I : Troya I II : İlk Tunç Çağı III b. İçlerindeki I a yapı evresinin, yaklaşık 110 cm. kalınlığında olduğu belirtilmektedir. Korfmann yönetimindeki kazıda ise üstteki tabakalar daha önce buldozerle yok edildiği için doğrudan Kumtepe I b tabakasına girilmiştir. Daha altta ise I a tabakası ile karşılaşılmıştır. Şimdilik Korfmann'ın tabakalanması, Koşay-Sperling tabakalanmasıyla uyumludur.

Kumtepe'de Geç Kalkolitik Ia tabakasından mermerden yapılmış, sivri dipli bir adet vazo bulunmuştur[227].

3. 2. 9- Demircihöyük

Eskişehir il merkezinin yaklaşık 25 km. batısında, Çukurhisar Kasabası'nın kuzeybatısında, Çukurhisar'dan Poyra Köyü'ne giden yolun Zemzemiye sapağına gelmeden önce yer alır (Harita 2). Marmara Denizi kıyısından İç Anadolu'ya açılan Eşkişehir ovasının batı kenarında bulunan höyük kısmen ovanın alüvyon dolgusu altında kalmıştır. Günümüz ova seviyesinden 5 m. yüksekliğinde, 80 m. çapında bir tepedir. Demircihöyük, Alman Arkeoloji Enstitüsü adına, 1937 yılında K. Bittel, 1975-78 yılları arasında M. Korfmann başkanlığında kazılmıştır.[228]

Bittel'ın kazısı ile uzun yıllar Kuzeybatı Anadolu Bölgesi İlk Tunç Çağ için kilit yerleşme yeri olma hüviyetini taşıyan höyükte bu çağa ait 16 yapı katı bulunmuştur. Bu katlarda toplanan buluntular içinde olasılıkla Neolitik ve Kalkolitik Çağ'a ait bulguların karışık bulunuşu, Demirci'de İlk Tunç Çağ tabakalarının altında veya İlk Tunç Çağ höyüğünün çok yakınında, daha eski çağlara ait yerleşmelerin var olduğunu ortaya koymuştur. Olasılıkla çanak çömlek parçaları, İlk Tunç Çağı'na ait kerpiç evlerin yapımında, kerpiç toprağının yerleşme kalıntılarından alınışı sırasında karışmıştır. Ayrıca tahkimatlı İlk Tunç Çağ köyünün yapımı sırasında da eski höyüğün kısmen düzletilmesi bu karışıklığı yol açmış olabilir. Derin sondajda Son Kalkolitik Çağ çanak çömlekleri kısmen in situ biçiminde ele geçmiştir. Sondajlarda da altta İlk Tunç, Kalkolitik ve Neolitik Çağ çanak çömlek parçaları karışık olarak çıkmıştır.

[227] Sperling 1976, 322
[228] Korfmann, 1979

3. 3- Eski Tunç Çağı Yerleşimleri

3. 3. 1-Arslantepe

Arslantepe höyüğü Malatya Ovası'nda, Malatya İl merkezinin kuzeydoğusunda, Ordüzü Mevkii'ndedir (Harita 3). Arslantepe'de İtalyan arkeoloji heyetince uzun yıllardır sürdürülen çalışmalar sonucu, çok geniş çok geniş bir alana yayılan 200x120x40 m. boyutlarındaki Arslantepe höyüğü Malatya Ovası'nın tarıma elverişli, sulak ve verimli arazisi içinde kurulmuştur. İtalyan yerbilimci araştırmacılar tarafından bölgede yapılan çalışmalar, çevrede çok sayıda kaynak olduğunu, Fırat'ın kollarının getirdiği sulardan da

yararlanılabildiğini, buna karşılık yerleşmenin su baskınlarından etkilenmeyen bir bölgede yer aldığını ortaya koymuştur[229].

Arslantepe'de ilk araştırmalar 1932 yılında L. Delaporte tarafından Geç Hitit kalıntılarını ortaya çıkartmak amacıyla başlamış ve 1939'a kadar sürmüştür. Bunu 1947-48 yıllarında C. Schaeffer'ın höyüğün tabakalanmasını anlamak amacıyla yaptığı sondaj çalışmaları izlemiştir. Schaeffer höyükteki çalışmalarını bıraktıktan sonra, 1961'de Pavia Üniversitesi'nden hititolog P. Meriggi, arkeolog S. Puglisi ile birlikte çalışmalara başlamış, ancak buluntuların beklenen yoğunlukta epigrafi malzemenin içermemesi nedeniyle 1963 yılında kazı yönetimini S.M. Puglisi devralmıştır. Puglisi'den sonra Roma "La Sapienza" Üniversitesi'nden A. Palmieri başkanlığında yürütülen kazılar, halen M. Frangipane başkanlığında kesintisiz olarak sürdürülmektedir[230].

1932'den bu yana höyüğün kuzeydoğu, güneybatı yamacı ve batı kesiminde olmak üzere üç farklı alanda sürdürülen kazı çalışmaları sonucunda, aşağıdaki şu tabakalanma saptanmıştır: Geç Hitit MÖ 1.200-900, Hitit İmparatorluk MÖ 1.600-1.200, Orta Tunç Çağı Arslantepe V A, İlk Tunç Çağı III A-C Arslantepe VI D1-3, İlk Tunç Çağı II Arslantepe VI C, İlk Tunç Çağı IB Arslantepe VI B1 ve B2, İlk Tunç Çağı IA-Yerel Son Uruk Arslantepe VI A, Son Kalkolitik-Yerel Arslantepe VII, Son Obeid -Geçiş Arslantepe VIII. Arslantepe VI A Yerel Son Uruk yerleşmesi, Arslantepe hafirlerince geleneksel terminolojinin İlk Tunç Çağı I A bölümlemesi içinde kabul edildiğinden, bu yayında yalnızca Arslantepe VIII ve VII ele alınmıştır[231].

Arslantepe, M.Ö. V. binyıldan itibaren Bizans Dönem'ine değin yerleşildiği görülmüştür. Arslantepe'nin söz konusu süre boyunca bölgenin en önemli merkezi olma konumunu koruduğu ve özelikle de Yakın Doğu uygarlıklarının gelişmesi sürecinde, başlıca iki önemli dönemi yaşadığı saptanmıştır[232].

a) Yakın Doğu'da rastlanan ilk kamusal saray topolojisi ve ilk devlet-örgütlü yönetim sistemlerinin kanıtını oluşturan şekilde, bir dizi anıtsal yapının meydana getirdiği çok büyük saray tipi kompleksin yapıldığı M.Ö. IV. binyılın ikinci yarısı,

b) Hitit ve Son Hitit Dönem'inde (M.Ö. 1600-700) yayılan Orta Anadolu kültürü ve daha sonra da Hitit İmparatorluğu'nun parçalanmasıyla ortaya çıkan krallıklardan birine ait başkentin egemenliğinin çok güçlü etkisinde kaldığı yıllardır.

[229] Frangipane 1994, 31
[230] Frangipane 1994, 32-34
[231] Frangipane 2008, 41
[232] Frangipane 2008, 41

IV. binyılın ilk yarısına tarihlenen konutsal ve üç bölümlü bir tapınak gibi kamuya ait diğer önemli yapılar da bulunmuştur. Söz konusu yapılar, Geç Uruk Dönem'inin merkeziyetçi ve hiyerarşiye dayanan bir toplum düzeninin yöredeki ilk gelişme izlerini taşıyan yerel işaretlerdir[233].

Arslantepe'de VIB tabakasında (M.Ö. 3000-2900) kalsitten küçük kase ele geçmiştir[234].

3. 3. 2- Aphrodisias

Aydın İli, Karacasu İlçesi'nde yer alır. Aphrodisias antik kentinin içinde Pekmez Höyük, Kuşkalesi ve Akropolis adlarıyla bilinen üç yer, prehistorik dönemlerden itibaren iskan görmüştür[235] (Harita 3).

Aphrodisias, Büyük Menderes Nehri'nin güney kollarından birinin verimli vadisinde, kuzeyindeki Babadağ nedeniyle korunaklı bir bölgede yer alır. Klasik dönem kalıntılarıyla tanınan Aphrodisias antik kentinin güneydoğusuna rastlayan bölgedeki iki höyükten biri Akropolis, diğeri Pekmez Höyük/Tepe olarak bilinir. Prehistorik yerleşmelere ait dolgular, Pekmez Höyük'te tespit edilmiştir. Pekmez Höyük, yaklaşık 13 m. yükseklikte ve 125 m. çapındadır[236]. Ovanın güneyinde üçüncü bir prehistorik yerleşme yeri ise Kuşkalesi'dir.

K. Erim tarafından yürütülen Aphrodisias antik kenti kazıları sırasında, kentin Helen öncesine ait uygarlık kalıntılarının/izlerinin saptanması amacıyla aynı bilim adamı başkanlığında, 1962'de J. Bordaz, 1966'da S. Page, 1967-72 yıllarında B. Kadish, 1973-74 yıllarında R. Marchese 1975-83 yıllarında M.S. Joukowski yönetiminde, hem Pekmez Höyük hem de Akropol Höyüğü'nde kazı ve değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Joukowski tarafından yapılan çalışmalar kazıdan çok malzeme değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Pekmez Höyük'te iki, Akropol'de yedi küçük açma açılmıştır. Ayrıca yine antik kent sınırları içindeki Kuşkalesi Mevkii'nde de İlk Tunç Çağı malzemesi bulunmuştur. Gerek Pekmez gerek Akropol tepesindeki kazı, olağan olarak üstteki Klasik Dönem kalıntıları yüzünden daha çok sondaj tipinde gerçekleşmiştir. Joukowski yönetimindeki çalışmalar dışında daha önceki kazıların ancak ön raporlarından bilgi edinilmektedir[237].

Antik kentin bulunduğu alanın Neolitik Çağ'dan itibaren yerleşim gördüğü anlaşılmaktadır. İlk Tunç Çağı öncesi yerleşim yalnız Pekmez Höyük'te bulunmuştur. Pekmez Höyük kazısında 10 tabaka tespit edilmiştir. Romen rakamları ile ifade edilen bu tabakalardan

[233] Frangipane 2008, 41
[234] Frangipane 2004, Kat.158
[235] Joukowsky 1986, 19,482-483
[236] Joukowsky 1986
[237] Joukowsky 1986

X-IV. tarihöncesi dönemlere tekabül etmekte, III. tabakadan itibaren tarihi çağlar başlatılmaktadır. Pekmez'de Son Kalkolitik Çağ IV olarak tanımlanan tabakadan sonra İlk Tunç Çağı tabakalarına girilmektedir. VI. tabaka İTÇ I. evre olarak tanımlanmaktadır. Olasılıkla M.Ö. 3. bin yılın ilk yarısında Pekmez Höyük sebebi bilinmeyen bir nedenle terk edilip Akropol Tepesi'nin olduğu yerde yerleşime devam edilmiştir. Akropol Tepesi ile Kuşkalesi Mevkii'ndeki yerleşme İlk Tunç Çağı II. evreden sonra başlamakta, Orta Tunç Çağı'nda devam etmektedir. Son Tunç Çağı ve Demir Çağ yerleşimleri ise yalnız Akropolis'de vardır.

Aphrodisias'ta ele geçen taş kaplar kırık parçalar halinde olup, İlk Tunç Çağı IV ev VI tabakalarında bulunmuştur[238].

3. 3. 3- Yenihayat

Çorum yöresinde, Tayfun Yıldırım ve Tunç Sipahi ile yürütülen yüzey araştırmalarında, Çorum Arkeoloji Müzesi'ne çeşitli yollarla gelen, bazı Eski Tunç Çağı madeni eserlerinin çıkarıldıkları yerlerin belirlenmesi için Çorum'un kuzey ve kuzeybatısında kalan bir çok yerleşim yeri ve çevresi araştırılmış, yüzey malzemesi toplanmıştır. Bu kesimde, Çorum Arkeoloji Müzesi'ne getirilen Eski Tunç Çağı madeni eserlerinden önemli bir grubu, Yenihayat Köyü kökenliler olduğu saptanmıştır[239].

Yenihayat Köyü'nde bulundukları bildirilen bu eserler ilk olarak, Prof. Dr. Tahsin Özgüç tarafından bilim alemine tanıtılmış ve özellikle silahlardan oluşan bu madeni eserlerin, kaçak kazılarla tahrip edilmiş olan mezarlardan çıkarıldığı ve ölü hediyeleri oldukları belirtilmiştir. Daha sonra A. Müller-Karpe, Yenihayat Köyü'nden bir grup madeni silahla beraber, süs eşyaları ve bronzdan bir fincan yayınlamıştır. Son yıllarda, Çorum Arkeoloji Müzesi'ne bu yöreden getirilen eserlerin sayısı artmıştır[240].

1996 yılında, bu eserlerin çıkarıldıkları mezarlık yerinin tam olarak tespit edilmesi ve yüzey malzemesi toplanması amacı ile Yenihayat Köyü ziyaret edilmiştir. Mezarlık alanı, Merkez İlçe, Yenihayat Köyü (eski adı Abaalbodu) sınırları içinde, köyün 1.5 km. güneybatısında, Ertuğrul Köyü'ne bakan Yenihayat sırtı üzerinde yer almaktadır. Bu sırtın deniz seviyesinden yüksekliği 960 m.nin üzerindedir. Mezarlık alanının bulunduğu kesime, köyün güneybatısındaki Ziyaret sırtı aşıldıktan sonra, sık bir meşeliğin içerisinden ulaşılmaktadır. Mezarlık alanı, hemen karşısında bulunan Ertuğrul Köyü'ne ve

[238] Joukowsky 1986, 237
[239] Yıldırım 2001, 1
[240] Yıldırım 2001, 2

kuzeydoğusunda, Ilgınözü Çayı'nın aktığı, Çorum tarafına uzanan vadiye bakmaktadır. Bu vadi ile mezarlığın yer aldığı sırt arasındaki seviye farkı büyüktür[241].

Sık bir meşeliğin içinde bulunan mezarlık alanında, çok sayıda kaçak mezar çukurları, etrafa atılmış küp ve çömlek kırıkları ile düzensiz, yassı mezar taşları gözlenmektedir. Belirli bir düzen içinde bulundukları anlaşılan küp mezarların yassı kapak taşları, yüzeyde kısmen görülmektedir. Mezar çukurlarının çok derin olmaması, kaçak kazıların işlerini kolaylaştırmıştır. Mezarlık alanının kuzey kesiminde, yeni açıldığı belli olan bir küp mezar çukuru tespit edilmiştir. Mezar çukurunun etrafına atılmış toprak içinde, el yapımı, açık kahverengi hamurlu küp parçaları ile birlikte, iskelet parçaları, pişmiş topraktan bir ağırşak ve steatitten yapılmış bir kap parçası[242] ele geçmiştir.

Yenihayat, madeni eşyalarla birlikte, yüzeyden derlenen seramiklerin özellikleri ve çevre kültür bölgesinde tarihlenen paralelleri, bu mezarlığın şimdilik kaydıyla, M.Ö. III. binin ikince yarısında kullanılmış olabileceğini göstermektedir. Burada yapılacak sistemli kazıların, mezarlık hakkında önemli sonuçlar ortaya kayacağı düşünülmektedir[243].

3. 3. 4- Boğazköy

Orta Anadolu'da Ankara'nın yaklaşık 150 km. doğusunda, antik Kapadokya Bölgesi'nin kuzey sınırına yakın bir yerde ve Çorum İline bağlı Boğazkale ilçesinde Hititler'in başkenti Hattuşa yer almaktadır[244] (Harita 3).

Hattuşa harabelerinin keşfi 1834 yılında Fransız mimar Charles Texier tarafından gerçekleşir. 1893-94'te Ernest Chantre'nin birkaç sondaj yapmasına ve ilk çiviyazılı tabletleri yayımlamasına kadarki dönemde pek çok bilim adamı ve gezgin Hattuşa'yı ziyaret eder, çizimler yapılır, planlar çizilir ve hatta 1861'de ilk fotoğraflar yayımlanır. 1906'da İsatanbul Müzeleri Müdürü Makridi Bey ve Alman Assiriolog Hugo Winckler ilk sistematik kazılara başlayarak burasının Hitit Başkenti Hattuşa olduğunu saptarlar. 1931-39 yılları arasında ve 2. Dünya Savaşı nedeniyle verilen aradan sonra 1952'de yeniden başlatılan kazılar Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından halen sürdürülmektedir[245].

Kazılar sonucunda burada ilk yerleşimin M.Ö. 6. binyılda başladığı anlaşılmıştır. M.Ö. 3. bine, yani İlk Tunç Çağı'na ait yerleşim bir önceki döneme oranla daha geniş bir alana yayılmıştır. Alaca Höyük'teki zengin prens mezarları ile çağdaş bu yerleşimin sakinleri Anadolu'nun yerli halkı Hattilerdir. M.Ö. 19-18. yüzyıllarda buradaki Hatti yerleşiminin

[241] Yıldırım 2001, 2
[242] Yıldırım 2001, 2, Çiz. 2/1, Res. 6
[243] Yıldırım 2001, 4
[244] Seeher 2002, 460
[245] Baykal Seeher 2002, 142

hemen yanı başına, Orta Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi Assur Ticaret Kolonilerinden biri kurulur. Adının Hattuş olduğu bilinen bu yerleşim M.Ö. 1700'lerde Kuşşaralı kral Anitta tarafından yıkılır[246]. 1. Hattuşili iktidara gelmesiyle Hattuşa başkent yapılmıştır. Kısa bir süre sonra mevcut surlar genişletilmiş ve en geç M.Ö. 16. yüzyılda kentin ilk anıtsal suru, poternli sur inşa edilmiştir[247]. Bir metinde Büyük Kral II. Tuthaliya (yaklaşık M.Ö. 1375-1355) döneminde kentin yıkıldığı yer almaktadır. Hattuşa Hitit devletinin merkezi olma işlevini, M.Ö. 13. yüzyılın başlarında, geçici olarak yitirmiş. O yıllarda, Büyük Kral II. Muvatalli (yaklaşık M.Ö. 1290-1272) başkentini, daha güneyde bir yerlerde olduğu bilinen, ancak yeri henüz saptanamamış olan Tarhuntaşşa'ya nakletmiştir. Ama selefi III. Murşili, yeniden eski başkente dönmüş ve Hattuşa M.Ö. 1200 yılının hemen sonrasında, Hititler'in yıkılışına kadar, başkent olarak kalmıştır[248].

Boğazköy'de Rainer Michael Boehmer tarafında 1931-1939 ve 1952-1969 yılları arasında yapılan kazılarda ele geçen taş kapları yayımlamıştır[249]. Taş kapların en eskisi (İlk Tunç Çağı ve Orta Tunç Çağı'na geçiş dönemi) Aşağı Şehrin 5. katında bulunmuştur[250].

Büyükkale 4b dönemine ait bir adet yuvarlak, alt tabaka kalınlığına göre derin olmayan bir kap parçası ile üçayaklı bir kâsenin fragmanı bulunmuştur[251]. Orta ve eski tunç zamanın aksine, Büyükkale 3. dönemindeki oluşan tabakalardan daha fazla taş kapları ve kaseler çıkarıldı[252]. Diğer parça ise itina ile yapılmış. Malzemesinin belirlenmesinde ise tuzruhu asit deneyiyle, kaymak taşı olarak belirlenmiştir[253]. 2179 numaralı yüksek dar vazo ise, (alçı mı kireç olduğumu belirlenememiş) Mısırdan gelmiş olabilir. 2178 numaralı obsidiyenden yapılmış olan parça, Mısır hükümdarı (Hiksos) ait bir kartuş (M.Ö.1600), kuzeybatı tabakalarında bulunmuş ve H.Stock tarafından detaylıca incelenmiştir[254].

2180 ve 2181 numaralı kaplar Büyükkale 2. tabakasında bulunmuştur. 2180 numaralı mermer parça ise dikey, delikli olan, düz, geniş saplarından belli olduğu gibi Hitit dönemine ait. 2181 numaralı parça ise düz, tabanı kemerli olan, bazalttan yapılmış bir kap. Büyükkale 2. dönemine ait olup, Büyükkale 2. tabakada bulunmuştur[255]. 2183-2184 ve 2185 numaralı parçalar Büyükkale 1. dönemine ait tabaklardan çıkarılmış[256].2192 ve 2193 numaralı üçayaklı

[246] Baykal Seeher 2002, 142
[247] Seeher 2002, 461
[248] Seeher 2002, 461
[249] Boehmer 1972
[250] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXI-2164
[251] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXI-2166-2167
[252] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXI-2168-2169
[253] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXII-2175
[254] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXII-2178-2179
[255] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXII-2180-2181
[256] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXIII-2183-2184-2185

büyük kapların dönemi ise belirlenememiştir. 2193 ise yüksek ayaklarından dolayı Hitit dönemine ait olmalıdır[257].

3. 4- Asur Ticaret Kolonileri Çağı ve Hitit Yerleşimleri

3. 4. 1- Kültepe

Kaniş Krallığı'nın merkezi ve Anadolu'daki Assur Ticaret Kolonileri sisteminin başşehri olan Kültepe-Kaniş/Neşa, Kayseri'nin hemen 5 km. kuzeydoğusunda, hem antik çağlarda, hem de günümüzdeki doğu-batı, güney-kuzey yollarının kavşak noktasında yer alır[258] (Harita 3). Doğanın sağladığı bu avantaj, özellikle günümüzden 4 bin yıl önce, onun

[257] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXIV-2192-2193
[258] Kulakoğlu 2008, 156

eski dünya ticaretinde ve siyasetindeki önemini arttırmıştır. Kaniş, M.Ö. 3. binyılın son çeyreğinde bile Mezopotamya yazılı belgelerinde adı geçen Anadolu'nun en eski beyliğidir[259].

Kültepe adı, dünya müzelerine ve eski eser pazarlarına dağılan ve "Kapadokya tabletleri" olarak tanımlanan çivi yazılı belgelerin ilk ortaya çıktığı 1871 yılından beri bilinmektedir. Kültepe'de ilk sistemli kazılara Prof. Dr. Tahsin Özgüç'ün başkanlığını yaptığı heyet tarafından 1948 yılında, Türk Tarih Kurumu adına başlanmış ve ara verilmeden günümüze kadar sürdürülmüştür. Tepede yapılan kazılarda, günümüzden 5000 yıl önceye ait yerleşim tabakalarına kadar inilmiştir. Ancak, Kültepe'nin asıl önemi günümüzden 4000 yıl öncesine tarihlenen Assur Ticaret Kolonileri Dönemi yerleşiminden gelmektedir. Bu dönemde, merkezi Assur şehri olan krallığın, ticaret için çok sistemli bir ağ kurduğu ve bu ağın Anadolu'daki merkezinin Kültepe olduğu bilinmektedir[260].

Kültepe kazıları, sadece Anadolu'nun protohistorik ve tarihi devirlerini aydınlatmakla kalmamış, ama aynı zamanda, Mezopotamya ve Suriye tarihine ve kültürüne ait önemli keşifler ve sonuçlarda sunmuştur.

Kültepe iki bölümden oluşmaktadır: 1- Tepe: Etrafındaki ova seviyesinden 21 m. yükseklikte, daireye çok yaklaşan 550x500 m. ölçülerinde olup Orta Anadolu höyüklerinin en büyüklerinden birisidir. Eski Tunç Çağı'nın başlangıcından Assur Ticaret Kolonileri Döneminin sonuna kadar kesintisiz yerleşime sahne olan "Tepe", bu dönemden sonra terk edilmiş, daha sonra Demir Çağı'ndan itibaren Geç Roma Dönemine kadar tekrar yerleşime sahne olmuştur[261].

2- Aşağı Şehir: Asurluların Karum-Liman dediği aşağı şehir, yani asıl ticaret merkezi, "Tepe"yi çevirmektedir. "Tepe"nin aksine, Karum kısa, en çok 300 yıl iskan edilmiş bir alandır. Tepe ile beraber çapı yaklaşık 2.5 km.ye erişmektedir.

Kültepe'de yapılan kazılarda keşfedilen arkeolojik ve 20.000'in üzerindeki çivi yazılı belgeler iki önemli sonucu bağlamıştır. 1- Anadolu tarihini başlatmıştır. 2- Anadolu-Mezopotamya-Kuzey Suriye arasında geniş boyutlu ilk canlı ilişkiler kurulmuştur[262].

Kültepe-Kaniş/Neşa güneybatı terasındaki sarayın resmi depo binasında obsidiyenden yapılmış üç vazo parçası ele geçmiştir[263]. Obsidiyen eserlerden çoğunun resmi depo binasında bulunmuş olmaları da dikkat çekicidir[264].

[259] Kulakoğlu 2008, 157
[260] Kulakoğlu 2008, 157
[261] Kulakoğlu 2008, 157
[262] Kulakoğlu 2008, 157
[263] Özgüç 1999, 41, Şek. 20,21,22
[264] Özgüç 1999, 41

Ayrıca Kaniş Mabet'inde 4 adet obsidiyenden yapılmış kap parçaları da bulunmuştur. Kaniş'de obsidiyen ve kaya kristali işçiliği, Acem Höyük'te olduğu gibi yerli atölyelerde sürdürülmüştür[265].

Kaniş Karum'u Ib katına bulunmuş olan yine obsidiyenden çift kulplu bardağın aşağı kısmı ele geçmiştir[266]. Yine Ib katında ki evin tabanından çok iyi işlenmiş bazalttan üç ayaklı çanak bulunmuştur[267].

3. 4. 2- Acemhöyük

Orta Anadolu'da bugün de kullanılan kuzey-güney, doğu-batı eski ticaret yolunun yakınındaki Acemhöyük yerleşimi 700x600 m.lik höyük ve bunun çevresindeki aşağı şehirden oluşur (Harita 3). Henüz ana toprağa ulaşılamamış olmakla birlikte höyük en az Eski Tunç Çağı başından itibaren iskan edilmiştir[268]. Kentte en parlak dönem Assur Ticaret Kolonileri Döneminde (M.Ö. 2000-1800) yaşanmış; höyük ve aşağı şehirde yerleşilmiştir. Acemhöyük'te bu dönem beş tabaka ile temsil edilmektedir. Bunlardan III. tabaka zamanında (M.Ö. 1900-1800) Anadolu'nun, yerli krallıklarından birinin merkezi olduğu kazılarla anlaşılmıştır. Daha sonraki dönemlerde höyüğün bazı kesimlerinde M.Ö. 6.-M.S. 2.yüzyıl arasında aralıklarla küçük yerleşimler şeklinde yaşam sürdürülmüştür[269].

M.Ö. 2. binyılın başında gelişip zenginleştiği anlaşılan kentte, III. kat zamanında höyükte büyük resmi yapılar açığa çıkarılmıştır. Yapıların çoğu iki katlı olmasına karşılık ancak alt katları korunmuştur. Bunlar höyüğün güneyinde 50 odası korunmuş Sarıkaya Sarayı, kuzeyinde 76 odası korunmuş Hatipler Sarayı, büyük ölçüde tahrip edilmiş olan "Batı Yanmış Binası"dır. Bunlardan Sarıkaya Sarayı fildişi, altın, obsidiyen ve kaya kristalinden buluntuları ile o dönemdeki zenginliği, çok sayıda bulla içindeki kral ve prenseslere ait olanlar çağdaşı Assur, Babil, Yamhat krallıkları ile olan yakın ilişkileri yansıtmaktadır. Hatipler Sarayı'nın batısında höyük yamacına yakın bir konumda ise saray mutfakları ve özel konutlar yer almaktadır. Aşağı şehirde çok kısıtlı alanlarda yapılan kazılar bu kesimde özel konutların olduğunu göstermiştir. Ayrıca höyüğün kuşuçumu 500 m. güneydoğusunda "Arıbaş Mezarlığı" olarak adlandırdığımız kesimde aynı döneme ait bir mezarlık incelenmiştir[270].

Son yıllarda höyüğün merkezinde, Sarıkaya ve Hatipler sarayları arasındaki düzlükte yapılan kazılarda bir başka anıtsal yapı açığa çıkarılmıştır. Şimdilik 2200 m^2.lik bir alandan incelenebilen yapı "Hizmet Binası" olarak adlandırılmıştır. 2007 yılına kadar 23 odası ve

[265] Özgüç 1999, 55, Lev. 105,4-105,5-106,1-106,2
[266] Özgüç 1986, 47, Lev. 95,7
[267] Özgüç 1955, 58, Res. 15
[268] Öztan 2008, 10
[269] Öztan 2008, 10
[270] Öztan 2008, 11

büyük avlusu açılabilmiştir. Acemhöyük sarayları gibi taş temelli, geniş kerpiç duvarlı olan bu yapı plan ve iç donanım açısından onlardan farklıdır[271].

Sarıkaya Sarayı'nın 17 numaralı odasının üst katında obsidiyen tabak ve radiolaritden yapılmış tabak ve kaide ele geçmiştir[272].

Yine Sarıkaya Sarayı'nın 19 numaralı odasında bulunmuş Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nın keskin omuzlu ve karınlı kaplarının taştan yapılmış bir örneği olan kırık vazo parçası, formu ile Anadolulu olduğu gibi yerli işçiliğin de ürünüdür[273].

Obsidiyen vazoların üçüncü tipi kaya kristalinden yapılanların formundadır. Bu örneklerde üç adet ele geçmiştir[274]. Aynı, ya da benzer vazoların gövdesine ait iki parça, yüksek içbükey ve keskin omuzludur[275].

Acemhöyük taş vazolarının en büyüğü olan obsidiyen vazo, kullanıldığı çağda kırılmış ve altın iple tekrar tamir edilmiş önemli bir örnektir. Bu vazo Sarıkaya Sarayı'nın 19 numaralı odasında, küçük bir parçası ise 17 numaralı odanın kuzeyinde, sarayın uzantısındaki tahrip alanının atılmış toprağı içinde bulunmuştur[276].

Sarıkaya Sarayı'nın kuzeydoğu uzantısında, saray enkazında bulunmuş olan obsidiyenden riton parçası boğa başı biçimindedir[277]. Sarıkaya Sarayı'nın obsidiyen kap parçaları arasında, profil veren parçalarda ele geçmiştir[278].

Acemhöyük'ün mermerden yapılan kapları kadeh ve gövde parçaları ile temsil edilmektedir[279]. Ayrıca, Sarıkaya Sarayı'nın 17 numaralı odasında bazalt tabağın ancak yarısı korunmuştur[280].

3. 4. 3- Alaca Höyük

Ankara'nın 160 km. doğusunda, Boğazköy'ün 25 km. kuzeydoğusundadır (Harita 3). W.G. Hamilton tarafından keşfedildi. 1907'de Th. Makridi, İstanbul Müzeleri adına, kazıyı yürütmüştür. Sistemli kazılara 1935'de Türk Tarih Kurumu adına Dr. H. Koşay ve R.O. Arık tarafından başlandı; 1936'dan sonra H. Koşay, daha sonra H. Koşay ve M. Akok, son senelerde de Mahmut Akok tarafından 1983'e kadar sürdürüldü[281]. Çapı 250 m.; en yüksek

[271] Öztan 2008, 11
[272] Özten 1979, 381, Lev. I-III
[273] Özten 1988, 398, Res. 14
[274] Özten 1988, 398, Res. 14c,15,16
[275] Özten 1988, 398, Res. 17,18
[276] Özten 1988, 398, Res. 19
[277] Özten 1988, 400, Res. 21
[278] Özten 1988, 400, Res. 22,23,24,25
[279] Özten 1988, 400
[280] Özten 1988, 403, Res. 19a,19b
[281] Kazı raporları için bkz. Koşay 1938,1951-Koşay-Akok 1950, 1966, 1973

yeri 15 m.dir. Güney ve batı yönleri alçak, düz tarlalar seviyesindedir. Hitit İmparatorluk çağına ait 110 m uzunluğunda, 15.5 m. genişliğinde bir su bende vardır.

Eski Tunç ve Hitit Çağı'nda çok önemli bir kült ve sanat merkezi olan Alaca Höyük'te 4 uygarlık çağı açığa çıkarılmıştır[282].

1. kültür katı, Alaca Höyük'te bir yapı katına bağlanmamakla beraber, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu-Osmanlı çağlarına ait dağınık, azda olsa seramik parçası ve sikke bulunmuştur. 1. katta Geç Frig çağında höyüğün her yanı iskan edilmiştir.

2. kültür katı, Mabedi, büyük yapıları, özel-blok evleri, sokakları, büyüklü küçüklü su kanalları, şehir suru, biri kabartmalı ortostatlarla süslü sfenksli, öteki poternli anıtsal kapılarıyla Hitit İmparatorluk Çağı'nın tabiattan müstahkem olmayan, düz ovaya kurulan tipik bir temsilcidir. 2. kültür katında, Mabet kuzeyindeki sondajda 1 adet bazalttan ayaklı çanak bulunmuştur[283].

3. kültür katı, Eski Tunç Çağı (M.Ö. 2500-2000) 4 yapı katına sahiptir. Sonuncu yapı katı şiddetli bir yangınla sona ermiştir. Hitit kültürüne kaynaklık eden kültürlerin önde geleni olan yerli Hatti Uygarlığı'nın aydınlanmasında çok katkıları olan Alaca Höyük Eski Tunç Çağı hanedan mezarları, bu çağın en önemli buluntularıdır[284].

3. 4. 4- Alişar Höyük

Yozgat il merkezinin güneydoğusunda, Sorgun İlçesi'nin güneyinde, Alişar Köyü'nün 2.5 km. kuzeyindedir. Sorgun ile yine bir başka ilçe merkezi olan Sarıkaya arasındaki karayolunun hemen ortasına yakın bir yerdedir (Harita 3).

Chicago Üniversitesi Doğu Bilimleri Enstitüsü adına H.H. von der Osten yönetiminde, E.F. Schmidt katılımıyla 1927–32 yılları arasında 6 mevsim kazılmıştır[285]. Kazıda olağanüstü bulguların bulunamaması, ekibin büyük ölçüde eleştirilmesine yol açmıştır[286]. Bu yıllarda gerçekleştirilen başka kazılara göre daha titiz ve bilimsel düşünceye göre kazılması yine de Alişar'daki tabaka karışıklığını önleyememiştir. Bunda tepenin büyüklüğü dışında bazı dönem yerleşmelerinin üst üste olmayışı, yerleşmelerin kayması rol oynamıştır. "Çok çekirdekli" tipte bir höyüktür. Son Kalkolitik/İlk Tunç Çağı'na konan I. kültür tabakasının arkasından İlk Tunç Çağı III. evreye tarihlenen III. tabaka gelmektedir. Daha sonra numaralandırılması gereken MÖ 2. bin yıl tabakasına ise II. tabaka adı verilmiştir.

1927-32 yılları arasında Chicago Üniversitesi Doğu Bilimleri Enstitüsü adına von der Osten yönetiminde kazılmıştır. 1927 yılı için oldukça ileri bir görüşlülükle, tepe 10 m.lik

[282] Özgüç 2002, 468
[283] Koşay-Ünal-Çizgen 1965, 170, Al. P. 141
[284] Özgüç 2002, 469
[285] Osten 1937
[286] Osten 1937.

karelere bölünmüş ve açmalar bu karelere uygun bir düzende açılmıştır. Buluntular da aynı titizlikle belgelenmiştir. Buna karşılık tabakalanmadaki bazı aksaklıklar ve karışıklıklar von der Osten ile Schmidt'in tabaka sıralamasında farklı sonuçların ortaya çıkmasına yol açmıştır[287]. 1993 yılından itibaren, Gorny başkanlığındaki bir ekip, Alişar'da tekrar çalışmaya başlamıştır[288]. Bu yeni dönem kazıları, höyüğün özellikle alt tabakalarının Anadolu arkeolojisinde yerini almasını sağlayacak ve yerleşmeyi yöresi için anahtar konumuna getirecektir.

Alişar Höyük'te 1930-1932 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında II. tabakada Hitit Çağı'na ait bazalt taşından yapılmış ayaklı çanak ele geçmiştir[289].

3. 4. 5- İnandıktepe

İnandıktepe, Ankara-Çankırı yolu üstünde (kuzey istikametinde, yolun solunda) 109. km. de İnandık Köyü'nün yanında ve Tüney Köyü'nün 2 km. kuzeyinde, Çankırı'nın 22 km. güneyindedir[290] (Harita 3). Sırta/tepeye İnandık Köyü'ne yakın olduğu için "İnandıktepe" ve eski bir kilisenin bulunduğu yer olduğu için de "Aia Vasil" denilmektedir. Erozyonla aşınmış olan bu sırtlar/tepeler, birbirine paralel olarak, önlerindeki bereketli vadiye doğru inmektedir. Bunlar arasında İnandıktepe, vadiye ve yola en çok yaklaşmış olanıdır. İnandıktepe, Terme Çayı'nın iki yanındaki geniş ve bereketli ovaya ve önünden geçen eski yola hakim bir yerdir. Eski Hitit mabedi buraya onun için inşa edilmiştir. Burada yapılan kazılarla toplam beş yapı katı tespit edilmiştir[291]. 1. Yapı Katı: Bu kattaki yapı malzemesinin çoğu, alttaki büyük Hitit binasının temel ve duvarlarından sökülmüş ve ikinci defa kullanılmıştır[292].

2. Yapı Katı: tepede, kilise harabesinin güneybatısında, çok tahrip edilmiş, küçük ve kesik temel parçaları izlenmektedir. Bu çevrede M.Ö. 7. yüzyılın sonuna ve 6. yüzyıla tarihlenen seramik parçaları bulunmuştur[293].

3. Yapı Katı: Mabedin üstünde, yangından sonra inşa edildikleri anlaşılan bazı yapı izleri görülmektedir. Bunlar, planları tespit edilemeyecek kadar çok tahribe uğramıştır. Mabet yandıktan sonra İnandıktepe önemini kaybetmiş ve büyük yapının üstüne, kısa ömürlü küçük yapılar kurulmuştur. İnandıktepe'de M.Ö. 13. ve hatta 14-15. yüzyıla ait seramiğe ve diğer küçük eserlere rastlanmamıştır[294].

---

[287] Osten 1937
[288] Osten 1937
[289] Osten 1937, 427, Fig. 483
[290] Özgüç 1988,XXI
[291] Özgüç 1988,XXI
[292] Özgüç 1988,1
[293] Özgüç 1988,1
[294] Özgüç 1988,1

4. Yapı Katı: Bu yapı katını, şiddetli bir yangınla tahrip edildikten sonra, terk edilmiş olan Hitit mabedi temsil etmektedir. Mabedin, tepenin iskana uygun her yanını kapladığı görülmektedir. Binanın bir kesimi sağlam durumda, bir kesime de tahribe uğramış parçalar halindedir. Önemli bir bölüme de tamamen süpürülüp, atılmıştır. İnandıktepe'nin tarihi anlamını, arkeoloji ve sanat değerini mabet ve içinde bulunan eserler aydınlatmaktadır[295].

5. Yapı Katı: Mabet, daha eski bir yapı katının enkazı üstüne kurulmuştur. Bu kattan, zamanımıza temel parçalarından başka bir şey kalmamıştır. İnandıktepe'de bu kattan daha eski bir kat yoktur. Birkaç çanak-çömlek parçasına göre bu kat, Eski Hitit Çağı'na aittir[296].

İnandıktepe IV. tabakada, mutfakta bulunan bazalttan üç ayaklı taş kap tek örnektir[297].

3. 4. 6- Kuşsaray

Çorum il merkezinin yaklaşık 15 km. kuzeydoğusunda, Kuşsaray veya Kızsaray Köyü'nün 400 m. kuzeybatısında, Köy ile Çorum-Samsun karayolu arasında, yolun güneybatısında, Düvenci Ovası'ndadır (Harita 3). Höyük 20-25 m. yüksekliğinde kalkerle örtülü yassı bir tepe görünümündedir. Bu tepenin yaklaşık 4 m. kalınlıkta bir kültür toprağı barındırdığı yapılan kazıda saptanmıştır. Tepenin şeklinden 150x100 m. ölçülerindeki kesiminin bir sur ile çevrili olduğu sanılmaktadır[298].

Höyüğün üstünde B ve C ocaklarında 6x6 m.lik sahada yapılan iki sondajda höyüğün 4 m. kalınlıkta prehistorik ve protohistorik üç yerleşmeye sahne olduğu ve bu yerleşmelerin birçok tali safhalara ayrıldığı görüldü.

Hitit Çağı: Halen tarım yapıldığı için Hitit Çağı taş temelleri köy evleri ve yol inşaatında bir yüzyıldan beri tahrip olduğu için çanak-çömlek kırıklarından başka iz kalmamıştır[299].

Eski Bronz Çağı: C odasında 3 yapı katına rastlandı. Bunlardan ortadaki kat çok şiddetli yangın görmüştür[300].

Kalkolitik Çağ: Kuşsaray höyüğünün doğu kenarındaki A yarmasında geometrik çizgilerle süslü siyah astarlı çanak-çömlek parçalarına rastlandı[301].

Kuşsaray'da Hitit katında bir adet bazalttan yapılmış yarısı kırık taş kap tek örnektir[302].

3. 4. 7- Tell Açana

[295] Özgüç 1988,2
[296] Özgüç 1988,8
[297] Özgüç 1988,45, Lev.66
[298] Koşay 1966, 89
[299] Koşay 1966, 89
[300] Koşay 1966, 90
[301] Koşay 1966, 90
[302] Koşay 1966, 92, Res. 10

Aççana Höyüğü, Asi Nehri'nin kıvrımına yakın bir mevkide, en güney ilimiz Hatay, Amik Ovası'nın orta kesiminde yer alır[303] (Harita 3). Aççana Höyük (antik Alalah) ilk olarak University of Chicago Oriental Institute'den Robert J. Braidwood tarafından 1930'lu yıllarda yürütülen Amik Ovası yüzey araştırması sırasında 136 numaralı yerleşme olarak tespit edilmiştir. Açana Höyüğü, 1936-39 ve İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen 1946-49 yıllarında British Museum ve Oxford Üniversitesi adına Sir Leonard Woolley tarafından kazılmıştır[304]. Bu kazılar sırasında Woolley höyükte olağanüstü saray, 17 mimari kat, bir dizi tapınak binası ve çok sayıda değerli eserler çıkarmıştır (M.Ö. 2200-1200). Orta ve Geç Tunç Çağlara tarihlenen arşivler Mukiş Krallığı'nın başkenti, Alalah olarak tanımlanmıştır. Akadça, Hurrice ve Hitit/Luvice yazılan belgeler Alalah'ın 2. binyılın başında Halep'teki Yamhad Krallığı'na bağlı olduğu anlaşılıyor. 2. binin ortasında, Hurro-Mitanni Kralların müteffikleri olarak tanımlanıyor ve Hitit Büyük Kral Şupilliliumas zamanında veya hemen sonra Hitit İmparatorluğu'na dahil oluyor. M.Ö. 1200'de yanarak sona eriyor[305].

Taş vazolar, 1 ve 2. katların hepsinde bulunmuştur. 11. katta ise tek bir parça ele geçmiştir. Taş vazolar günlük kullanımdan çok lüks eşyalardır. Bu yüzden örneklerimizin büyük çoğunluğu kraliyete ait yerler olarak 4. ve 7. katlardan gelmektedir. Diğer üst katlarda büyük olan ev ve tapınak yer almaktadır. Buralarda birkaç örnek bulmak için kazılmış, fakat özel evlerdeki kazılarda 8. tabakadan aşağıya doğru ölçü azalmaktadır. Daha eski tapınaklar tamamıyla temizlendiği için kalıntı ele geçmemiştir[306].

[303] Yener ve diğerleri 2004
[304] Woolley 1955
[305] Yener ve diğerleri 2004
[306] Woolley 1955, 292, Lev. LXXX

4- ANADOLU'DA BAŞLANGICINDAN M.Ö. 2. BİN YIL SONUNA KADAR TAŞ KAP FORMLARI

4. 1- Neolitik Dönemde Taş Kapların Form Özellikleri

4. 1. 1- Çanaklar

Aralarında biçim yönünden benzerlik bulunan çanakların boyutları farklı olabilmektedir. Bu durum kase ve çanaklar arasında bir ayrım yapılmasını güçlendirmektedir. Biz burada yarıçapı yüksekliğine eşit ya da bu ölçülere yakın olan kaplara daha geniş anlamı içinde çanak olarak ele alıyoruz.

4. 1. 1. 1- Basit Ağız Kenarlı Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar

Yüzey işlemleri açısından yalın ya da kazı bezemeli olan taş kaplar arasında ilk sırada basit ağız kenarlı yarı küresel gövdeli çanaklar yer almaktadır. Tabana doğru dışbükey daralma gösteren dış kesitleri ile yarı küresel görünüm sergileyen bu kaplar, geniş oturma yüzeyine sahiptirler. Bazılarının ağız kenarında askı delikleri bulunmaktadır. Ağız kenarlarında yer alan askı delikleri ve parlatılmış yalın yüzeyleri ile bezemeli olanlara oranla, özenden yoksun bir işçilik gösterirler. Basit ağız kenarlı yarı küresel gövdeli çanaklar, bezemesiz ve bezemeli olmak üzere iki gruba ayrılırlar.

4. 1. 1. 1. 1- Bezemesiz Basit Ağız Kenarlı Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar

Bu tipi oluşturan temel unsurlar; basit ağız kenarlı, tabana doğru dışbükey daralma gösteren dış kesitleri ile yarı küresel gövdeli ve geniş düz tabanlıdır. Bazılarının ağız kenarına matkapla delinmiş askı delikleri bulunmaktadır. Bezemesiz olmasına rağmen parlatılmış yalın yüzeyleri dikkat çekicidir. Neolitik Dönem Yerleşmelerinde ele geçen bezemesiz basit ağız

kenarlı yarı küresel gövdeli çanaklar içerisinde sayısal çoğunluğu bu tip oluşturmaktadır. Çoğu klorit taşından yapılmasına rağmen azda olsa mermer ve kireçtaşı da taş kap yapımında kullanılmıştır. Bu yöndeki bulgular, höyük yerleşiklerinin, Yukarı Dicle Vadisi'ndeki merkezlerde gelişmelere duyarlı, özellikle Hallan Çemi'de çok sayıda buluntu ile temsil edilmektedir[307]. Benzer özelliklerde çok sayıda bezemesiz basit ağız kenarlı çanak incelenmiştir (Kat.No.1-2-3-4-5, Lev.4a-b-c,5a-b). Merkezi etkinlik alanlarındaki dolguların niteliğinden anlaşılan halk şölenleriyle ilgili veriler bağlamında, bu kapların bu davranışsal bütünün bir parçası olarak yiyecek ve içeceklerin hazırlanmasında ve tüketiminde kullanılmış olmaları oldukça güçlü bir olasılıktır[308].

Körtik Tepe'de taş kapların yapımında, obsidiyen ve çakmaktaşı gibi sert taştan yapılmış aletler yardımıyla kolayca aşındırılabilen ve yumuşak karakteri nedeniyle işlenmesinde kolaylıklar sağlayan klorit tercih edilmiştir. Malzemenin bölge kaynaklarına yabancı olması, obsidiyende olduğu gibi, başka bir bölgenin temini yoluna gidildiğinin düşündürmektedir[309]. Kazılarda çok sayıda taş kap çıkmasına rağmen en az örnekle temsil edilen form; basit ağız kenarlı yarı küresel gövdeli yalın çanaklardır[310]. Form olarak aynı olmakla birlikte, tek fark (Kat.No.6, Lev.5c) birisinin üzerinde askı deliği bulunmamaktadır. Diğer iki çanak üzerinde, birinde ikişer tane askı deliği varken (Kat.No. 7, Lev. 6a), diğerinin ağız kenarında yer alan askı deliklerinin karşılıklı 4'er adet olması bakımından farklılık gösteren tek örnektir[311] (Kat.No.8, Lev.6b). Körtik Tepe'de bu formu temsil eden kapların yüzeylerinin özenle parlatıldığı görülmektedir.

Mezraa-Teleilat yerleşmesindeki "AB" yapısında mermerde yapılmış basit ağız kenarlı yarı küresel gövdeli çanak ele geçmiştir (Kat.No.9, Lev.6c). "AB" yapısının tabanında 11 adet taş kabın bulunmuş olması, olasılıkla binaların terk edilip doldurulmadan önce bilinçli olarak boşaltılıp, yalnızca bu kapların bina sunusu olarak bırakıldığını düşündürmektedir[312].

Bu formun ele geçtiği bir diğer yerleşme Şanlıurfa İl merkezinde yer alan Kumartepe'dir. Damarlı mermerden yapılmış, tıpkı Mezraa-Teleilat yerleşmesinde ele geçen çanakla aynı form özelliklerini göstermektedir[313] (Kat.No.10, Lev.7a). Ayrıca Salat Camii

[307] Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7
[308] Rosenberg 2007, 3
[309] Özkaya-San 2007, 27
[310] Özkaya-Coşkun 2007, 150, Fig. 1; Özkaya-Coşkun 2007a, 89, Fig. 10c
[311] Özkaya-San 2007, 27, Fig. 13
[312] Karul 2003, 535, Res. 5; Özdoğan 2007c, 195
[313] Wilkinson 1990, Fig. B1.22

Yanı yerleşmesinde de pembemsi damarlı mermerden yapılmış basit ağız kenarlı yarı küresel gövdeli çanağın gövde kısmı ele geçmiştir[314] (Kat.No.11, Lev.7b).

Göller Bölgesi'nde çömlekçiliğin en erken dönemlerinden itibaren, kap yapımında mermerinde de kullanıldığı, Hacılar ve Bademağacı yerleşmelerinin erken tabakalarında ele geçmiştir. Hacılar'da fazlaca mermer çanak çıkmasına rağmen bu form tek örnekle temsil edilmektedir[315] (Kat.No.12, Lev.7c).

Bademağacı Erken Neolitik 1/9. katta bulunmuş olan mermer çanakta tek örnekle temsil edilmektedir[316] (Kat. No13.Lev.7ç). Ayrıca Bademağacı Neolitik tabakalarda bulunmuş ilk mermer kaptır[317]. Kil'den yapılanlara oranla çok daha zahmetli ve uzun süreli çalışmaya ihtiyaç gösteren, taş bloklarının içinin oyularak kap haline getirilmesinin, Anadolu'da Neolitik'in en erken evrelerine, hatta Neolitik öncesine kadar giden bir gelenek olduğu, Doğu Anadolu'daki bazı bulgularla kanıtlanmıştır[318].

Batı Anadolu'da yer alan Yeşilova yerleşmesinde bulunan taş kaplar III. 6-8 katların belirgin bir buluntu grubunu oluşturur. Sarımsı beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı yarı küresel gövdeli çanaklara ait üç adet gövde parçası (Kat.No.14-15-16, Lev.8a-b-c) bir adette yine aynı tip çanağın ağız kenarı ele geçmiştir[319] (Kat.No.17, Lev.8ç). Yeşilova Höyüğü'ndeki bu parçaların iç ve dış yüzleri özenle perdahlanmıştır.

Söz konusu bezemesiz basit ağız kenarlı küresel gövdeli çanakların benzer formları Anadolu dışında, Kuzey Suriye'de de görülmektedir[320]. Jarmo (Kat.No.18, Lev. 9a), Abu Hureyra (Kat.No.19, Lev.9b), Shimshara (Kat.No.20, Lev.9c), El Kown (Kat.No.21, Lev.9ç) gibi yerleşimlerde çok sayıda örnekle karşılaşılmaktadır[321].

4. 1. 1. 1. 2- Bezemeli Basit Ağız Kenarlı Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar

Bu tipin karakteristik özelliğini, basit ağız kenar, tabana doğru dışbükey daralma gösteren dış kesitleri ile yarı küresel gövde ve geniş düz taban oluşturmaktadır. Bazılarının

[314] Miyake 2008, 215, Res. 11
[315] Mellaart 1970, 166, Lev. VI c
[316] Duru 2008, 90
[317] Duru 2003, 561, Lev. 28.2
[318] Duru 2008, 90
[319] Derin 2007, 381, Fig. 11
[320] Jamnous-Stordeur 1999
[321] Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.1

ağız kenarına matkapla delinmiş askı delikleri bulunmaktadır. Bu tip çanaklar basit ağız kenarlı olmasına rağmen bezemesiz çanaklara oranla, dudak kısımları yuvarlatılarak hafif dışa çıkıntılı yapılmıştır. Özenli işçilikleriyle diğerlerinden ayrılan bezemeli taş kaplar, aynı zamanda daha zengin biçimsel çeşitlilik sunar. Bezemeli olmalarının yanı sıra, özellikle biçimsel özelliklerine yansıyan özenli işçilikleriyle de diğerlerinden ayrılan söz konusu kaplar, zengin geometrik ve figürsel donanıma sahiptir. Biçim ve bezeme arasındaki uyumlarıyla da dikkati çeken taş kaplar arasında yaygın olan basit ağız kenarlı yarı küresel gövdeli kaplarda, yatay alanlandırılmış bezeme, ağız kenarı dahil, gövdenin üst yarısına uyarlanmıştır. Bu unsurlar, kapların üretiminde estetik kaygının gözetildiğine işaret etmektedir. Bezemeli çanakların büyük çoğunluğunda geometrik örgeler egemendir. Bezemenin çanak yüzeyine uyarlanışında biçimsel özellikler gözetilmiş, bu uygulama, bezeme ve biçim arasında uyumu sağlamıştır[322].

Bu tip kaplar, parçalar halinde korunmuş olsalar da, Hallan Çemi buluntuları başta gelir. Hallan Çemi taş çanakları üzerinde görülen figürler, tür açısından kazıma yöntemle işlenmiş geometrik örgelerle süslüdür. Genelde gövdenin üst yarısının geometrik bezeklerle süslü olduğu görülmektedir[323] (Kat.No.22-23-24, Lev.10a-b-c). Ayrıca kaideye yakın bir parça üzerinde kazıma çizgilerle yapılmış geometrik süslerden anlaşıldığı kadarıyla çanağın bütün yüzeyinin bezeme ile kaplı olduğunu gösteren örneklerde bulunmaktadır[324] (Kat.No.25, Lev. 10ç).

Körtik Tepe kazılarında çok sayıda örneği çıkarılan taş kapların, az sayıda örnek hariç, büyük bir çoğunluğu, Anadolu'nun da dahil olduğu Yakındoğu coğrafyasında Epi-Paleolitik ve Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem topluluklarında yaygın olarak görülür. Bu kaplar, dönemin dini inançlarının ölü gömme ritüelleriyle bağlantılı olası bir uygulamasına yorumlanacak nitelikte, genelde kırılarak mezara konulmuş olmakla beraber, restore edildiklerinde biçimin bütünselliği konusunda

ayrıntılı bilgiler verir[325]. Üretim tekniklerinde belirgin farklılıklar olmasına karşın, taş kaplar, biçim ve bezemeleri açısından çeşitlilik sunar. Basit ağız kenarlarında, düz ya da oval tabanlarında yoğunlaşan ortak biçimsel özelliklere karşın, gövdenin şekillendirilmesi açısından ayrılırlar. Genelde tabana doğru dış bükey daralan kesitleri ile değişken yarı küresel gövdeli taş kaplar, kullanım şekilleriyle bağlantılı olarak ağız kenarlarına işlenmiş askı

[322] Özkaya-San 2007, 28
[323] Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.1, 8.3, 8.8
[324] Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.5
[325] Özkaya-San 2007, 27

delikleri ve süslü yüzeyleriyle diğerlerine oranla kaliteli işçilik gösterirler[326] (Kat.No.26-27, Lev.11a-11b-c). Genellikle içleri taralı sarkık üçgenlerle salt ağız kenarı bezenmiş olanlar, daha basit bir bezeme içerir. Bu yöntemle bezenmiş olanların yanında, gövdenin üst yarısı tek ya da ikili yatay kuşaklar içine yerleştirilmiş taralı düz ve sarkık üçgenlerle doldurulmuş örgelerle donatılanlar büyük çoğunluğa sahiptir. Ana bezeme kuşaklarının alt ve üst sınırları ile ağız kenarları kabartma dalgalı bantlarla kuşatılmıştır. Gövdenin tüm yüzeyi bezeme kapsamına alınmış olanlar ise, zengin ve girift bir kompozisyona sahiptir[327]. Salt geometrik bezemelerle donanmış olanların yanı sıra, sayıları sınırlı da olsa, bütün yüzeyleri kazıma yöntemle işlenmiş figürlerle donatılı çanaklara da rastlanmaktadır. Zengin geometrik bezemenin eşlik ettiği yılan ve dağ keçisi donatılı kaplar, bezemeleriyle ünik bir yapı sergilerler[328] (Kat.No.28-29, Lev.12a-b).

Çayönü'nün Çanak Çömleksiz Neolitik A evresindeki koyu renkli kloritten yapılmış bezekli taş kap parçası kaliteli işçilik sergiler[329] (Kat.No.30, Lev.12c). Parça olarak bulunmuş olan çanağın gövdesine ait olan ve üzerinde kabartma olarak yapılmış birbirine paralel yatay bant bulunmaktadır.

Göbekli Tepe'de örneğine rastladığımız kazı bezemeli taş kap parçası ele geçmiş olup, gövdeye ait parça üzerinde dalgalı motifler, iç içe geçmiş daireler ve üçgenlerden oluşmaktadır[330] (Kat.No.31, Lev.13a).

Aynı dönemde ama yüksek vadilerle ve Orta Fırat ile sınırlanmış bir bölgede, bu sıradan biçimlerle, zengince dekore edilmiş kaplarında aynı anda sıradan biçimleri Kuzey Suriye yerleşimlerinden Jerf El Ahmar' da bulunmuştur. Kat.No.32.Lev.13b de, tıpkı Körtik Tepe'de, üst kısmı bezemeli kaplarının birebir aynısıdır[331].

4. 1. 1. 2- İçe Dönük Ağız Kenarlı Çanaklar

Bu tipin temel unsurlarını, içe dönük ağız kenar, küresel gövde ve geniş düz ya da oval taban oluşturmaktadır. Bezemeli ve bezemesiz çanakların bazılarında ağız kenarlarına yatay işlenmiş küçük delikler bulunmaktadır. Cidarları bakımından da daha ince ve özenli işçilik içeren çanaklar, gelişkin örnekler durumundandır. Genel anlamda değerlendiğinde, biçim yönünden fark görülmezken, bezemesiz ve bezemeli olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

4. 1. 1. 2. 1- Bezemesiz İçe Dönük Ağız Kenarlı Küresel Gövdeli Çanaklar

[326] Özkaya-San 2004, Fig. 2c, 3a; Özkaya-Coşkun 2007, 149, Res. 2
[327] Özkaya-San 2007, 28
[328] Özkaya-San 2007, 28
[329] Erim Özdoğan 2007, 89
[330] Çiğdem-Schmidt 2007, 100-451
[331] Kozlowski 2005, 25,Fig.3.1.3

Bu tipin karakteristik özelliğini, içe dönük ağız kenar, küresel gövde ve geniş oturma düzlemi oluşturmaktadır. Ağız kenarlarında matkapla delinmiş askı delikleri bulunmaktadır. Sürtme ya da aşındırma yöntemiyle üretilen çanakların öncelikle kabaca şekillendirildikleri, daha sonra, yüzeylerinin törpülenerek parlatıldıkları anlaşılmaktadır. Bütün bu işçilikler, çanak üzerinde açık olarak görülen izlerden anlaşılmaktadır. Bazılarının yüzeyleri ise daha ince işçilikli ve daha parlak bir görünüme sahiptir. Körtik Tepe Kat.No.33, Lev. 13c numaralı, oval dipli çanağı kırık olarak ele geçmiş, bütün parçalarının kırıldığı yerde bulunması, kabın olduğu yerde kırılmış olduğunu gösterir[332]. Kırığın yapısından da açıkça anlaşıldığı gibi, bu, sivri uçlu bir cisimle bilinçli bir vuruş sonucu meydana gelmiştir. Yüzeyi özenle parlatılmıştır. Yine Körtik Tepe'den Kat.No.34-35, Lev.14a-b numaralı, içe dönük ağız kenarlı, küresel gövdeli ve geniş düz dipli çanakları aynı form özelliklerini göstermektedir. Genellikle iskeletlerle bağlantılı olarak ortaya çıkarıldıkları için, gömü hediyesi olarak değerlendirilmiştir[333]. Tamamı kırılmış biçimde ele geçtiklerinden çanakların gömütlere olasılıkla bilinçli olarak kırılıp konulduğu düşünülmektedir[334].

4. 1. 1. 2. 2- Bezemeli İçe Dönük Ağız Kenarlı Küresel Gövdeli Çanaklar

Bu tip, cidarları bakımından daha ince ve özenli işçilik içeren bezemeli içe dönük ağız kenarlı olup, küresel gövdeli çanaklar gelişkin örnekler durumundadır. Genellikle, ağzın hemen altına karşılıklı gelecek şekilde ikişer adet askı deliği açılmıştır. Özellikle çanaklarda yoğunlaşan zengin geometri bezeme, yatay alanlar içine yerleştirilmiş tekrarlı örgelerden oluşur. Ana bezeme kuşakları ise, yatay alanlar içine taranmış yatay ve dikey üçgenlerle donanmıştır. Bu şekilde bezemeye sahip çanakların alt yarısı bezemesiz olup, dış yüzeyinin tamamının bezemeli olanları da bulunmaktadır. Salt geometrik bezemelerle donanmış olanların yanı sıra, sayıları sınırlı da olsa, bütün yüzeyleri kazıma yöntemle işlenmiş figürlerle donatılı çanaklara da rastlanmaktadır. Hallan Çemi'de bulunan bir kırık parça (Kat.No.36, Lev.14c-15a), kabın etrafını çevreleyen köpek benzeri koşan hayvanlarla bezenmiştir[335].

Bezemeli içe dönük ağız kenarlı, küresel gövdeli çanaklar Körtik Tepe'de görülmektedir. Oldukça yumuşak olan kloritten yapılmış, Körtik Tepe kap grubu, son derece dikkat çekicidir.

[332] Özkaya-San 2007a, Fig. 159
[333] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 741
[334] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 741
[335] Kozlowski-Aurenche 2005, 169

Bezeme genellikle çok düzenli işlenmiş, şeritler veya alanlar halinde kabın gövdesini çevreler veya metop şeklinde bölümlere ayrılmıştır. Repertuara kenardan aşağı doğru sallanan taranmış üçgenler (Kat.No.37, Lev.15b-c; Kat.No.38, Lev.16a) dik zigzag çizgi grupları ve çizgi toplulukları ya da kabı yatay saran zigzag çizgiler veya dalga grupları hakimdir (Kat.No.39-40, Lev.16b,17a). Bu kaplar, Hoker pozisyondaki gömülerin üzerinde veya yanında, özellikle kırılmış halde ele geçmişlerdir[336].

4. 1. 1. 3- "S" Profilli Çanaklar

Tamamı mermerden yapılmış olan "S" profilli çanaklar, basit ağız kenarlı, "S" profilli gövde yapısı ve düzleştirilmiş dipli ya da kısa halka kaideli, yalın yüzeylidir. Bazılarının üzerinde karşılıklı birer tane dikey ip delikli tutamağı veya gövde üzerinde matkapla delinmiş askı delikleri mevcuttur.

Hacılar'ın VI. tabakasında birçok "S" profilli mermer çanak ele geçmiş, bunlar arsında Kat.No.41, Lev.17b numaralı "S" profilli mermer çanak sade bir görünüme sahiptir[337]. Yine aynı tabakadan Kat.No.42, Lev.17c; Kat.-43-44, Lev. 18a-b numaralı çanaklar, "S" profilli olmasına rağmen hem ağız kenarlarında dikey ip delikli askı deliği hem de kısa halka kaideleri bulunmaktadır[338].

Höyücek'te, Kat.No.45, Lev.18c,19a; Kat.No.46, Lev.19b-c numaralı kaplar Tapınak Dönemi'ndeki yapılarda ele geçmiştir. Höyücek'teki mermer çanaklar, Tapınak Dönemi'nde yaygın şekilde kullanılan pişmiş toprak kapların paralelleridir[339].

4. 1. 1. 4- Sığ Gövdeli Çanaklar

Bu tipin karakteristik özelliği, basit ağız kenar, hafif dışbükey profilli sığ gövde ve geniş düz taban oluşturmaktadır. İncelenen sığ gövdeli çanakların yüzeyi özenle parlatılmıştır. Boyutlarıyla doğrudan bağlantılı olarak değişken cidar kalınlıklarına sahiptir. Ayrıntılarda farklılıklar yansıtmakla beraber, genelde sığ gövde biçimleri ile biçimsel birlik yansıtırlar.

Hallan Çemi'de basit ağız kenarlı, dışbükey sığ gövde ve düz dipli çanağı ile temsil edilmektedir[340] Kat.No.47, Lev.20a).

Körtik Tepe'de Kat.No.48, Lev.20b numaralı çanak türünün içerisinde en erken olanıdır. Körtik Tepe taş kaplarının çoğunluğunun ağız kenarına işlenmiş askı delikleri yer alırken, bu kap üzerinde askı deliği kullanılmamıştır[341].

[336] Kozlowski-Aurenche 2005, 169
[337] Mellaart 1970, 168, Lev. IIc
[338] Mellaart 1970, 166, Lev. VIa-b-d
[339] Duru-Umurtak 2005, 127
[340] Rosenberg-Togul 1991, Fig.8.2
[341] Özkaya-Coşkun 2007a, 89, Res. 10 d

Şanlıurfa'da yer alan Kumartepe'nin alt evresi, yaklaşık olarak M.Ö. 6. bin yılın ikinci yarısına tarihlenen tabakalarındaki değişik açmalarda az sayıda taş kap parçası bulunmuştur. Bunlar kalın cidarlı olup damarlı mermerden yapılmış basit biçimli sığ çanaklardır[342] (Kat.No.49-50, Lev.21a-b).

Aşıklı Höyük'te Kat.No.51, Lev.21c numaralı çanağı, E. Güngör tarafından cidar kalınlığı dikkate alınarak bu tür kapları iyi mallar olarak sınıflandırılmıştır[343]. Daha çok depolama ve saklama işlevi gören bu tip kapların yapımında sürtme işleminin yanı sıra oyma, açkılama işlemleri de yoğun olarak kabın yüzeyinde görülmektedir[344].

Son olarak Bademağacı yerleşmesinin Erken Neolitik II'nin üst tabakasında Kat.No.52, Lev.22a numaralı mermer çanağı tek örnek olarak temsil edilmektedir[345].

4. 1. 1. 5- "U" Biçimli Çanaklar

Bu tipin karakteristik özelliği; mermerden yapılmış, basit "U" biçimli ağız kenar, aşağı doğru düz inen gövde yapısı ve düz dip oluşturmaktadır. Göller Bölgesi ve Orta Anadolu Neolitik yerleşmelerinden Bademağacı ve Aşıklı Höyük'ten bilinmektedir.

Bademağacı, Erken Neolitik II'nin üst tabakasında ele geçmiş olan Kat.No.53, Lev.22b numaralı "U" biçimli mermer çanağı, kenar kalınlığı hayret verecek kadar ince ve düzgündür[346]. Alışıla gelen taş kap ürünlerine uymayan biçimde olan, ancak mermerden yapılmış, içinde sıvı taşınabilecek nitelikte ve olasılıkla dinsel törenlerde kullanıldığı varsayılan "U" biçimli bu kap formu, bölgenin tek örneğidir.

Aşıklı Höyük'te bulunan Kat.No.54, Lev.22c numaralı "U" biçimli çanağı ise Bademağacı örneğine göre hem kalkerden yapılmış hem de daha kaba işçilik göstermekle birlikte kenar kalınlığı kabadır. Fakat Aşıklı Höyük'te kategorilere ayrılan taş kaplar arasında kenar kalınlığı 2 cm.nin altında olduğu için iyi mallar olarak nitelendirilmiştir[347].

4. 1. 1. 6- Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çanaklar

Bu tipi oluşturan temel unsurlar; basit yuvarlatılmış ağız kenarlı, kalın cidarlı, düz ya da aşağı doğru daralan gövdeli ve düz diplidir. "U" biçimli çanakların, Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e tarihlenen, Aşıklı Höyük yerleşiminde taş kap endüstrisi buluntularından Kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanaklar sayısal olarak ilk sırayı almaktadır. Taş kaplarda görülen özellik, düzenli kenarlar yanında taban olarak da dışındaki yüzeyin devam etmesidir[348]. Daha

[342] Wilkinson 1990, B1,19-20
[343] Gündoğan 2008, 524
[344] Gündoğan 2008, 524
[345] Duru 2008, 91, Res. 149
[346] Duru 2008, 91, Res. 149
[347] Gündoğan 2008, 524
[348] Gündoğan 2008, 524

çok depolama ve saklama işlevi gören bu tip aletlerin yapımında sürtme işleminin yanı sıra oyma, açkılama işlemleri de yoğun olarak kabın yüzeyinde devam etmesidir. Höyük'te bulunan kalınlaştırılmış ağız kenarlı, Kat.No.55-56, Lev.22ç-d; Kat.No.57, Lev.23a numaralı örnekler bu grubu temsil eden en güzel çanaklardır[349].

Ayrıca Kumartepe'nin alt evresi, yaklaşık olarak M.Ö. 6. bin yılın ikinci yarısına tarihlenen tabakalarında Kat.No.58, Lev.23b numaralı kalın cidarlı çanak buna en yakın örneklerdendir[350].

4. 1. 1. 7- Minyatür Çanaklar

Bu sınıfa giren minyatür çanaklar hafif içe dönük basit ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen derin gövdeli ve düz ya da oval diplidir. Bu sınıfa giren çanaklar içe dönük ağız kenarlı çanaklara çok benzemektedir. Aralarındaki en büyük fark, gövde yapılarının aşağıya doğru dışbükey yapmadan genişlemesidir. Genel bir gelişim olarak, bu tipin geniş, alçak bir kaptan yüksek, dar minyatür bir kaba dönüştüğünü söyleyebiliriz. Minyatür çanakların hiçbiri herhangi bir bezeme içermezler.

Çayönü buluntuları içerisinde sayıca çok az olan bu tip küçük çanaklardan Hücre Planlı Yapılar Evresi'nde Kat.No.59, Lev.23c numaralı minyatür çanağı tek örnektir[351]. Özenle biçimlendirilmiş, kızıl kahverengi sert bir taştan yapılmış, dış yüzü parlatılmıştır. Çanağın tabanında, başka bir objenin üzerine oturması için oval bir delik bulunmaktadır[352].

Mezraa-Teleilat yerleşmesinde Kat.No.60. Lev.23ç numaralı, damarlı mermerden yapılmış minyatür çanağı bu grubu temsil eden örneklerdedir. Mezraa-Teleilat II C evresinin taş kap buluntu topluluğu içerisinde farklılık göstermektedir. Bu kabın bina sunusu olarak bırakıldığı düşünülmektedir[353].

Son olarak, Salat Camii Yanı yerleşmesinin III. evresinde yarısı sağlam olarak bulunmuş olan Kat.No.61, Lev.23d numaralı damarlı mermerden yapılmış çanağı, bu tipe yakın tek örnektir[354].

4. 1. 1. 8- Dalgalı Ağız Kenarlı Çanak

Bu tipin temel unsurları; dışa dönük dalgalı ağız kenarı, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve düz dip oluşturmaktadır. Ağız kenarını çevreleyen tek sıra yiv bulunmaktadır.

[349] Gündoğan 2008, 529, Res.6-7-8
[350] Wilkinson 1990, B1, 21
[351] Erim Özdoğan 2007, 89
[352] Anatolian Civilisations 1983, 49 A32
[353] Özdoğan 2007c 195, Fig. 38
[354] Miyake 2008, 215, Res. 11

Cafer Höyük, Orta Evre (VII-V. Tabakalar) de 42 no'lu çukurun dibinde kalkerden yapılmış kırılmış durumda ele geçmiş tek örnektir (Kat.No.62, Lev.24a). Bu güzel örnek gömülmeden önce kasıtlı olarak kırıldığı düşünülmektedir[355].

4. 1. 1. 9- Kaideli Çanaklar

Bir başlık altında anılan bu çanaklar, kaidelerine göre sınıflandırılmakla alçak ve yüksek kaideli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu gruptaki çanaklar aynı amaçla kullanılmış olmalıdır.

4. 1. 1. 9. 1- Alçak Kaideli Çanaklar

Bu tipin karakteristik özelliği, mermerden yapılmış, basit ağız kenar, gövdesi düz yükselen ve alçak kaideden oluşmaktadır. Bazısında, eşit aralıklarla ağız kenarına yerleştirilmiş, dört adet dikey ip delikli tutamağı bulunmaktadır Höyücek Tapınak Dönemi buluntuları arasındaki mermer kaplardan Kat.No.63, Lev.24b-c numaralı kap buna en iyi örnektir[356]. Ayrıca tutamağı olmayan yalın çanaklara da rastlanmaktadır[357] (Kat.No.63, Lev.25a).

4. 1. 1. 9. 2- Yüksek Kaideli Çanaklar

Küçük çanaklarda kaide çeşitli şekillerde ele alınmıştır. Bu kaide çeşitleri arasında, toruslu ve yüksek halka kaide tipleri bulunmaktadır. Cafer Höyük, Orta Evre (VII-V. Tabakalar) de 42 no'lu çukurun dibinde kırmızı mermerden yapılmış kırılmış durumda ele geçmiş tek örnektir[358] (Kat.No.64, Lev.25b). Bu güzel örnek gömülmeden önce kasıtlı olarak kırıldığı düşünülmektedir[359]. Gövde üzerindeki yivler ve torus kaidesi dikkat çekicidir.

Ayrıca Hacılar IX-VI katlarında bulunmuş olan çok sayıdaki mermer kap içerisinde, bir adet yüksek kaideli çanak ele geçmiştir[360] (Kat.No.66, Lev.25c).

4. 1. 1. 10- Ayaklı Çanaklar

Bu dönem buluntuları arasında mermerden yapılmış, azımsanmayacak sayıda eser vardır ve bunların çoğunluğunu ayaklı çanaklar oluşturmaktadır. Bu tipin kısa ve yüksek ayaklı çanaklar olmak üzere iki varyasyonu bulunmaktadır.

4. 1. 1. 10. 1- Kısa Ayaklı Çanaklar

Bu tipin karakteristik özellikleri; tamamı kaliteli mermerden yapılmış, dışa dönük ağız kenarlıdır. Gövde formları ise; "S" gövdeli, düz gövdeli ya da aşağı doğru daralan gövde

[355] Cauvin-Aurenche-Claire Cauvin-Atlı 2007, 104, Fig. 18
[356] Duru-Umurtak 2005, 127, Lev. 150,2
[357] Duru-Umurtak 2005, 127, Lev. 150,3
[358] Cauvin-Aurenche-Claire Cauvin-Atlı 2007, 104, Fig. 17
[359] Cauvin-Aurenche-Claire Cauvin-Atlı 2007, 104, Fig. 18
[360] Mellaart 1970, 168, Lev. IId

çeşitlerine sahiptir. "S" gövdeli olan çanakların ağız kenarında eşit aralıklarla yerleştirilmiş dikey ip delikli tutamaklar bulunmaktadır. Hepsi ayaklı olmakla beraber, çoğunda dört adet silindirik kısa ayakları bulunmaktadır. Bazılarında ise kısa iki ayak mevcuttur.

Hacılar IX-VI katlarında bulunmuş olan Kat.No.67, Lev.26a numaralı "S" gövdeli çanak tabanında dört adet kısa silindir ayak bulunmaktadır[361].

Höyücek Tapınak Dönemi buluntuları arasındaki mermer kaplar, yontucular tarafından kaplara ip delikli tüp tutamak ve çanaklara ayak yapacak kadar ustalaşmışlardır[362]. Kapların büyüklükleri konusunda fikir verebilmek için, Tapınak Dönemi tapınağının en kutsal mekanında, minyatür merdivenin önünde ele geçen Kat.No.68, Lev.26b-c numaralı çanağın 18 litre su aldığı anlaşılmıştır[363]. Yine aynı tabakadan Kat.No.69, Lev.27a-b numaralı çanak, dışa dönük ağız kenarlı, "S" gövdeli, silindirik dört ayaklı ve gövdenin üst kısmında eşit aralıklarla yerleştirilmiş dört adet dikey ip delikli tutamağı bulunmaktadır. Kat.No.70, Lev.27c numaralı çanak, gövde üzerinde ip deliği bulunmayan "S" gövdeli, kısa silindirik dört ayağa sahiptir[364]. Birbirinin aynısı olan Kat.No.71, Lev.28a-b; Kat.No.72, Lev.29a numaralı mermer çanak ise Tapınak Dönemi'nin en önemli buluntularıdır. Dışa dönük ağız kenarlı, düz gövdeli, kulplu ve ayaklıdır.

4. 1. 1. 10. 2- Yüksek Ayaklı Çanaklar

Bu tipin karakteristik özellikleri, kaliteli mermerden yapılmış, yuvarlak basit ağız kenar, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve üç tane uzun ayaktan oluşmaktadır. Hacılarlı ustalar yüksek kalitede mermer kap üretmişlerdi; kap ayakları burada da benzer şekilde görülmektedir. Hacılar'da bulunmuş çok uzun ayaklı çanak Bu tür kapların en gösterişlilerindendir[365] (Kat.No.73-74-75,Lev.29b-c-ç).

4. 1. 1. 11- Kabartmalı Çanaklar

Bu tipin karakteristik özelliği, çanakların dış yüzeylerine kabartma olarak insan ve hayvan figürlerinin işlenmesidir. Bu tür kabartmalı çanaklar az sayıda ele geçmiştir. Bunlardan en önemlisi Nevali Çori kazısında bulunan taş kap parçasında (Kat.No.76, Lev.30a), iki insan ve kaplumbağa motifi ile oluşturulmuş sahnede dans vardır[366]. İlk Neolitik Dönem sanatında, hareketli bir sahnenin yer aldığı, benzersiz bir kabartma, kireçtaşı bir kap parçası üzerindedir. Kabartmada, farklı cüsse ve saçsız başlarıyla cepheden iki insan figürü görülmektedir. İkisinin arkasında, şişman karnı ve sivrilerek biten başı ile Fırat kaplumbağası

[361] Mellaart 1970, 166, Lev. VIf
[362] Duru 2008, 91, Res. 150
[363]Duru 2008, 91, Res. 150
[364] Duru-Umurtak 2005, Lev.151.2
[365] Duru 2008, 92, Res. 151
[366] Hauptmann 1993, Res. 27

diye tanımlanan bir motif bulunmaktadır. Yukarıya kaldırılmış kolları ve yanlara uzatılmış bacakların konumu, olası bir dans sahnesini anımsatmaktadır[367]. Eski taş çağlarından itibaren gözlemlenebilen, hayvan başlı, insan gövdeli, karışık yaratıklar şeklindeki motiflerle, avcı topluluklarının Şamanlarının tasvir edilmeye çalışıldığı düşünülmektedir[368]. Trans haline geçen şaman, hayvana dönüşerek, başka bir boyutla bağlantı kurmaya çalışır. Bu tür ritüeller için önemli bir unsur, Nevali Çori kazısında bulunan taş kap parçasında, iki insan ve kaplumbağa motifi ile oluşturulmuş sahnede görüldüğü gibi danstır. Bu sahnede dans eylemi, hareket halindeki figürlerle, dönüşümü ise hayvan başı ile ifade edilmektedir. Dans eden ve dönüşümü gerçekleştiren Şamanların görsel ifadesinin şimdiye kadar Fırat Bölgesi'inde Neolitik Dönem tasvir repertuarında görülmemesi bir tesadüf olabilir. Çünkü diğer bölge ve kültürlerin ikonografilerinde de enderdirler[369].

Diğer bir örnek ise Hacılar IX-VI katlarında bulunmuş olan beyaz renkte mermerden yapılmış dışa taşkın dudaklı, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve düz diplidir. Çanağın ağız kenarında stilize edilmiş muhtemelen koçbaşı, kabartma olarak yapılmıştır[370] (Kat.No.77, Lev.30b-c).

4. 1. 2- Vazolar

Vazolar daha büyük boyutlu basık oval silindirik gövdeli kadeh benzeri kaplardan oluşmaktadır. Bezemeli ve bezemesiz vazoların bazılarında ağız kenarlarına yatay işlenmiş küçük askı delikleri bulunmaktadır. Sürtme ya da aşındırma yöntemiyle üretilen vazoların öncelikle kabaca şekillendirildikleri, daha sonra, yüzeylerinin törpülenerek parlatıldıkları anlaşılmıştır. Bütün bu işçilikler, vazo yüzeylerinde açık olarak görülebilen izlerden bellidir[371]. Bazılarının yüzeyleri ise daha ince işçilikli ve daha parlak bir görünüme sahiptir. Cidarları bakımından da daha ince ve özenli işçilik içeren vazolar, gelişkin örnekler durumundadır. Üretim teknikleri açısından fazla farklılıklar göstermeyen bu eserler, biçimsel ayrıntılarda ve bezeme düzenlerinde çeşitlilikler gösterir. Mermer gibi farlı taşlardan üretilmiş az sayıdaki ürünlerin yanı sıra, çoğunluğu klorite işlenmiş kaplar nitelikli işçilikleri ve özenle işlenmiş bezekleriyle dikkati çekerler. Vazoların çok azı bezemesiz, diğerleri ise geometrik kazı bezekli olmak üzere iki grupta değerlendirilir.

4. 1. 2. 1- Bezemesiz Vazolar

[367] Hauptmann-Schmidt 2007, 434
[368] Hauptmann-Schmidt 2007, 435
[369] Hauptmann-Schmidt 2007, 435
[370] Mellaart 1970, 168, Lev. II a-b
[371] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 741

Herhangi bir bezeme içermeyen yalın vazolar, tabana doğru daralan dik derin gövdeli oval vazolardır. Akıcı ve düzgün biçim sergileyen silindir gövdeli vazoların ağız kenarlarında gözlemlenen küçük matkap delikleri, kullanım amaçlarıyla bağlantılı olmalıdır.

Hallan Çemi taş kaplarının; en yaygın basit ağız kenarlı, hemen hemen dik profil gövdeli, ince cidarlı, derin vazo biçiminde olanlardır. Bazılarının ağız kenarlarında, matkapla yapılmış askı deliklidir[372] (Kat.No. 78-79-80-81, Lev.31a-b-c,32a).

Körtik Tepe'den bu tip bezemesiz vazolar çok sayıda ele geçmiştir. Kat.No.82, Lev.32b numaralı bezemesiz vazo, düz silindir gövdeli ve gövde genişliği kadar tabana sahiptir[373]. Diğer bezemesiz vazoların ağız kenarında askı deliği bulunurken, bu örnekte böyle bir uygulama söz konusu değildir. Kat.No.83-84, Lev.33a-b numaralı bezemesiz çanaklar ise, düz basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan formda gövde yapısı ve düz diplidir. Ağız kenarlarında karşılıklı ikişer adet askı delikleri bulunmaktadır[374]. Yine Körtik Tepe'de derin çanağa benzer, karınlı biçimlerin yanı sıra, yüksek bardaklar da bulunur (Kat.No.85-86, Lev.34a-b). Bu yüksek bardak şeklinde vazoların kısa yüzlerinde ağzın hemen altına karşılıklı gelecek şekilde, ikişer adet askı deliği vardır. Ayrıca, ağız kenarlarında bir ya da iki adet yiv bulunmaktadır[375].

4. 1. 2. 2- Bezemeli Vazolar

Bu tipin karakteristik özelliği, tamamı geometrik kazı bezekli olmasıdır. Olasılıkla çakmaktaşı ya da obsidiyen aletlerle yapılmış bezemler, teknik açıdan benzerlikler yansıtmakla beraber, örgeleri bakımından çeşitlilik gösterirler. Genellikle iskeletlerle bağlantılı olarak ortaya çıkarıldıkları için, çoğunluğu gömü hediyesi olarak değerlendirilmişlerdir. Bunun yanı sıra, bazıları da iskeletlerden bağımsız şekilde bulunmuştur. Tamamı kırılmış biçimde ele geçirildiklerinden vazoların gömütlere olasılıkla bilinçli olarak kırılıp konulduğu düşünülmektedir[376]. Çoğunluğu tamamlanabilir halde olan vazoları, biçim ve bezemeleri bakımından sınıflamak olasıdır. Yalın bezemesiz vazoların yanında bezemeli olanlar bütün yüzeyi kuşatmakta ve vazonun biçimiyle uyum göstermektedir. Bu gruba giren bezemeli vazoların örneklerin tamamı Hallan Çemi ve Körtik Tepe kazısında bulunmuştur. Üretim tekniği açısından belirgin farklılıklar yansıtmayan kaplar, biçim ve bezemeleriyle çeşitlilik gösterirler. Basit ağız kenarlı ve düz tabanlarında yoğunlaşan ortak biçimsel özelliklere karşın, gövde yapılarında farklılık görülür. Hallan

[372] Rosenberg-Davis 1992, Fig.7-8
[373] Özkaya 2004, 596, Fig. 5
[374] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 749, Fig. 11; Özkaya-Coşkun 2008, Fig 10a; Özkaya-San 2007, Fig. 14
[375] Kozlowski-Aurenche 2005, Kat.No.146
[376] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 741

Çemi'de bulunmuş olan Kat.No.87, Lev.35a da yüzeyi kazıma ile yapılmış çizgisel motiflerle süslü vazo[377] ve yaklaşık olarak dikdörtgen formda olan Kat.No.88, Lev.35b de, yüzeyinde kazıma ile yapılmış haç işaretine benzer motif bulunmaktadır[378]. Körtik Tepe'de yaklaşık dikdörtgen biçimde farklı gövde yapısı içeren Kat.No.89, Lev.36a numaralı vazo üzeri tamamen geometrik kazı bezeklidir[379]. Bunun yanında Körtik Tepe'den Kat.No.90, Lev.36b numaralı vazo üzerinde bezeme çok düzenli işlenmiştir. Şeritler veya alanlar halinde kabın gövdesini çevreleyen metop şeklinde bölümlere ayrılmıştır[380]. Çanaklara oranla daha yalın bezenmiş olmalarına rağmen, bir örnekte dikey düzenlenmiş zigzag çizgi kümelerinin arasındaki sayısal farklılık, hem bezemedeki tek düzeliği gidermiş, hem de genel düzene canlılık katmıştır. Genelde figürlü bezeme görülmezken, özgün bir örnek üzerinde, vazonun geniş karın alanında özellikle vurgulanmış bir alanda, orak benzeri iki nesne vardır. Boş alanlar ise yine zigzag çizgilerle doldurulmuştur[381] (Kat.No.91, Lev.37a; Kat.No.92. Lev.37b-c).

Salt geometrik bezemeli taş kapların yanı sıra, eserler arasında çeşitli figürlerle bezenmiş olanlar da yer alır[382] (Kat.No.93, Lev.38a). Bunlar, genelde figür işlemeye elverişli geniş yüzeyli, yaklaşık basit silindirik gövdeli eserden oluşmaktadır. Üzerlerinde özellikleri belirlenemeyen bazı betimler içeren konik gövdeli örneklerin yanı sıra, bütün halinde korunmamış olsa bile, özenle işlenmiş figürleriyle ayrı bir öneme sahip bir taş vazo üzerinde alt kesimi kırık olmakla birlikte, biçim ve bezeme bütünlüğü hakkında yaklaşık bilgi verebilecek kadar korunmuştur. Basit ağız kenarlı, kaideye doğru düz inen basık silindirik gövdesi ve ağız kenarında ki askı delikleriyle söz konusu taş kap, biçimsel ayrıntılarıyla gelişkin işçilik sergiler. Özgün bezemeye sahip kap üzerinde bazı hayvan figürleri yer alır. Tanımlanabilen hayvanlar arasında akrepler, kıskaçlı bir çift duyu organı, gövdesinin iki yanındaki ayakları ve kuyruk bitimindeki kıvrık iğneleriyle anatomilerine uygun biçimde işlenmişlerdir. Gövde kabukları stilize edilerek değişken kare ve üçgenimsi alanlarla vurgulanmıştır. Yatay alanlandırılmış bezeme kuşağının asal figürleri olan akrepler arasına yerleştirilmiş yılanlar ise, bütün ayrıntılarıyla tanımlanabilmektedirler. Üçgenimsi baş yapıları taralı ve boş alanlar halinde vurgulanmış, gözleri ve çatallı dilleri işlenmiştir. Zigzag verilmiş gövdede boğumlar boş, diğer alanlar ise dikey çizgilerle taranmıştır. Genelde bir yılan, bir akrep şeklinde sıralanmış hayvanlar arasında bu kuralı bozan birbirine sarılmış bir çift yılan

[377] Rosenberg-Davis 1992, Fig.8.7
[378] Rosenberg-Davis 1992, Fig.8.6
[379] Özkaya-Coşkun 2007a, 97, Fig. 13b
[380] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 749, Fig.12
[381] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 749, Fig.13-14
[382] Özkaya-San 2004, 680, Fig. 3b

figürü daha yer alır. Baş yapıları ayrıntılardan yoksun söz konusu figürlerin gövdeleri bu kez enine taranmış ve yer yer boşluk bırakılmıştır. Bunların dışında, tür olarak tanımlanamayan iki örnek halinde korunmuş küçük hayvan de (kuş ?) kompozisyonda yer alırlar. Orta kesimde ise bir çift konsantrik daire işlenmiştir. Doğrudan iskeletlerle bağlantılı olarak bulunmamış olsa bile, içerdiği betimler, özellikle yılan figürleri nedeniyle olasılıkla ölü kültüyle bağlantılı olması gereken söz konusu taş kap, Körtik Tepe ile diğer Anadolu merkezleri arasındaki bazı ilişkilerin saptanması bakımından önemli ipuçları sağlamaktadır[383].

4. 1. 3- Yayvan Tabaklar

Herhangi bir bezeme içermeyen yalın tabaklar, yüksekliği fazla olmayan yayvan gövdeli, geniş ağızlı olup ağızdan tabana doğru hafif daralmaktadır. Ayrıca sunu kabı olarak da nitelendirilen tabakların üst kısımları düz ve kısa dudak yapılarına sahiptir

Körtik Tepe A1 ve A2 açmalarında sarımtırak renkte yumuşak karakterli ve Klorit taşlara işlenmiş iki nesne özellikleri bakımından farklı yapı sergilerler[384] (Kat.No.94-95, Lev.38b, 39a). Yarı küresel kesitleri, hafif içbükey yüzeyleri ve ince bir silme ile profillendirilen ağız kenarlarıyla söz konusu taşlar, gündelik gereksinimler doğrultusunda kullanılmaya yönelik bir biçim içermezler. 9 mm. Yüksekliğinde ve 35 cm.. ile 42 cm.. arası değişen çaplara sahip bu taşların gömülerle aynı düzeyde ortaya çıkartılmaları, olası işlevlerine de varsayımsal açıklamalar getirmektedir. Dolayısıyla bunları kültsel amaçlı "sunu taşları" olarak değerlendirmek olasıdır.

Göbekli Tepe B Yapısı'nın 9 numaralı dikili taşın önünde terrazzo tabana gömülü şekilde bırakılmıştır (Kat.No.96, Lev.39b). Bu buluntunun konumu, yüzeyde ele geçen diğer benzeri buluntuların, geçicide olsa "adak kapları" olarak adlandırılmasına neden olmuştur[385].

Mezraa-Teleilat yerleşmesindeki "AB" yapısında mermerde yapılmış yayvan tabaklar ele geçmiştir (Kat.No.97, Lev.40a). "AB" yapısının tabanında 11 adet taş kabın bulunmuş olması, olasılıkla binaların terk edilip doldurulmadan önce bilinçli olarak boşaltılıp, yalnızca bu kapların bina sunusu olarak bırakıldığını düşündürmektedir[386].

4. 1. 4- Kepçeler

Kepçe veya kaşık olarak kullanıldığı olası eşyalar, Neolitik ve Erken Kalkolitik yerleşmelerin hemen hepsinde bulunmuştur[387]. Mermer olanların dışında aynı türlerin seramik

[383] Özkaya-San 2004, 674
[384] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 751, Fig.20
[385] Schmidt 2006, 128
[386] Karul 2003, 535, Res. 5; Özdoğan 2007c, 195, Fig. 37
[387] Duru-Umurtak 2005, 128

örneklerine rastlanmaktadır. Höyücek tapınak işliği üzerinde ele geçen kepçelerin tutamakları hayvan şeklinde bitmektedir. Kepçelerden birisi üzerinde kullanıldığı dönemde tamir edildiğine dair izler vardır (Kat.No.98, Lev.40b-c; Kat.No.99, Lev.41a-b). Bu onarım deliklerinin olması bunların önemli eşyalar olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca Çatalhöyük'te ele geçen kırmızı kum taşından yapılmış, ince ve sığ akıtmalı kap[388] (Kat.No.100, Lev.41c). Orta Anadolu'da az sayıdaki taş kap örneklerinden biridir. Mermer kepçelerin çok özenli yapılmış olanlarının ritüel işlevli oldukları da düşünülebilir[389].

4. 1. 5- İşlevi Değiştirilmiş Taş Kap Parçaları

Kırılmış taş kap parçalarının işlenerek farklı amaçlar için kullanıldığını gösteren örneklerin varlığı dikkat çekicidir. Eski çağlarda çok kaliteli ve pahalı olan taş kapların çatladıklarında tamir edilmiş ve vazonun kullanımına devam edilmiştir. Ayrıca taş kaplar çok sağlam yapısı ve parlak zarif görünüşleri sebebiyle kırıldıktan sonra da çeşitli şekillerde değerlendirilmiştir. Elimizde buna benzer üç örnek bulunmaktadır. Demirköy kazısı kökenli bir takı, kazıma bezemeli bir taş kap parçasının kırık ağız kısmının kenarının yuvarlatılmasıyla, ikincil olarak işlenerek oluşturulmuştur[390] (Kat.No.101, Lev.42a). Eser üzerinde bulunan kazıma hatlar, içi taranlı üçgenler ve köşeli motiflerden oluşturacak şekilde düzenlenmiştir. Bezem tarzı ve hammadde, takı için kullanılan kırık parçanın, Hallan Çemi tipi bir taş kap kaynaklı olduğu konusunda şüpheye yer bırakmaz. Bahsedilen parça, bu buluntu grubunun sadece dünyevi bir kullanımdan öte sembolik bir anlam taşıdığı kanısını güçlendirmektedir[391]. Demirköy'de ele geçmiş olan taş kap parçasının, küçük, ayakta duran stilize boynuzlu parçaya dönüştürülerek ikinci kullanımı söz konusudur[392] (Kat.No.102, Lev.42b).

Salat Camii Yanı yerleşmesinde yalnızca bir parça ele geçmiş olup pembemsi kireçtaşından yapılan ufak boy taş kap parçasının kenarları yuvarlatılmış, olasılıkla başka amaçla kullanıldığı düşünülmektedir[393] (Kat.No.103, Lev.42c).

[388] Anatolian Civilisations 183, 53 A46
[389] Duru 2008, 111
[390] Rosenberg 2007c, 15
[391] Köksal-Schmidt-Klaus Schmidt 2007, 451
[392] Rosenberg 2007c, 15, Fig. 1
[393] Miyake 2007a, 41, Fig. 27

4. 2- Kalkolitik Dönemde Taş Kapların Form Özellikleri

4. 2. 1- Çanaklar

Bu dönem buluntuları arasında, mermer, bazalt, klorit ve kireçtaşı gibi değişik malzemeden yapılmış azımsanmayacak sayıda eser vardır ve bunların çoğunluğunu da çanaklar oluşturmaktadır. Bir başlık altında anılan bu çanaklar tipolojik sebeplerle dörde ayrılmaktadır. Fakat çanaklar farklı tiplerde karşımıza çıkmasına rağmen, bunların işlevleri tüm periodları boyunca yaklaşık olarak aynı kalmıştır. Daha çok mutfaklarla ilişkili olan küçük çanaklar, bu kullanımların yanı sıra ölü gömme, tören vb. işlevlerle de kullanım görmüşlerdir.

Çanaklar başlıca şu alt tiplere ayrılırlar:

4. 2. 1. 1- Basit Ağız Kenarlı Çanaklar

Bu tip küçük çanakların özelliği ağır, kalın cidarlı bir gövdeye, gövdenin üst kısmı dışbükey profilli olup, kalın bir ağız kenarına ve geniş bir oturma düzlemine sahiptir. Bu tipte çanakların örneklerine Güvercinkayası, Kalkolitik Dönem tabakasında iki örnekle temsil edilmektedir (Kat.No.104-105, Lev.43a-b). Yaklaşık "U" formunda olan bu çanaklar, kenar yükseklikleri fazla olmayan sığ çanaklardır[394]. Bu gruba giren "U" şekilli, basit ağız kenarlı çanağa Yümüktepe İlk Kalkolitik Çağ (M.Ö. 4.200-3.800) tabakasında ele geçmiştir (Kat.No.106, Lev.43c). Çanak, kullanılan kayacın cinsinden olsa gerek fazlaca tahrip olmuştur. Oda tabanında havanlarla birlikte bulunması, çanağın mutfakla ilgili günlük kullanım kapları olarak değerlendirilmektedir[395].

Son olarak Köşk Höyük, Erken Kalkolitik Dönem ait depoda 1 ve 2 numaralı küpler arasında bulunmuş bazalttan yapılmış bir kap kabaca şekillendirilmiştir (Kat.No.107, Lev.44a). Akeramik Neolitik Dönem'den beri kullanılan kaplardan farksızdır. Ağız kenarı yuvarlatılmış, kabaca şekillendirilmiş gövdeli, düzensiz düz dipli ve içi sığ bir çanak şeklinde oyulmuştur[396].

4. 2. 1. 2- Dışa Dönük Ağız Kenarlı Çanaklar

Bu tip küçük çanaklarda dışa doğru çıkıntı yapan ağız kenarı, aşağı doğru daralan gövde ve düz kaide karakteristik özelliklerdir. Ağız kenarında çıkıntı yapan kısım bazı örneklerde tamamen yatay iken, bazılarında ise yuvarlatılmıştır. Bu form genel olarak bu çağda fazla görülmemektedir.

Elimizde buna benzer üç örnek Tell Kurdu C ve D evresi buluntuları arasında görülmektedir. C evresinde bulunan kloritten yapılmış kalın cidarlı, dışa dönük ağız kenarlı ve düz diplidir[397] (Kat.No.108, Lev.44b). Diğer iki örneğimiz ise, D evresi buluntuları arasında olup form olarak daha kaliteli bir işçilik göstermektedir (Kat.No.109-110, Lev.44c,45a). İnce cidarlı, dışa dönük yuvarlatılmış ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve düz diplidir[398].

4. 2. 1. 3- Oval Dipli Çanaklar

[394] Pavlu ve diğerleri. 2007, 32, Fig. 11.1-3
[395] Garstang 1953, 107, Fig. XIc
[396] Öztan-Faydalı 2003, 37, Fig.55
[397] Braidwood- Braidwood 1960, 154, Fig. 120.1,Pl.5
[398] Braidwood- Braidwood 1960, 131, Fig.96.5.6, Pl.67.8

Bu tip küçük çanakların özelliği ağır, kalın cidarlı bir gövdeye, kalın bir ağız kenarına ve oval dipli oluşlarıdır. Bazı örneklerde, sadece çanağın dış hatları belirtilmiş, fakat iç kısmı oyulmadan yarım bırakılmıştır. Bu tipte çanakların üretim yeri Kalkolitik Dönem Batı Anadolu'da bugünkü Akhisar yakınlarında mermer heykelcik ve kap üretimi yapan Kulaksızlar'da atölyenin varlığını biliyoruz[399]. Bu tip çanaklar sadece Kalkolitik Dönem Kulaksızlar mermer atölyesinde görülmektedir. Kısa bir süre repertuarda kalan bu tip, standart formuna ulaşamamıştır. İmalatı yarım kalmış çanakların, önce dış hatları yontulup daha sonra içinin oyulması işlemine geçildiği anlaşılmaktadır[400] (Kat.No.111-112, Lev.45b-c). İçini oymada kullanılan matkap izleri çanak üzerindeki yatay izlerden rahatlıkla anlaşılmaktadır[401]. İmalatı bitmiş çanaklar üzerinde ise bu izler daha az görülmektedir[402] (Kat.No.113-114, Lev.46a-b).

4. 2. 1. 4- Ayaklı Çanak

Bu dönem buluntuları arasında mermerden yapılmış, tek örnek vardır ve bu örneğimizde Beycesultan'da bulunmuştur (Kat.No.115, Lev.46c). Kalın cidarlı, basit ağız kenarlı, dışbükey profilli gövde yapısı ve dört adet koni şekilli yüksek ayaklara sahiptir[403].

4. 2. 2- Tabak

Bu tip tabakların karakteristik özelliği; dışa dönük basit ağız kenar, aşağıya doğru daralan sığ gövde profili ve düz tabandan oluşmaktadır. Tell Kurdu, E evresi[404] (M.Ö.4800-4300) buluntuları arasında bir adet kloritten yapılmış bu tipte tabak örneğine rastlanmaktadır (Kat.No.116, Lev.47a). Diğer bir örnek ise Yümük Tepe XXI. tabakada bir adet mermer tabak ele geçmiştir[405] (Kat.No.117, Lev.47b).

4. 2. 3- Sivri Dipli Vazolar

Bu tipin karakteristik özellikleri kaliteli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, koni şeklinde aşağı doğru daralan ve sivri diple sonlanan vazolardır. Üretilen sivri dipli vazoların bazılarında kulp bulunmazken[406] (Kat.No.118, Lev.47c), çoğu örnekte vazonun ağız kenarından başlayıp gövdenin üst kısmında sonlanan karşılıklı iki adet dikey kulp bulunmaktadır[407] (Kat.No.119-120-121, Lev.48a-b,49a). Kulplar vazo yüzeyine bitişik

[399] Takaoğlu 2005
[400] Takaoğlu 2005, 56, Kat.No.46-47, Fig. 31.46-47
[401] Takaoğlu 2005, 33
[402] Takaoğlu 2005, 56, Kat.No.59-60, Fig. 32.59-60
[403] Lloyd-Mellaart 1962, 270, Fig.3.8
[404] Braidwood- Braidwood 1960, 222, Fig.162.6,Pl.7
[405] Garstang 1953, 76, Fig.49
[406] Takaoğlu 2005, 54, Kat.No.12,Fig.26-12
[407] Takaoğlu 2005, 54-55, Kat.No.13-25-30,Fig.26-13,27-25,27-30

yapılmış olup bazıları üzerinde matkapla delinmiş askı delikleri görülmektedir[408] (Kat.No.122, Lev.39b). Bu deliklerin vazonun asılması için yapıldığı düşünülmektedir[409]. Ayrıca vazonun üst geniş yüzeyinde süsleme amaçlı yapılmış kabartma halinde dikey profil vardır. Kulaksızlar'dan Kat.No.123, Lev.50a) numaralı vazonun sivri ucu. İç kısmında gözlenen paralel eşmerkezli çizgiler, yay matkabının ileri geri hareketinden oluşmuş izlerdir[410].

Kulaksızlar dışında benzer örneklere Eskişehir yakınlarındaki Demircihöyük'te bir adet sivri uçlu mermer vazo bulunmuştur[411] (Kat.No.124, Lev.50b). parça halinde korunmuş vazo üzerinde tıpkı Kulaksızlar örneklerinde olduğu gibi ortası delik dikey kulplar ve gövde üzerinde üst kısmı delik, dikey profil bulunmaktadır[412]. Batı Anadolu'da bu tipte vazo bulunan bir diğer merkez Kumtepe'dir. R1 gömüsünde bulunan mermer koni şeklinde vazo (Kat.No.125, Lev.50c), Kulaksızlar koni şekilli vazolarıyla paralellik göstermektedir[413]. Mermer koni şeklinde iki tane vazo parçası, Gülpınar'da kazılar sırasında bulunan eserlerin en önemli parçalarını temsil eder[414]. İlki vazonun ağız parçası (Kat.No.126, Lev.51a), diğeri ise koni biçimindeki vazonun alt tarafından kopmuş bir parçadır[415] (Kat.No.127, Lev.51b).

Geniş bir coğrafik alana yayılmış koni şeklindeki mermer vazoların varlığı bazı değerli nesnelerin ticaretindeki artışa bir kanıt olarak kabul edilebilir. Bulgaristan'daki Varna mezarlığından çıkarılan koni şeklindeki mermer vazo Anadolu'dan getirilmiş olabilir[416] (Kat.No.128, Lev.51c). Kephala (Kat.No.129, Lev.52a) ve Naxos'da da (Kat.No.130, Lev.52b)Anadolu'da üretilmiş olduğu düşünülen bir adet koni şeklinde mermer vazo bulunmuştur[417]. Yine Anadolu dışından Tigani'de iki adet koni şeklinde vazo parçası ele geçmiştir[418] (Kat.No.131-132, Lev.52c-ç).

Böyle koni şeklindeki mermer vazoların üretim yeri, Kalkolitik Dönem Batı Anadolu'da bugünkü Akhisar yakınlarında mermer heykelcik ve kap üretimi yapan Kulaksızlar'da belirlenmiştir[419]. Kulaksızlar mermer atölyesinden çıkan çanak-çömlek geçici olarak, stratigrafik belgelerde bulunan karşılaştırılabilir eserlerle benzerliğine dayanılarak

[408] Takaoğlu 2005, 56, Kat.No.45,Fig.27-45
[409] Takaoğlu 2002, 75
[410] Takaoğlu 2005, 54, Kat.No.16,Fig.26-16
[411] Seeher 1987, Fig.1
[412] Efe 1988, 79, Pl.37
[413] Sperling 1976, 322; Weishaar 1982, Fig.2
[414] Takaoğlu 2006, 309
[415] Takaoğlu 2006, 309, Kat.42-43
[416] Takaoğlu 2006, 309
[417] Takaoğlu 2006, 309
[418] Takaoğlu 2005,63,Kat.No.215-215,Fig.214-215
[419] Takaoğlu 2005

M.Ö. 5. binyılın ikinci çeyreğine dayandırılır [420]. Mermer işine dayandırılan diğer kanıtların eksikliği altında, Batı Anadolu şehirlerinde bulunan koni şeklindeki vazoların Kulaksızlar atölyesinde üretilip üretilmediği konusu merak uyandırmaktadır. Eğer Kulaksızlar'dan çıkan örnekler nesiller boyu süregelmiş eserleri temsil etmezse, bu örnekler Ege'nin diğer yerleşmelerinde bulunan ve daha sonraki zamanlara dayandırılan tipolojik karşılaştırılabilir örneklere ilk model sağladığı muhtemeldir[421].

4. 3- Eski Tunç Çağı Taş Kapların Form Özellikleri

4. 3. 1- Çanaklar

Bu dönem buluntuları arasında, mermer, granit, kalsit vb. değişik malzemeden yapılmış az sayıda eser vardır ve bunların tamamı çanaklardan oluşturmaktadır. Bir başlık altında anılan bu çanaklar tipolojik sebeplerle dörde ayrılmaktadır.

Çanaklar başlıca şu alt tiplere ayrılırlar:

4. 3. 1. 1- Basit Ağız Kenarlı Çanaklar

Bu tipin temel unsurları, hafifçe kalınlaştırılarak basit ağız kenar, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve düz dipten oluşmaktadır. İç ve dış yüzeyleri iyi parlatılmış, kaliteli işçilik sergilerler.

Eski Tunç Çağı buluntuları içerisinde bu tip çanaklar çok az sayıda bulunmaktadır. Elimizde profil veren sadece üç ağız kenarı-gövde parçası mevcuttur. Bunlardan Kat.No.133-134, Lev.53a-b de tanımlanan basit ağız kenarlı çanaklar, Aphrodisias IV. tabakada bulunmuştur[422]. Diğer parça ise, Yenihayat yerleşmesinde gövdenin üst parçası (Kat.No.135, Lev.53c), Küp mezar toprağının içinden, iskelet parçaları ile birlikte ele geçmiştir[423].

4. 3. 1. 2- Dışa Dönük Ağız Kenarlı Çanaklar

Bu tip küçük çanaklarda dışa doğru çıkıntı yapan ağız kenarı, dışbükey profilli gövde ve yuvarlak düz dipli olarak tanımlanmaktadır. Elimizde profil veren sadece bir örnek bulunmaktadır. Malatya Arslantepe Tunç Çağı tabakasında kalsitten yapılmış, küçük çanak, (Kat.No.136, Lev.54a) hem malzemenin farklılığı hem de form bakımında farklılık göstermektedir[424].

4. 3. 1. 3- Akıtma Kanallı Çanak

[420] Takaoğlu 2006, 309
[421] Takaoğlu 2006, 309
[422] Jaukowsky 1986,237,Fig.412.17-413.8
[423] Yıldırım 2001, 5, Kat.2,Çiz.2/1,Res.6
[424] Frangipane 2004, Kat. 158

Bu tipin karakteristik özelliği; kalın cidar, huni şeklinde gövde formu ve kısa halka kaideden oluşmaktadır. Ayrıca çanağın ağız kenarında, dışarı taşan akıtma kanalı bulunmaktadır. Bu dönemde elimizdeki tek örnek Boğazköy yerleşmesindeki Büyükkale V. tabakadan gelmektedir[425] (Kat.No.137, Lev.54b). Kap mermerden yapılmış, kalın gövdeli olup, huni şeklinde görünüme sahip olan, akıtma kanalı çanak Boğazköy'de ele geçen taş kaplar arasında en eskisidir[426].

4. 3. 1. 4- Ayaklı Çanak

Bu tip ayaklı çanağın karakteristik özelliği; kalın cidar, basit ağız kenar, aşağı doğru daralan gövde formu ve dört adet geniş kısa ayaklardan oluşmaktadır. Elimizde profil veren sadece iki örnek bulunmaktadır. İlki Boğazköy'deki Büyükkale IVb katında ele geçen Kat.No.138, Lev.54c numaralı granitten yapılmış ayaklı çanak[427], daha önceki dönemlerde incelenen örneklere bakılarak, bu form ilk defa bu dönemde karşımıza çıkmaktadır. İkincisi ise, Büyükkale IV. katından olup, daha yeni tarihli Boğazköy'de bulunan parçalarından ayaklarından dolayı ayrılmaktadır (Kat.No.139, Lev.55a). Kalın cidarlı, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde formu ve dört adet geniş tabanlı ayakları bulunmaktadır. Ayaklar, çanağın kenarlarından başlayıp, tabana doğru düz bir şekilde inmektedir[428].

[425] Boehmer 1972,213, Taf. LXXXI-2164
[426] Boehmer 1972, 213
[427] Boehmer 1972,213, Taf. LXXXI-2164
[428] Boehmer 1972,213, Taf. LXXXI-2167

4. 4- Asur Ticaret Kolonileri Çağı ve Hitit Çağında Taş Kapların Form Özellikleri

4. 4. 1- Obsidiyen Kaplar

Obsidiyen tarih öncesi insanın tercih ettiği hammaddelerden biridir. Homojen dokusu, yontulabilirliği, renkli ve camsı görünümü ve çakmaktaşına oranla az bulunurluğu olasılıkla bu tercihin nedenlerini oluşturmaktadır. Orta Anadolu'nun doğusu, bu hammaddelerin en zengin ocaklarına sahip bölgelerden biridir[429]. Neolitik çağdan itibaren çeşitli eşyaların yapımında kullanılan bu taşın Aksaray yakınında Çiftlik kökenli olarak ihraç edildiği de bilinmektedir[430]. Kıbrıs'da Petra tou Limniti, Jericho, Byblos, Ramad, Petra yakınında Beidha'da ele geçen obsidiyenlerin Çiftlik kökenli oldukları saptanmıştır[431]. Hammaddesi çevreden temin edilen obsidiyenden yapılan eşya M.Ö. II. binin başlarında Acemhöyük[432] ve Kültepe[433] saraylarının gözde eşyaları arasında yer almaktadır.Bir başlık altında anılan bu obsidiyen kaplar tipolojik sebeplerle dörde ayrılmaktadır.

Çanaklar başlıca şu alt tiplere ayrılırlar:

4. 4. 1. 1- Kabartma Yivli Obsidiyen Vazolar

Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nın özgün eserleri arasında bulunan kabartma yivli vazolar Anadolulu olduğu gibi yerli işçiliğinde de ürünüdür[434]. Acemhöyük obsidiyen kaplarının en görkemlisi, Kat.No.140, Lev.55b,56a da görülen vazodur[435]. Ağız kenarı hafifçe dışa taşık, boyun yatay, gövde birbirine koşut, verev derin yivlerle bezelidir. Boğumlu kulpunun ağız kenarına bağlanan kısmı hayvan başı biçimindedir. Vazonun ağız kenarını ısırır durumdaki antilop başı şematik olarak işlenmiş, başın üzerine yatırılmış boynuzlar yivlerle belirtilmiştir. Aynı kabın gövdesine ait, ancak birleşmeyen bir parçanın boyna yakın kısmı yatay, gövdesi verev derin yivlerle bezelidir[436] (Kat.No.141, Lev.56b). Kültepe Kuzey surunun yangın enkazı içerisinde büyük bir vazoya ait olduğu düşünülen, gövde geniş ve kavisli yivlerle süslü obsidiyen kap parçası ele geçmiştir (Kat.No.142, Lev.57a-b). Dikkatle perdahlanmış, arka yüzü kabartma şeklinde satıhlarla süslüdür[437]. Kaniş Karum'unun II. katında, Çift kulplu, sivri dipli bardağın alt kısmı ele geçmiştir (Kat.No.143, Lev.57c). Mevcut parçanın dış yüzeyi tamamen dikey yivlerler süslüdür[438].

---

[429] Balkan Atlı-Binder 2007, 517
[430] Özten 1979, 383
[431] Özten 1979, 383
[432] Özten 1979, 383
[433] Özgüç 1999, 41
[434] Özgüç 1999, 41
[435] Özten 1979, 398, Res.14a-b;Çiz.14; Anadolu Medeniyetleri I 1983,219,A583
[436] Özten 1988, 398, Res.14c
[437] Özgüç 1999, 19, Lev.77.4a-b
[438] Özgüç 1986, Lev.95.7

Gövdeleri yatay ya da verev yivlerle bezeli, bazılarının kulplarının ucu hayvan başı biçiminde olan pişmiş toprak kaplar Acemhöyük'ün III. katında sevilerek kullanılmıştır. Aynı şekilde, yivli ya da kulpu hayvan başı ile biten pişmiş toprak kaplar Kaniş'de ve Kaniş Karumu'nda çok yaygındır[439].

4. 4. 1. 2- Dışa Dönük Ağız Kenarlı Obsidiyen Vazolar

Obsidiyen vazoların ikinci tipi, dışa dönük ağız kenarlı, yüksek içbükey boyunludurlar. Acemhöyük'te bulunmuş olan her iki parçanın da ağız kenarı dışında bir çizgi bulunmaktadır (Kat.No.144, Lev.58a-b; Kat.No.145, Lev.58c-ç). Bu çizginin altında, parçalardan birinde 0-45, diğerinde 0.3 cm.. çapında birer kulp deliği korunmuştur. Bu delikler, kaya kristali vazoların aksine, obsidiyenden yapılanların kulplarının ağız kenarı altında da açılan deliklerden tutturulduğunu göstermektedir[440].

Aynı, ya da benzer vazoların gövdesine ait iki parça, yüksek içbükey boyunlu ve keskin omuzludur (Kat.No.146, Lev.58d-e; Kt.No.147, Lev.58f-g). Gövdelerin üzerinde, omuz keskinliğinden itibaren, dik düzenli satıhlar halinde kesilmiş yüzeylerden üçer parça kısmen korunmuştur[441].

Acemhöyük taş vazolarının en büyüğü olan obsidiyen vazonun gövdesinin ancak 18.5 cm.. yüksekliğindeki bir kısmı parçalar halinde ele geçmiştir (Kat.No.148, Lev.59a-b-c). N. Özgüç tarafından yayınlanan büyük parçası[442], kaya kristali ve kulpu hayvan biçimindeki obsidiyen vazolarla birlikte Sarıkaya Sarayı'nın 19 numaralı odasında, küçük bir parçası ise 17 numaralı odanın kuzeyinde, Sarayın uzantısındaki tahrip alanının atılmış toprağı içinde bulunmuştur. N. Özgüç'ün belirttiği gibi, korunan parçadan vazonun dibe doğru daralan gövdeli olduğu anlaşılmaktadır. Kullanıldığı çağda kırılmış olan vazo, kırılma yüzeylerinin yanına çaprazlama olarak açılan ve bir kenarda 13, diğerinde 10 tanesi korunmuş 0.2 cm.. çapındaki deliklerin çapraz olarak geçirilen 0.15 cm.. enindeki altın ipliklerle onarılmıştır[443].

Kaniş'de Saray'da obsidiyenden beyaz tabii camdan üç vazo parçası keşf edilmiştir. İlki ağız kenarı dışarı dönük çanak çok keskin omuzlu, derin boyunludur. Çok zor bir tekniğin ince bir eseridir (Kat.No.149, Lev.60a).

Ağız kenarı dıştan, hafifçe, kalınlaştırılmış olan ikinci ve üçüncü vazo parçası, aşağıya doğru daralmaktadır (Kat.No.150-151, Lev.60b-c). Bunlar, Acemhöyük'te olduğu gibi, Kaniş'de de obsidiyen objelerin ve yerli atölyelerin önemini kanıtlamaktadırlar. Obsidiyen

[439] Özten 1988, 398
[440] Özten 1988, 399, Res.15-16; Çiz.15-16
[441] Özten 1988, 399, Res.17-18; Çiz.17-18
[442] Özgüç 1966,22-23, Lev.XXIII.2
[443] Özten 1988, 399

eserlerden çoğunun saraylarda ve resmi depo binasında bulunmuş olmaları da dikkat çekicidir.

4. 4. 1. 3- Obsidiyen Tabak

Acemhöyük'ün tek örnekle temsil edilen tabağı[444], tamamlanabilen en büyük obsidiyen kaplardan biridir[445] (Kat.No.152, Lev.60ç). Hafif içe dönük, basit ağız kenarlı. Yuvarlak omuzlu ve yuvarlak diplidir. Tabağın içi ve dışı özenle işlenerek perdahlanmıştır. Yangından patlayan kap 27 parçaya ayrılmış, bazı parçalar 2.8 cm.. kalınlığa ulaşmıştır. Her çağda pişmiş toprak örnekleri görülen bu formdaki tabakların Acemhöyük saraylarında yüzlerce örneği ele geçmiştir. Bu tabakların Acemhöyük'te kapak olarak da kullanıldığı saptanmıştır[446].

Kaniş Karum'unda ve Tepe'de, özellikle, Acemhöyük'te obsidiyen vazoların ve öteki objelerin güzel örnekleri bulunmuştur[447]. Tepe'de bir obsidiyen deposunun keşf edilmiş olması, bu tabii cama verilen önemi kanıtlamaktadır. Bu çağda, bu iki merkezde obsidiyen atölyeleri çok gelişmiş olmalıdır. Obsidiyen ticaretinin-atölyelerinin yerli kralların kontrolünde olduğu anlaşılmaktadır[448].

4. 4. 1. 4- Obsidiyen Riton

Acemhöyük Sarıkaya Sarayı'nın kuzeydoğu uzantısında, Saray enkazında bulunmuş olan Riton parçası boğa başı biçimindedir[449] (Kat.No.153, Lev.61a-b-c). Dışı temiz bir biçimde yontulmuş, çok iyi cilalanmıştır. Alnın üst kısmında, kabarıklık koşut 14 dik yivle bezenmiş, iki ucunu boynuzların bağlantısını sağlayan birer delik açılmıştır. Boynuz deliğinin hemen altında başlayan dört koşut yivden biri alın üzerinde sona ermekte, üçü alın kenarından kıvrılarak burna doğru uzanmaktadır. Yanda, daha sığ olan oval çukurluk, değişik malzemeden yapılmış olması gereken gözün aplike edilmesi için hazırlanmıştır. Göz hizasında arkada yer alan küçük delik ise ayrı parça halinde yapılan kulağın geçme yeridir. Kabın ağız kenarını başa birleştiren hat, özellikle yanak kısmında belirgindir. Alın kısmı, burun ve yanaklardan keskin hatlarla ayrılmasına karşın, yanak ve küçük bir kısmı korunmuş

[444] Özten 1979, 383, Lev.III
[445] Özten 1988, 399, Res.20a-b
[446] Özten 1979, 383
[447] Özgüç 1996, 48, Lev.23,2-3a-b
[448] Özgüç 1999, 19
[449] Özten 1988, 400, Res.21a-b; Çiz.20

burun kenarı oldukça gerçekçi bir stilde işlenmiştir. İçte, hayvanın yanağından itibaren burna doğru olan kısım yuvarlak olarak oyulmuştur[450].

4. 4. 1. 5- Kazı Bezemeli Obsidiyen Kap

Tek örnekle temsil edilen obsidiyenden yapılmış, gövde parçasıdır (Kat.No.154, Lev.61ç). Üzerinde kazıma ile oluşturulmuş hayvan ve insan figürleri bulunmaktadır[451]. Mısır hükümdarı Hiksos'a ait bir kartuş (M.Ö.1600), kuzeybatı tabaklarında bulunmuş ve H.Stock tarafından detaylıca incelenmiştir.

4. 4. 1. 6- İmalatı Bitmemiş Obsidiyen Kaplar

Kaniş, Alalah ve Acemhöyük'te bulunmuş vazo parçaları ve artıkları Anadolu'da da Girit'teki gibi, saray atölyelerinin[452] varlığını kanıtlamaktadır. Woolley, Alalah VII. katta, bir bölümü açığa çıkartılmış atölyelerde, imalatı tamamlanmamış obsidiyen kaplara rastlamıştır. Ele geçen bu örneklerden obsidiyen kaplarının üretim teknikleriyle ilgili çok önemli bilgiler vermektedir[453]. Obsidiyen kap yapımı, diğer taşlardan farklı olarak, usta önce kabın içini oyarak işe başlamaktadır. Bu sıkıcı aşamada çalışan kişi sık aralıklarla (0.13 cm.. çapında) delikler açar ve sonra deliklerin arasını kırar. Kat.No.155. Lev.62a da bir yaprak şekilli kasedeki kaba delikler bu amaca yöneliktir[454]. Bir sonraki aşamada Kat.No.156. Lev.62b de görülüyor[455]. Üç ayaklı bir çanak delindikten sonraki son aşama görülmektedir. Fakat henüz yüzeyi parlatılmamıştır. Dış yüzeyi kabaca yontulmuş mat ve donuktur. Görülen o ki esas zor olan dış kısmı yontmaktadır. Dış kısmın yontulmasında taşın kırılması gibi bir risk vardır. Dış kısım yapıldıktan sonra sanatkar işi bitirmeye doğru gider. Kat.No.157. Lev.62c de bu durum görülmektedir[456]. Burada bir dik kenarlı bir kaseyi hemen hemen her evresiyle birlikte görüyoruz. İç kısım delinmiş ve deliklerin arası kırılmıştır. Fakat henüz zımparalanmamıştır. Delinen oyuklar halen görülebilmektedir. Düz kaide düzgün zeminli görülmektedir. Çalışmaya ithal edilen obsidiyen bloklarının düzgün zeminiyle başlanmıştır. Kavis yapan yüzleri şekillendirmek için kabaca yontulmuş, kenar kısmı hemen hemen bitirilmiştir. Dik kenarlar parlatılmış, açılan paralel oyuklar, parlatma işinin ilk başlangıcını gösterir. Kat.No.158. Lev.62ç de yarım daire disk veya kutu iki bölüme ayrılmıştır[457]. Tamamıyla şekil verilmiş ve parlatılmıştır.

4. 4. 2- Çanaklar

[450] Özten 1988, 400
[451] Boehmer 172, Taf. LXXXII-2.2178
[452] Warren 1967, 157
[453] Woolley 1955, 293
[454] Woolley 1955, 293, Pl. LXXXIII a
[455] Woolley 1955, 293, Pl. LXXXIII c
[456] Woolley 1955, 293, Pl. LXXXIII d
[457] Woolley 1955, 293, Pl. LXXXIII b

Bu dönem buluntuları arasında, değişik malzemeden yapılmış çok sayıda değişik tiplerde çanak vardır. Bir başlık altında anılan bu çanaklar tipolojik sebeplerle dörde ayrılmaktadır.

Çanaklar başlıca şu alt tiplere ayrılırlar:

4. 4. 2. 1- Basit Ağız Kenarlı Çanak

Bu tip çanakların özelliği, kalın cidar, basit ağzı kenar, aşağıya doğru daralan gövde formu ve düz dipten oluşmaktadır. Bu tipe örnek elimizde sadece iki örnek bulunmaktadır. İlki Boğazköy Büyükkale III. de Kat.No.159, Lev.63a da, bazalttan yapılmış, kalın gövdeli bir kap[458]. Tabanı ise hafif düzleştirilmiş. Malzemeden hareket ederek, kap büyük olasılıkla Kuzey Batı Suriye tarafında yapılmış, Anadolu'ya ticaret yoluyla getirilmiş olabilir[459]. İkincisi ise, Acemhöyük Sarıkaya Sarayı'nın 17 numaralı odasında obsidiyen ve radiolarit eserlerle birlikte bulunmuş olan bazalt tabağın ancak yarısı korunmuştur (Kat. No.160, Lev.63b-c). Basit ağız kenarlı, alçak halka diplidir. Yüzeyi geçirdiği yangından ötürü bozulmuştur[460].

4. 4. 2. 2- Kulplu Çanaklar

Bu tipin karakteristik özelliği; basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde formu ve düz diplidir. Ayrıca ağız kenarlarına bitişik, dışarı yatay çıkıntılı iki adet kulpu bulunmaktadır. Bu kulplar ilk defa bu dönemde görülmektedir[461]. Boğazköy'de bu tipte iki adet çanak ele geçmiştir. Bunlardan ilki mermerden yapılmış basit ağız kenarlı, dört delikli bir kulpa sahip bir çanağın kenar parçasıdır[462] (Kat.No.161, Lev.64a-b). Diğeri ise Büyükkale II. de bulunmuş, mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövdeli ve düz diplidir. Ağız kenarlarına bitişik olan düz, geniş iki adet yatay kulp bulunmaktadır[463] (Kat.No.162, Lev.64c).

4. 4. 2. 3- Akıtma Kanallı Çanak

Bu tipin karakteristik özelliği; kalın cidar, yuvarlak ağız ve düz dipten oluşmaktadır. Ayrıca çanağın ağız kenarına bitişik, dışarı taşan akıtma kanalı bulunmaktadır. Bu dönemde elimizdeki tek örnek Kuşsaray'dan Kat.No.163, Lev.64ç de, kurşuni renkte taştan yapılmış, ağız kenarına bitişik akıtma kanalı bulunan taş kap parçasıdır[464]. Bu akıtacaklı kısım oluk şeklinde ağız kenarına bitişik olarak yapılmıştır. Hem kulp olarak kullanılmış hem de sıvı

[458] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXI-2168
[459] Boehmer 1972, 213
[460] Özten 1988, 403, Res. 29a-b; Çiz.28
[461] Boehmer 1972, 213
[462] Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXI-2169
[463] Boehmer 1972, 214, Taf. LXXXII-2180
[464] Koşay 1968, 92, Ks 17, Res. 10

akıtmak için kullanılmış olmalıdır. İncelediğimiz bazı örneklerde ağzın iç kısmında kabı çevreleyen bir oluk dikkati çeker.

4. 4. 2. 4- Ayaklı Çanaklar

Bu dönem buluntuları arasında değişik taş cinslerinden yapılmış, azımsanmayacak sayıda eser vardır ve bunların çoğunluğunu ayaklı çanaklar oluşturmaktadır. Anadolu'da M.Ö. 2.binde çok kullanılmış taş kap şeklidir[465]. Bu tipin kısa ve yüksek ayaklı çanaklar olmak üzere iki varyasyonu bulunmaktadır.

4. 4. 2. 4. 1- Kısa Ayaklı Çanaklar

Bu tipin karakteristik özelliği; kalın cidar, üst kısmı düzleştirilmiş basit ağız kenar, düz ya da dışbükey sığ gövde, düz dipten oluşmaktadır. Hafif dışarı taşkın, köşeli, kısa üç ayağa sahiptir. Alaca Höyük, Mabet kuzeyindeki sondajda Kat.No.164, Lev.65a numaralı ayaklı çanak, yuvarlatılmış basit ağız kenarlı,dışbükey sığ gövdeli, düz dipli ve kısa üç ayağa sahiptir[466]. Bu dönemin özelliği olarak ayaklar topuk şeklinde, hafif kabın dışına taşmaktadır. Alişar'da da bazalttan yapılmış, yuvarlak düz ağız kenarlı, sığ gövdeli, düz dipli ve kısa üç ayaklı çanak[467] (Kat.No.165, Lev.65b). Alaca Höyük çanağıyla benzer özellikler göstermektedir. Benzer örnekte kaplara Boğazköy'de de rastlanmaktadır. Toplam iki adet olan bu ayaklı çanaklardan Kat.No.166, Lev.65c numaralı çanak, kumtaşından yapılmış dışa taşkın topuklu üç ayağa sahiptir[468]. Kat.No.167, Lev.65ç de üç kısa ayaklı kap ise ayanı döneme ait olup kenarında zayıf bir kemer bulunmakta, kemer ise ayakların üstündedir[469].

4. 4. 2. 4. 2- Yüksek Ayaklı Çanaklar

Yüksek ayaklı çanakların en belirgin özellikleri; basit ağız kenar, aşağı doğru daralan gövde formu ve oval dipten oluşmaktadır. Ayaklar dışa çıkıntılı ve köşeli yapılmıştır. Bu tipe ait elimizde iki örnek bulunmaktadır. İlki Kültepe, Ib Katı mutfağında bulunmuş olan bazalttan köşeli yüksek ayaklı çanaktır[470] (Kat.No.168, Lev.66a). Diğeri ise İnandıktepe'den (Kat.No.169, Lev.66b) tıpkı Kültepe çanağı gibi bazalttan yapılmış basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövdeli ve oval diplidir. Ayrıca yüksek, köşeli üç ayağa sahiptir[471].

[465] Özgüç 1988, 45
[466] Koşay 1967, 170, Al. P. 141
[467] Osten 1937, 427, Fig. 483.d1973
[468] Boehmer 1972, 213-214, Taf. LXXXII-2171-2182
[469] Boehmer 1972, 214, Taf. LXXXII-2182
[470] Özgüç 1955, 58, Res. 15
[471] Özgüç 1988, 45, Lev. 66.1

Bu tipin en güzel örneği Acemhöyük'te karşımıza çıkmaktadır. Radiolarit'ten yapılmış, hafif içe dönük, basit ağız kenarlı, yuvarlak omuzlu ve halka diplidir[472] (Kat.No.170, Lev.67a-b). Tabakla aynı cinsten yapılan kaidesi 6.7 cm.. yüksekliktedir[473] (Kat.No.171, Lev.68a-b). İç yüzü daha dik, dışı eğimli olarak düzleştirilmiştir. Kaidenin altındaki iki yüzey ise daha az özenle işlenmiştir. Sekizgen kesitli ayaklar kaideye yuvarlak hatlarla bağlanmıştır. Ayakların kaideye birleşen kısımlarına açılan üçgen şeklindeki delikler ayakların altındaki 1.3 cm.. çapında yuvarlak deliklerle bağlantılıdır. Ayrıca ayakların iç ve yan yüzeylerinde de 0.3-0.6 cm.. lik yuvarlak bağlantı delikleri vardır. Kaidenin altındaki geçme delikleri aynı taştan veya değişik maddelerden yapılan ayakların ilave edildiğini göstermektedir. Bu eklemin hayvan ayağı şeklinde son bulması olasıdır. Ayrıca ayakların yan ve iç yüzlerindeki küçük çukurlar kaidenin ayakları arasında bağlantıların da olduğunu kanıtlar[474]. Bu tür bağlantı delikleri Sarıkaya sarayında bulunan fildişleri ile Acemhöyük kökenli oldukları saptanan Metropolitan Museum Art'daki fildişi eserlerde de görülmektedir.

4. 4. 3- Tabaklar

Bu tipin karakteristik özelliği; içe dönük ağız kenar, dışbükey yuvarlak omuzdan oluşmaktadır. İki değişik kaide tipi görülmektedir. Bunlardan biri, kubbe şeklinde alt kısmı kenarlı, diğeri alçak halka kaide şeklindedir. Bu forma ait elimizde Boğazköy Büyükkale II. den iki örnek bulunmaktadır. Kat.No.172, Lev.69a da, itina ile yapılmış, yarısı korunmuş olan kabın alçak kubbe şeklinde altı düz bir kaideye sahiptir. Malzemenin belirlenmesinde tuzruhu asit kullanılmış ve kaymak taşı olduğu belirlenmiştir[475]. Kat. No.173, Lev.69b-c de, bazalttan yapılmış, içe dönük ağız kenarlı, kısa dışbükey gövdeli ve kısa halka kaidelidir[476].

4. 4. 4- Vazolar

M.Ö.II. bin yıl buluntuları içinde özgün bir grubu oluşturan vazoların yapımında alabaster, steatit gibi tortul ve metamorfik taşlar kullanılmıştır. Elimizde taş vazolardan steatit olanı Alalah'ın[477] 57 no. lu basit toprak mezarında ele geçmiştir[478]. Diğer örnek ise, Boğazköy Büyükkale III. tabakada, Mısır'dan getirilmiş olduğu düşünülen vazodur[479]. Kat.No.174, Lev.70a da, Alalah mezarında bulunmuş, pembe renkte steatitten yapılmış dışa dönük ağız kenarlı, boyunsuz, şişkin gövdeli ve düz diplidir[480]. Gövde de çapın en geniş olduğu kısım

[472] Özten 1979, 381, Res.I.a-b; Anadolu Medeniyetleri I 1983, A 581; Özten 1988, 402, Res.27
[473] Özten 1979, 381, Res.II.a-b; Anadolu Medeniyetleri I 1983, A 581; Özten 1988, 402, Res.27
[474] Özten 1979, 382
[475] Boehmer 1972, 214, Taf. LXXXII-2175
[476] Boehmer 1972, 214, Taf. LXXXII-2181
[477] Woolley 1955, 292
[478] Akyurt 1998, 87
[479] Boehmer 1972, 214
[480] Woolley 1948, 20, Pl. VIII b, AT/39/251; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/251; Akyurt 1998, 87, Şek. 118a

karın bölgesidir. Kat.No.175, Lev.70b de, Boğazköy Büyükkale III de, alabasterden yapılmış, dışa dönük ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde formu ve düz diplidir. Yukarı doğru genişleyen gövde omuzdan sonra direk dudağa gelmektedir[481]. Kanımca yapım tekniği açısından en zor denemelerin ürünü olan, en yetenekli ustalar tarafından yapılmış bu tipte olan vazolar temsil eder. Çünkü yapım tekniği hatırlandığında kütlenin içini boşaltmak gerçekten yetenek ister. Şişkin gövdeli bir vazonun içini boşaltmak ince uzun olanlara göre çok daha zordur. Yaklaşık 2-3 cm..lik ağız boşluğundan girdirilen burgu matkabının her tarafı eşit oranda aşındırması üretim tekniğinin doruğa çıktığı eserlerdir.

4. 4. 4. 1- Alabastron Tipli Vazolar

Alabastron; düz ağız tablalı, uzun damla biçimli gövdeli, dar boyunlu, kulpsuz ya da tutamaklı, küresel veya sivri dipli küçük koku ve yağ şişesidir. Yunan seramiği form repertuarında alabastronun yeri küçük boyutlu kap türleri arasındadır[482]. Boyları ortalama 15-20 cm.. civarındadır. Alabastronlar kadınlar tarafından yanlarında taşınabilmeleri için makul boyutlarda olmalıdır. Mezar hediyesi olanlar büyük boyutlarda yapılmıştır. Günlük kullanımlarda parfüm ya da esanslı yağ dar hazneye bir huni yardımıyla dolduruluyordu. Büyük boyutlu huniler pişmiş topraktan, küçük ölçekli olanlar ise yine alabasterden yapılmıştır[483]. Elimizdeki örneklerin tamamı Alalah'ta bulunmuştur. Burada bulunan Alabastronlar günlük kullanımdan çok lüks eşyalardır[484]. Bu yüzden örneklerimiz kraliyete ait yerler olarak 4. ve 7. katlardan gelmektedir[485]. Formun tipik özelliği, dışa dönük düz ağız kenarlı, gövde alttan yukarıya doğru daralır ve omuzdan hemen sonra uzun tutulmuş dudağa geçilir. Formun en geniş yeri gövde altıdır. Oval ya da düz dipli olmak üzere iki tip görülmektedir. Kat.No.176, Lev.70c-ç; Kat.No.177, Lev.71a-b de olduğu gibi oval diplidir[486]. Kat.No.178, Lev.71c-ç de, dışa dönük düz ağız kenarlı, boyunsuzdur. Gövde aşağı doğru genişleyerek düz diple sonlanmaktadır. Formun en geniş yeri gövde altıdır[487].

Woolley'e göre, örneklerin çoğu, az veya çok standart formdadır. Bu örneklerde Mısır örneklerine benzer. Bunlar sistem olarak Mısırlı diye ilişkilendirilir. Böyle adlandırmaktan kaçınmak gerekir. Böyle adlandırmaktansa Orta Doğu üretimi demek daha doğru olur.

[481] Boehmer 1972, 214, Taf. LXXXII-2179
[482] Başaran 1998, 160
[483] Sparkes-Talcott 1970, 230
[484] Woolley 1955, 292
[485] Woolley 1955, 292
[486] Woolley 1948, 20, Pl. VIII b, AT/39/244-252; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/244-252
[487] Woolley 1948, 20, Pl. VIII b, AT/39/261; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/261

Mezopotamya, Ege, Suriye ve Mısır üzerinden olan uluslar arası ticaret sebebiyle birbirine benzeyen örneklerdir[488].

4. 4. 4. 2- Düğme Dipli Vazo

Bu tip vazonun en belirgin özelliği, dışa dönük düz ağız kenar, yüksek silindirik boyun, basık küresel gövde ve düğme şeklinde kaidesi bulunmaktadır. Kat.No.179, Lev.71d de, Alalah örnekleri arasındadır. Alabasterden yapılmış kaliteli bir işçiğin ürünüdür[489].

4. 4. 4. 3- Yüksek Silindir Kaideli Vazo

Tekil bir örnek olarak temsil edilen Kat.No.180, Lev.71e de, Alalah VII. tabakada bulunmuş[490], mermerden yapılmış, dışa dönük geniş ağız kenarlı, ağız çapı gövde çapının neredeyse iki katına ulaşır. Ağızdan gövdeye geçiş de sert hatlıdır. Vazo silindirik kaideli ve düz diplidir. Çanak kısmı içe doğru oval ve sığ yapılmıştır. Ayrıca kaidenin alt kısmı da tıpkı üst taraf gibi içe doğru oval bir şekilde oyulmuştur.

4. 4. 4. 4- Basit Ağız Kenarlı Silindir Gövdeli Vazo

Bu tipin karakteristik özelliği, gri renkte steatitten yapılmış, basit ağız kenar, silindir gövde, gövdenin alt kısmında keskin bir geçişle daralarak kısa halka kaideden oluşmaktadır. Kat.No.181, Lev.72a, Alalah 'da bulunan minyatür vazolardandır[491]. Vazonun ağız ve gövdesi aynı çaptadır. Az sayıda ele geçmesi nedeniyle sanılanın aksine, bu tür kaplar lüks vazolar alarak kullanılmıştır. Kraliyete ait yerlerde bulunmaları[492], kanımca Alalahlı soyluları hatta kral ya da kraliçe tarafından bizzat kullanılan kremlerin ya da esanslı yağların muhafazasında kullanıldığını kanıtlar.

4. 4. 5- Kapaklı Kase

Bu form, Alalah Yarim Lim'in 2 no.lu odasında bulunmuş olan kase ile temsil edilmektedir (Kat.No.182, Lev.72b). Kapağı kırmızı, kase ise yeşil renkte steatitten yapılmıştır[493]. İçe dönük ağız kenarlı, basık gövdeli ve düz diplidir. Omuz üzerinde küçük tutamakları olan kasenin bu tutamaklara denk gelecek şekilde kapağın kenarında da çıkıntı vardır. Her dönem değerli olan koku ve esanslı yağın dökülmemesi için küçük bir kapağa sahiptirler. Kasenin kapağı, kulplardan ya da tutamaklardan geçirilen bir ip yardımıyla geniş ağız diski üzerine sabitlenmiştir.

4. 4. 6- Bardak

[488] Woolley 1955, 292
[489] Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/38/66
[490] Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/38/146
[491] Woolley 1948, Pl. VIII, AT/39/147; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/147
[492] Woolley 1955, 292
[493] Woolley 1948, Pl. VIII, AT/39/124; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/124

Bu tipin karakteristik özelliği, alabasterden yapılmış, yuvarlatılmış dışa dönük ağız kenar, hafif aşağı doğru daralan koni gövde ve düz dipten oluşmaktadır. Kat.No.183, Lev.72c, Alalah bardağı ile bu form temsil edilmektedir[494].

5- KARŞILAŞTIRMA VE SONUÇ

İlkel avcı-toplayıcı gruplardan karma çiftçi ya da tamamen tarım ekonomisine dayalı gelişkin yerleşik topluluklara Geçiş sürecini kapsayan ve sonuçları itibarıyla "evrim" olarak nitelendirilen Neolitik uygarlık, yeni yaşam stratejileri ve besin üretimiyle bağlantılı olarak Levant ve Filistin'deki sınırlı çekirdek bölgeden başlayarak, Orta Fırat, Toros ve Zagroslar arasındaki vadilerden Orta Anadolu ovalarına kadar uzanan, yerleşik düzene elverişli ideal çevresel koşullar sunan ve Bereketli Hilal olarak adlandırılan bir coğrafyada özgün karakter kazanır[495].

Anadolu'da taş kapların ilk örnekleri, sürtme taş teknolojisinin başladığı Çanak-çömleksiz Neolitik Çağ'da Bereketli Hilal'in bir parçası olarak değerlendirilen; Doğu Anadolu'dan güneye, kuzey-batı Mezopotamya'dan Kuzey Suriye'ye uzanan iki kültür

[494] Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/38/240
[495] Childe 1928, 42; Childe 1936, 67; Hauptmann 2002, 263

dünyasının çakıştığı Güney Doğu Anadolu'da ortaya çıkmıştır[496]. Avcılık ve toplayıcılıktan yerleşik düzene ve üretime geçişin bu erken evresinde, küresel coğrafyada öncelikli olarak barınma ve beslenme kaygılarının ön plana çıktığı bir dönemde, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan toplulukların temel gereksinimlerinden kaynaklanan sorunları aştıklarının, sosyal, dinsel yapılanmada aşama kaydettiklerinin belgesi durumundaki ölü armağanları, yapısal özelliklerden algılayabildiği kadarıyla, bunlar arasında, olasılıkla ölü kültüyle bağlantılı ritüel uygulamaların ve dinsel inanış biçimlerinin gereği olarak, iskeletlerin yanına konulmuş taş kaplar, sayısal çoğunluk bakımından, ilk sırayı alır[497].

Bu dönemde taş kapların üretiminde, obsidiyen ve çakmaktaşı gibi sert taştan yapılmış aletler yardımıyla kolayca aşındırılabilen ve yumuşak karakterleri nedeniyle işlenmelerinde kolaylıklar sağlayan taş türlerinin başında klorit, kireçtaşı ve kumtaşı tercih edilmiştir. Bölge kaynaklarına yabancı olan kloritin, obsidiyen malzemede olduğu gibi, başka bir bölgeden temini yoluna gidildiği anlaşılmaktadır ki, bu durum bir kez daha bölgeler arası ticaretin varlığını gündeme getirmektedir. Bunun yanı sıra mermerimsi yapıdaki sert taşlardan yapılmış örneklere de tanık olunmaktadır[498]. Bu dönemde Anadolu'da, kırmızı ve beyaz mermerden yapılmış birkaç örnek Cafer Höyük[499], Mezraa-Teleilat[500], Salat Camii Yanı[501] ve Kumartepe'de[502] temsil edilir nadir buluntular arasındadır.

Anadolu dışında, ilk dönemlerde, siyah mermer ve kireç taşı; güney Levant'da, klorit; Orta ve Yukarı Fırat nehrinde ve kireç taşı; Jezirah ve batı Zagros'ta tercih edilmiştir[503].

Anadolu'nun orta kesimlerinde, özellikle Konya ve civarında Çatal Höyük[504] ve Aşıklı Höyük[505] taş kapların yapımında kullanılan taş türlerinden kumtaşı, kalker kullanılmıştır. Bunun yanında Göller Bölgesi'nde üretilen kaplar yöreye özgü beyaz mermerden yapılmıştır[506]. Göller Bölgesi'nde çömlekçiliğin en erken dönemlerinden itibaren, kap yapımında mermerin de kullanıldığı, Bademağacı Erken Neolitik I/9. katta bulunmuş olan

[496] Mellaart 1970, 149 v.d.
[497] Özkaya-Coşkun 2007a, 89
[498] Özkaya-Coşkun 2007a, 89
[499] Cauvin-Aurenche-Cauvin- Balkan-Atlı 2007, Fig. 18
[500] Özdoğan 2007c, Fig. 38
[501] Miyake 2008, 215, Res. 11
[502] Wilkinson 1990, Fig. B1.21
[503] Kozlowski-Aurenche 2005, 25
[504] Mellaart 2003, 102-103
[505] Güldoğan 2008, 524, Res. 6-7-8-9
[506] Mellaart 1970, 149

mermer kase parçasından anlaşılmaktadır[507]. Bölgede bu konuda en zengin malzemeyi Höyücek Tapınak Dönemi[508] evresi ile Hacılar IX-VI katları[509] vermiştir.

Batı Anadolu'da Yeşilova Höyük'te ele geçen taş kapların yöreye özgü beyaz ya da damarlı mermerin kullanıldığı anlaşılmaktadır[510].

Anadolu'nun da dahil olduğu Yakındoğu coğrafyasında Epipaleolitik ve Çanak Çömleksiz Neolitik dönem topluluklarında taş kaplar yaygın bir şekilde üretilmiştir[511]. Bölgeler taş yatakları bakımından fakir ise taş kapların yapımından vazgeçilmemiş ya kolay bulabilecekleri, bölgeye özgü taş türlerini tercih etmişler ya da hammadde ticaretini geliştirmişlerdir. Anadolu'da Neolitik dönemde, taş kap üretimiyle ilgili herhangi bir atölye bulunmazken, Anadolu dışında, Suriye ile Orta Fırat arasındaki yerleşimlerde Bugras'da gerçek bir üretim merkezi tespit edilmiştir[512].

Taş kapların ilk ortaya çıktığı Akeramik Neolitik dönemde[513], taş kapların üretim tekniklerinde belirgin farklılıklar olmamasına karşın, obsidiyen ve çakmaktaşı gibi sert taştan yapılmış aletler kullanıldığı düşünülmektedir[514]. Sürtme ya da aşındırma yöntemiyle üretilen vazoların öncelikle kabaca şekillendirildikleri; daha sonra, yüzeylerinin törpülenerek parlatıldıkları anlaşılmaktadır. Kapların, aşındırma ve yongalama yöntemiyle üretildikleri, yüzeylerinde ve gövdelerin iç kesimlerinde korunan izlerden anlaşılabilmektedir ki, bu yöntem Neolitik yerleşimlerde ele geçen taş kaplar üzerinde açıkça görülmektedir[515]. Bazılarının yüzeyleri ise daha ince işçilikli ve daha parlak bir görünüme sahiptir[516].

Neolitik dönemde, taş cinsleri ile kap tipleri arasında kurala bağlı bir ilişkiden söz edilemez. Bazı kap tiplerinin eldeki örneklerinin hep aynı taştan yapılmış olmasını da bu konuda bir genelleme yapmak için yeterli görülmemektedir. Neolitik dönemde taş kapların tiplerinin dağılımı ve gelişimi bakımından, özellikle kullanılan taş cinsleri ve tiplerinde bölgeler arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Anadolu'da Çanak-çömleksiz Neolitik Çağ'a tarihli en eski yerleşmeleri içeren Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Hallan Çemi[517], Körtik Tepe[518], Cafer Höyük[519], Mezraa-Teleilat[520], Çayönü[521], Salat Camii Yanı[522],

[507] Duru 2008, 90
[508] Duru-Umurtak 2005
[509] Mellaart 1970
[510] Derin 2007, 381, Fig. 11
[511] Davis 1982, 86-87; Rosenberg 1994, 126, Rosenberg 1999
[512] Kozlowski-Aurenche 2005, 25
[513] Mellaart 1970, 149 v.d.
[514] Özkaya-San 2007, 27
[515] Özkaya-Coşkun 2007a, 89
[516] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 741
[517] Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.1
[518] Özkaya-San 2007, 27; Özkaya-Coşkun 2007, 150, Fig. 1; Özkaya-Coşkun 2007a, 89, Fig. 10c

Kumartepe'de[523] temsil edilen örnekler, taş kapların erken dönemde günlük kullanımdaki ve ölü kültündeki yerine önemli ölçüde ışık tutabilecek niteliktedir. Üretim tekniklerinde belirgin farklılıklar olmamasına karşın, taş kaplar, biçim ve bezemeleri açısından çeşitlilik sunar. Basit ağız kenarlarında, düz ya da oval tabanlarında yoğunlaşan ortak biçimsel özelliklere karşın, gövdenin şekillendirilmesi açısından ayrılırlar. Genelde tabana doğru dışbükey daralan kesitleri ile değişken yarı küresel gövdeli taş kaplar, kullanım şekilleriyle bağlantılı olarak ağız kenarlarına işlenmiş askı delikleri ve parlatılmış yalın yüzeyleri ile, diğerlerine oranla, bezeme içermezler[524].

Özenli işçilikleriyle diğerlerinden ayrılan bezemeli taş kaplar, aynı zamanda, daha zengin biçimsel çeşitlilik de sunar[525]. Kazı bezemeli taş kaplara çok sayıda ilk kez Hallan Çemi kazısında rastlanması nedeniyle, bu gruba giren eserler tip adlandırması olarak, bu kazı yeri ile anılabilir[526]. Benzer formda taş kaplar, Demirköy, Nevali Çori, Çayönü, Göbekli Tepe, Körtik Tepe'de bulunduğu gibi, Kuzey Suriye'de Jerf el Ahmar, Tell Abr ve Tell Qaramel gibi buluntu merkezlerinde de görülmektedir[527]. Söz konusu kazıma bezeli taş kaplar, belirtilen buluntu merkezlerinin materyal kültürü söz konusu olduğunda, en göze çarpıcı buluntu grubunu oluşturmaktadır[528]. Çoğunlukla, nispeten yumuşak bir dokusu olan ve kolay işlenmeye elverişli, yeşilimsi siyah renkli klorit taşından imal edilmişlerdir. Genelde, dış yüzlerinde derin kazınmış yivlerle bezemeler yapılmış açık formlu kaplar söz konusudur. Kullanılan motifler çoğunlukla figüratif değil, geometriktir. Demirköy kazısı kökenli bir takı, kazıma bezemeli bir taş kap parçasının kırık ağız kısmının yuvarlatılmasıyla, ikincil olarak işlenerek oluşturulmuştur[529]. Bezeme tarzı ve hammadde, takı için kullanılan kırık parçanın, Hallan Çemi tipi bir taş kap kaynaklı olduğu konusunda şüpheye yer bırakmaz[530]. Hallan Çemi tipi kazıma bezemeli taş kapların, sadece günlük kullanıma yönelik koyacak amaçlı nesneler olmadığı varsayımını destekleyici bir bulgu, Körtik Tepe yerleşmesinin söz konusu taş kaplarından oluşan zengin envanteridir. Bu envanterin özelliği, bulunan kapların çok sayıda ve tüm ya da tüme yakın durumda olmasıdır. Körtik Tepe hafirleri tarafından, bu

[519] Cauvin-Aurenche-Claire Cauvin-Atlı 2007, 104, Fig. 17
[520] Karul 2003, 535, Res. 5; Özdoğan 2007c, 195
[521] Erim Özdoğan 2007, 89
[522] Miyake 2008, 215, Res. 11
[523] Wilkinson 1990, Fig. B1.22
[524] Özkaya-San 2007, 27
[525] Özkaya-San 2007, 28
[526] Rosenberg 1999a
[527] Jammous-Stordeur 1999;Schmidt 2005
[528] Çiğdem Köksal-Schmidt-Klaus Schmidt 2007, 451
[529] Rosenberg 2007c, 15
[530] Rosenberg-Peasnall 1998, Res. 3.2

buluntu grubunun mezar sunumu olarak kullanıldığı öngörülmektedir[531]. Körtik Tepe taş kaplarında görülen motiflerin büyük çoğunluğu, Hallan Çemi örneklerinde olduğu gibi geometriktir. Kap ağzı boyunca ilerleyen içi taranlı üçgenler, dikey ve yatay ilerleyen zikzak hatlar, dalga motifleri görülür[532].

Sayıları sınırlı da olsa, bütün yüzeyleri kazıma ve kabartma yöntemle işlenmiş hayvan figürleriyle donatılı taş kapların varlığına da tanık olunmaktadır. Az sayıda da olsa, kapların yüzeyine işlenmiş figürler, tür açısından fazla olmamakla beraber, ortak karakterler sunarlar. Körtik Tepe'de, ağız kenarında karşılıklı düzenlenmiş ikişer askı deliği içeren düz tabanlı derin-dik silindirik gövdeli bir taş kabın yüzeyi, üçgenimsi başları yukarıya yönelik, zikzak gövdeleri boğumlu işlenmiş yılan figürleri ile donatılmıştır. Bu figürlerin arasına ise, yine üçgen başlı, ancak daha ince ve gövdeleri boğumsuz değişken yılan figürleri yerleştirilmiştir. Yılanların yanı sıra, farklı biçimsel özelliklere sahip taş kaplar üzerinde, dağ keçisi, akrep, kuş ve karışık yaratıklardan oluşan figürlerde görülür[533]. Hallan Çemi'de, bir örnekte köpekgiller benzeri bir hayvan figürü, bu tür için alışıldığı üzere yukarı kaldırılmış ve sırta doğru bükülmüş kuyruğu ile betimlenmiştir[534].

İlk Neolitik Dönem sanatında, hareketli bir sahnenin yer aldığı, benzersiz bir kabartma, kireçtaşı bir kap parçası üzerinde, Nevali Çori kazısında bulunmuştur[535]. Kabartmada, farklı cüsse ve saçsız başlarıyla cepheden iki insan figürü görülmektedir. İkisinin arasında, şişman karnı ve sivrilerek biten başı ile Fırat Kaplumbağası diye tanımlanan bir motif bulunmaktadır. Yukarı kaldırılmış kolların ve yanlara uzatılmış bacakların konumu, olası bir dans sahnesini anımsatmaktadır[536].

Yukarı Dicle Vadisi Çanak Çömleksiz yerleşimlerinde, taş kapların yöntemlerinde ve biçimsel benzerliklerinde saptanan bölgesel kültürel ilişkiler, geometrik bezeme ve figüratif donanımlarda da algılanabilmektedir[537]. Bu konuda, bütün halinde korunmamış olsalar da, bazı kap parçaları üzerinde tanımlanabilen hayvan figürleriyle Hallan Çemi bulguları başta gelir[538]. Anılan figürler, tür açısından, doğrudan benzerlik yansıtmasalar bile, işleniş teknikleri bakımından uyum gösterirler. Bununla beraber, Çanak Çömleksiz Neolitik dönemin Nevali Çori, Göbekli Tepe, Hallan Çemi, Körtik Tepe gibi merkezlerinde, farlı ortam ve

[531] Çiğdem Köksal-Schmidt-Klaus Schmidt 2007, 451
[532] Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 741
[533] Özkaya-Coşkun 2007a, 90
[534] Çiğdem Köksal-Schmidt-Klaus Schmidt 2007, 451
[535] Hauptmann 1993, Res. 27
[536] Hauptmann-Schmidt 2007, 434
[537] Özkaya-Coşkun 2007a, 90
[538] Rosenberg 1993, Fig. 3

malzeme üzerine işlenmiş olmakla beraber tür açısından benzer figürlerin görülmesi ve bunların dönemin dini inanış biçimlerinin yansıması olarak yorumlanmaktadır[539].

Çanak-çömlekli Neolitik Çağ'da Çatalhöyük kült odalarında bulunan taş kaplar lüks mallar[540] olarak değerlendirilmiştir. Uzun akıtacaklı ağız yapısı ve sığ gövdeli, iç hacmi küçük olan bu türden kapların kült amaçlı kullanıldığını koruyucu bir işlevi olan kırmızımsı rengi[541] de desteklemektedir. Aşıklı Höyük taş kapları, yapım tekniği olarak diğer sürtmetaş aletlere oranla farklı olan aletlerdir. Daha çok depolama ve saklama işlevi gören bu tip aletlerin yapımında sürtme işleminin yanı sıra oyma, açkılama işlemleri de yoğun olarak kapların üzerinde görülmektedir[542].

Göller Bölgesi'nde, mermer kapların Höyücek ve Hacılar dışındaki diğer yakın komşularında pek fazla ilgi görmediği, çok yaygın kullanımı olmadığı düşünülebilir[543]. Bademağacı Erken Neolitik Dönem tabakalarında şimdiye kadar birkaç mermer kap ele geçmiştir. Kuruçay'da ise mermer kaplara Neolitik ve Erken Kalkolitik Dönem tabakalarında küçük parçalara halinde rastlanmıştır[544]. Höyücek mermer kapları ile Hacılar VI örnekleri arasında bir benzerlikten söz edilebilir[545]. Höyücek Tapınak Dönemi'nden daha geçe tarihlenen VI. tabaka yerleşmesi, mermer kaplar bakımından Hacılar'ın en zengin dönemi olmalıdır[546]. J. Mellaart'da, mermer kapların zaman içinde yeniye doğru gidildikçe, sayıca azaldığını belirtmektedir. Mellaart ayrıca, Hacılar'da bulunmuş mermer kapların değerli eşyalar sayılması gerektiğini ve aralarında biçimsel benzerlik bulunsa da pişmiş toprak çanak çömleğin bunların taklidi olmadığını düşünmektedir[547]. Höyücek Tapınak Dönemi buluntuları arasında mermer kaplardan bazılarının dikey ip delikli tüp tutamak ve çanaklara ayak yapacak kadar ustalaşmışlardır. Hacılar'da bulunmuş çok sayıdaki mermer kaplarda, Hacılarlı ustalar da Höyücekliler kadar yüksek kalitede mermer kap üretmişlerdir[548]. Daha çok ev olarak tanımlanmış mekanlarda, bazen mutfak kısımlarında ele geçen kapların geneli açık kap formlarından oluşur ve üç ayaklı mortar biçimindedir. Günlük kullanımda havan olarak kullanıldığı anlaşılan bu türün yanında daha ince cidarlı ve özenli işçilikliler mezarlarda ölü hediyesi olarak temsil edilirler. Gelişimden yoksun, tek düze bir standardizasyon izlenimi

[539] Hauptmann 2002, 265 v.d.
[540] Mellaart 2003, 154 Res. 118: Kült odası VI.A.8.'den kırmızı kumtaşından üretilmiş akıtacaklı çanak.
[541] Mellaart 2003, 102-103
[542] Güldoğan 2008, 524
[543] Duru-Umurtak 2005, 127
[544] Duru-Umurtak 2005, 127
[545] Mellaart 1970, 159 v.d.
[546] Duru-Umurtak 2005, 128
[547] Mellaart 1970, 149
[548] Duru 2008, 92, Res. 151

veren Hacılar taş kaplarının dinsel içeriği, tutamakların koç ya da boğa başı şeklinde verilmesiyle çok sade bir şekilde vurgulanmıştır. Neolitik kültürlerde koç ve boğanın simgelediği anlam eril üreme gücünün ve erkeğin ifadesidir[549].

Höyücek Tapınak Dönemi taş buluntular arasında kepçeler önemli bir yer tutmaktadır. Tapınak İşliği'nin tabanı üzerinde ele geçen kepçelerin tutamakları hayvan şekli biçiminde bitmektedir. Söz konusu iki kepçeden birisinin çukur kısmında, kullanıldığı dönemde onarıldığını gösteren delikler vardır[550]. J. Mellaart, Hacılar'da bulunmuş mermer kapların üzerindeki onarım deliklerinin, bunların kolayca gözden çıkarılacak eşyalar olmadığını gösterdiğini söyler[551]. Höyücek mermer kepçeleri, çok sayıda bulunmuş olan pişmiş toprak kepçelerin taklitleri olmalıdır[552]. Mermer kepçelerle çok özenli yapılmış olanların ritüel işlevli oldukları da düşünülebilir[553].

İlk ortaya çıktığı bölgelerden biri olan Anadolu'da köklü bir geçmişe sahip taş kap yapımı, tarihöncesi dönemlerde Anadolu'nun kaynakları kullanılarak Kalkolitik Dönem'de devam etmiştir. Bu dönemde görülen taş kapların yapımında kullanılan materyaller, zengin dolgular halinde bulunan bölgesel kaynaklardan elde edilmiştir. Kalkolitik Dönem'de, taş kap yapımında, Neolitik dönemde olduğu gibi, yerli taş türleri taş kapların yapımında öncelikli olarak tercih edilmiştir. Yerli yapımların yanında kullanılan ithal kapların da gösterdiği gibi kültürler, genellikle hammadde ihraç edip beğenilerine göre vazo yapmak yerine doğrudan hazır ürünlere yönelmişlerdir. Erken kültürler kendi üretimlerini bulundukları coğrafyadan temin edebilecekleri yerel kayaçlarla gerçekleştirmişler ancak dönemlerinin geniş çaplı beğeni uyandıran, diğer merkezlerdeki popüler türleri de ithal ederek çeşitliliği canlı tutmuşlardır. Anadolu'da, Kalkolitik Dönem'de mermer, bazalt ve kireçtaşı kap endüstrisinde hızlı bir gelişme gösterir. Dolayısıyla bu çağda kolay işlenebilen bir hammadde olarak klorit, muhtemelen ithal edilen taş türlerindendir.

Kalkolitik Dönem Batı Anadolu'da bugünkü Akhisar yakınlarında mermer heykelcik ve kap üretimi yapan Kulaksızlar'da atölyenin varlığını biliyoruz[554]. Kulaksızlar'da üretilen basit mekanizmalı matkap yardımıyla, bir ustanın beden gücüyle oluşturduğu basınç altında koldan çevirmeli aşındırma sistemine dayalı teknik sayesinde oldukça kaliteli formlar üretilmiştir[555]. Tek parçalı matkap yardımıyla içinin boşaltılması sırasında gösterilen kapların

[549] Mellaart 2003, 75
[550] Duru-Umurtak 2005, 128
[551] Mellaart 1970, 149
[552] Duru-Umurtak 2005, 128
[553] Duru 2008, 111, Res. 200a-b
[554] Takaoğlu 2005
[555] Takaoğlu 2005

tümü önceden dış hatlarıyla şekillendirilmiştir. Henüz tam anlamıyla bitirilmemiş ya da parlatılmamış olsa da önerdiğimiz yapım aşaması sırasına uygundurlar. Kullanılan koldan çevirmeli basit matkabın ucundaki ikinci aşındırıcı uç kalın bir ip yardımıyla gövdeye bağlanmıştır. Matkap kabzaları üretilen forma göre çeşitlenmektedir. Eğer kapalı ya da yüksek gövdeli bir kabın içi boşaltılıyorsa kabza ince uzun bir sopa biçimindedir. Diğer taraftan sığ gövdeli açık bir kap şekillendiriliyorsa genellikle kalın, muhtemelen masif gövdeli bir matkap kullanılmıştır. Olasılıkla masif olan gövdenin ağırlığı hızlıca aşındırmaya yetmemiş olacak ki kabza sapına iki ağırlık bağlanmıştır[556]. Kulaksızlar taş kap üretim tekniğinin, Mısır'da sülaleler öncesi dönemde büyük ölçekli vazoların üretilmesi ile başlar[557] ve İlk Sülale Dönemi'nde repertuar oldukça gelişkindir.

Kulaksızlar'da üretilen kap formları, sivri dipli kase ve sivri dipli koni şeklinde vazo olarak iki tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tiplerden dolayı, üretim tekniklerinde standardizasyon işareti görülmektedir. Atölyede üretilen taş kapların, geniş bir coğrafik alana yayılmış olduğunu görüyoruz. Örneğin, Demircihöyük[558], Kumtepe R1 gömüsünde bulunan mermer koni şeklinde vazo[559], Gülpınar[560] yerleşmelerinde de benzer formda taş vazolar ele geçmiştir. Anadolu dışında da, ticaret sonucu götürülmüş olduğu varsayılan taş vazolar bulunmuş, Bulgaristan'daki Varna[561] mezarlığında bulunmuş vazo, Kıta Yunanistan'da Kephala, Naxos, Tigani gibi yerleşimlerde ele geçen vazoların, Kulaksızlar'da üretildiği düşünülmektedir[562].

Kalkolitik Dönem'de, taş kap bulunan diğer merkezlerde, kap tipleri arasında kurala bağlı bir ilişkiden söz edilemez. Sayıları az olmakla birlikte, Köşkhöyük[563], Beycesultan[564], Yümük Tepe[565], Tell Kurdu[566] ve Güvercinkayası[567] yerleşmelerinde değişik taş cinsi ve tiplerde taş kap örneklerine rastlanmaktadır. Bu kapların yerel üretimler olduklarından kuşkumuz yoktur.

Eski Tunç Çağı Anadolu'sunda taş kaplara gösterilen ilgi statü simgelerindeki değişim ve libasyon kaplarının özel bir anlam ifade etmesi nedeniyle belirgin bir biçimde azalmış, sonuçta da kısıtlı üretimler gerçekleştirilmiştir. Bu dönem buluntuları arasında, mermer,

[556] Takaoğlu 2005
[557] Hood 1978, 137
[558] Seeher 1987, Fig.1
[559] Sperling 1976, 322; Weishaar 1982, Fig.2
[560] Takaoğlu 2006, 309, Kat.42-43
[561] Takaoğlu 2006, 309
[562] Takaoğlu 2006, 309
[563] Öztan-Faydalı 2003, 37, Fig.55
[564] Lloyd-Mellaart 1962, 270, Fig.3.8
[565] Garstang 1953, 76, Fig.49
[566] Braidwood- Braidwood 1960, 222, Fig.162.6,Pl.7
[567] Pavlu ve diğerleri. 2007, 32, Fig. 11.1-3

granit, kalsit vb. değişik malzemeden yapılmış az sayıda eser vardır ve bunların tamamı çanaklardan oluşturmaktadır. İncelediğimiz taş kap topluluğu içinde, Boğazköy[568], Yenihayat[569], Arslantepe[570], Aphrodisias[571] yerleşimlerinde örnek vermektedir. Boğazköy'de mermerden yapılmış, huni şeklinde akıtma kanallı çanak ilk defa bu dönemde karşımıza çıkan ve daha sonraki dönemlerde sıkça görülecek olan bir kap formudur[572]. Yine Boğazköy'de ilk defa karşımıza çıkan ayaklı çanaklarda da değişiklik söz konusudur[573]. Sığ gövdeli ve geniş topuklu ayaklara sahip olan bu çanaklar, libasyon amaçlı, özel bir anlam ifade etmesi nedeniyle taş kap sanatında bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Mezarlardan ölü hediyesi olarak gelenler ise bu dönem için sadece Yenihayat mezarlarında temsil edilmektedir[574]. Arslantepe'de bulunan kalsitten yapılmış dışa dönük ağız kenarlı çanak, benzerine hiçbir dönemde rastlanmayan ünik bir eserdir[575].

Hititler yönetimindeki 2. bin Anadolu'sunda taş kaplara gösterilen ilgi statü simgelerindeki değişim ve libasyon kaplarının özel bir anlam ifade etmesi nedeniyle belirgin bir biçimde kap formlarında ve kullanılan malzemede çeşitlilik görülmektedir. Hitit metinlerinde "Bibru" olarak adlandırılan zoomorphik kapların değerli taş, maden ve ahşaptan yapıldıkları yazılıdır ancak kilden olduklarına dair hiçbir kayıt yoktur[576]. İncelediğimiz önceki kültürlerden taş kapların kült törenleri ve sıvı kurbanı için yoğun bir şekilde kullanıldığını biliyoruz. Ancak Hitit metinlerine "Bibru" olarak kaydedilmiş adak ve libasyon kaplarının yapım malzemesi açıkça belirtilmesine rağmen halk tarafından daha çok pişmiş toprak olanları tercih edilmiştir. Bu yüzden kült nesnesi olarak kullanılmış olması muhtemel kaliteli kaplar Acemhöyük gibi Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nın yönetim merkezlerinden ele geçmiştir[577]. Sarıkaya Sarayı'nda bulunmuş olan vazo parçaları ve artıkları Anadolu'da da Girit'deki gibi, saray atölyelerinin[578] varlığını kanıtlamaktadır. Bu atölyede çalışan ustaların Koloni Çağı seramiğinin form zenginliğini taş vazolara da yansıttıkları görülmektedir. Acemhöyük'de taş vazoların yanı sıra hammadde, artık ve işlenmiş olarak bulunan fildişi parçalar da mevcuttur. Bunlar saraya bağlı olarak faaliyet gösteren başka atölyelerin de varlığına işaret etmektedir[579].

[568] Boehmer 1972,213, Taf. LXXXI
[569] Yıldırım 2001
[570] Frangipane 2004
[571] Jaukowsky 1986,237,Fig.412.17-413.8
[572] Boehmer 1972,213, Taf. LXXXI-2164
[573] Boehmer 1972,213, Taf. LXXXI-2164; Boehmer 1972,213, Taf. LXXXI-2167
[574] Yıldırım 2001, 5, Kat.2,Çiz.2/1,Res.6
[575] Frangipane 2004, Kat. 158
[576] Özgüç 2002, 448
[577] Özten 1988, 404
[578] Warren 1967, 157
[579] Özten 1988, 404

Hammaddesi çevreden temin edilen obsidiyenden yapılan eşya M.Ö. II. binin başlarında Acemhöyük[580] ve Kültepe[581] saraylarının gözde eşyaları arasında yer almaktadır. Alalah atölyesinde ise, yarım kalan ya da yapım sırasında kırılan kaplardan, bu atölyede uygulanan teknik de kısmen anlaşılabilmektedir[582]. Acemhöyük ve Kültepe obsidiyen kaplarının buluntu yerleri göz önüne alınırsa, büyük grubun gözde eşyalar olduğu anlaşılır. Kapların günlük kullanımdan çok dini işlevli olmaları gerekir. Çoğu kap formu da bu kanıyı desteklemektedir. Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nın özgün eserleri arasında bulunan kabartma yivli obsidiyen vazolar Anadolu'lu olduğu gibi yerli işçiliğinde de ürünüdür[583]. Gövdeleri yatay ya da verev yivlerle bezeli, bazılarının kulplarının ucu hayvan başı biçiminde olan pişmiş toprak kaplar Acemhöyük'ün III. katında sevilerek kullanılmıştır. Aynı şekilde, yivli ya da kulpu hayvan başı ile biten pişmiş toprak kaplar Kaniş'de ve Kaniş Karumu'nda çok yaygındır[584]. Bu vazo formu Anadolu dışında da Minos riton tiplerinin bir formuna benzerlik göstermektedir. Anacak, Anadolu'lu, yerli malzemeden yapılmıştır[585]. Acemhöyük'ün tek örnekle temsil edilen obsidiyen tabağı, Acıgöl kökenli obsidiyenden yapıldığı anlaşılan Tepe Gawra tabağının yakın benzeridir[586]. Tek fark, Tepe Gawra tabağının emzikli oluşudur. Alalah örneği ise, tamamlanmamış olmasına karşın, çağdaş bir benzeridir[587]. Acemhöyük obsidiyen ritonu, Knossos'da Küçük Saray'da bulunmuş olan serpantin ritonla eşimsenebilir. Ayrı parçalar halindeki boynuz, kulak ve gözlerini Knossos örneğinde yapıldığı gibi tamamlamak gerekir[588].

M.Ö. 2. binin buluntuları içinde özgün grubu oluşturan kapların yapımında radiolarit, kalker, mermer, alabaster, bazalt, steatit gibi çok değişik taş türleri kullanılmıştır. Anadolu'da, M.Ö. 2. bin yılda Hitit Ülkesi'ne özgü taş kap yapım geleneğinin büyük ölçüde egemen olduğu anlaşılmaktadır. Orta Anadolu'da Boğazköy, Alişar, Alaca Höyük, İnandıktepe, Kuşsaray ve Kültepe'de incelediğimiz malzemenin birbirine paralel buluntular veren yerleşmelerdir. Amuk Ovası'nda ve Suriye'ye geçiş kesiminde Alalah örnekleri de yerel ve bazı öğelere rastlıyoruz. Bu bağlamda, Hititlerle süregelen ekonomik, politik ve kültürel alışverişinin, taş kap tipleri arasında dolaylı ilişkilere neden olduğunu sanıyoruz.

[580] Özten 1979, 383
[581] Özgüç 1999, 41
[582] Woolley 1955, 293
[583] Özgüç 1999, 41
[584] Özten 1988, 398
[585] Özten 1988, 399
[586] Özten 1988, 400
[587] Woolley 1955, Lev. LXXXIII, a
[588] Özten 1988, 401

Bu dönem buluntuları arasında değişik taş cinslerinden yapılmış, azımsanmayacak sayıda eser vardır ve bunların çoğunluğunu ayaklı çanaklar oluşturmaktadır. Anadolu'da M.Ö. 2.binde çok kullanılmış taş kap şeklidir[589]. Bu tipin kısa ve yüksek ayaklı çanaklar olmak üzere iki varyasyonu bulunmaktadır. Kısa ayaklı Çanaklar, Alaca Höyük[590] yerleşimde çok sevilerek kullanılmış örneklerdir. Yüksek ayaklı çanaklar ise, Kültepe, İnandıktepe ve Acemhöyük'ten bilinmektedir. Yüksek üç ayaklı olan bu çanaklar Hititler Döneminde sevilerek kullanılmıştır[591]. Bu tipin en güzel örneği Acemhöyük'te karşımıza çıkmaktadır. Radiolarit'ten yapılmış, Tabakla aynı cinsten yapılan kaidesi ayrı yapılmıştır. Kaide Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nın iki parçadan oluşan meyvelikleriyle aynı düşüncenin ürünü olmalıdır[592]. Kaniş Karumu II. katta açığa çıkartılan pişmiş topraktan yapılmış kaideli taş tabakların en yakın panelini oluşturmaktadır. Üzerine konan kabın oturduğu kısım yivli olan kaidenin üç ayağı hayvan ayaklarıyla sonuçlanmaktadır. Ayakların gövdeye bağlandığı kısımlarda taş kaide olduğu gibi üçgen delikler de yer alır[593]. Boğazköy'de IV d tabakasında bulunan pişmiş toprak kaide aynı çağa ait başka bir benzerini oluşturur. Bu örnekler bu tür kaidelerin Anadolu'da yaygınlığını ve yerli olarak yapıldıklarını kanıtlamaktadır. Bu tip kaidelerin sunak işlevi gördükleri aynı çağa ait mühür baskılarında da görülmektedir[594].

M.Ö.II. bin yıl buluntuları içinde özgün bir grubu oluşturan vazoların yapımında alabaster, steatit gibi tortul ve metamorfik taşlar Alalah'ta kullanılmıştır. Mezarlardan ölü hediyesi olarak gelenler ise bu dönem için sadece Alalah mezarlarında temsil edilir[595].

Sonuç olarak taş kapların, teknolojik bir zorunluluk ya da pişmiş toprak çanak-çömleğe gerek duyulmaması sonucunda taş kapların yaygın kullanımını geliştirmiş. İlk Çağ kültürlerine borçlu olduğumuz bu sanat dalı, çeşitli kültürlerde oldukça gelişkin durumdadır. Lükse ve ihtişama düşkün kültürler tarafından beğeni eşyası ve statü simgesi, mezar hediyesi olarak sıkça kullanılan taş kaplar belirli dönemlerde oldukça popülerdi. Taş kap sanatına malzeme, yapım tekniği, işlev ve kullanım alanları açısından özgün yenilikler getirmiş öncü kültürler olarak değerlendirilebilecek uygarlıklar sanatın günümüze kadar taşınmasına ön ayak olmuşlardır.

[589] Özgüç 1988, 45
[590] Boehmer 1972, 213-214, Taf. LXXXII-2171-2182
[591] Özgüç 1988, 45
[592] Özten 1979, 382
[593] Özten 1979, 382
[594] Özten 1979, 383
[595] Akyurt 1998, 87. 144. Res. 118/a

KATALOG

Kat. No.1.Lev.4a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Basit Ağız Kenarlı Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 5.7 cm., Çap: 9 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, yüzey işlemi açısında yalın olan, basit ağız kenarlı ve tabana doğru daralma içeren dış kesitleri ile yarı küresel görünüm sergileyen bu kap, geniş düz tabanlıdır. Ayrıca ağız kenarında karşılıklı ikişer adet askı deliği bulunmaktadır.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.1

Kat. No.2.Lev.4b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Basit Ağız Kenarlı Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, yüzey işlemi açısında yalın olan, basit ağız kenarlı çanağın ağız kenarı. Ayrıca ağız kenarında iki adet askı deliği bulunmaktadır.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.4

Kat. No.3.Lev.4c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Basit Ağız Kenarlı Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm.., Çap: ? cm..

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, yüzey işlemi açısında yalın olan, basit ağız kenarlı çanağın ağız kenarı.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.6

Kat. No.4.Lev.5a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No.4/6/91

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Basit Ağız Kenarlı Yarı Küresel Gövdeli Çanaklar

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 5.7 cm., Çap: 9 cm., Del Çap: 5.7 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, yüzey işlemi açısında yalın olan, basit ağız kenarlı ve tabana doğru daralma içeren dış kesitleri ile yarı küresel görünüm sergileyen bu kap, geniş düz tabanlıdır. Ayrıca ağız kenarında karşılıklı ikişer adet askı deliği bulunmakta olup ağız kenarında kırılmalar mevcuttur.

Referans: Rosenberg 1999, 14, Fig. 5; Rosenberg, 2007, Fig. 5; İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 142

Kat. No.5.Lev.5b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No.19/1/92

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemesiz İçe Çekik Ağız Kenarlı Çanak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 7.9 cm., Çap: 13.5-9.5 cm., Del Çap: 0.6 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, yüzey işlemi açısında yalın olan, basit ağız kenarlı ve tabana doğru dış bükey daralma içeren dış kesitleri ile yarı küresel görünüm sergileyen bu kap geniş düz tabanlıdır. Ayrıca ağız kenarında karşılıklı iki adet askı deliği mevcuttur.

Referans: Rosenberg-İnal 1994, 128, Fig. 4; Rosenberg 1999, 14, Fig. 5; Rosenberg, 2007, Fig. 5; İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 141

Kat. No.6.Lev.5c

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No: 16/27/02

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 9.2 cm., Çap: 18.5-16.5 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, yuvarlatılmış basit ağız kenarlı yarı küresel gövdeli ve düz dipli çanak. Diğer tarafları bezemesiz olan kabın yuvarlatılmış dudağının üst kısmında her biri üç çizgili yedi grup kazınmıştır.

Referans: 12000 Yıl Önce Uygarlığın Anadolu'dan Avrupa'ya Yolculuğunun Başlangıcı Neolitik Dönem 2007, 150, Fig. 1

Kat. No.7.Lev.6a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi(?)

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 8. cm., Gen: 12 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Klorit taşında yapılmış, basit ağız kenarlı, basık küresel gövdeli ve düz tabanlıdır. Ağız kenarında karşılıklı kullanım amaçlarıyla bağlantılı ikişer adet askı deliği yer alır. Ayrıca yüzeyi yalındır.

Referans: Özkaya-Coşkun 2007a, 89, Fig. 10 c

Kat. No.8.Lev.6b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi(?)

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Kireçtaşı

Ölçüsü: Yük: 9.5 cm., Gen: 18 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten taşında yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı aşağı doğru daralan yarı küresel gövdeli ve düz tabanlıdır. Çanağın ağız kenarında karşılıklı birbirine simetrik 8 adet askı deliği mevcuttur.

Referans: Özkaya-San 2007, 21, fig. 13

Kat. No.9.Lev.6c

Envanter No: Şanlıurfa Müzesi(?)

Buluntu Yeri: Mezraa-Teleilat, II C evresi AB yapısında bulunmuştur.

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 7.8 cm., Çap: 12 cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, yarı küresel karınlı, düz diplidir

Referans: Karul 2003, 531, Res. 5; Özdoğan 2007c, fig: 37

Kat. No.10.Lev.7a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Kumartepe

Adı: Çanak

Cinsi:Damarlı Mermer

Ölçüsü: Yük: 10 cm., Çap: 26 cm.

Devri: Neolitik Çağ,

Tanım: Mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli ve geniş düz diplidir. Yüzeyi pürüzsüzdür.

Referans: Wilkinson 1990, Fig. B1. 22

Kat. No.11.Lev.7b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Salat Camii Yanı, 3. Evre

Adı: Çanak Parçası

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 7 cm., Çap: 5 cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Pembemsi mermer taştan yapılmış, küçük boyutlu çanağın gövde kısmıdır.

Referans: Miyake 2008, 215, Res. 11

Kat. No.12.Lev.7c

Envanter No: Burdur Müzesi(?)

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli ve kısa halka kaidelidir. Çanağın yüzeyi yalındır.

Referans: Mellaart 1970, 166, Lev. VI c

Kat. No.13.Lev.7ç

Envanter No: Antalya Müzesi(?)

Buluntu Yeri: Bademağacı

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Erken Neolitik Çağ, (M.Ö. 7050–6705)

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı yarı küresel gövdeli ve düz diplidir.

Referans:Duru 2003, 561, Lev. 28.2; Duru 2007, 342, fig: 80; Duru 2008, 91, Res. 149

Kat. No.14.Lev.8a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Yeşilova Höyüğü III. 6-8. kat Buluntusu

Adı: Çanak Parçası

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem (M.Ö. 6500)

Tanım: Sarımsı beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli çanağın gövde parçası.

Referans: Derin 2007, 377, Fig. 11

Kat. No.15.Lev.8b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Yeşilova Höyüğü III. 6-8. kat Buluntusu

Adı: Çanak Parçası

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem (M.Ö. 6500)

Tanım: Sarımsı beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli çanağın gövde parçası.

Referans: Derin 2007, 377, Fig. 11

Kat. No.16.Lev.8c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Yeşilova Höyüğü III. 6-8. kat Buluntusu

Adı: Çanak Parçası

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem (M.Ö. 6500)

Tanım: Sarımsı beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli çanağın gövde parçası.

Referans: Derin 2007, 377, Fig. 11

Kat. No.17.Lev.8ç

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Yeşilova Höyüğü III. 6-8. kat Buluntusu

Adı: Çanak Parçası

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem (M.Ö. 6500)

Tanım: Sarımsı beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, çanağın ağız kenarı.

Referans: Derin 2007, 377, Fig. 11

Kat. No.18.Lev.9a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Jarmo

Adı: Çanak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Çanak Çömleksi Neolitik Dönem

Tanım: Kloritten taşında yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı aşağı doğru daralan yarı küresel gövdeli ve düz tabanlıdır.

Referans: Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.1

Kat. No.19.Lev.9b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Abu Hureyra

Adı: Çanak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Çanak Çömleksi Neolitik Dönem

Tanım: Kloritten taşında yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı aşağı doğru daralan yarı küresel gövdeli ve düz tabanlıdır.

Referans: Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.1

Kat. No.20.Lev.9c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Shimshara

Adı: Çanak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Çanak Çömleksi Neolitik Dönem

Tanım: Kloritten taşında yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı aşağı doğru daralan yarı küresel gövdeli ve düz tabanlıdır.

Referans: Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.1

Kat. No.21.Lev.9ç

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Ell Kown

Adı: Çanak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Çanak Çömleksi Neolitik Dönem

Tanım: Kloritten taşında yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı aşağı doğru daralan yarı küresel gövdeli ve düz tabanlıdır.

Referans: Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.1

Kat. No.22.Lev.10a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemeli Taş Kap Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap ?: cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, basit ağız kenarlı ve tabana doğru daralma içeren dış kesitleri ile yarı küresel görünüm sergileyen çanağın ağız kenarıdır. Mevcut parça üzerinde kazıma çizgilerle oluşturulmuş, birbirine paralel iki grup halinde zigzag bulunmaktadır.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.1

Kat. No.23.Lev.10b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemeli Taş Kap Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, basit ağız kenarlı ve tabana doğru daralma içeren dış kesitleri ile yarı küresel görünüm sergileyen çanağın ağız kenarıdır. Parçanın ağız kenarında kazıma tekniğiyle yapılmış iç içe geçmiş köşeli motif yer almaktadır.

Referans:Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.3

Kat. No.24.Lev.10c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemeli Taş Kap Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, basit ağız kenarlı ve tabana doğru daralma içeren dış kesitleri ile yarı küresel görünüm sergileyen çanağın ağız kenarıdır. Parçanın ağız kenarında kazıma tekniğiyle yapılmış, yatay iki çizgi ve çizgiye asılmış dört adet uç kısmı yuvarlak nesne yer almaktadır.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.8

Kat. No.25.Lev.10ç

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemeli Taş Kap Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, basit ağız kenarlı ve tabana doğru daralma içeren dış kesitleri ile yarı küresel görünüm sergileyen çanağın alt kısmıdır. Düz dipli olduğu anlaşılan parçanın üzerinde kazıma tekniği ile yapılmış, dikey zigzaglar bulunmaktadır.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.5

Kat. No.26.Lev.11a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No: 24/15/2001

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Kazı Bezemeli Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 10.3 cm., Çap: 22-21 cm.,

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarlı, aşağı doğru daralan küresel gövdeli ve düz dipli çanak. Çanağın bezemesi ağız kenarı da dahil, gövdenin üst yarısını kapsamaktadır. Yuvarlatılmış ağız kenarının altında yer alan balık sırtı bezemeli üst kuşakla sınırlı ana bezeme alanı, eğik taralı düz ve sarkık üçgen dizileriyle doldurulmuştur.

Referans:Özkaya-San 2004, 685-693, Fig. 3a

Kat. No.27.Lev.11b-c

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No 82/316

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemeli Taş Kap Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 9.2 cm., Çap: 12 cm.,

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, basit yuvarlatılmış ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli kazı bezemeli taş kap parçası. Ağız kenarında kabartma olarak verilmiş zigzag bantla kuşatılmış yatay alanlı ana bezeme kuşağı yer almaktadır. Bu kuşağın içerisinde bir adet 0.7 cm. çapında askı deliği bulunmaktadır. Bu kuşağın altında kazıma çizgilerle yapılmış dik ve sarkık üçgen dizileriyle doldurulmuştur. Onunda altında zigzag bantla kuşatılmış yatay alanlı bezeme kuşağı ile son bulmaktadır.

Referans: Özkaya-San 2004, 679, Fig. 2c; İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 152; Özkaya-Coşkun 2007, 89, Fig. 13 a

Kat. No.28.Lev.12a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi(?)

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 9.5 cm., Gen: 18 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, yuvarlatılmış basit ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli, geniş düz tabanlıdır. Ayrıca ağız kenarında karşılıklı birer adet askı deliği mevcuttur. Çanağın dış yüzeyinin tamamı kazıma çizgilerle yapılmış geometrik motiflerin yanında yılan akrep ve tanımlanamayan hayvan figürleriyle donatılıdır.

Referans: Özkaya-Coşkun 2007, 22, Fig. 15

Kat. No.29.Lev.12b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi(?)

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemeli Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, yuvarlatılmış basit ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli, geniş düz tabanlıdır. Ayrıca ağız kenarında karşılıklı birer adet askı deliği mevcuttur. Çanağın dış yüzeyinin tamamı kazıma çizgilerle yapılmış geometrik motiflerin yanı sıra kuş, dağ keçisi ve tanımlanamayan hayvan figürleriyle donatılıdır.

Referans: Özkaya-Coşkun 2007, 22, Fig. 16

Kat. No.30.Lev.12c

Envanter No: Diyarbakır Müzesi(?)

Buluntu Yeri: Çayönü

Adı: Taş Kap Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 10 cm., Çap: 15 cm.

Devri: Neolitik Çağ, Geç PPN A; M.Ö. 7500–7100

Tanım: Özenle biçimlendirilmiş, kloritten yapılmış taş kap parçası. Kırık olarak ele geçen bu parçanın gövdesi üzerinde yatay bant şeklinde 6 adet yiv bulunmaktadır.

Referans: Özdoğan 1999, 33, Fig 61; Erim Özdoğan 2007, 89, Fig.67

Kat. No.31.Lev.13a

Envanter No: Şanlıurfa Müzesi(?)

Buluntu Yeri: Göbekli Tepe

Adı: Kazı Bezemeli Tabak Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Çap : ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN B; M.Ö. 8800–8000

Tanım: Kloritten taşından yapılmış taş kap parçası. Tabağın dış yüzeyinde derin kazıma yivlerle yapılmış dikey ve yatay ilerleyen dalga motifleri, iç içe daire motifleri görülmektedir.

Referans: Çiğdem-Schmidt-Klaus Schmidt 2007, 101

Kat. No.32.Lev.13b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Jerf El Ahmar

Adı: Kazı Bezemeli Çanak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Çap : ? cm.

Devri: Neolitik Çağ

Tanım: Klorit taşında yapılmış, basit ağız kenarlı, küresel gövdeli ve düz tabanlıdır. Kabın gövdesinin üst yarısı tek yatay kuşak içerisine yerleştirilmiş içi taralı sarkık üçgenler yer almaktadır. Ana bezeme kuşağının alt ve üst sınırları ile ağız kenarı kabartma dalgalı bantla kuşatılmıştır.

Referans: Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.3

Kat. No.33.Lev.13c

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, 16/27/02

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 9.2 cm., Çap: 18.5-16.5 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, içe dönük ağız kenarlı, küresel gövdeli ve oval diplidir. Yüzeyi özenle parlatılmış, bezemesizdir. Kırık olarak ele geçmiştir.

Referans: Kozlowski-Aurenche 2005 Kat. No. 157

Kat. No.34.Lev.14a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, 16/25/02

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 12 cm., Çap:12.5 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, içe dönük ağız kenarlı, küresel gövdeli ve geniş düz diplidir. Ayrıca ağız kenarında karşılıklı ikişer adet askı deliği mevcuttur. Yüzeyi özenle parlatılmış, bezemesizdir. Kırık olarak ele geçmiştir.

Referans:İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 159; Özkaya-Coşkun 2007,Fig.3

Kat. No.35.Lev.14b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No: 24/27/01

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 7.2 cm., Çap: 11.1 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, içe çekik ağız kenarlı, küresel gövdeli ve geniş düz diplidir. Kabın ağız kenarında karşılıklı ikişer adet askı deliği mevcuttur. Yüzeyi ise bezemesizdir.

Referans: Özkaya-Coşkun 2007, Fig. 2

Kat. No.36.Lev.14c-15a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No.4/7/91

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Taş Kap Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 8.9 cm., Çap: 12 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Kloritten yapılmış, içe çekik ağız kenarlı ve küresel gövdelidir. Boyun başlangıcının sağlam kalmış kısmında, kesik çizgi topluluklu dalgalı bir şerit yer alır. Olasılıkla kabın çevresinde dolaşan dört ayaklı hayvanların kazımaları görülür. İç kısımda sürtme izleri açıkça bellidir. Dış yüz parlatılmıştır.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.2

Kat. No.37.Lev.15b-c

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No: TV 57/159

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemeli Taş Kap Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 9.6 cm., Çap: 16.4 cm..

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, küresel gövdeli taş kap parçası. Ağız kenarında kabartma olarak verilmiş zigzag bantla kuşatılmış yatay alanlı ana bezeme kuşağı yer almaktadır. Gövdenin en şişkin yerinde dik ve sarkık üçgen dizileriyle doldurulmuştur. Oval dipli kabın alt tarafı ise boş bırakılmıştır. Bezeme ağız kenarı da dahil, gövdenin üst yarısını kaplamaktadır.

Referans: Özkaya-San 2004, 679, Fig. 2c; İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 151; Özkaya-Coşkun 2007a, 97, fig. 13 c

Kat. No.38.Lev.16a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No: TV7/8

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Oval Taş Kap

Cinsi: Kireçtaşı

Ölçüsü: Yük: 13.5 cm., Çap: 21-19.5 cm.,

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, içe dönük ağız kenarlı, küresel gövdeli ve düz diplidir. Ağız kenarında kazıma çizgilerle yapılmış içi taralı sarkık üçgenlerle çevrelenmektedir. Kabın diğer alanları ise boş bırakılmıştır.

Referans: Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 747, Fig. 8; Köksal-Schmidt-Klaus Schmidt 2007, 149, Fig. 1; Özkaya-Coşkun 2007, 89, fig. 13 c

Kat. No.39.Lev.16b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No: 15/14/2000

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemeli Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 12 cm., Çap: 15.5-16 cm.,

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, içe dönük ağız kenarlı, küresel gövdeli ve düz diplidir. Kabın ağız kenarında karşılıklı ikişer adet askı delikleri mevcuttur. Bezeme ağız kenarından başlayıp gövdenin altında sonlanan zengin geometrik bezeme, yatay alanlar içine yerleştirilmiş tekrarlı öğelerden oluşur. Ana bezeme kuşakları ise içleri taranmış yatay ve dikey üçgenler ile donanmıştır. Alt tarafı ise bezemesiz ve yalın bırakılmıştır.

Referans: Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 748, Fig. 9

Kat. No.39.Lev.16c

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No: TV6/7

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Kazı Bezemeli Taş Kap

Cinsi: Kireçtaşı

Ölçüsü: Yük: 12.1 cm., Çap: 11.5 cm.,

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, içe dönük ağız kenarlı küresel gövdeli ve düz diplidir. Kabın ağız kenarında karşılıklı birer adet askı delikleri mevcuttur. Kap çizgi topluluklarından oluşan iki meander şerit arasında zigzag şeritlerle bezelendirilmiştir. Kabın alt kısmı bezeli değildir. Yüzeyleri genel olarak içten ve dıştan çok iyi düzenlenmiştir.

Referans: Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 748, Fig. 10

Kat. No.40.Lev.17a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi (?)

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemeli Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 12.1. cm., Gen: 11.5 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Klorit taşından yapılmış basit ağız kenarlı küresel gövdeli ve oval diplidir. Bezeme ağız kenarından başlayıp gövdenin altında sonlanan zengin geometrik bezeme ile donanmıştır. Ağız kenarında birbirine paralel yatay çizgiler hemen altında dalgalı çizgi ile sınırlandırılmıştır. Kabın ortası yaklaşık koşut çizgilerle ikiye ayrılmış, altta ve üstte içi taralı eşkenar üçgenler ve üçgenlerin geniş olan kısmına iç içe geçmiş daire motifleri bulunmaktadır.

Referans: Özkaya-Coşkun 2007, 89, fig. 14 a

Kat. No.41.Lev.17b

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, hafif dışa dönük ağız kenarlı, aşağıya doğru "S" profilli gövde yapısı ve düz diplidir.

Referans: Mellaart 1970, 168, Lev. II e

Kat. No.42.Lev.17c

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, hafif dışa dönük ağız kenarlı, aşağıya doğru "S" profilli gövde yapısı ve kısa halka kaidelidir. Ayrıca ağız kenarının hemen altında karşılıklı iki adet dikey ip delikli tutamakları vardır.

Referans: Mellaart 1970, 166, Lev. VI a

Kat. No.43.Lev.18a

Envanter No: Burdur Müzesi (?)

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, dışa çekik basit ağız kenarlı, aşağı doğru hafif "S" profilli gövde yapısı ve kısa halka kaidelidir. Ayrıca ağız kenarının hemen altında karşılıklı iki adet dikey ip delikli tutamakları vardır.

Referans: Mellaart 1970, 166, Lev. VI d

Kat. No.44.Lev.18b

Envanter No: Burdur Müzesi (?)

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, dışa çekik basit ağız kenarlı, aşağı doğru hafif "S" profilli gövde yapısı ve düz diplidir. Gövdenin üst kısmında karşılıklı iki adet dikey ip delikli tutamaklar mevcuttur. Ayrıca gövde üzerinde birbirine paralel alt alta iki adet matkap deliği bulunmaktadır.

Referans: Mellaart 1970, 166, Lev. VI b

Kat. No.45.Lev.18c,19a

Envanter No: Burdur Müzesi H-90/115;BM.P.2.7.93

Buluntu Yeri: Höyücek, Tapınak Dönemi

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 16.5 cm., Çap: 33 cm..

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100

Tanım: Damarlı mermerden yapılmış, hafif dışa çekik basit ağız kenarlı, aşağı doğru hafif "S" profilli gövde yapısı ve düz diplidir.

Referans: Duru-Umurtak 2005, Lev. 152/3;181/1

Kat. No.46.Lev.19b-c

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Höyücek, H-91/73/;BM.P.5.7.93

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 14 cm., Çap: 29.5 cm..

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış kap, hafif dışa çekik basit ağız kenarlı, aşağı doğru hafif "S" profilli gövde yapısı ve düz diplidir. Çanağın yüzeyi yangın geçirmesinden dolayı kararmıştır.

Referans: Duru-Umurtak 2005, Lev. 151/1;180/4

Kat. No.47.Lev.20a

Envanter No: (?)

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Klorit taşında yapılmış, basit ağız kenarlı, basık küresel sığ gövdeli ve düz tabanlıdır.

Referans: Rosenberg-Togul 1991, Fig.8.2

Kat. No.48.Lev.20b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi (?)

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 8. cm., Gen: 12 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Klorit taşında yapılmış, basit ağız kenarlı, basık küresel sığ gövdeli ve düz tabanlıdır.

Referans: Özkaya-Coşkun 2007a, 89, Fig. 10 d

Kat. No.49.Lev.21a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Kumartepe

Adı: Çanak

Cinsi:Damarlı Mermer

Ölçüsü: Yük: 6 cm., Çap: 14 cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 6. Bin Yıl İkinci Yarısı

Tanım: Damarlı mor renkte mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, dışbükey sığ gövdeli ve geniş düz diplidir. Yüzeyi pürüzsüzdür.

Referans: Wilkinson 1990, Fig. B1. 20

Kat. No.50.Lev.21b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Kumartepe

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 5 cm., Çap: 22 cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 6. Bin Yıl İkinci Yarısı

Tanım: Mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, dışbükey sığ gövdeli ve geniş düz diplidir. Yüzeyi pürüzsüzdür.

Referans: Wilkinson 1990, Fig. B1. 19

Kat. No.51.Lev.21c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Aşıklı Höyük

Adı: Çanak

Cinsi: Kalker

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Kalkerden yapılmış, basit ağız kenarlı, dışbükey sığ gövdeli ve geniş düz diplidir. Yarısı kırık olan çanağın yüzeyi pürüzlüdür.

Referans: Güldoğan 2008, 529, Res. 8

Kat. No.52.Lev.22a

Envanter No: Antalya Müzesi (?)

Buluntu Yeri: Bademağacı EN II. Üst tabakasında bulunmuştur.

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Erken Neolitik Çağ (M.Ö. 6220–6080)

Tanım: Kırmızı renkli damarlı mermerden yapılmış kap dairesel düz dudaklı, sığ gövde yapısı ve düz diplidir. Yarısı kırıktır.

Referans: Duru 2008, 91, Res. 149

Kat. No.53.Lev.22b

Envanter No: Antalya Müzesi (?)

Buluntu Yeri: Bademağacı EN II. Üst tabakasında bulunmuştur.

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Erken Neolitik Çağ (M.Ö. 6220–6080)

Tanım: Kırmızı renkli damarlı mermerden yapılmış, "U" şekilli basit ağız kenarlı, ve geniş düz diplidir.

Referans: Duru 2008, 91, Res. 149

Kat. No.54.Lev.22c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Aşıklı Höyük

Adı: Çanak

Cinsi: Kalker

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Kalkerden yapılmış, "U" şekilli basit ağız kenarlı, ve geniş düz diplidir. Yüzeyi pürüzlüdür.

Referans: Güldoğan 2008, 529, Res. 7

Kat. No.55.Lev.22ç

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Aşıklı Höyük

Adı: Çanak

Cinsi: Kalker

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Kalkerden yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı, silindir gövdeli ve geniş düz diplidir. Yüzeyi taşın cinsinden dolayı pürüzlüdür.

Referans: Güldoğan 2008, 529, Res. 6

Kat. No.56.Lev.22d

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Aşıklı Höyük

Adı: Çanak

Cinsi: Kalker

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Kalkerden yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı, geniş düz diplidir. Ağız kenarında kırılmalar olup yüzeyi pürüzlüdür.

Referans: Güldoğan 2008, 529, Res. 7

Kat. No.57.Lev.23a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Aşıklı Höyük

Adı: Çanak

Cinsi: Kalker

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Kalkerden yapılmış, basit ağız kenarlı, dışbükey gövdeli ve geniş düz diplidir. Yarısı kırık olan çanağın yüzeyi pürüzlüdür.

Referans: Güldoğan 2008, 529, Res. 8

Kat. No.58.Lev.23b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Kumartepe

Adı: Çanak

Cinsi:Damarlı Mermer

Ölçüsü: Yük: 6 cm., Çap: 14 cm.

Devri: Neolitik Çağ,

Tanım: Mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, dışbükey oval gövdeli ve geniş düz diplidir. Yüzeyi pürüzsüzdür.

Referans: Wilkinson 1990, Fig. B1. 21

Kat. No.59.Lev.23c

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No.23/53/86

Buluntu Yeri: Çayönü, Hücre Planlı Yapılar Evresi

Adı: Bezemesiz Taş Kap

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 4 cm., Çap: 4.1-3.1 cm.

Devri: Neolitik Çağ, Geç PPN A; M.Ö. 7500–7100

Tanım: Özenle biçimlendirilmiş, kızıl kahverengi sert taştan yapılmış küçük çanak. İçe çekik basit ağız kenarlı ve aşağıya doğru genişleyen gövde formu ve düz diplidir. Dış yüzey parlatılmış. Kabın dip kısmında 0.5 cm. çapında bir delik bulunmakta olup bu delik kabın başka bir objenin üzerine oturduğunu göstermektedir.

Referans: Anatolian Civilisations 1983, 49 A32; İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 160

Kat. No.60.Lev.23ç

Envanter No: Şanlıurfa Müzesi

Buluntu Yeri: Mezraa-Teleilat, II C evresi AB yapısında bulunmuştur.

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 3.9 cm., Çap: 4 cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Kırmızı renkli damarlı mermerden yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen gövde formu, düz diplidir

Referans: Özdoğan 2007c, Fig: 38

Kat. No.61.Lev.23d

Envanter No: Diyarbakır Müzesi (?)

Buluntu Yeri: Salat Camii Yanı, 3. Evre

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 4 cm., Çap: 4 cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Pembemsi mermer yapılmış, içbükey ağız kenarlı, aşağı doğru genişleyen şişkin gövdeli ve düz diplidir.

Referans: Miyake 2008, 215, Res. 11

Kat. No.62.Lev.24a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Cafer Höyük, 42 no'lu çukurun dibinde kırık olarak ele geçmiştir.

Adı: Dalgalı Ağızlı Çanak

Cinsi: Kalker

Ölçüsü: Yük: 19 cm., Çap: 36.5 cm.

Devri: Neolitik Çağ, Orta PPN B; M.Ö. 8000–7500

Tanım: Beyaz Eosen kalkerinden yapılmış, dışa taşkın dalgalı ağız kenarı, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve düz diplidir.

Referans: Aurenche-Cauvin 1986, 49, Fig. 7; Cauvin-Aurenche-Claire Cauvin-Balkan Atlı 1999, 69, Fig. 18; Cauvin-Aurenche-Claire Cauvin-Balkan Atlı 2007, 96, Fig: 18

Kat. No.63.Lev.24b-c

Envanter No: Burdur Müzesi H-90/13;BM.P.42.86.90

Buluntu Yeri: Höyücek, Tapınak Dönemi Evresi

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 13.5 cm.., Çap: 25 cm..

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, düz gövdeli ve kısa halka kaidelidir. Çanağın ağız kenarında eşit aralıklarla yerleştirilmiş dört adet dikey ip delikli tutamağı vardır.

Referans: Duru-Umurtak 2005, Lev. 150/2;180/1; Duru 2008, 91, Res. 150

Kat. No.64.Lev.25a

Envanter No: Burdur Müzesi H-92/31/;BM.P.69.170.92

Buluntu Yeri: Höyücek, Tapınak Dönemi Evresi

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 8 cm., Çap: 12 cm..

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100

Tanım: Kırmızı renkli mermerden yapılmış, hafif dışa çekik ağız kenarlı, aşağıya doğru düz inen silindir gövde yapısı ve kısa halka kaidelidir.

Referans: Duru-Umurtak 2005, Lev. 150/3;180/2; Duru 2008, 91, Res. 150

Kat. No.65.Lev.25b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Cafer Höyük, 42 no'lu çukurun dibinde kırık olarak ele geçmiştir.

Adı: Kap

Cinsi: Kırmızı Mermer

Ölçüsü: Yük: 19 cm., Çap: 36.5 cm.

Devri: Neolitik Çağ, Orta PPN B; M.Ö. 8000–7500

Tanım: Kırmızı mermerden yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı, yarı küresel gövdeli, gövde üst kısmında üç adet yiv bulunmaktadır. Gövdeden sonra geniş yüksek halka kaideye sahiptir.

Referans: Aurenche-Cauvin 1986, 49, Fig. 6; Cauvin-Aurenche-Claire Cauvin-Balkan Atlı 1999, 69, 17; Cauvin-Aurenche-Claire Cauvin-Balkan Atlı 2007, 96, Fig: 17

Kat. No.66.Lev.25c

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Damarlı mermerden yapılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve yüksek halka kaidelidir. Çanağın yüzeyi yalındır.

Referans: Mellaart 1970, 166, Lev. II d

Kat. No.67.Lev.26a

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, dışa dönük basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve kısa dört silindirik ayaklıdır.

Referans: Mellaart 1970, 168, Lev. II c

Kat. No.68.Lev.26b-c

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Höyücek, Tapınak Dönemi

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, (M.Ö. 6400-6395)

Tanım: Siyah renkli, damarlı mermerden yapılmış, dışa dönük ağız kenarlı, "S" gövdeli ve kısa silindirik dört ayaklıdır. Gövde üzerinde dört adet dikey ip delikli tutamağı vardır. Çanağın yüzeyi yalındır.

Referans: Duru 2008, 91, Res.150

Kat. No.69.Lev.27a-b

Envanter No: Burdur Müzesi H-91/74;BM.P.3.7.93

Buluntu Yeri: Höyücek Tapınak Dönemi

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 16.5 cm., Çap: 28.5 cm.

Devri: Neolitik Çağ (M.Ö. 6400-6395)

Tanım: Beyaz renkli, damarlı mermerden yapılmış, dışa dönük ağız kenarlı, "S" gövdeli ve kısa silindirik dört ayaklıdır. Gövde üzerinde dört adet dikey ip delikli tutamağı vardır. Yanmadan dolayı siyahlaşmıştır.

Referans: Duru-Umurtak 2005, Lev. 153/1; Duru 2008, 91, Res.150

Kat. No.70.Lev.27c

Envanter No: Burdur Müzesi H-91/52;BM.P.53.12.91

Buluntu Yeri: Höyücek Tapınak Dönemi

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 8 cm., Çap: 21 cm.

Devri: Neolitik Çağ (M.Ö. 6400-6395)

Tanım: Beyaz renkli, damarlı mermerden yapılmış, dışa dönük ağız kenarlı, "S" gövdeli ve kısa silindirik dört ayaklıdır.

Referans: Duru-Umurtak 2005, Lev. 151/2

Kat. No.71.Lev.28a-b

Envanter No: Burdur Müzesi, H-92/33;BM.P.71.170.92

Buluntu Yeri: Höyücek Tapınak Dönemi

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 10 cm., Çap: 16 cm.

Devri: Neolitik Çağ, (M.Ö. 6400-6395)

Tanım: Kırmızı renkli mermerden yapılmış, dışa çekik ağız kenarlı, aşağıya doğru düz inen gövde yapısı, kısa dört adet silindirik ayaklıdır. Ayrıca gövde üzerinde dört adet dikey ip delikli tutamağı vardır.

Referans: Duru-Umurtak 2005, Lev. 151/3; Duru 2008, 91, Res.150

Kat. No.72.Lev.29a

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Höyücek Tapınak Dönemi

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 10 cm., Çap: 16 cm..

Devri: Neolitik Çağ, (M.Ö. 6400-6395)

Tanım: Kırmızı renkli mermerden yapılmış, dışa çekik ağız kenarlı, aşağıya doğru düz inen gövde yapısı, kısa dört adet silindirik ayaklıdır. Ayrıca gövde üzerinde dört adet dikey ip delikli tutamağı vardır.

Referans: Duru 2008, 91, Res.150

Kat. No.73.Lev.29b

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, (M.Ö. 7.binyıl)

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, dışa çekik ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve yüksek dört ayaklıdır.

Referans: Mellaart 1970, 168, Lev. II c

Kat. No.74.Lev.29c

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve üç adet yüksek ayaklıdır. Çanağın yüzeyi yalındır.

Referans: Mellaart 1970, 168, Lev. II b; Duru 2008, 92, Res.151

Kat. No.75.Lev.29ç

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, hafif dışa çekik ağız kenarlı, aşağı doğru hafif "S" şeklinde gövdeli ve yüksek üç adet ayaları vardır. Çanağın yüzeyi yalındır.

Referans: Mellaart 1970, 168, Lev. V and VI a

Kat. No.76.Lev.30a

Envanter No: Şanlıurfa Müzesi, Env. No.NÇ 86.1

Buluntu Yeri: Nevalı Çori, IV tabaka, 2 no'lu ev; Buluntu No: 66

Adı: Kabartmalı Çanak Parçası

Cinsi: Kireçtaşı

Ölçüsü: Yük: 3 cm., Çap: 9 cm., Uz: 18 cm., Gen: 13 cm.

Devri: Neolitik Çağ, Orta PPN B; M.Ö. 8500-7900

Tanım: Dans eden, kel kafalı, ellerin tasviri sonucu belirgin şekilde insan olarak tanımlayabileceğimiz iki kişi, daha küçük bir figürün etrafında dans etmektedir. Bu tasvir, baklava biçimli başı, ellerin belirtilmediği kütük şeklinde kollar ile bacaklar ve şişmen bedeniyle bir kaplumbağayı hatırlatır. Kırık yan kenarlarında diğer figürlerin başlangıçları görülür ve bu da olasılıkla tüm çanak etrafında dolaşan bir dans sahnesinin olduğu izlenimi yaratır. İç kısımda kazıma ve yanık izleri görülür.

Referans: Hauptmann 2007, Fig. 16; İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 115

Kat. No.77.Lev.30b-c

Envanter No: Burdur Müzesi (?)

Buluntu Yeri: Hacılar

Adı: Kabartmalı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve düz diplidir. Çanağın ağız kenarında stilize edilmiş hayvan başı (koç başı) vardır.

Referans: Mellaart 1970, 168, Lev. II a- b

Kat. No.78.Lev.31a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemesiz Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Özenle biçimlendirilmiş kloritten yapılmış, düz basit ağız kenarlı, tabana doğru dik olarak inen silindir gövdeli vazonun ağız ve gövde parçası. Ağız kenarın yan yana iki adet askı deliği bulunmaktadır. Yüzeyi bezemesizdir.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.2

Kat. No.79.Lev.31b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemesiz Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Özenle biçimlendirilmiş kloritten yapılmış, düz basit ağız kenarlı, tabana doğru dik olarak inen silindir gövdeli vazonun ağız ve gövde parçası. Ağız kenarın yan yana iki adet askı deliği bulunmaktadır. Yüzeyi bezemesizdir.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.3

Kat. No.80.Lev.31c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemesiz Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Özenle biçimlendirilmiş kloritten yapılmış, düz basit ağız kenarlı, tabana doğru dik olarak inen silindir gövdeli vazonun ağız ve gövde parçası. Ağız kenarın yan yana iki adet askı deliği bulunmaktadır. Yüzeyi bezemesizdir.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.5

Kat. No.81.Lev.32a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemesiz Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Özenle biçimlendirilmiş kloritten yapılmış, düz basit ağız kenarlı, tabana doğru dik olarak inen silindir gövdeli ve düz dipli vazonun gövde ve alt parçası. Yüzeyi bezemesizdir.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.9

Kat. No.82.Lev.32b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Vazo

Cinsi: Kireçtaşı

Ölçüsü: Yük: 17 cm., Çap: 20 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Özenle biçimlendirilmiş kloritten yapılmış, düz basit ağız kenarlı, tabana doğru dik olarak inen silindir gövdeli ve düz geniş tabanlıdır. Yüzeyi bezemesizdir.

Referans: Özkaya 2004, 596, Fig. 5

Kat. No.83.Lev.33a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No TV27/76

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 9.2 cm., Çap: 11-7.2 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, Herhangi bir bezeme içermeyen yalın yüzeyli, basit ağız kenarlı, tabana doğru daralan dik derin gövdeli oval taş kap. Akıcı ve düzgün biçim sergileyen oval gövdeli vazonun ağız kenarlarında küçük matkap delikleri vardır. Bu delikler kullanım amaçlarıyla bağlantılı olmalıdır. Ayrıca kabın gövdesinin alt kısmından itibaren kırık ve eksiktir.

Referans: Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 749, Fig. 11; İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 145

Kat. No.84.Lev.33b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 9.5 cm., Gen: 10 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Klorit taşında yapılmış tabana doğru daralan dik derin gövdeli ve düz tabanlıdır. Ağız kenarında karşılıklı kullanım amaçlarıyla bağlantılı ikişer adet askı delikleri yer alır. Ayrıca yüzeyi yalındır.

Referans: Özkaya-Coşkun 2007a, 89, Fig. 10 a

Kat. No.85.Lev.34a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No 24/26/01

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 14.8 cm., Çap: 11.5–9.5 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A / ilk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, basit yuvarlatılmış ağız kenarlı, tabana doğru daralan dik derin gövdeli, düz dipli oval taş kap. Yalın yüzeyli vazonun yüzeyi özenle parlatılmıştır. Ağız kenarında karşılıklı birer adet askı deliği mevcuttur.

Referans: İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 146

Kat. No.86.Lev.34b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemesiz Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 9.5 cm., Gen: 18 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, basit yuvarlatılmış ağız kenarlı, tabana doğru daralan dik ve derin gövdeli, düz dipli vazo. Ağız kenarı iki adet paralel yatay yiv ile çevrelenmektedir. Vazonun diğer tarafları özenle parlatılmış yalın yüzeylidir.

Referans: Özkaya-San 2007, Fig. 14

Kat. No.87.Lev.35a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemeli Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Özenle biçimlendirilmiş kloritten yapılmış, düz basit ağız kenarlı, tabana doğru dik olarak inen silindir gövdeli vazonun ağız ve gövde parçası. Vazonun yüzeyi kazıma ile yapılmış çizgisel motiflerle süslüdür.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.7

Kat. No.88.Lev.35b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Hallan Çemi

Adı: Bezemeli Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/M.Ö. 9500–8800

Tanım: Özenle biçimlendirilmiş kloritten yapılmış, düz basit ağız kenarlı, tabana doğru dik olarak inen dikdörtgen gövdeli vazonun gövde parçası. Vazonun mevcut gövde parçası üzerinde kazıma ile yapılmış, büyük haç işaretine benzer motifle süslüdür.

Referans: Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.6

Kat. No.89.Lev.36a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemeli Vazo

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 13. cm., Gen: 13 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Klorit taşında yapılmış, Özenle biçimlendirilmiş kazıma çizgilerle donatılmış bezemeli oval taş kap. Hafif iç bükey profille içe çekik ağız kenarlı ve düzgün biçim sergileyen silindir gövdeli ve düz diplidir. Ağız kenarında karşılıklı birer adet askı deliği mevcuttur. Gövdesinin tüm yüzeyi bezemeli olan kabın, alt ve üst kenarında içi taralı sarkık üçgenler olup merkezde ise birbirine simetrik çizgiler var, orta kısmımda içi taralı üçgenle son bulmaktadır.

Referans: Özkaya-Coşkun 2007a, 89, Fig. 13 c

Kat. No.90.Lev.36b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No 15/17/2000

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemeli Oval Bardak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 6 cm., Çap: 6.8-4.8 cm., Del Çap: 0.65 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, basit yuvarlatılmış ağız kenarlı tabana doğru daralan dik ve derin gövdeli, düz dipli vazo. Ağız kenarında karşılıklı birer askı deliği bulunmaktadır. Bardağın gövdesi yatay kazıma çizgilerle üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler içerisine ise düzenli olmayan yine kazıma ile yapılmış dikey çizgiler yer almaktadır.

Referans: Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 749, Fig. 12

Kat. No.91.Lev.37a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No 15/18/2000

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Kazı Bezemeli Oval Taş Kap

Cinsi: Kireçtaşı

Ölçüsü: Yük: 10.4 cm., Çap: 10.5–6.8 cm., Del Çap: 0.7 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, basit yuvarlatılmış ağız kenarlı, tabana doğru daralan dik ve derin gövdeli, düz dipli vazo. Ağız kenarında karşılıklı ikişer adet matkapla yapılmış askı deliği bulunmaktadır. Kabın yüzeyine işlenen kazı bezek metop tarzında bölümlere ayrılmış özgün bir örnektir. Kabın geniş karın alanında özellikle vurgulanmış bir alanda, orak benzeri iki nesne vardır. Boş alanlar ise yine dikey zigzag çizgilerle doldurulmuştur. Vazonun ağız ve gövdesinin bir kısmı kırık ve eksiktir.

Referans: Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 749, Fig. 13

Kat. No.92.Lev.37b-c

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No 15/15/2000

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Bezemeli Taş Bardak

Cinsi: Kireçtaşı

Ölçüsü: Yük: 15.4 cm., Çap: 10.8-9.3 cm., Del Çap: 0.7 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, basit yuvarlatılmış ağız kenarlı, tabana doğru daralan dik ve derin gövdeli, düz dipli vazo. Vazo yüzeyinin tamamı kazıma çizgilerle bezemeli olup ağız kenarında birbirine paralel kazıma ile yapılmış yatay yiv yer almaktadır. Ayrıca ağız kenarında karşılıklı olarak ikişer adet askı deliği mevcuttur. İlk bakışta sallanan köşeli çizgi topluluğu gibi gözükenin, bir yandaki stilize edilmiş üçgen sayesinde, aslında bir yılan başı olduğu anlaşılmaktadır. Dar yüzlerin her birinde dört ve beş kazıma çizgi ile çevrelenmiş birer çarpı yer alır. Dikey düzenlenmiş zigzag çizgi kümeleri hem bezemedeki tek düzeliği gidermiş, hem de genel düzene canlılık katmıştır.

Referans: Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 750, Fig. 14

Kat. No.93.Lev.38a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No 24/24/01

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Kazıma Tasvirli Taş Kap Parçası

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 10.2 cm., Çap: 15.8-9.6 cm.,

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış,oval gövdeli bezemeli taş kap parçası. Tasvir edilen yılan akrepler, oval kabın ağzına doğru hareket halinde gibidir. Aralarında birkaç çember deseni ve daha küçük böcek tarzı hayvanlar sıralanmıştır. Bu motifin, Körtik Tepe taş kapları arasında bugüne kadar benzeri yoktur.

Referans: Özkaya-San 2004, 680, Fig. 3b

Kat. No.94.Lev.38b

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No 15.13.00

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Tabak

Cinsi: Kireçtaşı

Ölçüsü: Yük: 8 cm., Çap: 34.5 cm.

Devri: Neolitik Çağ, İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Mermerimsi beyaz renkli taştan yapılmış, basık küresel tasarlı, ince profillendirilmiş ağız kenarlı, düz tabanlıdır.

Referans: Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 751, Fig. 20

Kat. No.95.Lev.39a

Envanter No: Diyarbakır Müzesi, Env. No 24.4.01

Buluntu Yeri: Körtik Tepe

Adı: Tabak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: 7 cm., Çap: 37.7 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN A/İlk PPN B; M.Ö. 9500–8500

Tanım: Kloritten yapılmış, basık küresel tasarlı, ince profillendirilmiş ağız kenarlı, düz tabanlıdır. Tabak mezarda parçalar halinde ele geçmiş ve birleştirilmiştir.

Referans: Özkaya, 2002, 436, Res.6

Kat. No.96.Lev.39b

Envanter No: Şanlıurfa Müzesi, GT 99–21

Buluntu Yeri: Göbekli Tepe

Adı: Tabak

Cinsi: Kireçtaşı

Ölçüsü: Çap: 38 cm.

Devri: Neolitik Çağ, PPN B; M.Ö. 8800–8000

Tanım: Beyaz renkli kireç taşından yapılmış kenarı hafifçe yükseltilmiş yayvan küçük taş tabak. Tabağın yüzeyi küçük küçük yontularak ve zımparalanarak oluşturulmuştur.

Referans: İnsanlığın En Eski Anıtları 2007, Kat. No. 139

Kat. No.97.Lev.40a

Envanter No: Şanlıurfa Müzesi

Buluntu Yeri: Mezraa-Teleilat, II C evresi AB yapısında bulunmuştur.

Adı: Tabak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 1.9 cm., Çap: 15.1 cm.

Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış kenarı hafifçe yükseltilmiş yayvan küçük taş tabak. Tabağın yüzeyi küçük küçük yontularak ve zımparalanarak oluşturulmuştur.

Referans: Özdoğan 2007c, fig: 37

Kat. No.98.Lev.40b-c

Envanter No: Burdur Müzesi

Buluntu Yeri: Höyücek, TD Dönemi

Adı: Kepçe

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Uz: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Son Neolitik; M.Ö. 6500–6100

Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış, tutamacı hayvan kafası şeklindedir. Hayvanın boynu uzun olup yüzeyi yalındır. Kepçe kısmı ise oval dipli çanak şeklindedir.
Referans: Duru-Umurtak 2005, Lev. 153/4; Duru 2008, 111, Res.200 a

Kat. No.99.Lev.41a-b
Envanter No: Burdur Müzesi, Env. No: P. 77.170.92
Buluntu Yeri: Höyücek, TD Dönemi
Adı: Kepçe
Cinsi: Mermer
Ölçüsü: Uz: 14.5 cm., Gen: 7.2 cm..
Devri: Son Neolitik; M.Ö. 6500–6100
Tanım: Beyaz renkli mermerden yapılmış tutamacı, 4.3 cm. uzunluğunda bir hayvan kafası şeklindedir. Hayvanın uzun boynu 2.2 cm. yüksekliğinde ve 1.5 cm. genişliğindedir. Kabın çapı yaklaşık 6.5 cm.dir. Günümüze ulaşan kısmında yedi yama deliği dikkati çeker (Çap: 0.4-0.25 cm.). Höyücek'te, aralarında benzer bir kepçe ve dört çanak bulunan başka mermerlerde bulunmuştur.
Referans: Duru-Umurtak 2005, Lev. 153/3; Duru 2008, 111, Res.200 b

Kat. No.100.Lev.41c
Envanter No: Anadolu Medeniyetler Müzesi, 79.174.65
Buluntu Yeri: Çatal Höyük, VI A tabakası 8 no'lu ev
Adı: Akıtacaklı kase
Cinsi: Kırmızı kumtaşı
Ölçüsü: Yük: 19 cm., Çap: 11.5 cm.
Devri: Neolitik Çağ, M.Ö. 6500 civarı
Tanım: Kırmızı kum taşından yapılmış, 4,5 cm. uzunluğunda ince ve sığ akıtmalı kap. Orta Anadolu'da az sayıdaki taş kap örneklerinden biridir. Buna benzer bir taş kap biçimi, Levant'ta bilinmektedir.
Referans: Anatolian Civilisations 1983, 53 A46; Leiden 1986: 44 no.9; Mellart 1967, Lev.112; Tokio 1985, 9

Kat. No.101.Lev.42a
Envanter No: ?
Buluntu Yeri: Demirköy Höyük
Adı: Pandantif
Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Kloritten yapılmış, daha önce taş kap iken ikinci kullanım olarak üst kısmı delik pandantife dönüştürülmüş, üzerinde ise kazıma çizgilerle üçgenler ve köşeli motiflerden gruplar oluşturulacak şekilde düzenlenmiştir.

Referans: Köksal-Schmidt-Klaus Schmidt 2007, 451

Kat. No.102.Lev.42b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Demirköy Höyük

Adı: Boynuzlu Parça

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Kloritten yapılmış, daha önce taş kap iken ikinci kullanım olarak boynuz şekline dönüştürülmüştür.

Referans: Rosenberg 2007, 15, Fig. 1

Kat. No.103.Lev.42c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Salat Camii Yanı, 3. Evre

Adı: Çanak Parçası

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 4 cm., Çap: 4.2 cm.

Devri: Neolitik Dönem

Tanım: Pembemsi mermer taştan yapılmış, küçük boyutlu, ikinci kullanım olarak üst kısmına askı deliği yapılarak tekrardan başka amaçla kullanılmıştır.

Referans: Miyake 2007a, 41, Fig. 27

Kat. No.104.Lev.43a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Güvercinkayası

Adı: Çanak

Cinsi: Taş

Ölçüsü: Çap:13 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem (M.Ö. 5000-4800)

Tanım: Basit ağız kenarlı, “U” şekilli sığ gövde yapısı ve geniş düz diplidir.

Referans: Pavlu ve diğerleri 2007, 32, Fig. 11-1

Kat. No.105.Lev.43b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Güvercinkayası

Adı: Çanak

Cinsi: Taş

Ölçüsü: Çap:14 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem (MÖ 5000-4800)

Tanım: Basit ağız kenarlı, "U" şekilli sığ gövde yapısı ve geniş düz diplidir.

Referans: Pavlu ve diğerleri 2007, 32, Fig. 11-3

Kat. No.106.Lev.43c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Yümük Tepe

Adı: Çanak

Cinsi: Taş

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: : İlk Kalkolitik Çağ (MÖ 4.200-3.800)

Tanım: Kalın cidarlı, basit ağız kenarlı, "U" şekilli gövde yapısı ve düz diplidir.

Referans: Garstang 1953, 107, Fig.XIc

Kat. No.107.Lev.44a

Envanter No: Kş.96-44

Buluntu Yeri: Köşk Höyük, Erken Kalkolitik Döneme Ait I.Evre. Depoda 1 ve 2 no'lu küpler arasında, 12 no'lu kap

Adı: Çanak

Cinsi: Bazalt

Ölçüsü: Çap:5.7-8.9 cm., Yük. 4 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem (MÖ 5000-4800)

Tanım: Bazalttan yapılmış, ağız kenarı yuvarlatılmış, kabaca şekillendirilmiş gövdeli, düzensiz dipli, içi sığ bir çanak şeklinde oyulmuş.

Referans: Öztan-Faydalı 2003,37, Fig. 55

Kat. No.108.Lev.44b

Envanter No: K122

Buluntu Yeri: Tell Kurdu, C evresi.

Adı: Çanak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Kalkolitik Dönem M.Ö. 5500-5000

Tanım: Yeşil renkte kloritten yapılmış, kalın cidarlı, dışa dönük ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve düz diplidir.

Referans: Braidwood- Braidwood 1960,154, Fig.120.1, Pl.5.

Kat. No.109.Lev.44c

Envanter No: K3962

Buluntu Yeri: Tell Kurdu, D evresi.

Adı: Çanak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Kalkolitik Dönem M.Ö.5000-4800

Tanım: Yeşil renkte kloritten yapılmış, dışa dönük ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve düz diplidir.

Referans: Braidwood- Braidwood 1960,123, Fig.96.6, Pl.67.8

Kat. No.110.Lev.45a

Envanter No: K4914

Buluntu Yeri: Tell Kurdu, D evresi.

Adı: Çanak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Kalkolitik Dönem M.Ö.5000-4800

Tanım: Yeşil renkte kloritten yapılmış, dışa dönük yuvarlatılmış ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve düz diplidir.

Referans: Braidwood- Braidwood 1960,131, Fig. 96.5

Kat. No.111.Lev.45b

Envanter No: Kul.99.29, Square E8 Ma.M.

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 18.5 cm., Çap: 11.5 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve oval diplidir. İmalat esnasında oluşmuş çekiç izleri görülmektedir.

Referans: Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.46, Fig.31-46

Kat. No.112.Lev.45c

Envanter No: Kul.99.39, Square E8 Ma.M.

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 8.6 cm., Çap: 8.9 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve oval diplidir. Gövde derinliği ise 07 cm.dir. İmalat esnasında oluşmuş çekiç izleri görülmektedir.

Referans: Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.47, Fig. 31-47

Kat. No.113.Lev.46a

Envanter No: Kul.99.59, Square F8 Ma.M.

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 11.6 cm., Çap: 8.9 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve oval diplidir. Gövde derinliği ise 07 cm.dir. İmalat esnasında oluşmuş çekiç izleri görülmektedir.

Referans: Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.59, Fig. 32-59

Kat. No.114.Lev.46b

Envanter No: Kul.95.111, Ma.M.

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 9.4 cm., Çap: 4.3 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve oval diplidir. Gövde derinliği ise 07 cm.dir. İmalat esnasında oluşmuş çekiç izleri görülmektedir.

Referans: Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.60, Fig. 32-60

Kat. No.115.Lev.46c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Beycesultan XV-XIIb Tabakaları Arası

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Geç Kalkolitik Dönem (M.Ö.3500-2800)

Tanım: Mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövdeli ve aşağı doğru sivrilen dört ayağa sahiptir.

Referans: Lloyd-Mellaart 1962, 270, Fig. 3,8

Kat. No.116.Lev.47a

Envanter No: K53

Buluntu Yeri: Tell Kurdu, E evresi.

Adı: Tabak

Cinsi: Klorit

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Kalkolitik Dönem M.Ö.4800-4300

Tanım: Yeşil renkte kloritten yapılmış, kalın cidarlı, dışa dönük ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve düz diplidir.

Referans: Braidwood- Braidwood 1960, 222, Fig.162.6, Pl.7

Kat. No.117.Lev.47b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Yümük Tepe XXI Tabaka

Adı: Tabak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: : Proto-Kalkolitik Dönem (MÖ 4.300)

Tanım: Mermerden yapılmış, dışa dönük ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde yapısı ve düz dipli yayvan tabak.

Referans: Garstang 1953, 76, Fig. 49

Kat. No.118.Lev.47c

Envanter No: Kul.95.216,Square B2, Ma.M

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 10.4 cm., Çap: 7.8 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın üst kısmıdır. Mevcut parça üzerinde imalat sırasında oluşmuş çukurluklar görülmektedir.

Referans: Takaoğlu 2005, 54, Kat. No.12, Fig. 26-12

Kat. No.119.Lev.48a

Envanter No: Kul.95.214, B2, Ma.M.

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 7.4 cm., Çap: 11-6.4 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın üst kısmıdır. Ağız kenarında başlayıp gövdenin ortasında sonlanan yan taraflarda dikey iki adet kulp bulunmaktadır. Mevcut parça üzerinde imalat sırasında oluşmuş çukurluklar görülmektedir. Bu çekiç izlerinin derinliği 0.14 cm. dir.

Referans: Takaoğlu 2005, 54, Kat. No.13, Fig. 26-13

Kat. No.120.Lev.48b

Envanter No: Kul.99.3, Square F5 Ma.M.

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 7.6 cm., Çap: 12.5-5.7 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın üst kısmıdır. Ağız kenarında başlayıp gövdenin ortasında sonlanan yan taraflarda dikey iki adet

kulp bulunmaktadır. Ayrıca mevcut parça üzerinde dikey kabartma şeklinde kulpların alt hizasında sonlanan bir profil bulunmaktadır.

Referans: Takaoğlu 2005, 55, Kat. No.25, Fig. 27-25

Kat. No.121.Lev.49a

Envanter No: Kul.99.7, Square G4 Ma.M.

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 8.5 cm., Çap: 9.9-9.7 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın üst kısmıdır. Ağız kenarında başlayıp gövdenin ortasında sonlanan yan taraflarda dikey iki adet kulp bulunmaktadır. Ayrıca mevcut parça üzerinde dikey kabartma şeklinde kulpların alt hizasında sonlanan bir profil bulunmaktadır.

Referans: Takaoğlu 2005, 55, Kat. No.30, Fig. 27-30

Kat. No.122.Lev.49b

Envanter No: Kul.95.154, Ma.M.

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 7.2 cm., Çap: 8.9 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın üst kısmıdır. Ağız kenarında başlayıp gövdenin ortasında sonlanan yan taraflarda dikey iki adet kulp bulunmaktadır. Kulpun orta kısmında matkapla yapılmış delik vardır.

Referans: Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.45, Fig. 27-45

Kat. No.123.Lev.50a

Envanter No: Kul.99.32, Square G5, Ma.M.

Buluntu Yeri: Kulaksızlar

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 9.5 cm., Çap: 6.8 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın alt kısmıdır. Mevcut parça üzerinde imalat sırasında oluşmuş çukurluklar görülmektedir.

Referans: Takaoğlu 2005, 54, Kat. No.16, Fig. 26-16

Kat. No.124.Lev.50b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Demircihöyük

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 11 cm., Çap: 7.2 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın üst kısmıdır. Ağız kenarında başlayıp gövdenin ortasında sonlanan yan taraflarda dikey iki adet kulp bulunmaktadır. Kulpların üst tarafında matkap delikleri vardır. Mevcut parça üzerinde dikey kabartma şeklinde profil vardır. Bu profilin üst kısmında yatay matkap deliği bulunmaktadır. Kulpun orta kısmında matkapla yapılmış delik vardır.

Referans: Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.219, Fig. 30-219

Kat. No.125.Lev.50c

Envanter No: İstanbul Müze, Env. No. K-50

Buluntu Yeri: Kumtepe

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 8.5 cm., Çap: 4.1 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın alt kısmıdır. Mevcut parça üzerinde imalat sırasında oluşmuş çukurluklar görülmektedir.

Referans: Takaoğlu 2005, 63, Kat. No. 217, Fig. 30-217

Kat. No.126.Lev.51a

Envanter No: GLP.04.C4.Q3.69

Buluntu Yeri: Gülpınar

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 9.3 cm., Çap: 4.4-6.8 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın üst kısmıdır. Mevcut parça üzerinde imalat sırasında oluşmuş çukurluklar görülmektedir.

Referans: Takaoğlu 2005, 63, Kat. No. 218, Fig. 30-218; Takaoğlu 2006, 310, Kat. 42

Kat. No.127.Lev.51b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Gülpınar

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 5 cm., Çap: 22 cm.

Devri: Neolitik Çağ,

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın alt kısmıdır.

Referans: Takaoğlu 2006, 310, Kat. 43

Kat. No.128.Lev.51c

Envanter No: Historical Museum at Varna, VEN 683

Buluntu Yeri: Varna

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 15.6 cm., Çap: 5.6 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın alt kısmıdır.

Referans: Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.210, Fig. 30-210

Kat. No.129.Lev.52a

Envanter No: Kea Archaeological Museum, Kph.1.1

Buluntu Yeri: Kephala

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 16.8 cm., Çap: 6.8 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardak. Ağzın hemen altından başlayıp gövdenin ortasında sonlanan yan taraflarda dikey iki adet kulp bulunmaktadır. Kulpların üst tarafında matkap delikleri vardır.

Referans: Takaoğlu 2005, 63, Kat. No. 211, Fig. 30-211

Kat. No.130.Lev.52b

Envanter No: Copenhagen, 4762, The National Museum of Denmark

Buluntu Yeri: Naxos

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 11.3 cm., Çap: 3.8 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardak. Ağız kenarından başlayıp gövdenin ortasında sonlanan yan taraflarda dikey iki adet kulp bulunmaktadır. Kulpların üst tarafında matkap delikleri vardır.

Referans: Takaoğlu 2005, 63, Kat. No. 212, Fig. 30-212

Kat. No.131.Lev.52c

Envanter No: Samos Museum, Fragment V23

Buluntu Yeri: Tigani

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 6.1 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın orta kısmıdır.

Referans: Takaoğlu 2005, 63, Kat. No. 214, Fig. 30-214

Kat. No.132.Lev.52ç

Envanter No: Samos Museum, Fragment V26

Buluntu Yeri: Tigani

Adı: Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 6.7 cm., Çap: 6.7 cm.

Devri: Kalkolitik Dönem

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış, yukarı doğru genişleyen sivri uçlu bardağın üst kısmıdır. Ağız kenarında başlayıp gövdenin ortasında sonlanan yan taraflarda dikey iki adet kulp bulunmaktadır. Kulpların üst tarafında matkap delikleri vardır.

Referans: Takaoğlu 2005, 63, Kat. No. 215, Fig. 30-215

Kat. No.133.Lev.53a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Aphrodisias IV. Tabaka

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 12 cm., Çap: 11 cm.

Devri: Tunç Çağı M.Ö.3.Binin İlk Yarısı

Tanım: Mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan ağız kenarlı ve düz diplidir. İç ve dış yüzü iyi perdahlanmıştır.

Referans: Joukowsky 1986, 237, Fig. 412. 17

Kat. No.134.Lev.53b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Aphrodisias IV. Tabaka

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Tunç Çağı M.Ö.3.Binin İlk Yarısı

Tanım: Mermerden yapılmış, çanak ağız kenarı. Yayvan ve sığ gövdeli olan çanağın iç ve dış yüzeyi iyi perdahlanmış.

Referans: Joukowsky 1986, 237, Fig. 413.8

Kat. No.135.Lev.53c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Yenihayat

Adı: Çanak

Cinsi: Steatit

Ölçüsü: Çap: 6.2 cm.

Devri: Tunç Çağı, M.Ö.3. Binin İkinci Yarısı

Tanım: Taş kap parçası. Alacalı, iç ve dış yüzeyi perdahlı, dip kısmı eksik. Ağız kısmının 3/2 si korunmuş. Küp mezar toprağının içinden, iskelet parçaları ile birlikte ele geçmiştir.

Referans: Yıldırım 2001, 5, Kat. 2, Çiz. 2/1, Res.6

Kat. No.136.Lev.54a

Envanter No: Malatya Müzesi, Env. 8777

Buluntu Yeri: Arslantepe

Adı: Çanak

Cinsi: Kalsit

Ölçüsü: Yük: 8.7 cm., Çap: 7 cm.

Devri: Tunç Çağı (M.Ö.3000-2900)

Tanım: Kalsitten yapılmış, gövdesi hafif içe doğru, kenarı devrik ağızlı ve yuvarlak düz dipli küçük çanak. İç yüzeyi damarlı açık yeşil renkli ve çok iyi parlatılmış, dış yüzeyi değişikliğe uğramış beyazımsı.

Referans: Frangipane 1994, Fig.158

Kat. No.137.Lev.54b

Envanter No: Taf.LXXXI- 92/1-USt.K/20a/ı,5

Buluntu Yeri: Boğazköy, Büyükkale 5. Tabaka

Adı: Akıtma Kanallı Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 10.9 cm., Çap: 16.3 cm.

Devri: Tunç Çağı

Tanım: Kap mermerden yapılmış, kalın gövdeli olup, huni şeklinde bir görünüme sahip. Kabın bir kenarında çıkıntılı akıtma kanalı bulunmaktadır.

Referans: Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXI-2164

Kat. No.138.Lev.54c

Envanter No: Taf.LXXXI- 89/i-USt.K/20,2

Buluntu Yeri: Boğazköy, Büyükkale IVb Tabaka

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Mermer (Granit)

Ölçüsü: Yük: 15.0 cm., Çap: 2.7 cm.

Devri: Tunç Çağı

Tanım: Granitten yapılmış, kalınlaştırılmış basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde yapısı ve kısa dört ayağa sahiptir.

Referans: Boehmer 1972, 213, Taf. LXXXI-2166

Kat. No.139.Lev.55a

Envanter No: Taf.LXXXI- 389/s-USt.K/15,5

Buluntu Yeri: Boğazköy, Büyükkale III. Tabaka

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Bazalt

Ölçüsü: Yük: 10.5 cm., Çap: 35 cm.

Devri: Son Tunç Çağı

Tanım: Bazalttan yapılmış, kalın cidarlı, basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde formu ve geniş tabanlı dört adet ayaklıdır. Ayaklar çanağın ağız kenarında başlayıp düz bir şekilde aşağıya doğru inmektedir.
Referans: Boehmer 1972,213, Taf.LXXXI-2167

Kat. No.140.Lev.55b, 56a
Envanter No: Ac.e/34.AMM, 69-66
Buluntu Yeri: Acemhöyük, III. Yapı Katı, saray. İlk Hitit Evresi, İ.Ö. 19. yy.
Adı: Kabartma Yivli Vazo Parçası
Cinsi: Obsidiyen
Ölçüsü: Yük: 11. 5 cm., Gen: 7. 8 cm.
Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı
Tanım: Ağız kenarı hafifçe dışa taşık, boyun yatay, gövde birbirine koşut, verev derin yivlerle bezelidir. Vazonun ağız kenarına ısırır durumdaki antilop başı şematik olarak işlenmiş, başın üzerine yatırılmış boynuzlar yivlerle belirtilmiştir.
Referans: Özten 1979, 398, Res.14a-b; Çiz.14; Anadolu Medeniyetleri I 1983, 219, A583

Kat. No.141.Lev.56b
Envanter No: Ac.d/5, NM, 3-289-81
Buluntu Yeri: Acemhöyük
Adı: Kabartma Yivli Vazo Parçası
Cinsi: Obsidiyen
Ölçüsü: Yük: 3. 7 cm., Uz: 6 cm., Kal: 1.1 cm.
Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı
Tanım: Ac.e/34.AMM, 69-66 numaralı vazonun gövdesine ait, ancak birleşmeyen bir parçanın boyna yakın kısmı yatay, gövdesi verev derin yivlerle bezelidir.
Referans: Özten 1979, 398, Res.14c

Kat. No.142.Lev.57a-b
Envanter No: Kt. 73/t. etütlük
Buluntu Yeri: Kültepe Geç Saray Buluntusu (Kuzey Surunun Yangın Enkazı İçinde Bulunmuştur)
Adı: Kabartma Yivli Vazo Parçası
Cinsi: Obsidiyen
Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Büyük bir vazoya ait olan, gövde geniş kavisli yivlerle süslü. Özenle perdahlanmış, arka yüzü kabartma şeklinde satıhlarla süslü.

Referans: Özgüç 1999, 19, Lev. 77.4a-b

Kat. No.143.Lev.57c

Envanter No: Kt. 82/ K 261

Buluntu Yeri: Kültepe, Ib ve II. katta bulunmuştur.

Adı: Kabartma Yivli Bardak

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Uz: 2.8 cm., Gen: 2.7 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Çift kulplu, sivri dipli bardağın alt kısmıdır. Yüzeyi ise kabartma dikey yivlerle bezelidir.

Referans: Özgüç 1986, 47, Lev. 95.7

Kat. No.144.Lev.58a-b

Envanter No: Ac.d/6, NM, 3-288-81

Buluntu Yeri: Acemhöyük

Adı: Vazo

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: 3.9 cm., Ağ. Çap: 7.5 cm., Kal: 0.5 cm.

Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı

Tanım: Obsidiyenden vazo kaya kristalinden yapılmıştır. Ağız kenarına ait iki parçaya göre dışa çekik ağız kenarlı, yüksek içbükey boyunludur. Ağız kenarı dışında bir çizgi (sığ yiv) bulunmaktadır. Bu çizginin altında, birer kulp deliği bulunmaktadır. Bu delikler kaya kristali vazoların aksine, obsidiyenden yapılanların kulplarının ağız kenarı altına da açılan deliklerden tutturulduğunu göstermektedir.

Referans:Özten 1988, 399, Res.15; Çiz.15

Kat. No.145.Lev.58c-ç

Envanter No: Ac. j/79, AMM. 136–2–72

Buluntu Yeri: Acemhöyük

Adı: Vazo

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: 5 cm., Gen: 5.5 cm., Kal: 0.7 cm.

Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı

Tanım: Obsidiyenden vazo kaya kristalinden yapılmıştır. Ağız kenarına ait iki parçaya göre dışa çekik ağız kenarlı, yüksek içbükey boyunludur. Ağız kenarı dışında bir çizgi (sığ yiv) bulunmaktadır. Bu çizginin altında, birer kulp deliği bulunmaktadır. Bu delikler kaya kristali vazoların aksine, obsidiyenden yapılanların kulplarının ağız kenarı altına da açılan deliklerden tutturulduğunu göstermektedir.

Referans: Özten 1988, 399, Res.16; Çiz.16

Kat. No.146.Lev.58d-e

Envanter No: Ac. d/4. NM. 3–290–81

Buluntu Yeri: Acemhöyük

Adı: Vazo Parçası

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: 6 cm., Gen: 4.7 cm., Kal: 0.5–1.1 cm.

Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı

Tanım: Yüksek içbükey boyunlu ve keskin omuzludur. Gövdenin üzerinde, omuz keskinliğinden itibaren, dik düzenli satıhlar halinde kesilmiş yüzeylerden üçer parça kısmen korunmuştur.

Referans: Özten 1988, 399, Res.17; Çiz.17

Kat. No.147.Lev.58f-g

Envanter No: Ac. e/36. NM. 3–286–81

Buluntu Yeri: Acemhöyük

Adı: Vazo Parçası

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: 3.9 cm., Gen: 4.6 cm., Kal: 0,4.1

Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı

Tanım: Yüksek içbükey boyunlu ve keskin omuzludur. Gövdenin üzerinde, omuz keskinliğinden itibaren, dik düzenli satıhlar halinde kesilmiş yüzeylerden üçer parça kısmen korunmuştur.

Referans: Özten 1988, 399, Res.18; Çiz.18

Kat. No.148.Lev.59a-b-c

Envanter No: Ac. e/33. AMM. 69–20–67

Ac. j/78. AMM. 136–1–72

Buluntu Yeri: Acemhöyük

Adı: Vazo

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: 18.5 cm., Gen: 6.5 cm., Kal: 0.4–0.6

b)Yük: 6.2 cm., Gen: 5.3 cm., Kal: 0.4 cm.

Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı

Tanım: Obsidiyenden vazo parçaları, dibe doğru daralan gövdeli olduğu anlaşılmaktadır. Kullanıldığı çağda kırılmış olan vazo, kırılma yüzeylerinin yanına çaprazlama olarak açılan ve bir kenarında 13, diğer yerinde 10 tanesi korunmuş 0.2 cm.. çapındaki deliklerden çapraz olarak geçirilen 0.15 cm.. enindeki altın ipliklerle onarılmıştır.

Referans: Özgüç 1966,22-23, Lev.XXIII.2; Özten 1988, 399, Lev.19a-19b; Çiz.19

Kat. No.149.Lev.60a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Kültepe, Ib ve II. katta bulunmuştur.

Adı: Bardak

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Obsidiyenden yapılmış,ağız kenarı dışa dönük çanak keskin omuzlu, derin boyunludur.

Referans: Özgüç 1999, 41, Şek. C.20

Kat. No.150.Lev.60b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Kültepe, Ib ve II. katta bulunmuştur.

Adı: Bardak

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Obsidiyenden yapılmış, ağız kenarı dıştan hafif kalınlaştırılmış, aşağı doğru daralan gövde yapısına sahiptir.

Referans: Özgüç 1999, 41, Şek. C.21

Kat. No.151.Lev.60c

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Kültepe, Ib ve II. katta bulunmuştur.

Adı: Bardak

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Obsidiyenden yapılmış, ağız kenarı dıştan hafif kalınlaştırılmış, aşağı doğru daralan gövde yapısına sahiptir.

Referans: Özgüç 1999, 41, Şek. C.22

Kat. No.152.Lev.60ç

Envanter No: AC. f. 65

Buluntu Yeri: Acemhöyük Sarıkaya Sarayı

Adı: Tabak

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: 7.8 cm., Çap: 21 cm.

Devri: İ. Ö. 18. yy.

Tanım: Acemhöyük'ün tek örnekle temsil edilen tabağı, hafif içe dönük ağız kenarlı, yuvarlak omuzlu ve yuvarlak diplidir. Tabağın iç ve dışı özenle işlenerek perdahlanmıştır.

Referans: Özten 1979, 383, Lev.III; Özten 1988, 399, Res.20a-b

Kat. No.153.Lev.61a-b-c

Envanter No: Ac. 83/40. NM. 5-39-83

Buluntu Yeri: Acemhöyük

Adı: Riton

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: 6.6 cm., Gen: 7.4 cm., Uz: 9.8 cm.

Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı

Tanım: Dışı temiz bir biçimde yontulmuş, çok iyi cilalanmıştır. Alnın üst kısmında, yüksekliği 1.2 cm., genişliği 2.3 cm. olan kabarıklık koşut 14 dik yivle bezenmiş, iki ucunu boynuzların bağlantısını sağlayan 0.4 cm. çapında, 0.7 cm. derinliğinde birer delik açılmıştır. Boynuz derinliğinin hemen altından başlayan dört koşut yivden biri alın üzerinde sona ermekte, üçü alın kenarından kıvrılarak burna doğru uzanmaktadır. Yanda daha sığ olan 2.1x1.8 cm. çaplarındaki oval çukurluk, değişik malzemeden yapılmış olması gereken gözün aplike edilmesi için hazırlanmıştır. Göz hizasında arkada yer alan 0.3 cm.. çapında ve 0.25 cm. derinliğindeki küçük delik ise ayrı parça halinde yapılan kulağın geçme yeridir. Kabın ağız kenarını başa birleştiren hat, özellikle yanak kısmında belirgindir. Alın kısmı, burun ve yanaklardan keskin hatlarla ayrılmasına karşın yanak ve küçük bir kısmı korunmuş burun kenarı oldukça gerçekçi bir stilde işlenmiştir. Bardak kenarını oluşturan başın arkası, dikdörtgen biçimde düzleştirilmiştir. İçte, hayvanın yanağından itibaren burna doğru olan kısım yuvarlak olarak oyulmuştur.

Referans: Özten 1988, 400, Res. 21a-b; Çiz. 20

Kat. No.154.Lev.61ç

Envanter No: Taf.LXXXI- 325/s-UST.L/18,5

Buluntu Yeri: Boğazköy. Büyükkale III. Tabaka

Adı: Çanak Parçası

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: 5.68-3.7 cm., Gen: 0.86-1.7 cm.

Devri: Hitit M.Ö.1600

Tanım: Obsidiyenden yapılmış, kaseye ait gövde parçası. Üzerinde kazıma ile oluşturulmuş hayvan ve insan figürleri bulunmaktadır.

Referans: Boehmer 1972,214 Taf. LXXXII-2178

Kat. No.155.Lev.62a

Envanter No: AT/48/98

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: İmalatı Yarım Kalmış Eser

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Obsidiyenden yapılmış, yarım daire şeklindedir. İç kısım iki bölüme ayrılmıştır. Tamamıyla şekil verilmiş ve parlatılmıştır.

Referans: Woolley 1955, 293, Pl. LXXXIII b

Kat. No.156.Lev.62b

Envanter No: AT/48/100

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: İmalatı Yarım Kalmış Eser

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Obsidiyenden yapılmış, üç ayaklı sığ çanak. Çanak kısmı tamamen derinleştirilmeden yarım kalmış ve parlatılmamıştır.

Referans: Woolley 1955,293, Pl.LXXXIII c

Kat. No.157.Lev.62c

Envanter No: AT/48/99

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: İmalatı Yarım Kalmış Eser

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Obsidiyenden yapılmış, dik kenarlı kase. İç kısım delinmiş ve deliklerin arası kırılmıştır. Fakat henüz zımparalanmamıştır.

Referans: Woolley 1955,293, Pl.LXXXIII d

Kat. No.158.Lev.62ç

Envanter No: AT/48/98

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: İmalatı Yarım Kalmış Eser

Cinsi: Obsidiyen

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Obsidiyenden yapılmış, yarım daire şeklindedir. İç kısım iki bölüme ayrılmıştır. Tamamıyla şekil verilmiş ve parlatılmıştır.

Referans:Woolley 1955,293, Pl.LXXXIII b

Kat. No.159.Lev.63a

Envanter No: Taf.LXXXI- 87/i, BK. mn./13-14, IIIb

Buluntu Yeri: Boğazköy, Büyükkale III. Tabaka

Adı: Çanak

Cinsi: Bazalt

Ölçüsü: Yük: 28.8 cm., Çap: 4.5-5.1 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Bazalttan yapılmış, kalın cidarlı, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde formu ve düz diplidir.

Referans: Boehmer 1972,213, Taf.LXXXI-2168

Kat. No.160.Lev.63b-c

Envanter No: Ac. j/98, NM. 2-228-81

Buluntu Yeri: Acemhöyük

Adı: Tabak

Cinsi: Bazalt

Ölçüsü: Yük: 4.2 cm., Gen: 15.5 cm., Dip. Çap: 7.5

Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı

Tanım: Basit ağız kenarlı, alçak halka diplidir. Yüzeyi geçirdiği yangından ötürü bozulmuştur.

Referans:Özten 1988, 403, Res. 29a-b; Çiz. 28

Kat. No.161.Lev.64a-b

Envanter No: Taf.LXXXI- 84/i, BK. mn./13-14, IIIb

Buluntu Yeri: Boğazköy, Büyükkale III. Tabaka

Adı: Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 22.4 cm., Çap: 1.5-3.2 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde formu ve düz diplidir. Ayrıca dört delikli kulpu bulunmaktadır. İç ve dış yüzeyi iyi perdahlanmıştır.

Referans: Boehmer 1972,213, Taf.LXXXI-2169

Kat. No.162.Lev.64c

Envanter No: Taf.LXXXII- BK.p-q/7-10,II

Buluntu Yeri: Boğazköy. Büyükkale II. Tabaka

Adı: Kulplu Çanak

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: 4.7 cm., Gen: 20.1 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde formu ve düz diplidir. Ayrı ağız kenarından çıkan iki adet kulpu vardır.

Referans: Boehmer 1972, 214 Taf.LXXXII-2180

Kat. No.163.Lev.64ç

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Kuşsaray (Çorum) Sondajı

Adı: Akıtma Kanallı Çanak

Cinsi: Taş

Ölçüsü: Yük: 9 cm., Gen: 1 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Kurşuni renkte taştan yapılmış, bir kulpun akıtacaklı kısmıdır. Bu akıtacaklı kısım oluk şeklinde ağız kenarına bitişik olarak yapılmıştır.

Referans: Koşay 1968, 92, Ks 17, Res.10

Kat. No.164.Lev.65a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Alaca Höyük, Mabet kuzeyindeki sondajda bulunmuştur.

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Taş

Ölçüsü: Yük: 6.5 cm., Gen: 2.4 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Yuvarlatılmış basit ağız kenarlı, dışbükey sığ gövdeli ve üçayaklıdır. Ayaklar topuk şeklinde kabın dışına taşmaktadır.

Referans: Koşay 1967, 170, Al. p.141

Kat. No.165.Lev.65b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Alişar

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Bazalt

Ölçüsü: Yük: cm., Gen: cm.

Devri: Hitit

Tanım: Bazalt taşından yapılmış, yuvarlak düz ağız kenarlı, sığ gövdeli, yüksek üç ayaklı sunu çanağı.

Referans: Osten 1937, 427, Fig.483.d1973

Kat. No.166.Lev.65c

Envanter No: Taf.LXXXI- 88/i, BK. p./10

Buluntu Yeri: Boğazköy, Büyükkale III. Tabaka

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Kumtaşı

Ölçüsü: Yük: 8 cm., Çap: 33.3 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Kumtaşından yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan sığ gövdeli ve kısa üç ayaklıdır.

Referans: Boehmer 1972,213, Taf.LXXXII-2171

Kat. No.167.Lev.65ç

Envanter No: Taf.LXXXII- 18ı/i-BK IIa-Ib

Buluntu Yeri: Boğazköy. Büyükkale IIa-Ib. Tabaka

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Bazalt

Ölçüsü: Yük: 8 cm., Çap: 37 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Bazalttan yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralan gövde formu ve üç ayaklıdır. ağız kenarında zayıf bir kemer bulunmakta ayakların üzerine gelmektedir.

Referans: Boehmer 1972, 214 Taf.LXXXII-2182

Kat. No.168.Lev.66a

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: Kültepe, Ib Katı

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Bazalt

Ölçüsü: Yük: ? cm., Çap: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Bazalttan yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde formu ve yüksek dışa çıkıntılı üç ayağa sahiptir. Ayaklar köşeli bir şekilde iyi işlenmiştir.

Referans: Özgüç 1955, 58, Res. 15

Kat. No.169.Lev.66b

Envanter No: ?

Buluntu Yeri: İnandıktepe

Adı: Ayaklı Çanak

Cinsi: Bazalt

Ölçüsü: Yük: 19.6 cm., Çap: 36.5 cm.

Devri: Hitit. M.Ö. 2. Bin

Tanım: Bazalttan yapılmış, basit ağız kenarlı, aşağı doğru daralan gövde formu ve yüksek üç ayaklı çanak. Mutfakta bulunmuştur.

Referans: Özgüç 1988, 45, Lev.66.1

Kat. No.170.Lev.67a-b

Envanter No: Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 158.8.67

Buluntu Yeri: Acemhöyük, III. Yapı Katı, Sarıkaya sarayı. İlk Hitit Evresi, İ.Ö. 18. yy.

Adı: Tabak

Cinsi: Koyu Kırmızımsı Kahverengi taş (Radiolarit)

Ölçüsü: Yük: 6. 5 cm., Ağ. Çap: 19.8 cm..

Devri: İ.Ö. 18. yy.

Tanım: Kenarı hafif içe dönük basit ağız kenarlı yuvarlak omuzlu halka diplidir. yuvarlak omuzlu, halka dipli, içi ve dışı iyi işlenmiş ve perdahlanmış. Omuz kısmına eşit aralıklarla sekiz delik açılmış. İç kısma kadar devam etmeyen bu delikler aynı malzemeden kakma bezek elemanlarının yeri olabilir.

Referans: Özten 1979, 381, Res.I.a-b; Anadolu Medeniyetleri I 1983, A 581; Özten 1988, 402, Res.27

Kat. No.171.Lev.68a-b

Envanter No: Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 158.9.67

Buluntu Yeri: Acemhöyük, III. Yapı Katı, Sarıkaya sarayı. İlk Hitit Evresi, İ.Ö. 18. yy.

Adı: Tabak Kaidesi

Cinsi: Kırmızı-Kahverengi Taş (Radiolarit)

Ölçüsü: Yük: 6. 5 cm., Çap: 13–17.6 cm..

Devri: Assur Ticaret Kolonileri Çağı

Tanım: Kaidenin iç yüzü dik, dışı eğimli. Altta kaide ile bir bütün olarak işlenmiş, her biri üçgen delikli, sekizgen kesitli üçayak bulunmakta. Bunların alt kısımlarındaki yuvarlak deliklerden başka malzemeden bir ayağa oturtuldukları, yanlarındaki küçük deliklerden de bu ayağa bağlandıkları sanılmakta.

Referans: Özten 1979, 381, Res.II.a-b; Anadolu Medeniyetleri I 1983, A 581; Özten 1988, 402, Res.27

Kat. No.172.Lev.69a

Envanter No: Taf.LXXXI- 298/m-BK.y/ıı

Buluntu Yeri: Boğazköy. Büyükkale III. Tabaka

Adı: Tabak

Cinsi: Kaymak Taşı

Ölçüsü: Yük: 0.7 cm., Gen: 11.5-12 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Mermerden itina ile yapılmış, yarısı mevcut olan. Yüksekliği fazla olmayan yayvan gövdeli, alt kısmı ise kenarlı kaideye sahiptir.

Referans: Boehmer 1972,214 Taf.LXXXII-2175

Kat. No.173.Lev.69b-c

Envanter No: Taf.LXXXII- 794/t-USt/15

Buluntu Yeri: Boğazköy. Büyükkale II. Tabaka

Adı: Tabak

Cinsi: Bazalt

Ölçüsü: Yük: 5.35 cm., Çap: 21.8 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Bazalttan yapılmış, ağız kenarı hafifçe yükseltilmiş, içe çekik ağız kenarlı, yuvarlak omuzlu, yayvan sığ gövdeli kısa halka kaidelidir.

Referans:Boehmer 1972, 214 Taf.LXXXII-2181

Kat. No.174.Lev.70a

Envanter No: AT/39/251

Buluntu Yeri: Tell Açana, 57 no. lu basit toprak mezarında bulunmuştur.

Adı: Vazo

Cinsi: Gri Steatit

Ölçüsü: Yük: cm., Gen: cm.

Devri: Hitit

Tanım: Gri renkte steatitten yapılmış geniş dışa dönük düz ağız kenarlı, şişkin gövde yapısı, aşağıya doğru daralarak devam eder ve düz diple son bulur. Boyunsuz yapılmıştır.

Referans: Woolley 1948, 20, Pl. VIII b, AT/39/251; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/251; Akyurt 1998, 87, Şek. 118a

Kat. No.175.Lev.70b

Envanter No: Taf.LXXXI- 222/a-BK.u/7,III

Buluntu Yeri: Boğazköy. Büyükkale III. Tabaka

Adı: Vazo

Cinsi: Alabaster

Ölçüsü: Yük: 22.4 cm., Gen: 12.7 cm.

Devri: Hitit

Tanım: Mermerden yapılmış, ağız kısmı kırık, aşağıya doğru daralan yüksek gövdeli ve düz dipli vazo.

Referans: Boehmer 1972, 214 Taf.LXXXII-2179

Kat. No.176.Lev.70c-ç

Kat. No.163.Lev.61a

Envanter No: AT/39/261

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: Alabastron

Cinsi: Alabaster

Ölçüsü: Yük: cm., Gen: cm.

Devri: Hitit

Tanım: Alabasterden yapılmış dışa dönük düz ağız kenarlı, boyunsuzdur. Aşağıya doğru genişleyen gövdeli ve oval diplidir. En geniş yeri gövde altıdır.

Referans: Woolley 1948, 20, Pl. VIII b, AT/39/252; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/252

Kat. No.177.Lev.71a-b

Envanter No: AT/39/244

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: Alabastron

Cinsi: Alabaster

Ölçüsü: Yük: cm., Gen: cm.

Devri: Hitit

Tanım: Alabasterden yapılmış dışa dönük düz ağız kenarlı, boyunsuzdur. Aşağıya doğru genişleyen gövdeli ve oval diplidir. En geniş yeri gövde altıdır.

Referans: Woolley 1948, 20, Pl. VIII b, AT/39/244; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/244

Kat. No.178.Lev.71c-ç

Envanter No: AT/39/261

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: Alabastron

Cinsi: Alabaster

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Alabasterden yapılmış dışa dönük düz ağız kenarlı, boyunsuzdur. Aşağıya doğru genişleyen gövdeli ve düz diplidir. En geniş yeri gövde altıdır.

Referans: Woolley 1948, 20, Pl. VIII b, AT/39/261; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/261

Kat. No.179.Lev.71d

Envanter No: AT/38/66

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: Lydion Tipli Vazo

Cinsi: Alabaster

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Alabasterden yapılmış dışa taşkın, düz dudaklı, geniş yuvarlak ağızlı, konik boyunludur. Boyundan omuza keskin içbükey profil vererek geçer. Bikonik gövdesi, karından itibaren alt kısma doğru daralarak iner ve kısa sivri kaide üzerine oturur. Dudak kenarında küçük kırıklar görülmektedir.

Referans: Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/38/66

Kat. No.180.Lev.71e

Envanter No: AT/38/146

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: Yüksek Silindirik Kaideli Vazo

Cinsi: Mermer

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Beyaz renkte mermerden yapılmış geniş dışa dönük düz ağız kenarlı, yüksek konik kaidelidir.

Referans: Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/38/146

Kat. No.181.Lev.72a

Envanter No:

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: Vazo

Cinsi: Gri Steatite

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Gri renkte steatitten yapılmış geniş yuvarlak ağız kenarlı, silindir gövdeli, gövdenin alt kısmında keski bir geçişle aşağıya doğru daralmakta ve kısa yuvarlak kaideyle son bulmaktadır.

Referans: Woolley 1948, Pl. VIII, AT/39/147; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/147

Kat. No.182.Lev.72b

Envanter No: AT/39/124

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: Kapaklı Vazo

Cinsi: Yeşil Steatite

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Yeşil renkte steatitten yapılmış, kenarı hafif içe dönük basit ağız kenarlı yuvarlak omuzlu halka diplidir. Yuvarlak omzun üst kısmında karşılıklı iki adet kabartma olarak kulp yer almaktadır. Ayrıca vazonun ağzını kapatan kapak vardır. Kapağın kulpların üzerine kapatacak şekilde çıkıntıları bulunmaktadır.

Referans: Woolley 1948, Pl. VIII, AT/39/124; Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/124

Kat. No.183.Lev.72c

Envanter No: AT/38/240

Buluntu Yeri: Tell Açana

Adı: Bardak

Cinsi: Alabaster

Ölçüsü: Yük: ? cm., Gen: ? cm.

Devri: Hitit

Tanım: Alabasterden yapılmış, yuvarlatılmış dışa dönük dudaklı, geniş yuvarlak ağızlıdır. Aşağıya doğru daralan silindirik gövdeli ve düz diplidir.

Referans: Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/38/240

TABLOLAR

6- LEVHALAR LİSTESİ

Levha No	Adı	Bulunduğu Yer	Evresi	Yayınlandığı Yer
1-a	Yay Matkabı İllüstrasyonu	Jarmo	Neolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 30, Fig.5.7a-b
1-b	Taş İmalat İllüstrasyonu	Jarmo	Neolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 30, Fig.5.7c
1-c	Matkap İllüstrasyonu	Mısır	M.Ö.2700	Takaoğlu 2005, 30, Fig.5.8a-b
1-ç	Taş İmalat İllüstrasyonu	Mısır	M.Ö.2700	Takaoğlu 2005, 30, Fig.5.8c
1-d	Taş İmalat İllüstrasyonu	Mısır	M.Ö.2700	Takaoğlu 2005, 30, Fig.5.9
2-a	M1 Mezarı	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San 2007a, 78.2
2-b	KTK06,A28, M4 Mezarı	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007, 87
3-a	Toplu Mezar Buluntusu	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San 2007, 28, Fig.27
3-b	Toplu Mezar Buluntusu	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San 2007, 19, Fig.9
4-a	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.1
4-b	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.4
4-c	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.6
5-a	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg 1999, 14, Fig. 5
5-b	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-İnal 1994, 128, Fig. 4
5-c	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	YKY 2007, 150, Fig. 1
6-a	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007a, 89, Fig. 10 c
6-b	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San 2007, 21, fig. 13

6-c	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Mezraa-Teleilat	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Karul 2003, 531, Res. 5
7-a	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Kumartepe	Neolitik Çağ	Wilkinson 1990, Fig. B1. 22
7-b	Çanak Parçası	Salat Camii Yanı	Neolitik Çağ	Miyake 2008, 215, Res. 11
7-c	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 166, Lev. VI c
7-ç	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Bademağacı	Neolitik Çağ, M.Ö. 7050–6705	Duru 2003, 561, Lev. 28.2
8-a	Çanak Gövde Parçası	Yeşilova Höyüğü	Neolitik Dönem M.Ö. 6500	Derin 2007, 377, Fig. 11
8-b	Çanak Gövde Parçası	Yeşilova Höyüğü	Neolitik Dönem M.Ö. 6500	Derin 2007, 377, Fig. 11
8-c	Çanak Gövde Parçası	Yeşilova Höyüğü	Neolitik Dönem M.Ö. 6500	Derin 2007, 377, Fig. 11
8-ç	Çanak Ağız Kenarı	Yeşilova Höyüğü	Neolitik Dönem M.Ö. 6500	Derin 2007, 377, Fig. 11
9-a	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Jarmo	Neolitik Dönem	Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.1
9-b	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Abu Hureyra	Neolitik Dönem	Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.1
9-c	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Shimshara	Neolitik Dönem	Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.1
9-ç	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Ell Kown	Neolitik Dönem	Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.1
10-a	Bezemeli Çanak Parçası	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.1
10-b	Bezemeli Çanak Parçası	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.3
10-c	Bezemeli Çanak Parçası	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.8
10-ç	Bezemeli Çanak Parçası	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.5

11-a	Bezemeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San 2004, 685-693, Fig. 3a
11-b	Bezemeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007a, 89, Fig.13 a
11-c	Aynı Eser	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San 2004, 679, Fig. 2c
12-a	Bezemeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007, 22, Fig. 15
12-b	Bezemeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007, 22, Fig. 16
12-c	Bezemeli Çanak Parçası	Çayönü	Neolitik Çağ, M.Ö. 7500–7100	Özdoğan 1999, 33, Fig 61
13-a	Bezemeli Çanak Parçası	Göbekli Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 8800–8000	Çiğdem-Schmidt-Klaus Schmidt 2007, 101
13-b	Bezemeli Çanak	Jerf El Ahmar	Neolitik Çağ	Kozlowski 2005, 25, Fig.3.1.3
13-c	Bezemesiz Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Kozlowski-Aurenche 2005 Kat. No. 157
14-a	Bezemesiz Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Kozlowski-Aurenche 2005 Kat. No. 159
14-b	Bezemesiz Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	YKY 2007, 150, Res. 2
14-c	Bezemeli Çanak	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	YKY 2007, 143, Res. 1
15-a	Aynı Eser	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.2
15-b	Bezemeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San 2004, 679, Fig. 2c
15-c	Aynı Eser	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007a, 97, Fig.13 c
16-a	Bezemeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 747, Fig. 8
16-b	Bezemeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 748, Fig. 9

16-c	Bezemeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 748, Fig. 10
17-a	Bezemeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007, 89, fig. 14 a
17-b	"S" Profilli Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 168, Lev. II e
17-c	"S" Profilli Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 166, Lev. VI a
18-a	"S" Profilli Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 166, Lev. VI d
18-b	"S" Profilli Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 166, Lev. VI b
18-c	"S" Profilli Çanak	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru-Umurtak 2005, Lev. 152/3;181/1
19-a	Aynı Eser	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru-Umurtak 2005, Lev. 152/3;181/1
19-b	"S" Profilli Çanak	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru-Umurtak 2005, Lev. 151/1;180/4
19-c	Aynı Eser	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru-Umurtak 2005, Lev. 151/1;180/4
20-a	Sığ Gövdeli Çanak	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Togul 1991, Fig.8.2
20-b	Sığ Gövdeli Çanak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007a, 89, fig. 10 d
21-a	Sığ Gövdeli Çanak	Kumartepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 6. binyıl	Wilkinson 1990, Fig. B1. 20
21-b	Sığ Gövdeli Çanak	Kumartepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 6. binyıl	Wilkinson 1990, Fig. B1. 19
21-c	Sığ Gövdeli Çanak	Aşıklı Höyük	Neolitik Çağ	Güldoğan 2008, 529, Res. 8
22-a	Sığ Gövdeli Çanak	Bademağacı	Neolitik Çağ, M.Ö. 6220–6080	Duru 2008, 91, Res. 149
22-b	"U" Profilli Çanak	Bademağacı	Neolitik Çağ, M.Ö. 6220–6080	Duru 2008, 91, Res. 149

22-c	"U" Profilli Çanak	Aşıklı Höyük	Neolitik Çağ	Güldoğan 2008, 529, Res. 7
22-ç	Çanak	Aşıklı Höyük	Neolitik Çağ	Güldoğan 2008, 529, Res. 6
22-d	Çanak	Aşıklı Höyük	Neolitik Çağ	Güldoğan 2008, 529, Res. 7
23-a	Çanak	Aşıklı Höyük	Neolitik Çağ	Güldoğan 2008, 529, Res. 8
23-b	Çanak	Kumartepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 6. binyıl	Wilkinson 1990, Fig. B1. 21
23-c	Minyatür Çanak	Çayönü	Neolitik Çağ, M.Ö. 7500–7100	Anatolian Civilisations 1983, 49 A32
23-ç	Minyatür Çanak	Mezraa-Teleilat	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Özdoğan 2007c, fig: 38
23-d	Minyatür Çanak	Salat Camii Yanı	Neolitik Çağ, 3. Evre	Miyake 2008, 215, Res. 11
24-a	Dalgalı Ağız Kenarlı Çanak	Cafer Höyük	Neolitik Çağ, M.Ö. 8000–7500	Aurenche-Cauvin 1986, 49, Fig. 7
24-b	Kaideli Çanak	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru-Umurtak 2005, Lev. 150/2;180/1
24-c	Aynı Eser	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru-Umurtak 2005, Lev. 150/2;180/1
25-a	Kaideli Çanak	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru-Umurtak 2005, Lev. 150/3;180/2
25-b	Kaideli Çanak	Cafer Höyük	Neolitik Çağ, M.Ö. 8000–7500	Aurenche-Cauvin 1986, 49, Fig. 6
25-c	Kaideli Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 166, Lev. II d
26-a	Ayaklı Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 168, Lev. II c
26-b	Ayaklı Çanak	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6400-6395	Duru 2008, 91, Res.150
26-c	Aynı Eser	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6400-6395	Duru-Umurtak 2005, Lev. 152/1
27-a	Ayaklı Çanak	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6400-6395	Duru 2008, 91, Res.150

27-b	Aynı Eser	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6400-6395	Duru-Umurtak 2005, Lev. 153/1
27-c	Ayaklı Çanak	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6400-6395	Duru-Umurtak 2005, Lev. 151/2
28-a	Ayaklı Çanak	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6400-6395	Duru 2008, 91, Res.150
28-b	Aynı Eser	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6400-6395	Duru-Umurtak 2005, Lev. 151/3
29-a	Ayaklı Çanak	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6400-6395	Duru 2008, 91, Res.150
29-b	Ayaklı Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 168, Lev. II c
29-c	Ayaklı Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 168, Lev. II b
29-ç	Ayaklı Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 168, Lev. V and VI a
30-a	Kabartmalı Çanak	Nevalı Çori	Neolitik Çağ, M.Ö. 8500-7900	Hauptmann 2007, Fig. 16
30-b	Kabartmalı Çanak	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 168, Lev. II a- b
30-c	Aynı Eser	Hacılar	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Mellaart 1970, 168, Lev. II a- b
31-a	Bezemesiz Vazo	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.2
31-b	Bezemesiz Vazo	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.3
31-c	Bezemesiz Vazo	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.5
32-a	Bezemesiz Vazo	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 7.9
32-b	Bezemesiz Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya 2004, 596, fig. 5

33-a	Bezemesiz Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 749, Fig. 11
33-b	Bezemesiz Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007a, 89, fig. 10 a
34-a	Bezemesiz Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Kozlowski-Aurenche 2005, Kat. No. 146
34-b	Bezemesiz Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San 2007, Fig. 14
35-a	Bezemeli Vazo	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.7
35-b	Bezemeli Vazo	Hallan Çemi	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8800	Rosenberg-Davis 1992, 14, Fig. 8.6
36-a	Bezemeli Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-Coşkun 2007a, 89, fig. 13 c
36-b	Bezemeli Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 749, Fig. 12
37-a	Bezemeli Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 749, Fig. 13
37-b	Bezemeli Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 750, Fig. 14
37-c	Aynı Eser	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 750, Fig. 14
38-a	Bezemeli Vazo	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San 2004, 680, Fig. 3b
38-b	Tabak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya-San-Yıldızhan 2002, 751, Fig. 20
39-a	Tabak	Körtik Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 9500–8500	Özkaya, 2002, 436, Res.6
39-b	Tabak	Göbekli Tepe	Neolitik Çağ, M.Ö. 8800–8000	Kozlowski-Aurenche 2005, Kat. No. 139
40-a	Tabak	Mezraa-Teleilat	Neolitik Çağ, M.Ö. 7.binyıl	Özdoğan 2007c, fig: 37

40-b	Kepçe	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru 2008, 111, Res.200 a
40-c	Aynı Eser	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru-Umurtak 2005, Lev. 153/4
41-a	Kepçe	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru 2008, 111, Res.200 b
41-b	Aynı Eser	Höyücek	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500–6100	Duru-Umurtak 2005, Lev. 153/3
41-c	Kepçe	Çatal Höyük	Neolitik Çağ, M.Ö. 6500	Anatolian Civilisations 1983, 53 A46
42-a	İşlevi Değiştirilmiş Parça	Demirköy Höyük	Neolitik Çağ	Köksal-Schmidt-Klaus Schmidt 2007, 451
42-b	İşlevi Değiştirilmiş Parça	Demirköy Höyük	Neolitik Çağ	Rosenberg 2007, 15, Fig. 1
42-c	İşlevi Değiştirilmiş Parça	Salat Camii Yanı	Neolitik Çağ, 3. Evre	Miyake 2007a, 41, Fig. 27
43-a	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Güvercinkayası	Kalkolitik Çağ, MÖ 5000-4800	Pavlu ve diğerleri 2007, 32, Fig. 11-1
43-b	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Güvercinkayası	Kalkolitik Çağ, MÖ 5000-4800	Pavlu ve diğerleri 2007, 32, Fig. 11-3
43-c	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Yümük Tepe	Kalkolitik Çağ, MÖ 4.200-3.800	Garstang 1953, 107, Fig.XIc
44-a	Basit Ağız Kenarlı Çanak	Köşk Höyük	Kalkolitik Çağ, MÖ 5000-4800	Öztan-Faydalı 2003,37, Fig. 55
44-b	Çanak	Tell Kurdu	Kalkolitik Çağ, M.Ö.5500-5000	Braidwood-Braidwood 1960,154,Fig.120.1, Pl.5
44-c	Çanak	Tell Kurdu	Kalkolitik Çağ, M.Ö.5000-4800	Braidwood-Braidwood1960,123,Fig.96.6,Pl.67.8
45-a	Çanak	Tell Kurdu	Kalkolitik Çağ, M.Ö.5000-4800	Braidwood- Braidwood 1960,131, Fig.96.5
45-b	Sivri dipli Çanak	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.46,Fig.31-46

45-c	Sivri dipli Çanak	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.47,Fig.31-47
46-a	Sivri dipli Çanak	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.59,Fig.32-59
46-b	Sivri dipli Çanak	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.60,Fig.32-60
46-c	Ayaklı Çanak	Beycesultan	Kalkolitik Çağ, M.Ö.3500-2800	Lloyd-Mellaart 1962,270, Fig.3,8
47-a	Tabak	Tell Kurdu	Kalkolitik Çağ, M.Ö.4800-4300	Braidwood-Braidwood1960, 222, Fig.162.6, Pl.7
47-b	Tabak	Yümük Tepe	Kalkolitik Çağ, MÖ 4.300	Garstang 1953, 76, Fig.49
47-c	Sivri Dipli Vazo	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 54, Kat. No.12,Fig.26-12
48-a	Sivri Dipli Vazo	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 54, Kat. No.13,Fig.26-13
48-b	Sivri Dipli Vazo	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 55, Kat. No.25,Fig.27-25
49-a	Sivri Dipli Vazo	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 55, Kat. No.30,Fig.27-30
49-b	Sivri Dipli Vazo	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 56, Kat. No.45,Fig.27-45
50-a	Sivri Dipli Vazo	Kulaksızlar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 54, Kat. No.16,Fig.26-16
50-b	Sivri Dipli Vazo	Demircihöyük	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.219,Fig.30-219
50-c	Sivri Dipli Vazo	Kumtepe	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.217, Fig.30-217
51-a	Sivri Dipli Vazo Parçası	Gülpınar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.218, Fig.30-218
51-b	Sivri Dipli Vazo Parçası	Gülpınar	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2006, 310, Kat.43
51-c	Sivri Dipli Vazo	Varna	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.210,Fig.30-210
52-a	Sivri Dipli Vazo	Kephala	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.211,Fig.30-211
52-b	Sivri Dipli Vazo	Naxos	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.212,Fig.30-212
52-c	Sivri Dipli Vazo	Tigani	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.214,Fig.30-214
52-ç	Sivri Dipli Vazo	Tigani	Kalkolitik Çağ	Takaoğlu 2005, 63, Kat. No.215,Fig.30-215
53-a	Çanak	Aphrodisias	Tunç Çağı	Joukowsky 1986, 237, Fig.412.17
53-b	Çanak Parçası	Aphrodisias	Tunç Çağı	Joukowsky 1986, 237, Fig.413.8

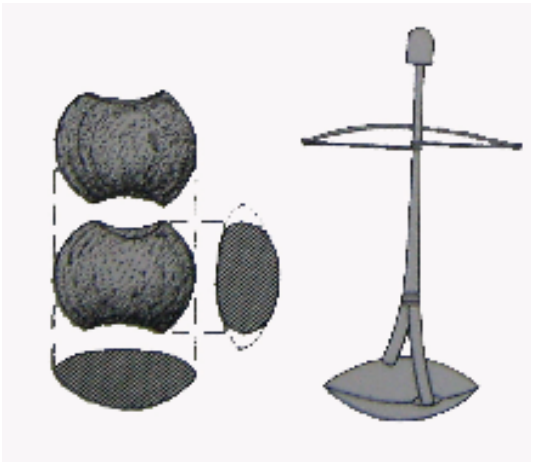
53-c	Çanak Parçası	Yenihayat	Tunç Çağı	Yıldırım 2001, 5, Kat.2,Çiz.2/1,Res.6
54-a	Çanak	Arslantepe	Tunç Çağı	Frangipane 1994, Fig.158
54-b	Akıtma Kanallı Çanak	Boğazköy	Eski Tunç Çağı	Boehmer 1972,213, Taf.LXXXI-2164
54-c	Ayaklı Çanak	Boğazköy	Eski Tunç Çağı	Boehmer 1972,213, Taf.LXXXI-2166
55-a	Ayaklı Çanak	Boğazköy	Eski Tunç Çağı	Boehmer 1972,213, Taf.LXXXI-2167
55-b	Kabartma Yivli Vazo	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1979, 398, Res.14a-b;Çiz.14
56-a	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1979, 398, Res.14a-b;Çiz.14
56-b	Vazo Parçası	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1979, 398, Res.14c
57-a	Kabartma Yivli Vazo	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özgüç 1999, 19, Lev.77.4a-b
57-b	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özgüç 1999, 19, Lev.77.4a-b
57-c	Kabartma Yivli Vazo	Kültepe	M.Ö. 2.binyıl	Özgüç 1986, 47, Lev. 95,7
58-a	Vazo	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Res.15; Çiz.15
58-b	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Res.15; Çiz.15
58-c	Vazo	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Res.16; Çiz.16
58-ç	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Res.16; Çiz.16
58-d	Vazo Parçası	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Res.17; Çiz.17
58-e	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Res.17; Çiz.17
58-f	Vazo Parçası	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Res.18; Çiz.18
58-g	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Res.18; Çiz.18
59-a	Vazo	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Lev.19a-19b; Çiz.19
59-b	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Lev.19a-19b; Çiz.19
59-c	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 399, Lev.19a-19b; Çiz.19
60-a	Vazo	Kültepe	M.Ö. 2.binyıl	Özgüç 1999, 41, Şek. C.20
60-b	Vazo	Kültepe	M.Ö. 2.binyıl	Özgüç 1999, 41, Şek. C.21
60-c	Vazo	Kültepe	M.Ö. 2.binyıl	Özgüç 1999, 41, Şek. C.22

60-ç	Tabak	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1979, 383, Lev.III
61-a	Riton	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 400, Res.21a-b; Çiz.20
61-b	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 400, Res.21a-b; Çiz.20
61-c	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 400, Res.21a-b; Çiz.20
61-ç	Bezemeli Çanak	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972,214 Taf.LXXXII-2178
62-a	İmalatı Bitmemiş Çanak	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955,293, Pl.LXXXIII b
62-b	İmalatı Bitmemiş Çanak	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955,293, Pl.LXXXIII c
62-c	İmalatı Bitmemiş Çanak	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955,293, Pl.LXXXIII d
62-ç	İmalatı Bitmemiş Çanak	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955,293, Pl.LXXXIII b
63-a	Çanak	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972,213, Taf.LXXXI-2168
63-b	Çanak	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 403, Res. 29a-b; Çiz.28
63-c	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1988, 403, Res. 29a-b; Çiz.28
64-a	Kulplu Çanak	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972,213, Taf.LXXXI-2169
64-b	Aynı Eser	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972,213, Taf.LXXXI-2169
64-c	Kulplu Çanak	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972, 214 Taf.LXXXII-2180
64-ç	Akıtma Kanallı Çanak	Kuşsaray	M.Ö. 2.binyıl	Koşay 1968, 92, Ks 17, Res.10
65-a	Ayaklı Çanak	Alaca Höyük	M.Ö. 2.binyıl	Koşay 1967, 170, Al. p.141
65-b	Ayaklı Çanak	Alişar	M.Ö. 2.binyıl	Osten 1937, 427, Fig.483.d1973
65-c	Ayaklı Çanak	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972,213, Taf.LXXXII-2171
65-ç	Ayaklı Çanak	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972, 214 Taf.LXXXII-2182
66-a	Ayaklı Çanak	Kültepe	M.Ö. 2.binyıl	Özgüç 1955, 58, Res. 15
66-b	Ayaklı Çanak	İnandıktepe	M.Ö. 2.binyıl	Özgüç 1988, 45, Lev.66.1

67-a	Ayaklı Çanak	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1979, 381, Res.I.a-b
67-b	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1979, 381, Res.I.a-b
68-a	Tabak Kaidesi	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1979, 381, Res.II.a-b
68-b	Aynı Eser	Acemhöyük	M.Ö. 2.binyıl	Özten 1979, 381, Res.II.a-b
69-a	Tabak	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972,214 Taf.LXXXII-2175
69-b	Tabak	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972, 214 Taf.LXXXII-2181
69-c	Aynı Eser	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972, 214 Taf.LXXXII-2181
70-a	Vazo	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1948, 20, Pl. VIII b, AT/39/251
70-b	Vazo	Boğazköy	M.Ö. 2.binyıl	Boehmer 1972, 214 Taf.LXXXII-2179
70-c	Alabastron	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/252
70-ç	Aynı Eser	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/252
71-a	Alabastron	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/244
71-b	Aynı Eser	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/244
71-c	Alabastron	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/261
71-ç	Aynı Eser	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/261
71-d	Düğme Dipli Vazo	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/38/66
71-e	Silindirik Kaideli Vazo	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/38/146
72-a	Vazo	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/147
72-b	Kapaklı Vazo	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/39/124
72-c	Bardak	Tell Açana	M.Ö. 2.binyıl	Woolley 1955, Pl. LXXX, AT/38/240

LEVHALAR

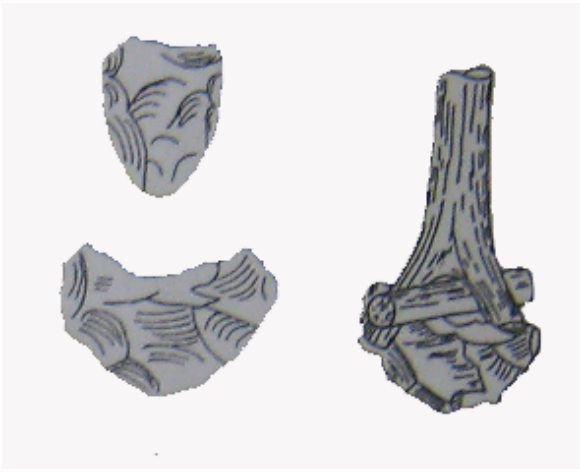
Levha 1

a

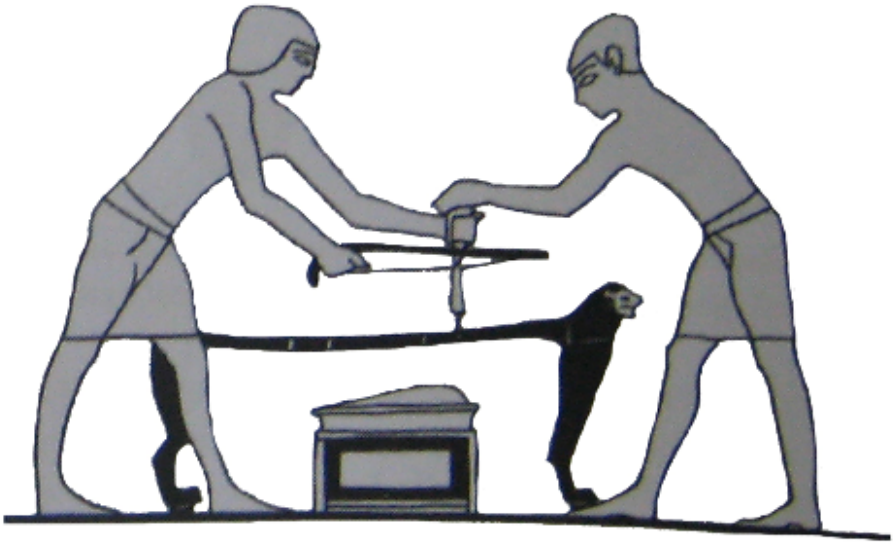
b

c

ç

d

Levha 2

a

b

Levha 3

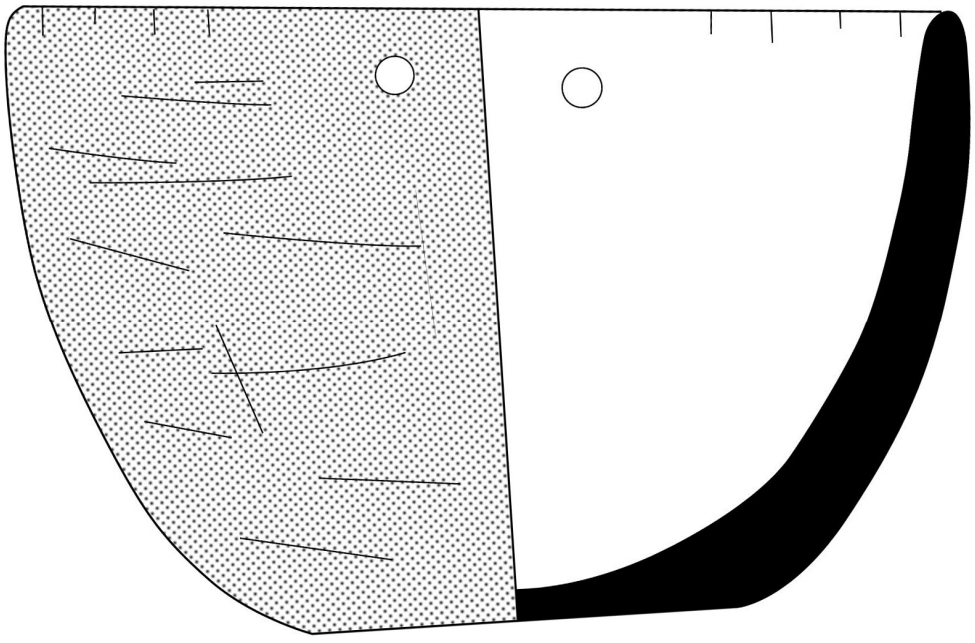

a

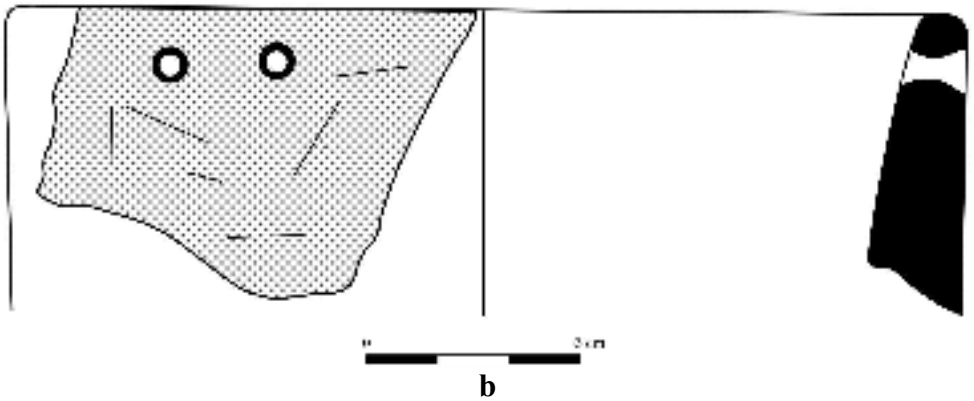

b

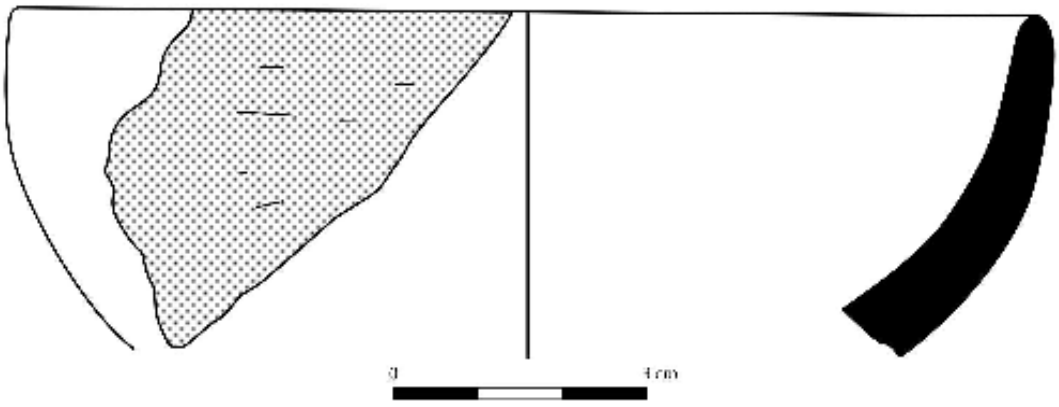
Levha 4

a

b

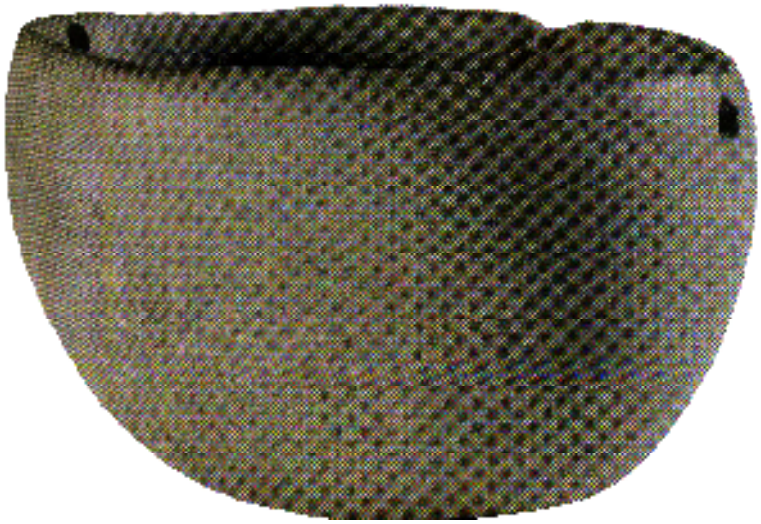

c

Levha 5

a

b

c

Levha 6

a

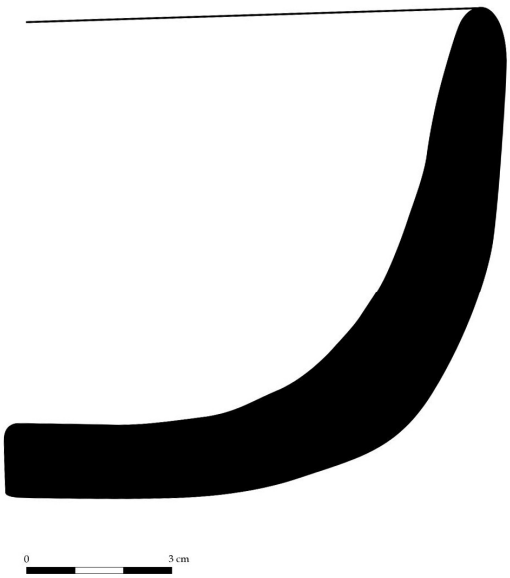

b

c

Levha 7

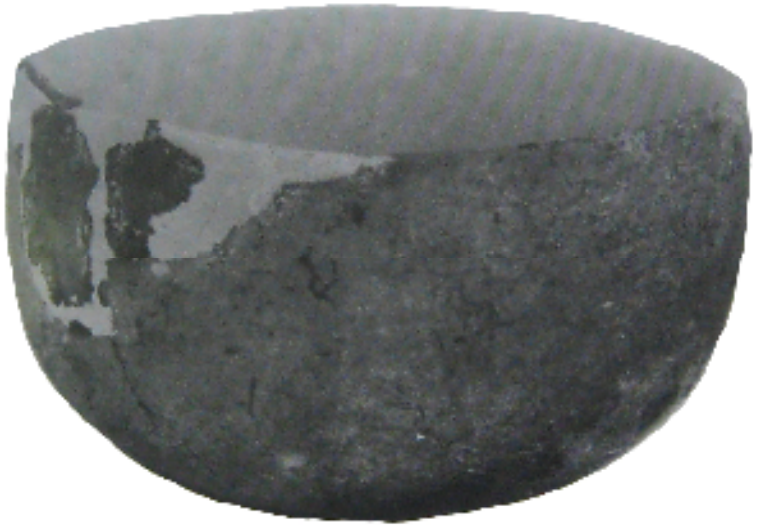
a

b

c

ç

Levha 8

a

b

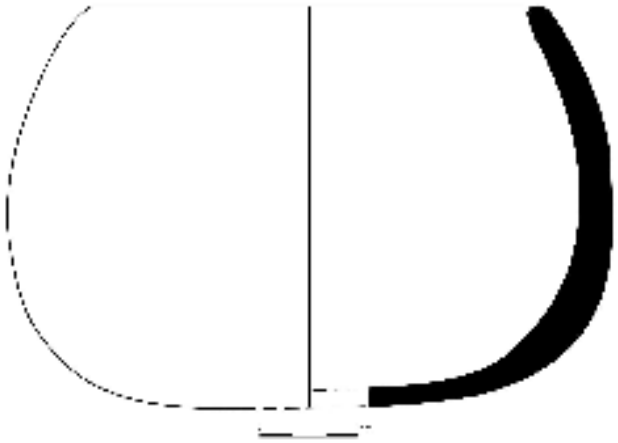

c

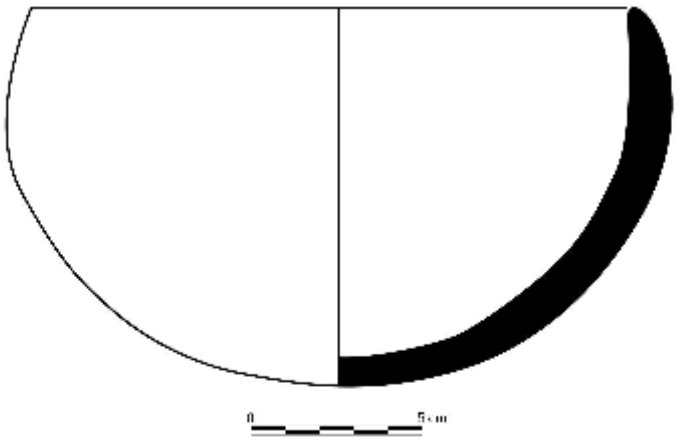

ç

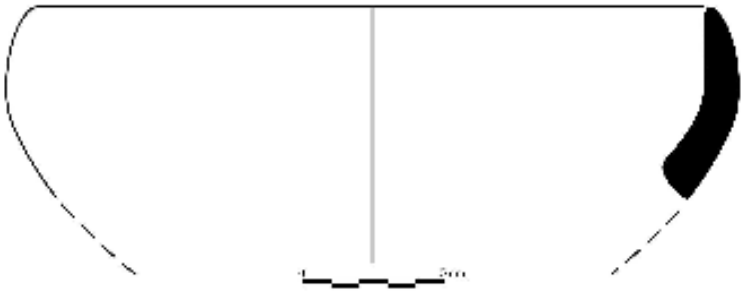
Levha 9

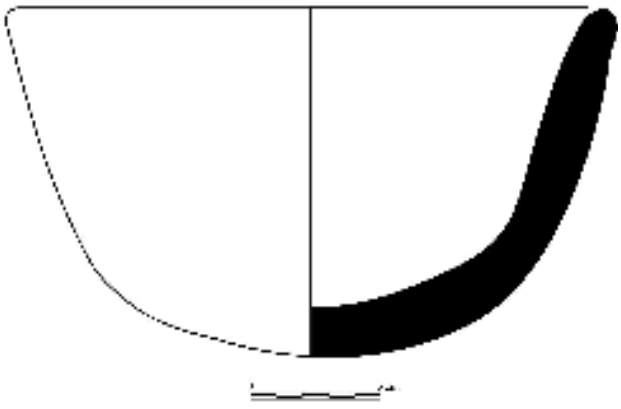
a

b

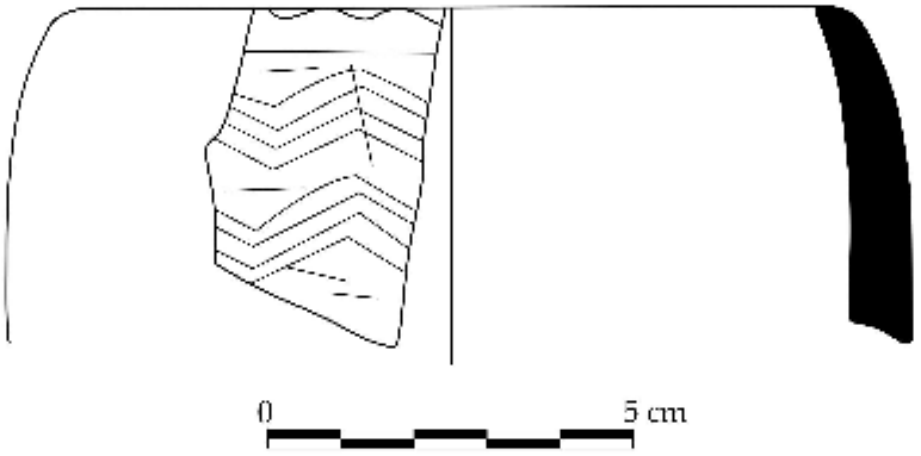

c

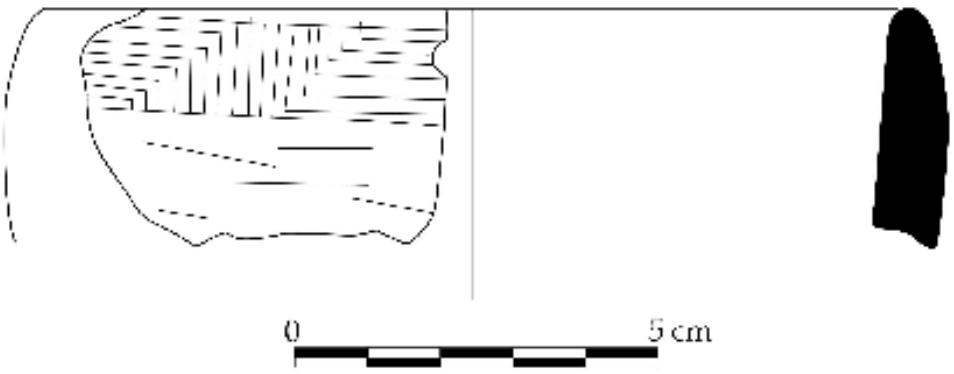

ç

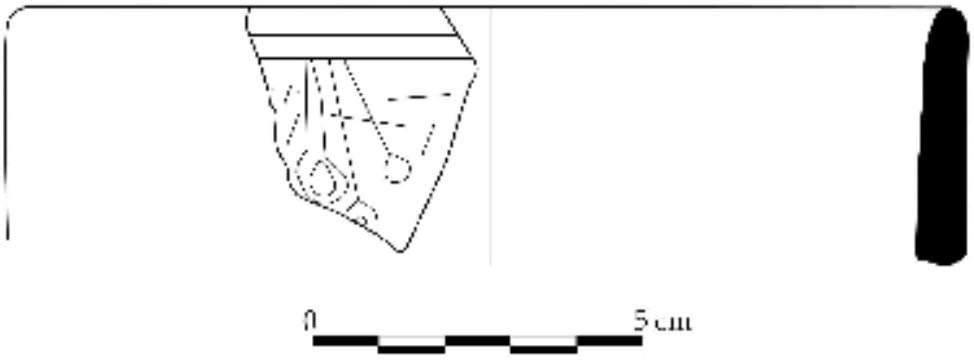
Levha 10

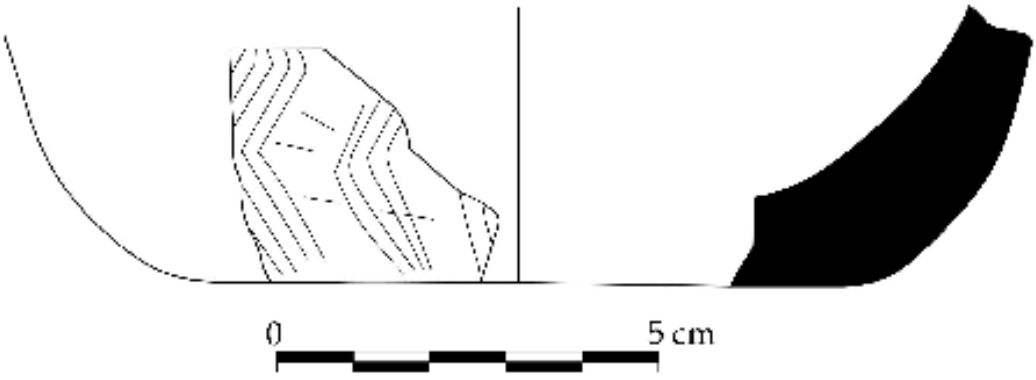
a

b

c

ç

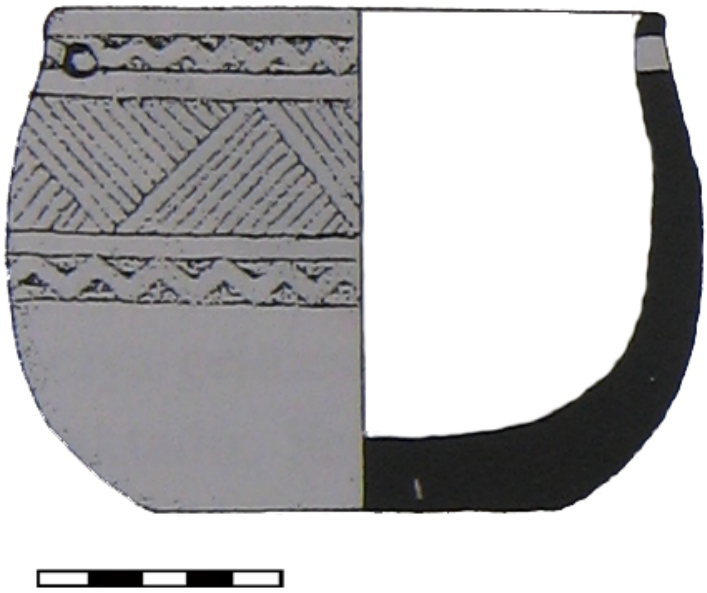
Levha 11

a

b

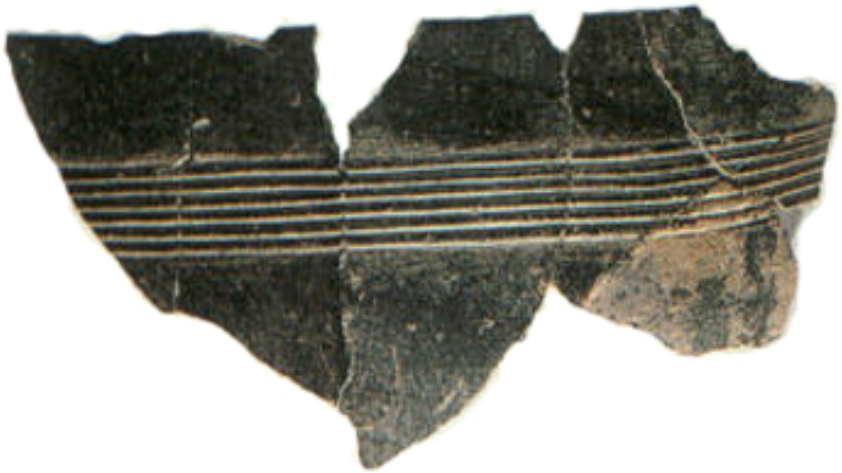
c

a

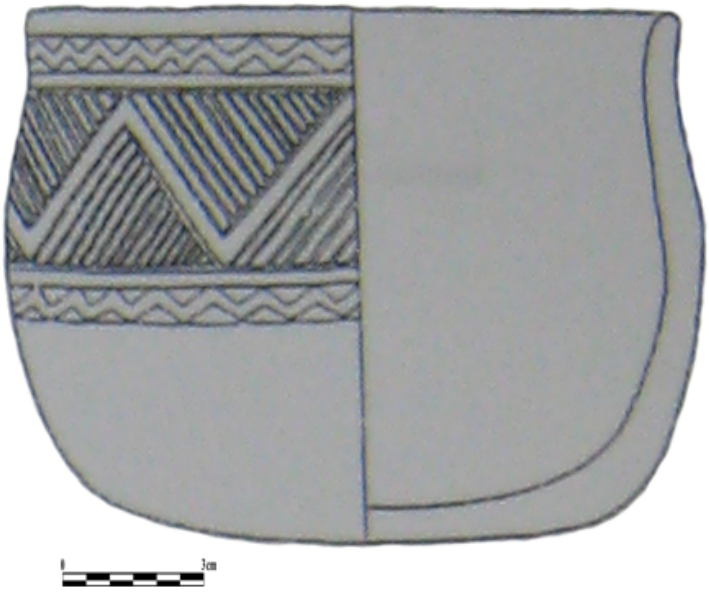
b

c

a

b

c

a

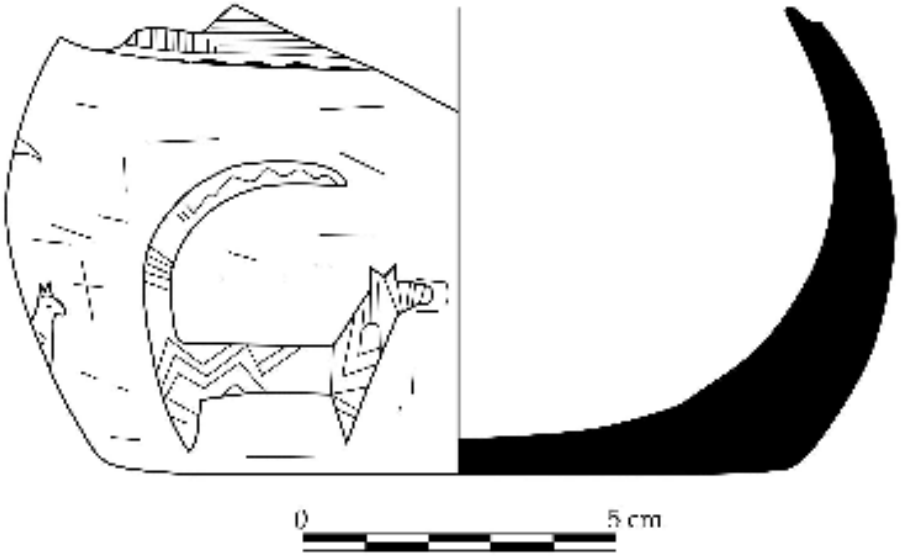

b

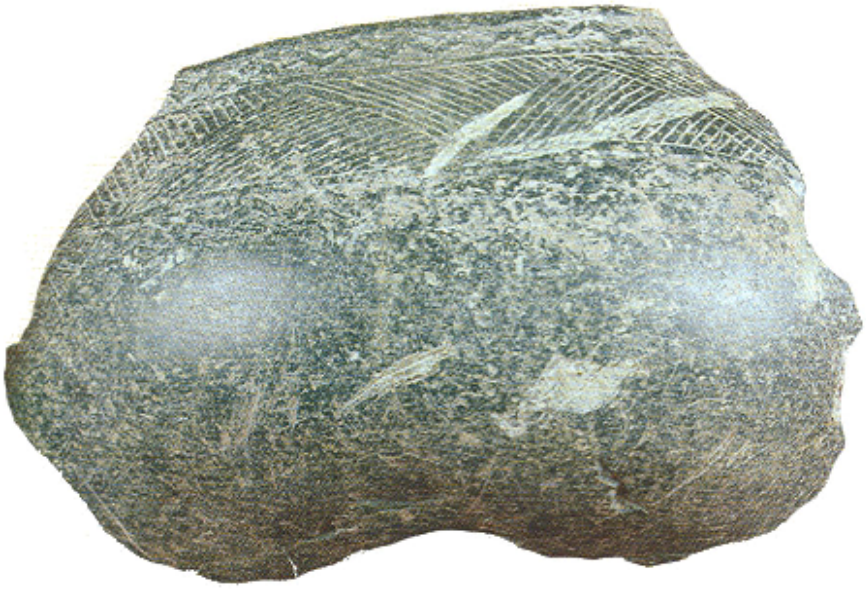

c

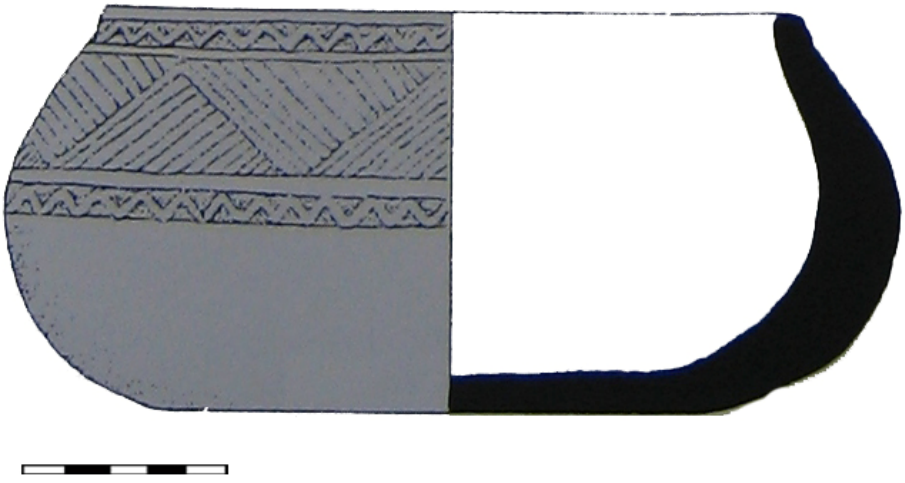
Levha 15

a

b

c

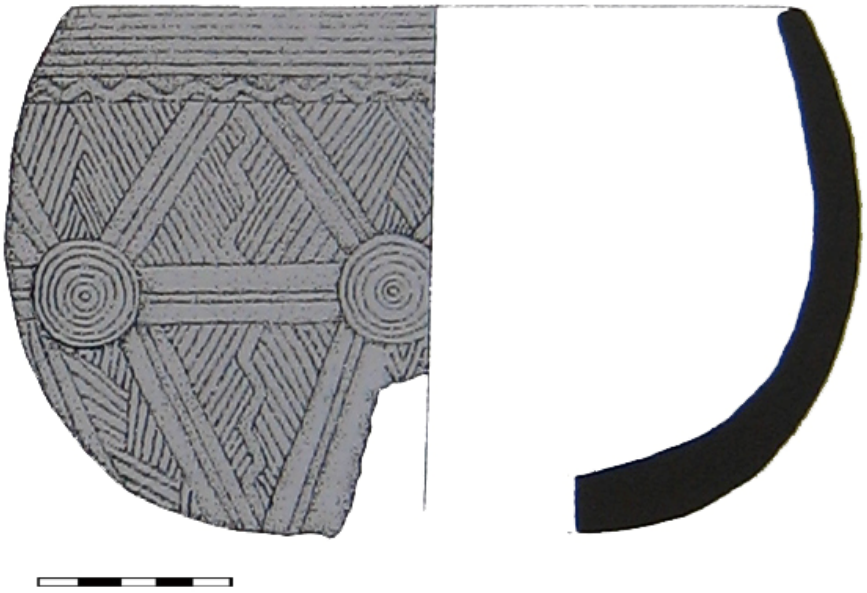
a

b

c

a

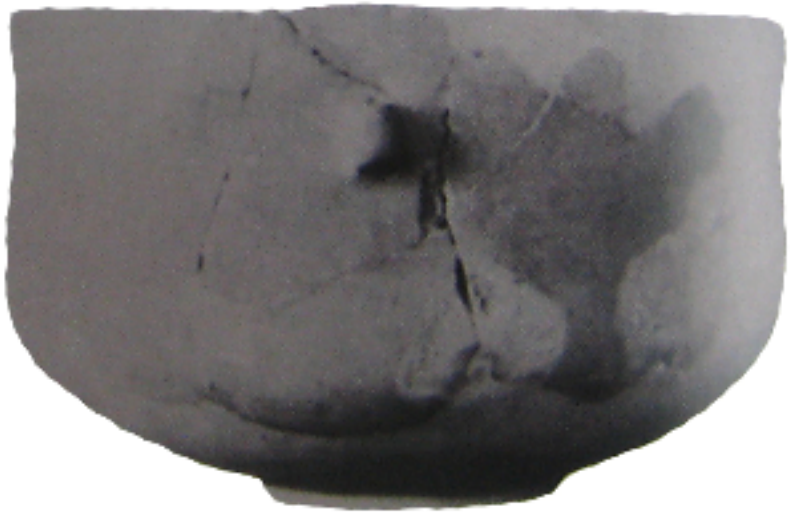
b

c

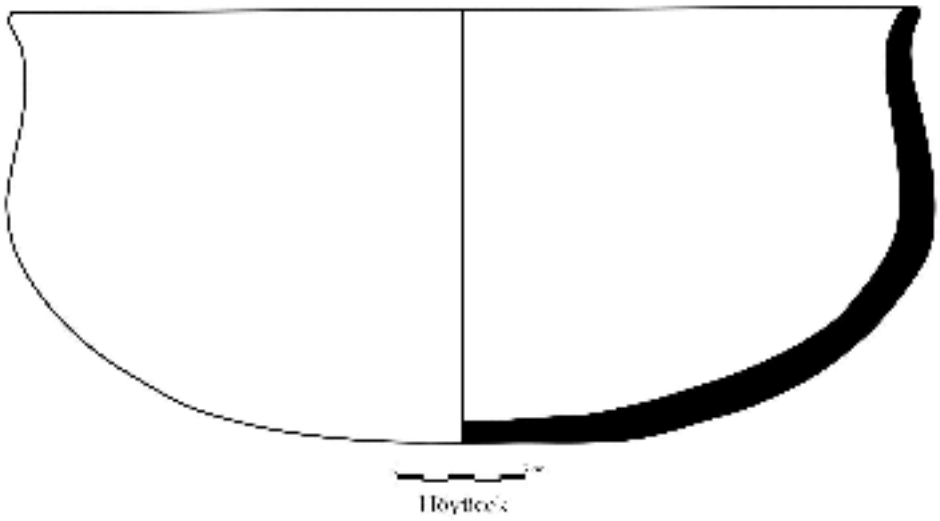
a

b

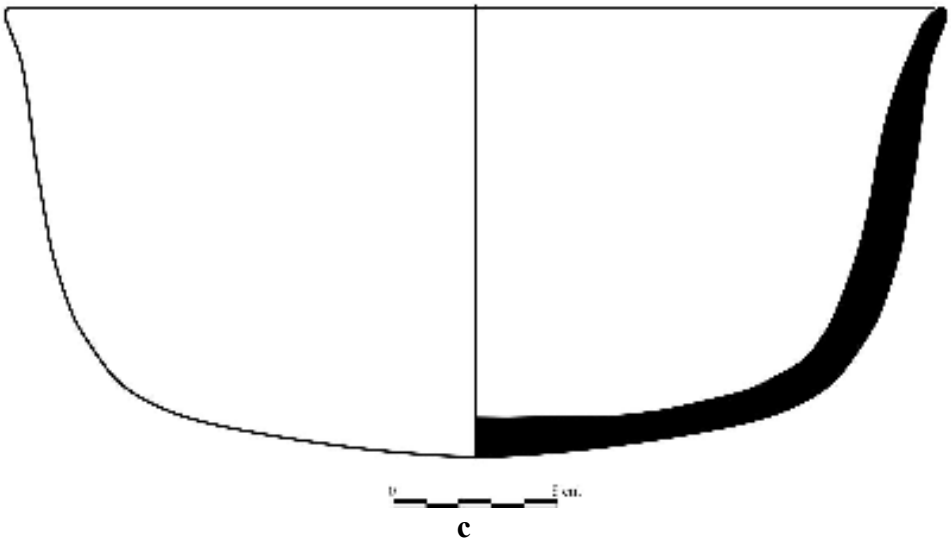
c

a

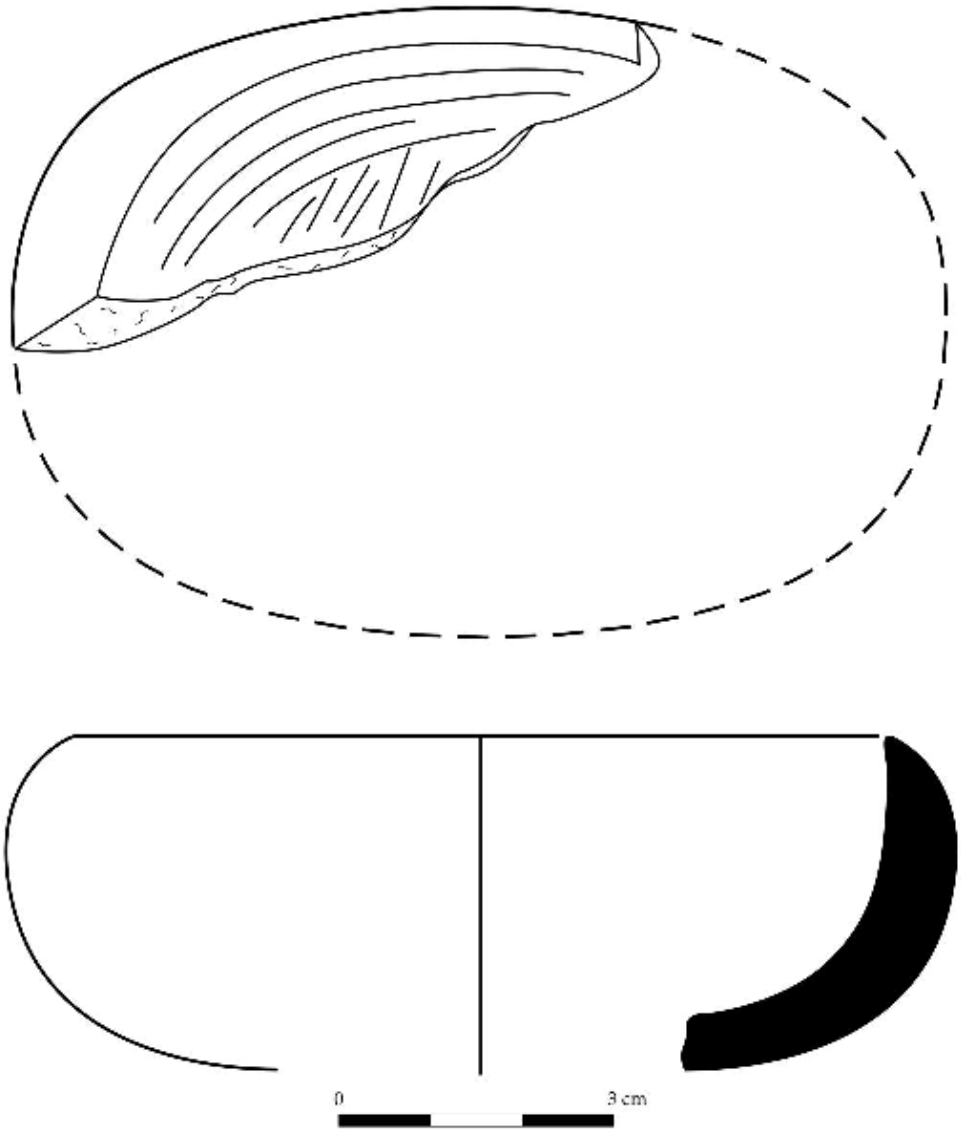

b

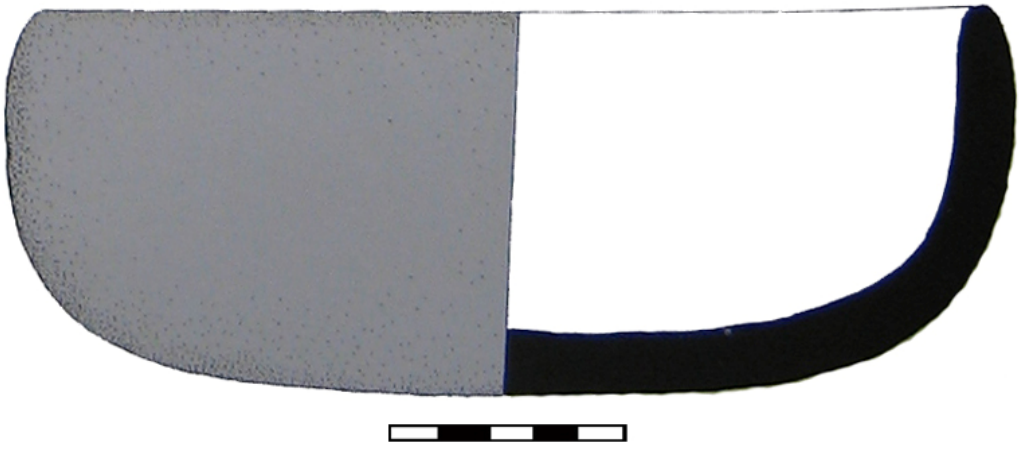

c

Levha 20

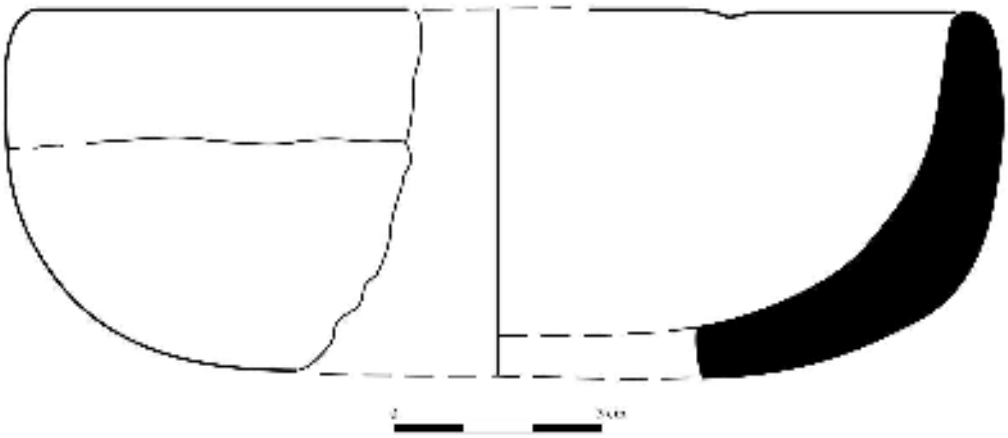

a

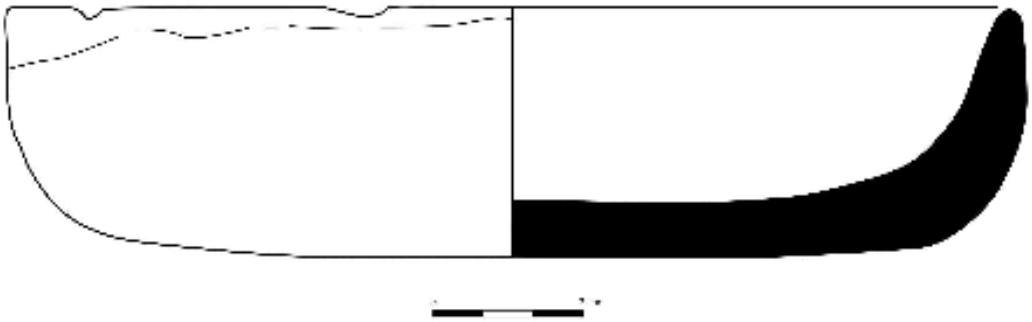

b

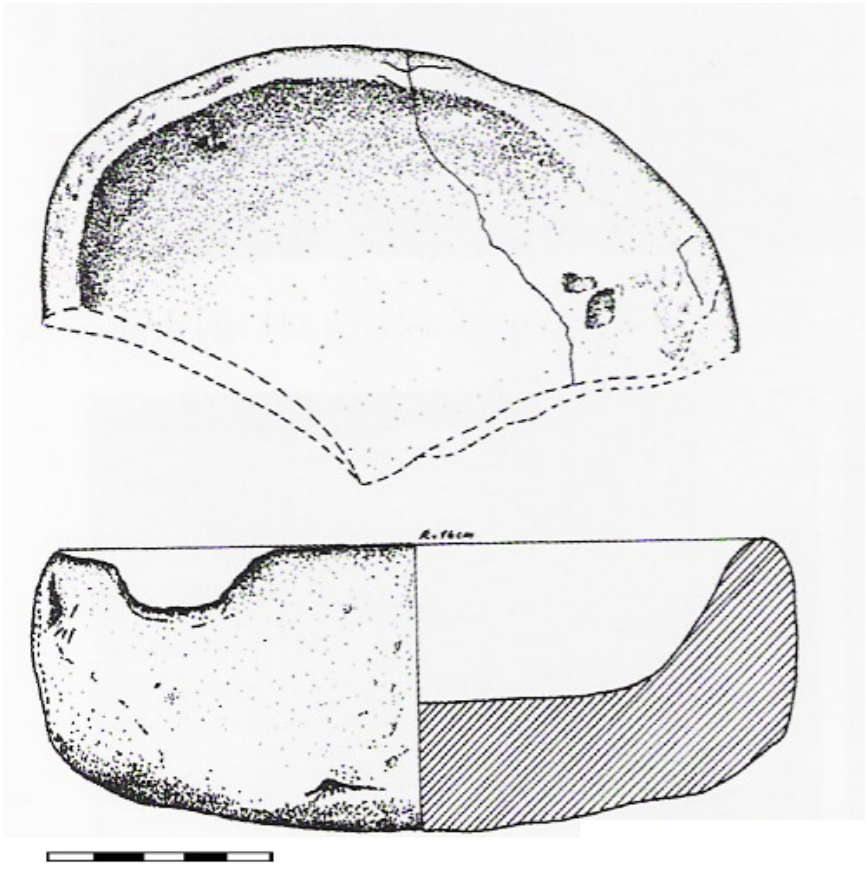
Levha 21

a

b

c

Levha 22

a

b

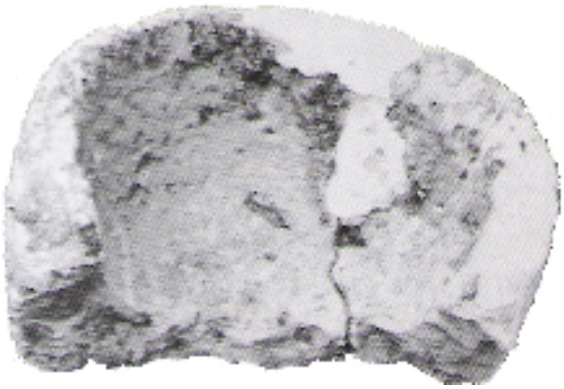
c

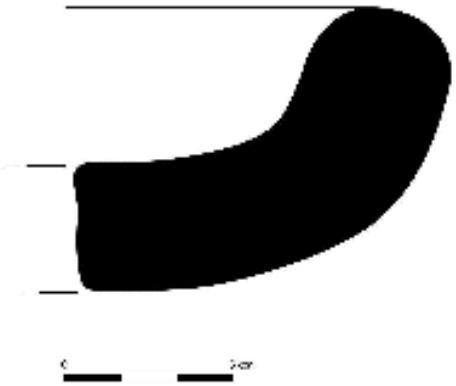
ç

d

a

b

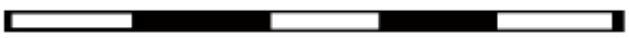

c

ç

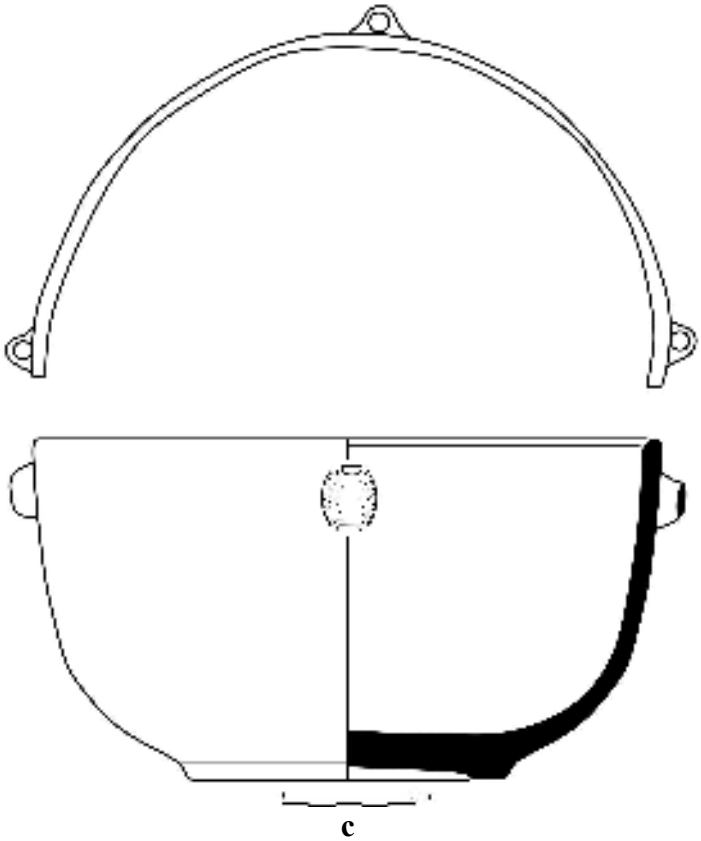
d

a

b

c

a

b

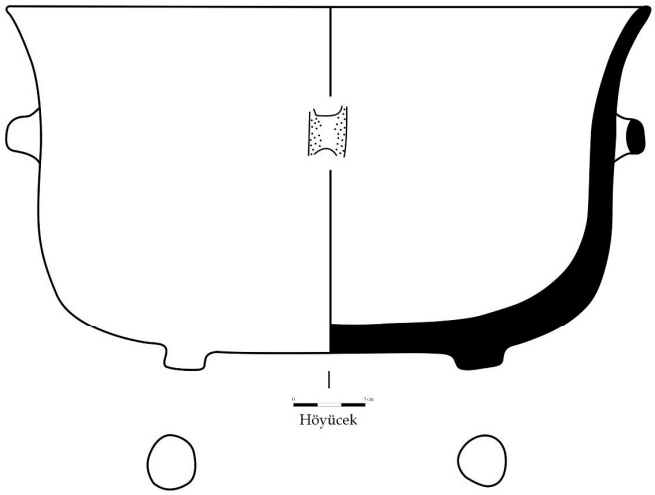
c

a

b

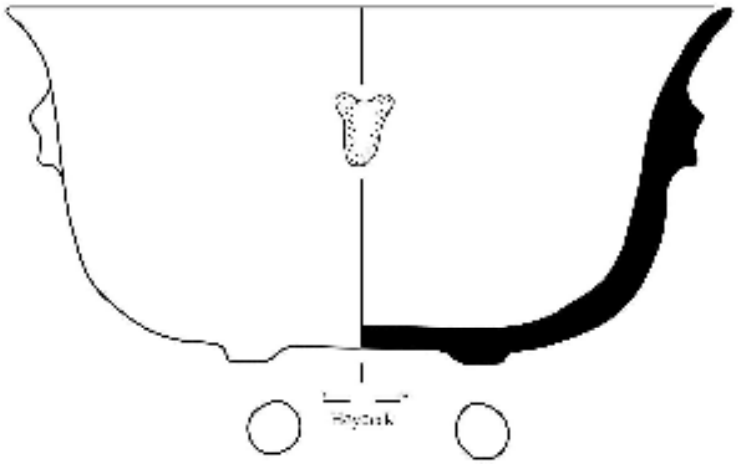

c

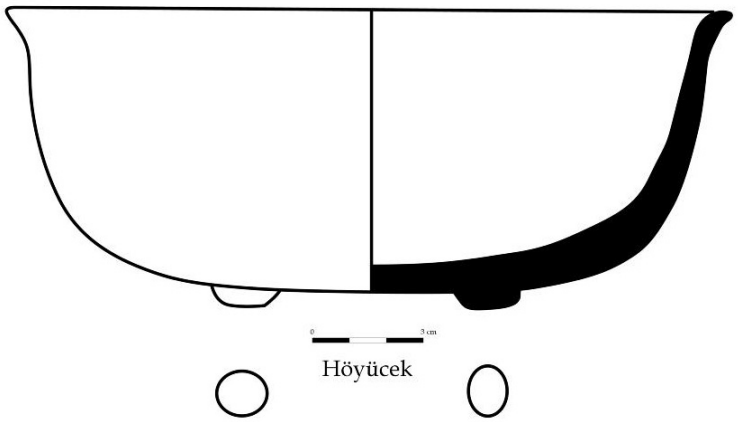

a

b

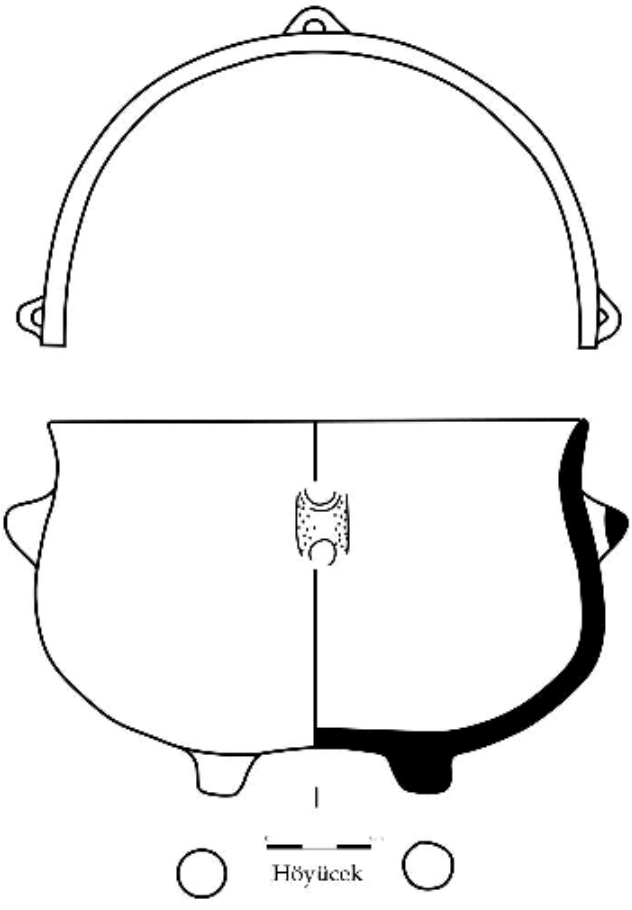

c

a

b

Levha 29

a

b

c

ç

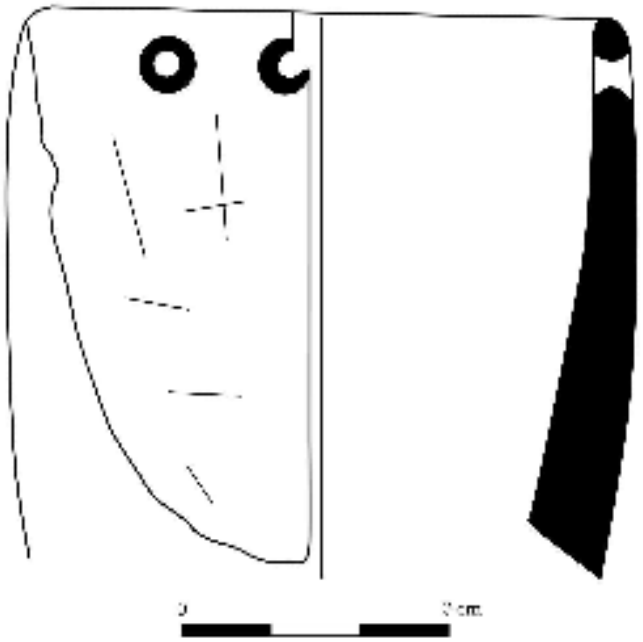

a

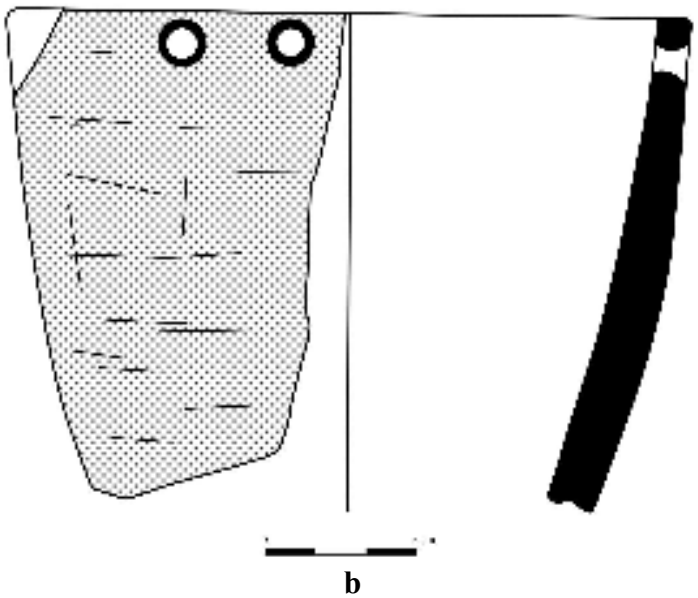

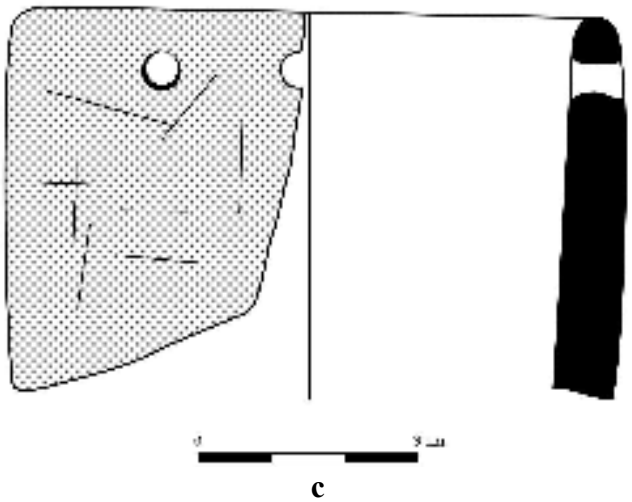
b-c

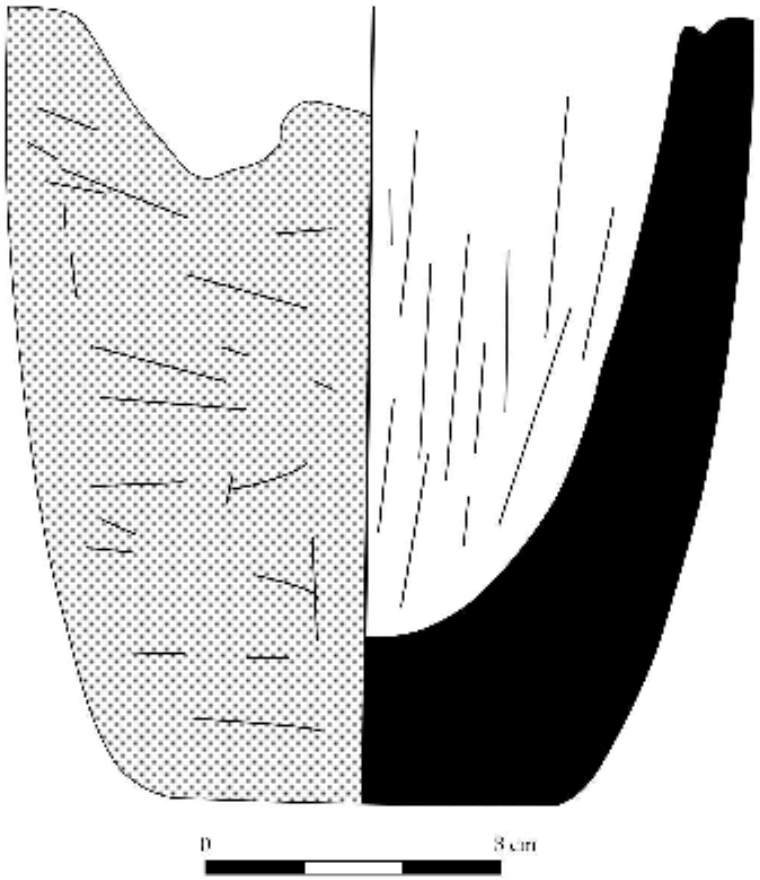
a

b

c

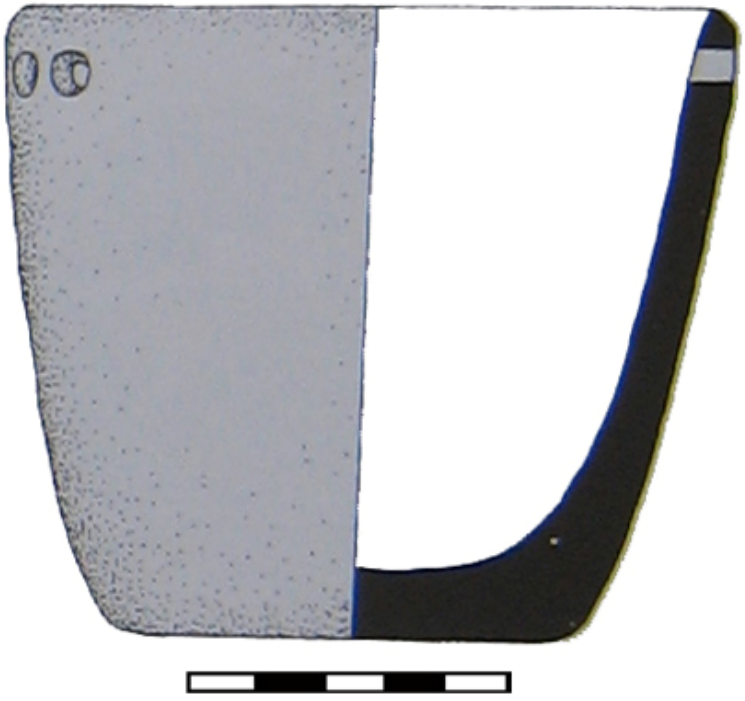
a

b

a

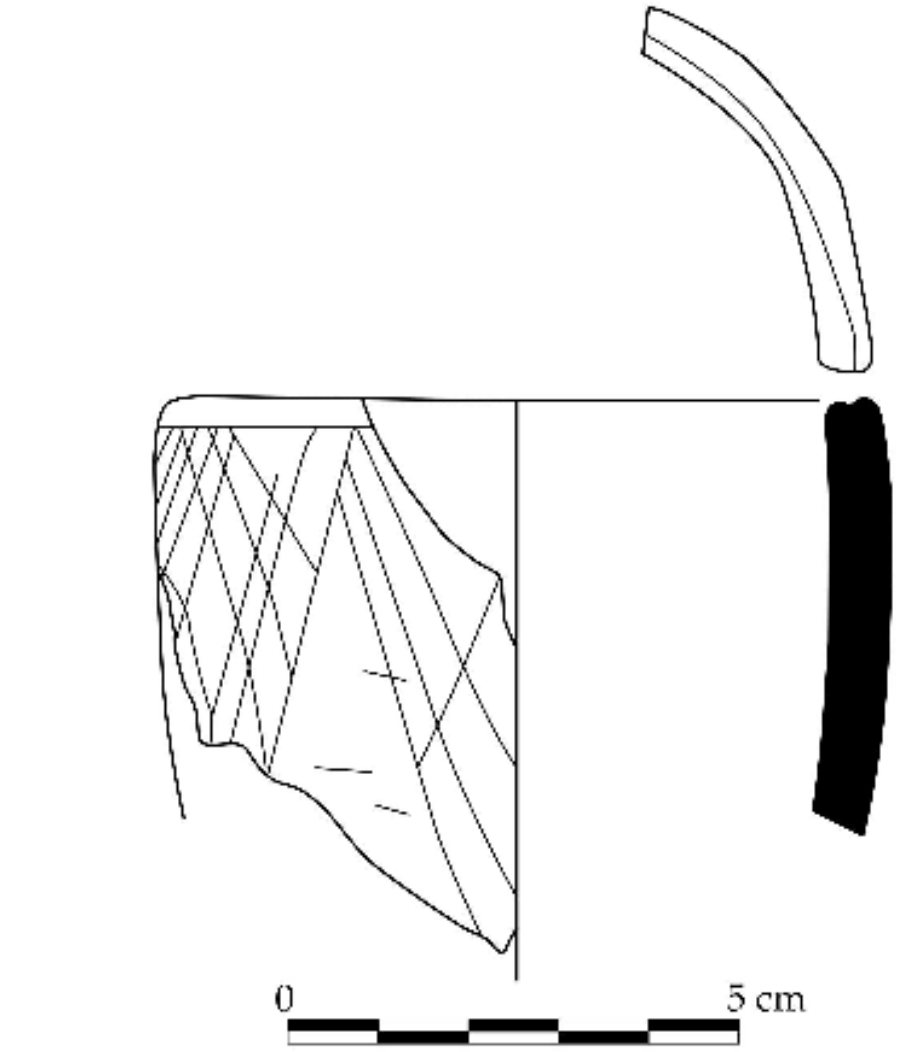
b

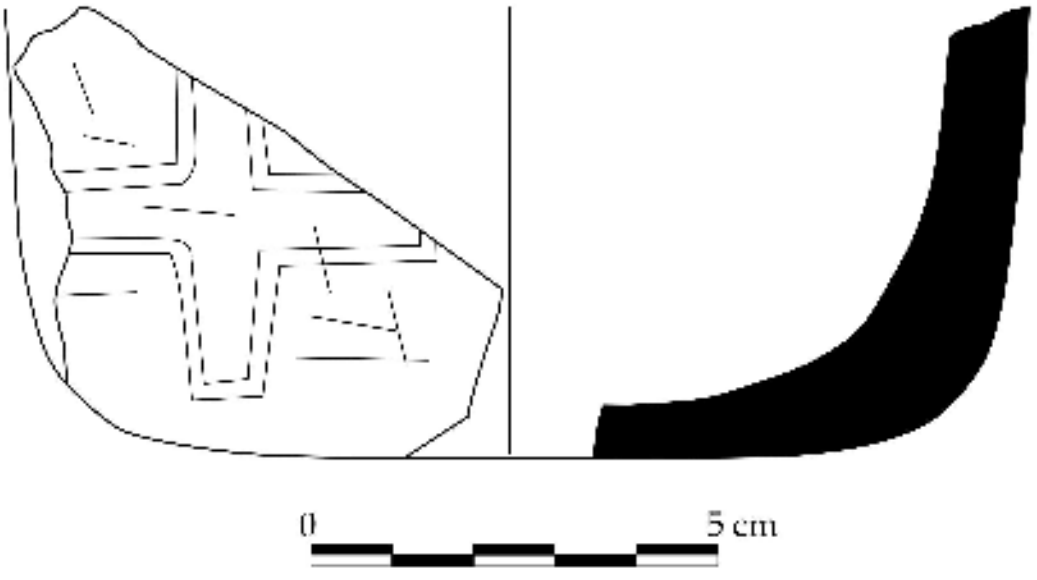
a

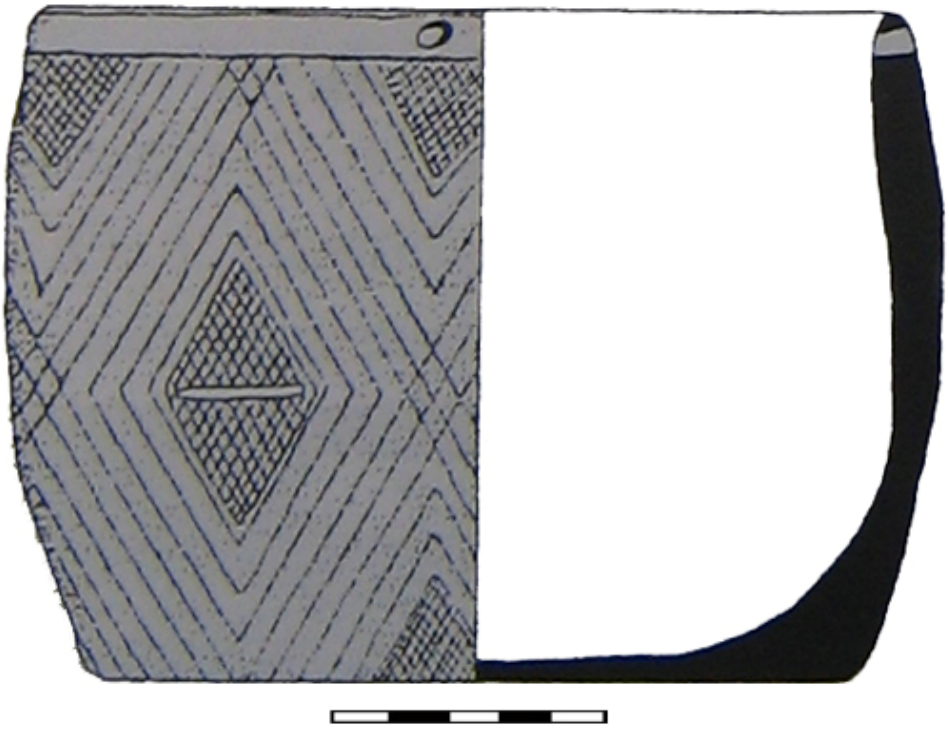
b

a

b

a

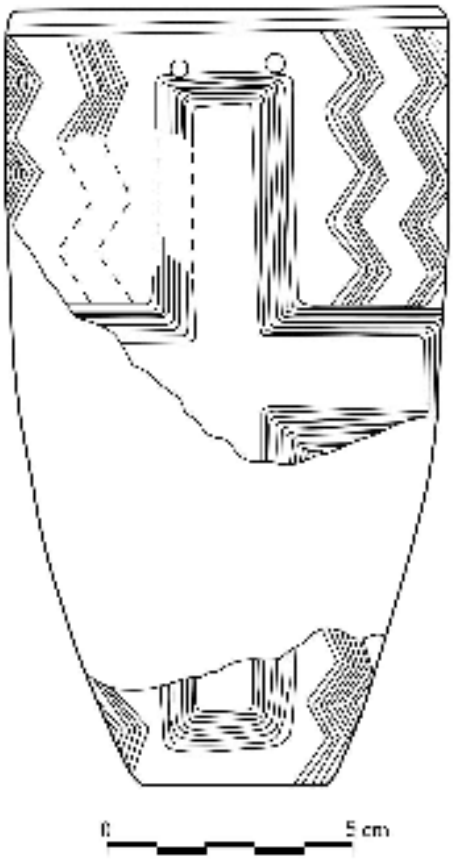
b

a

b

c

a

a

a

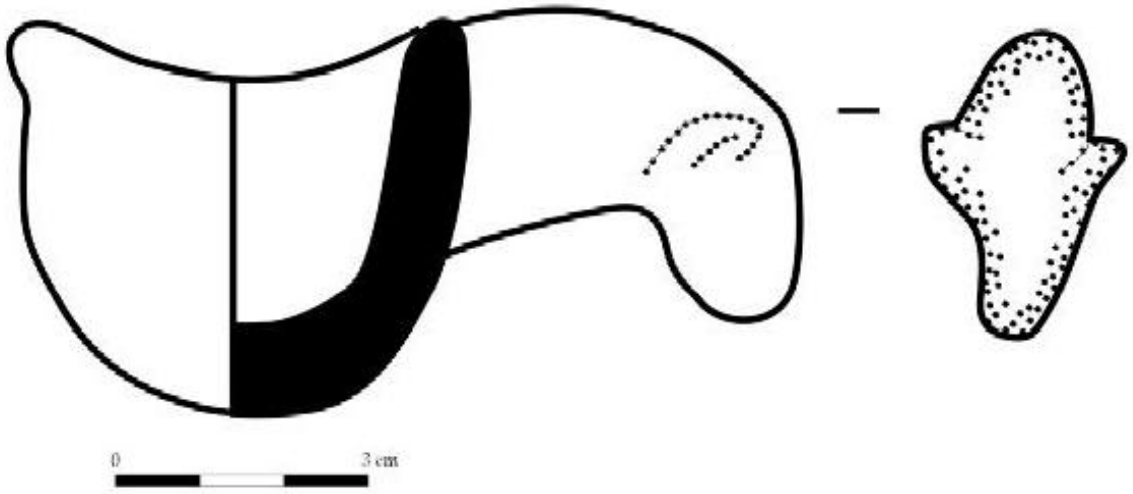
b

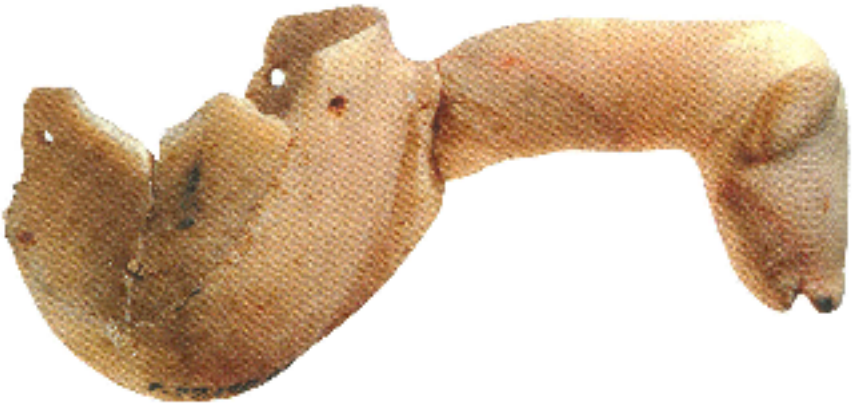
a

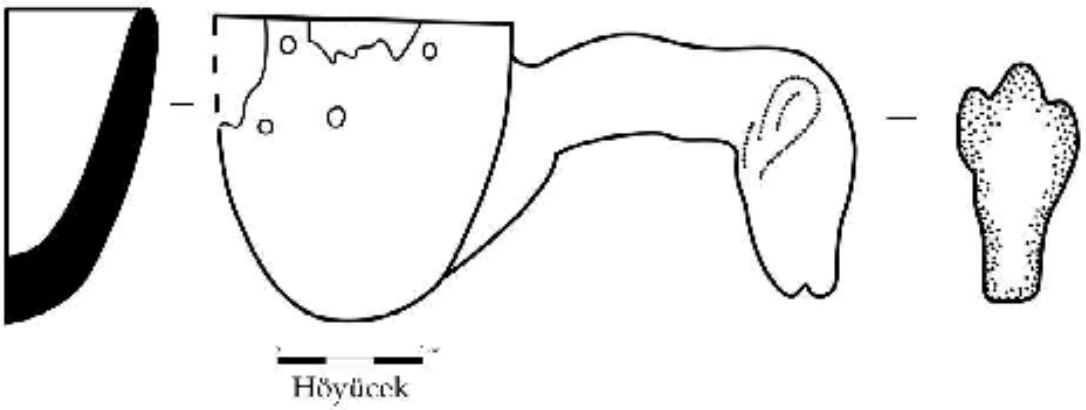
b

c

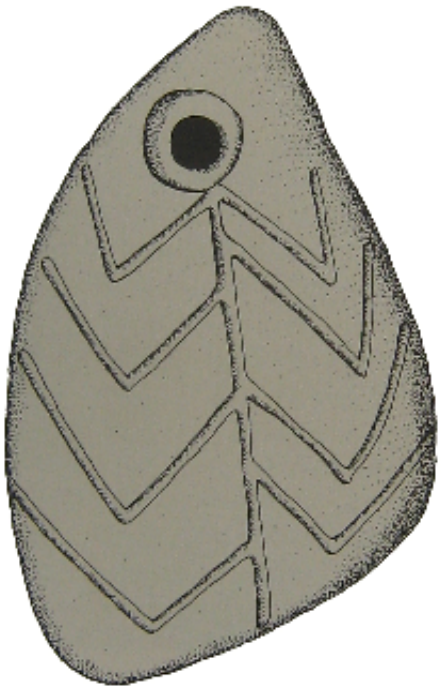
a

b

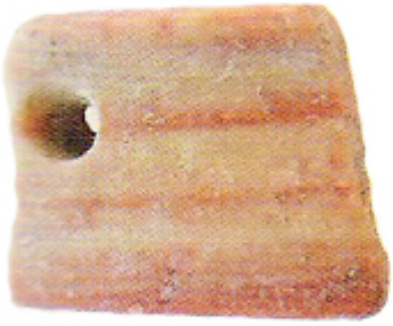
c

a

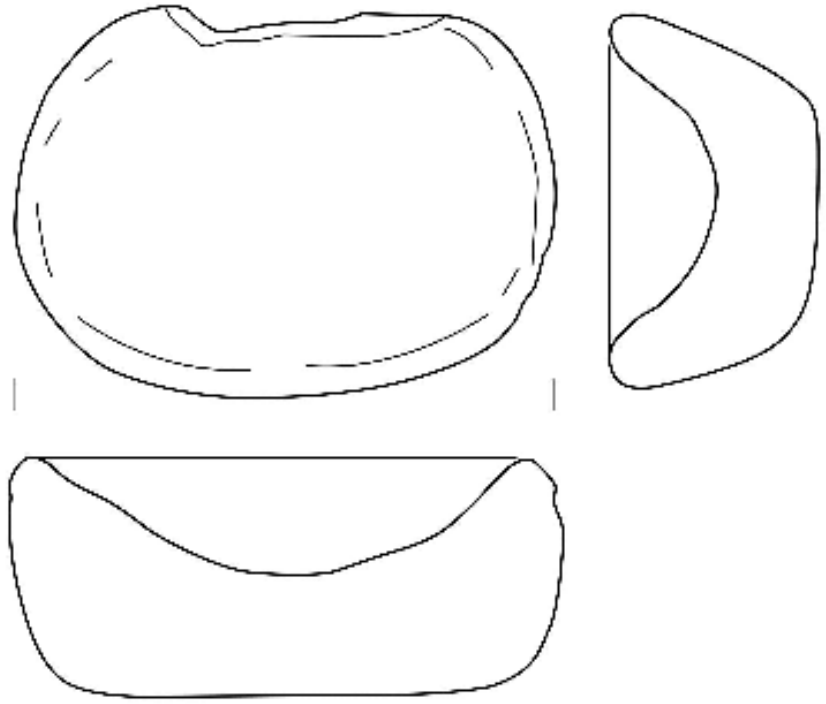

b

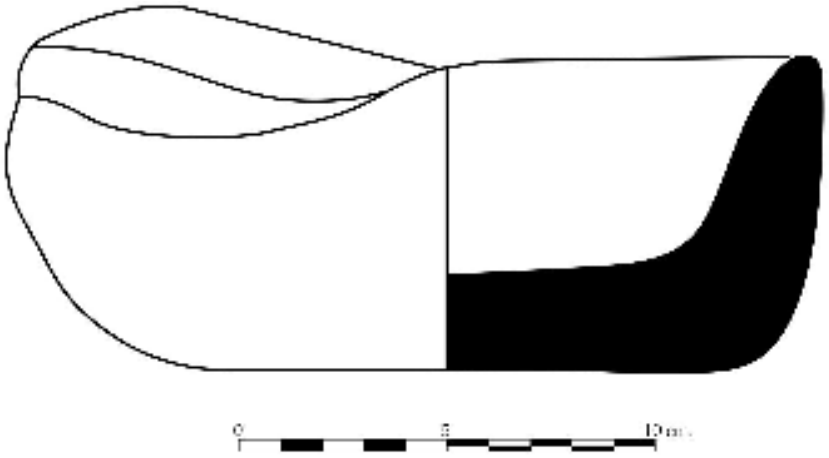

c

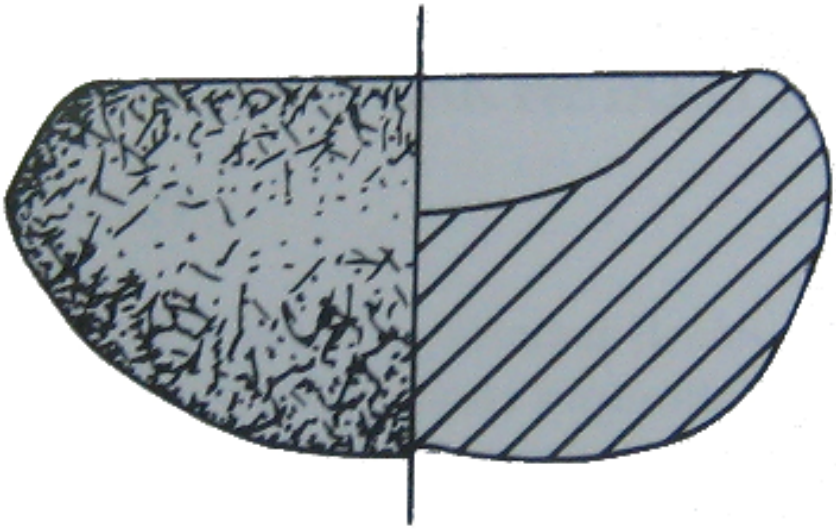
a

b

c

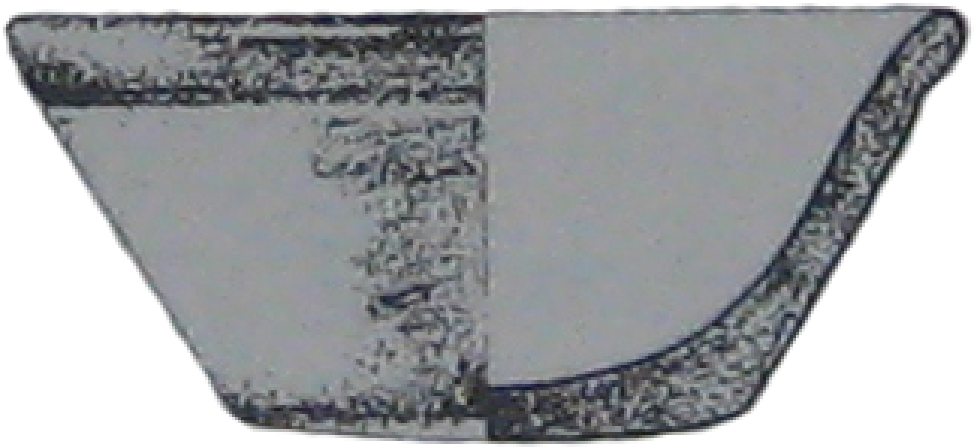
a

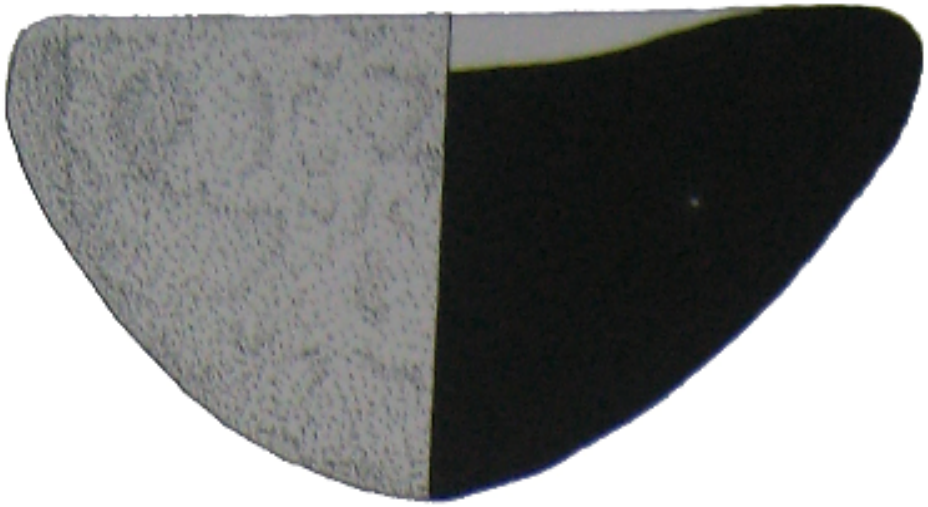
b

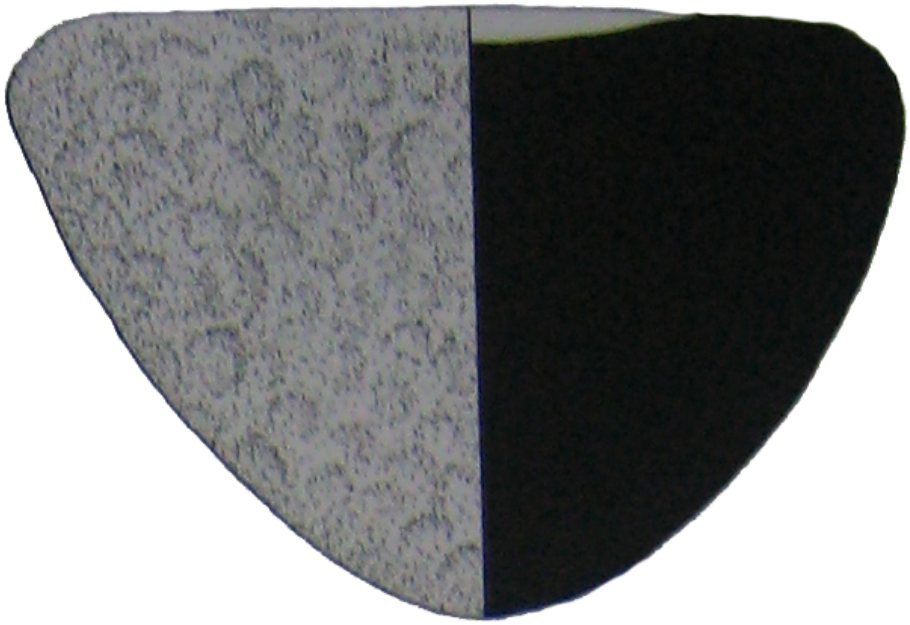
c

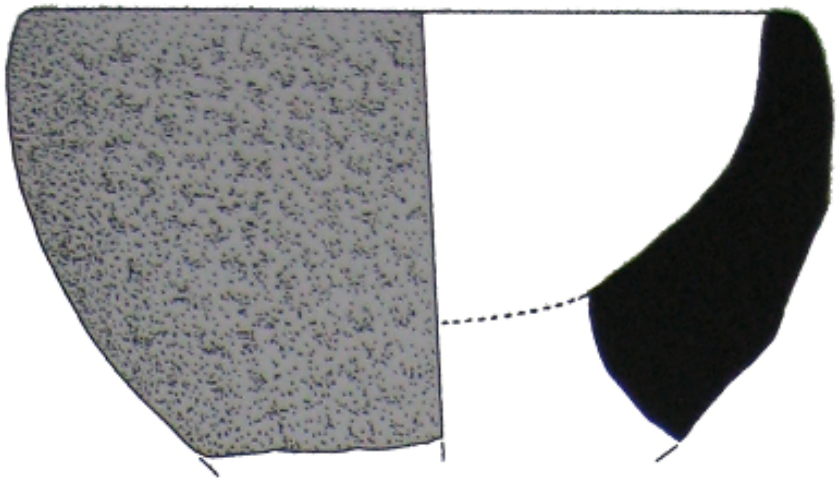
a

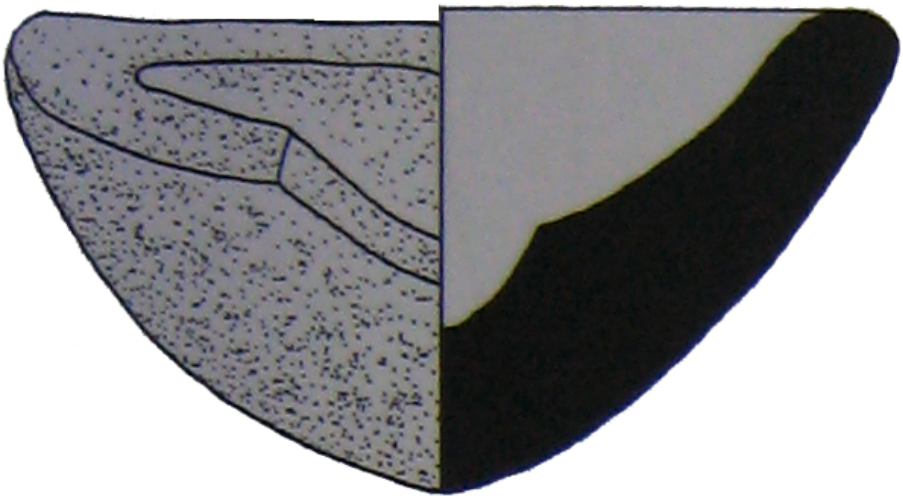
b

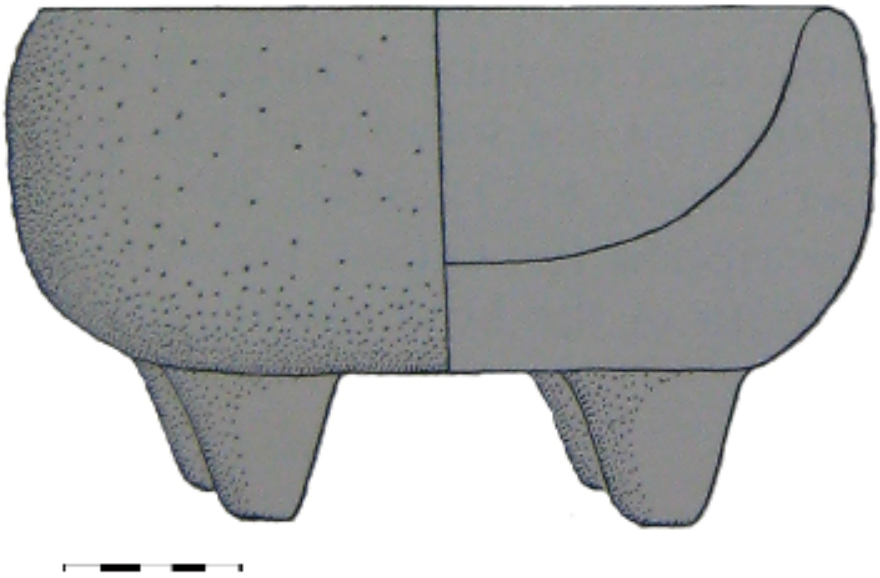
c

a

b

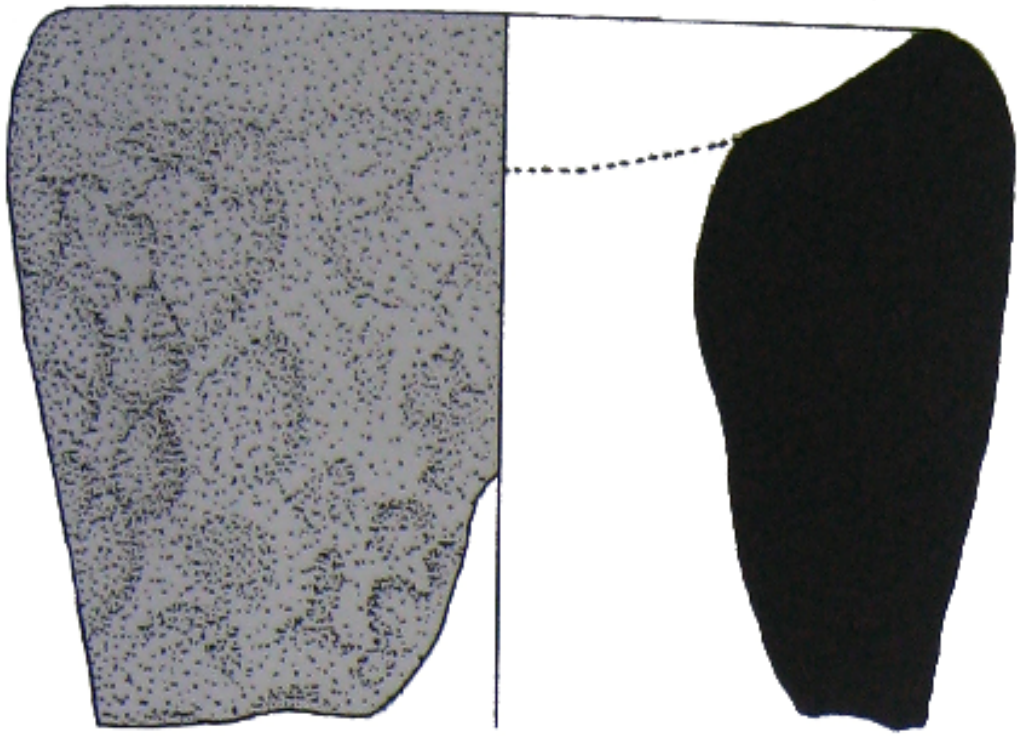
c

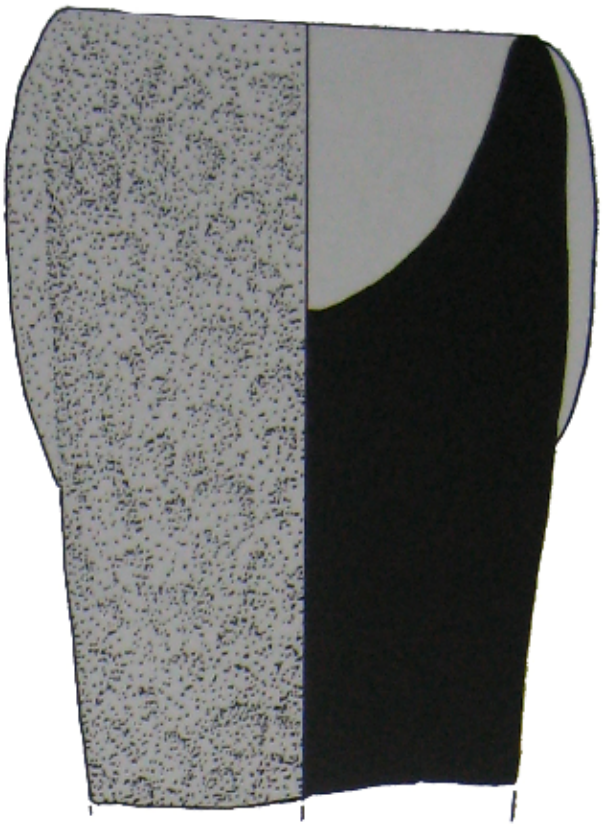
a

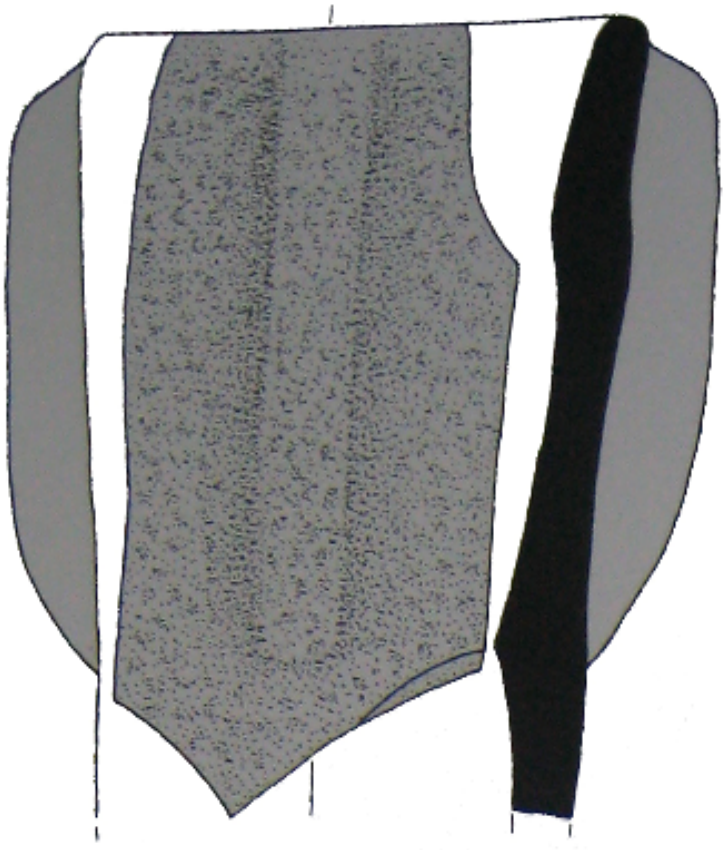
b

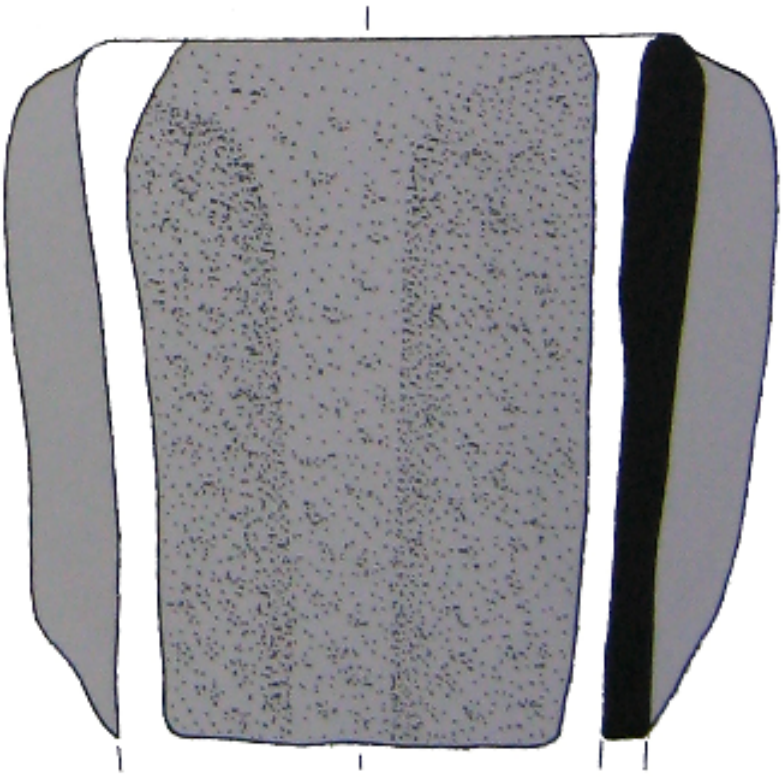
c

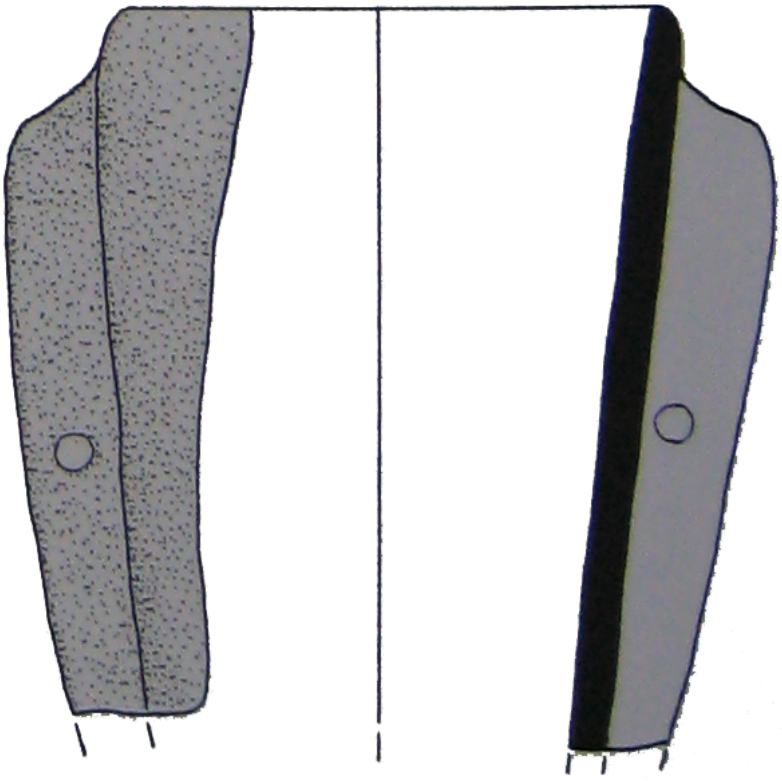
a

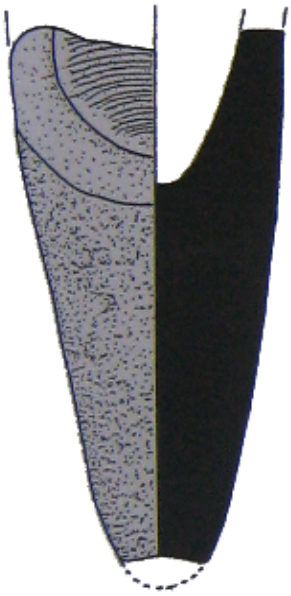
b

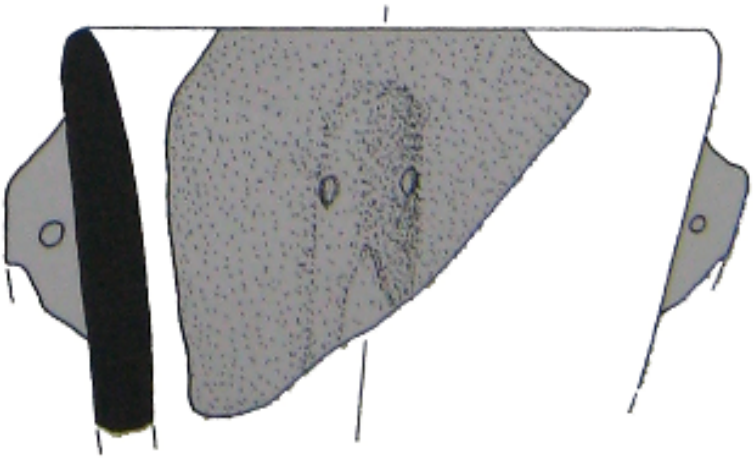
a

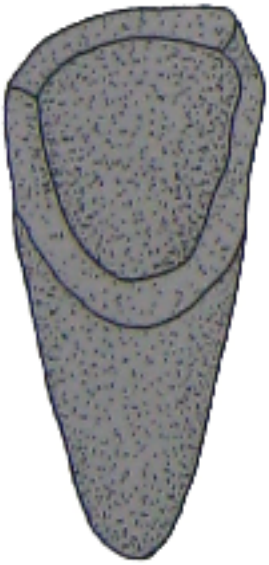
b

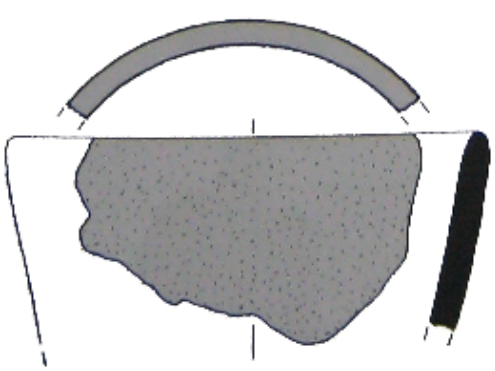
a

b

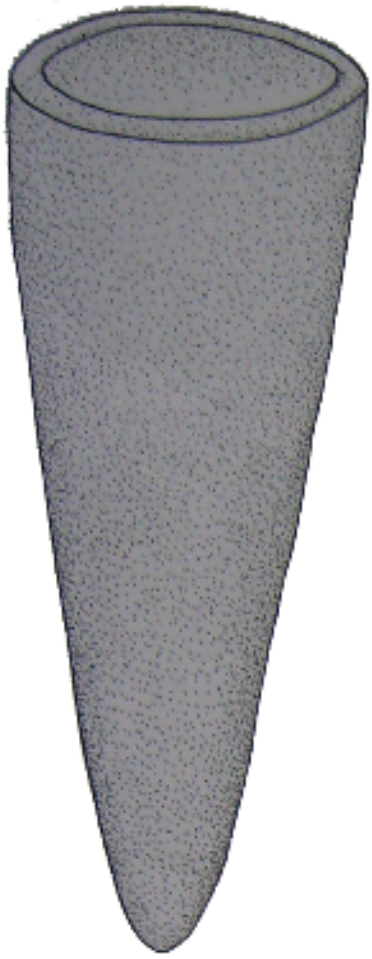
c

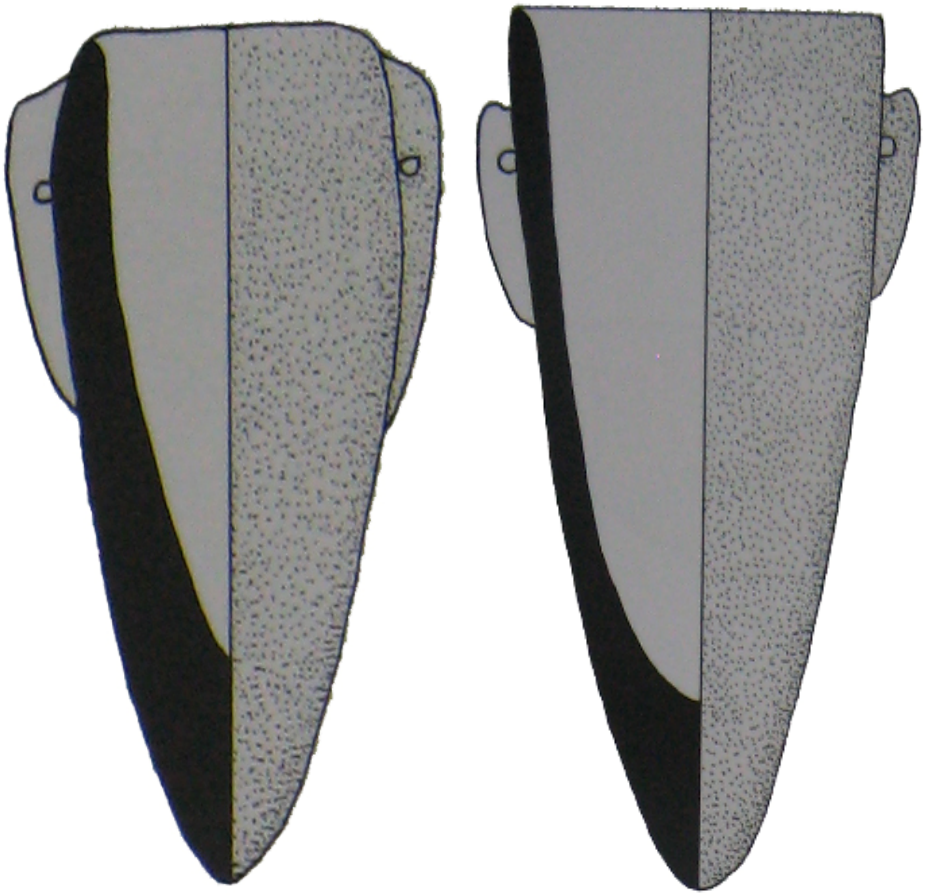
a

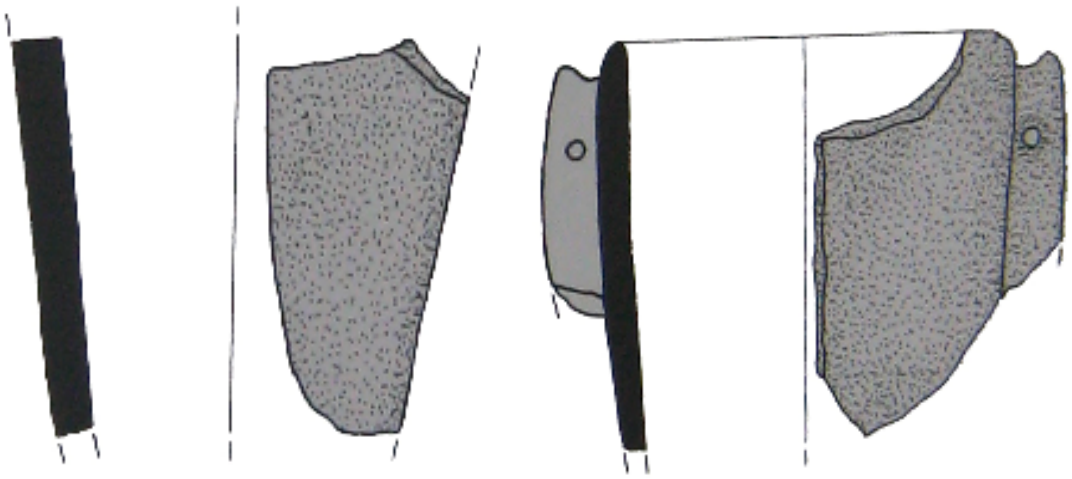
b

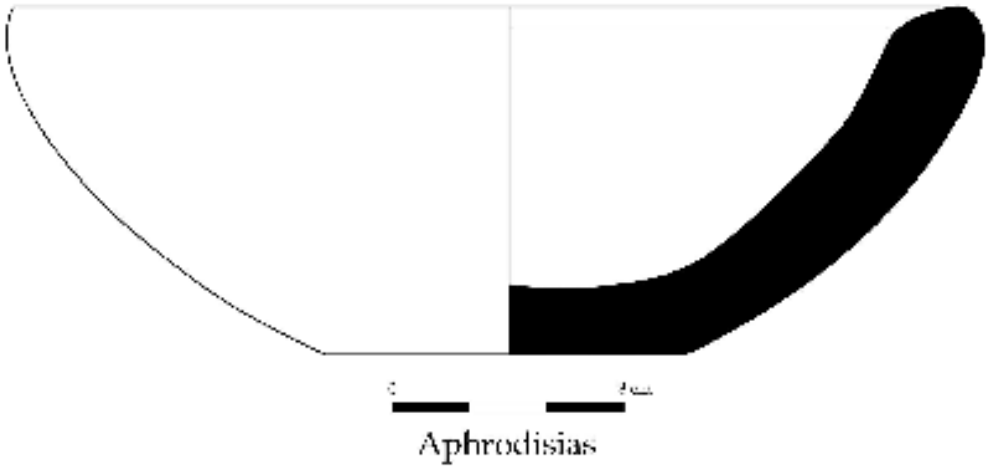
c

a **b**

c **ç**

a

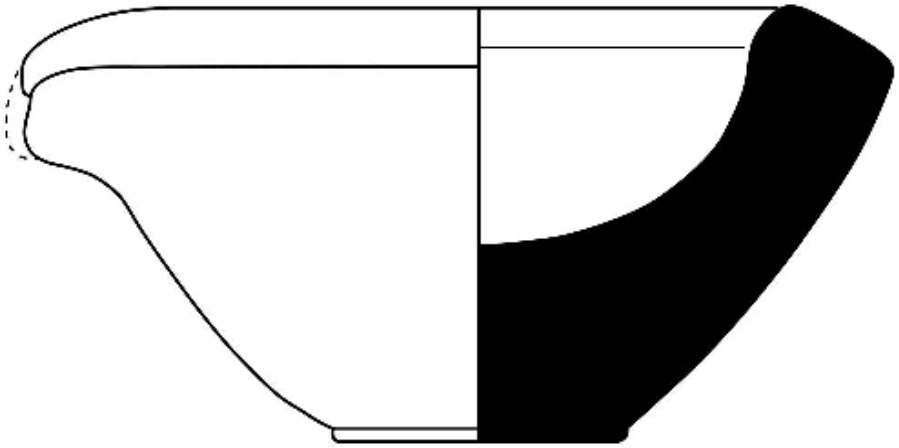
b

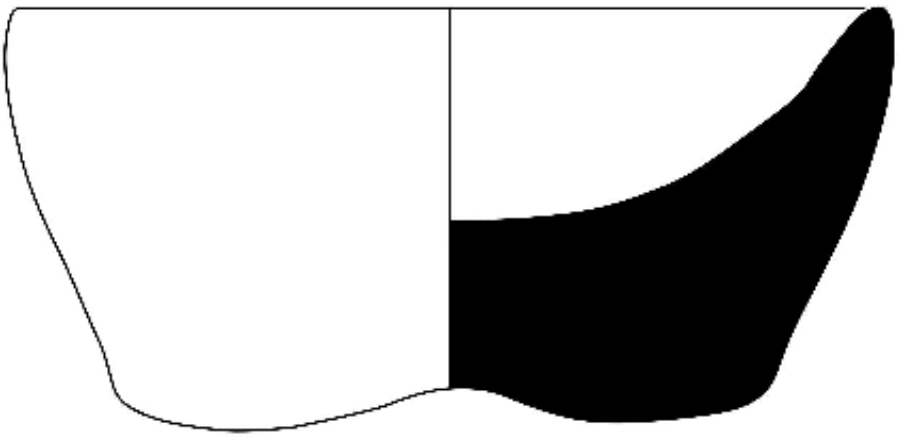
c

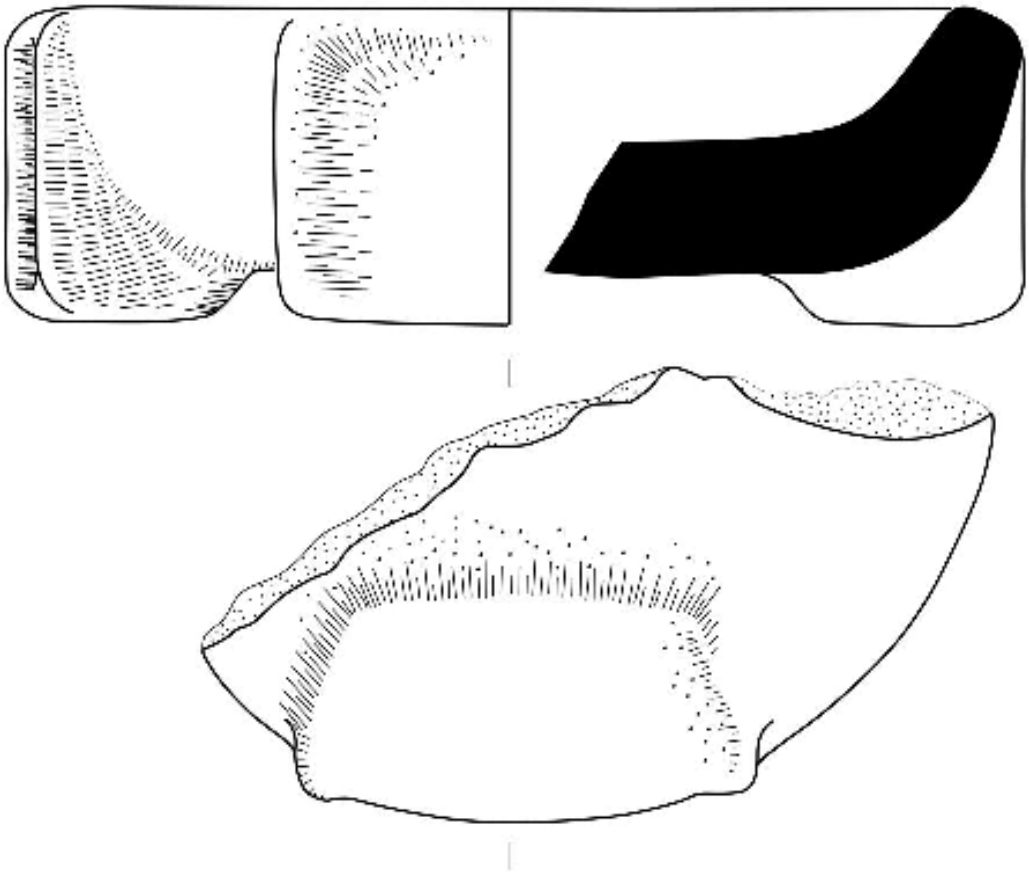
a

b

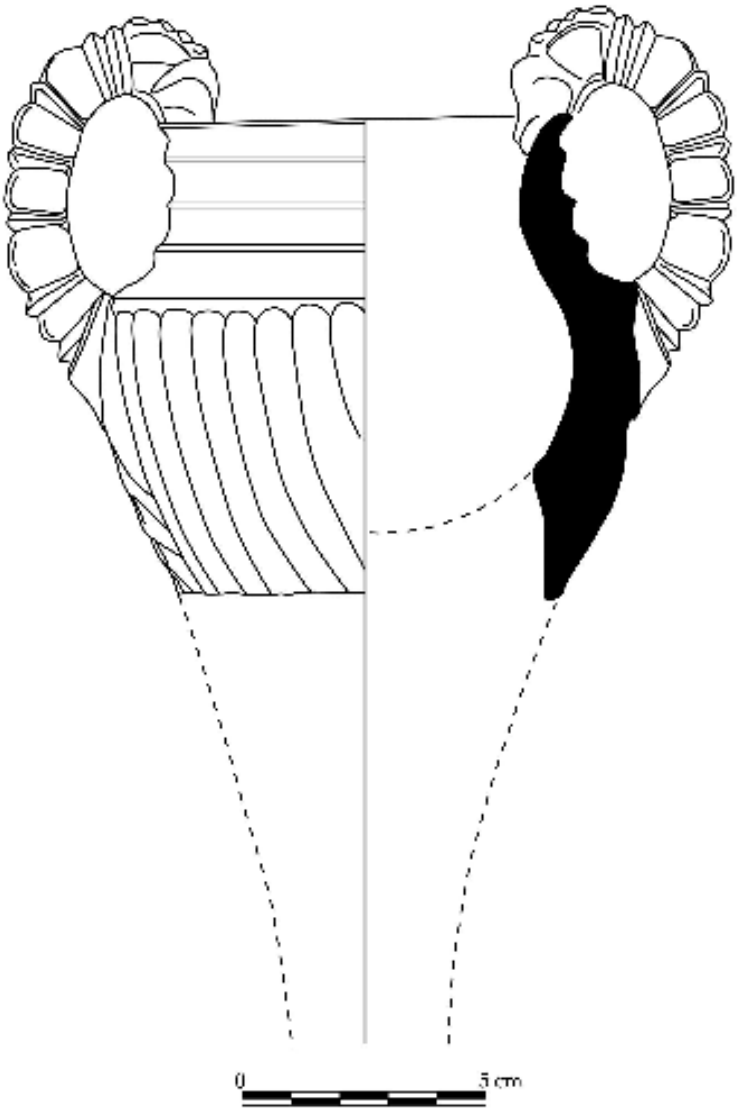
c

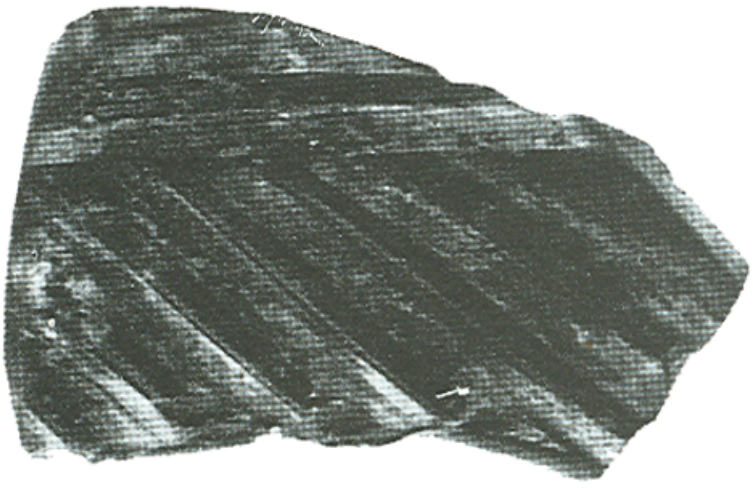
a

b

a

b

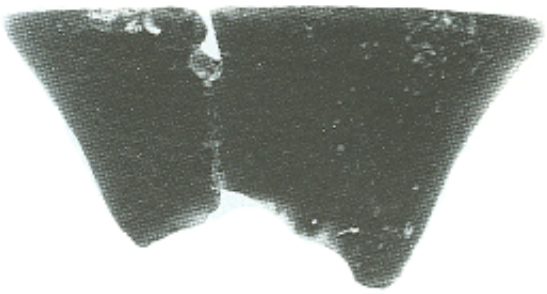
a

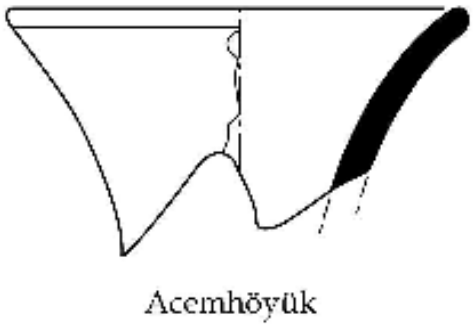
b

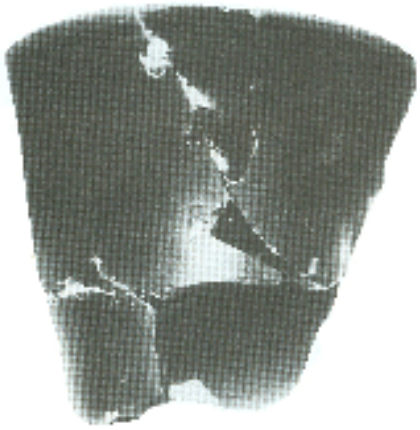
c

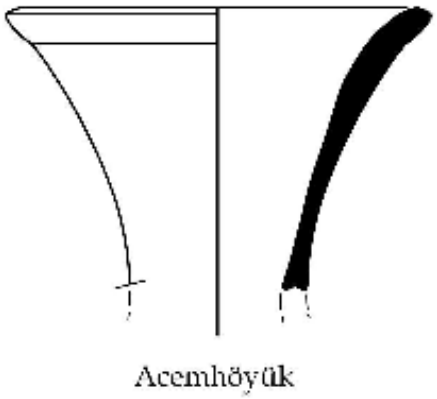
a

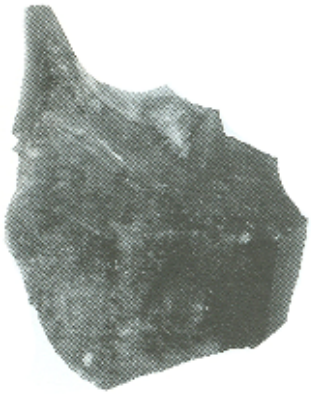
b

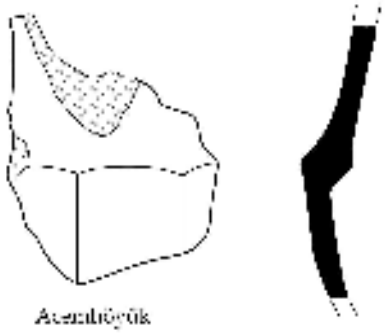
c

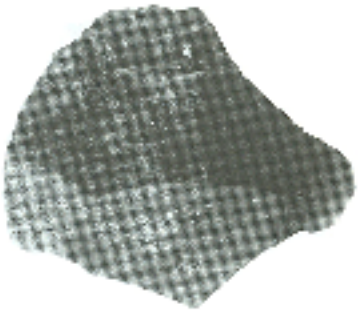
ç

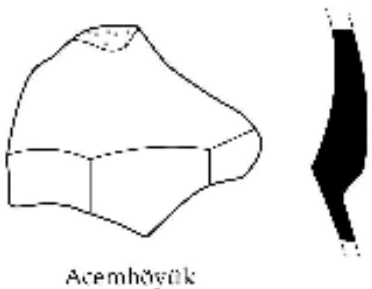
d

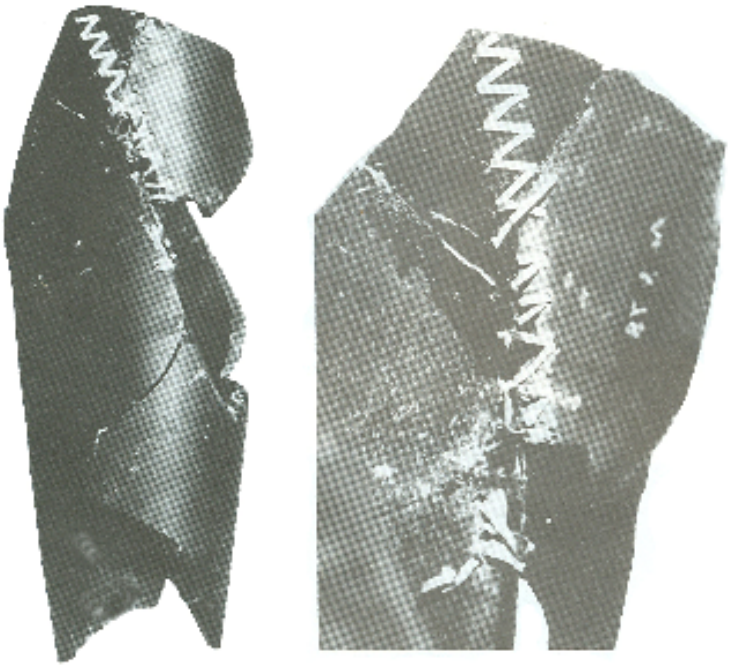
e

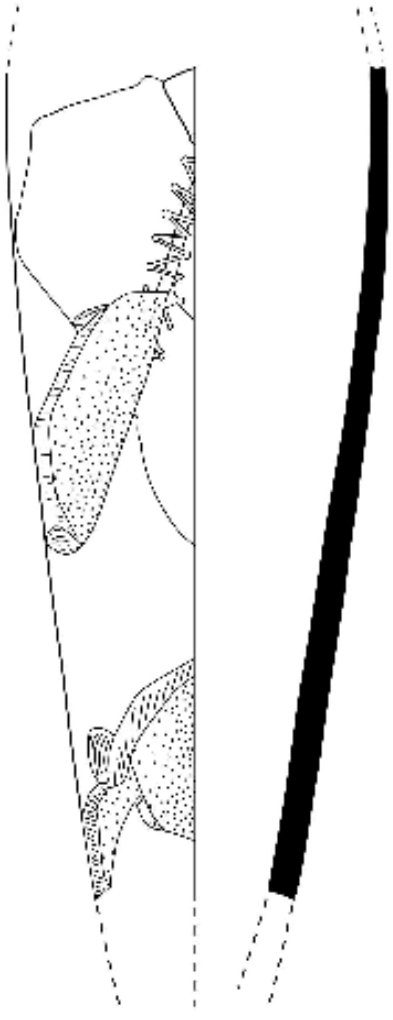
f

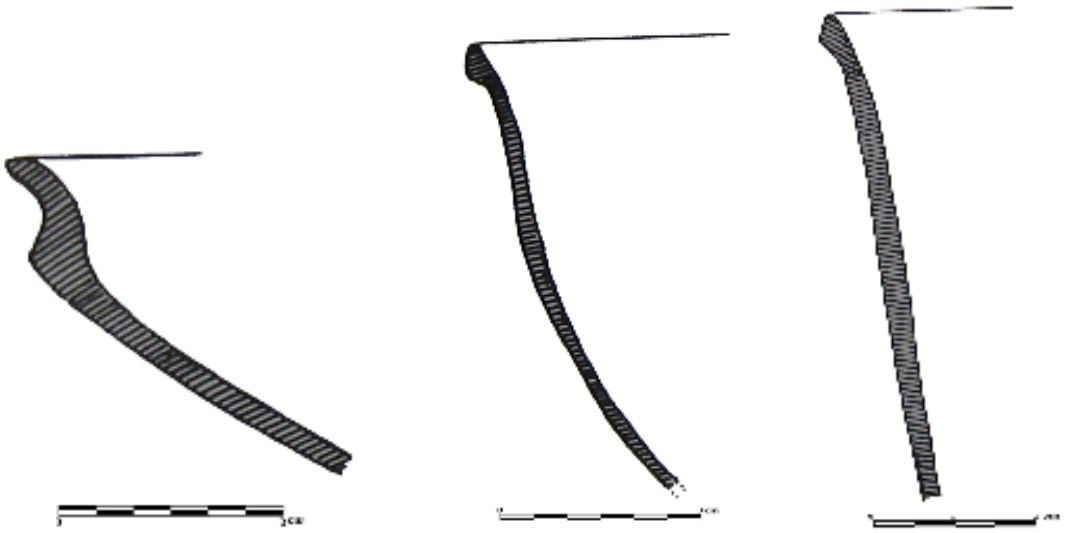
g

a **b**

c

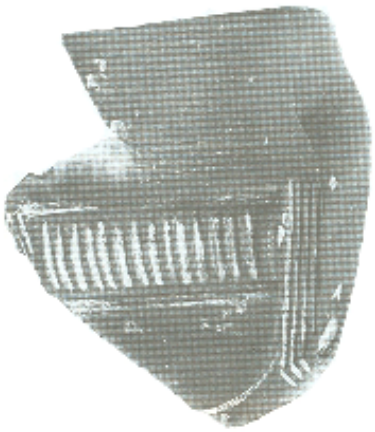

a **b** **c**

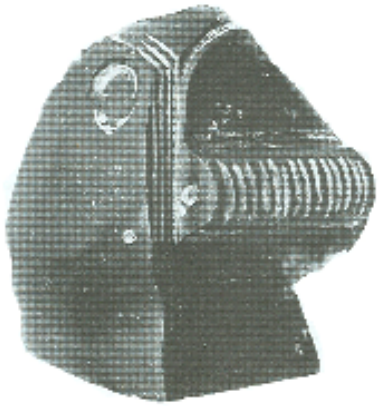

ç

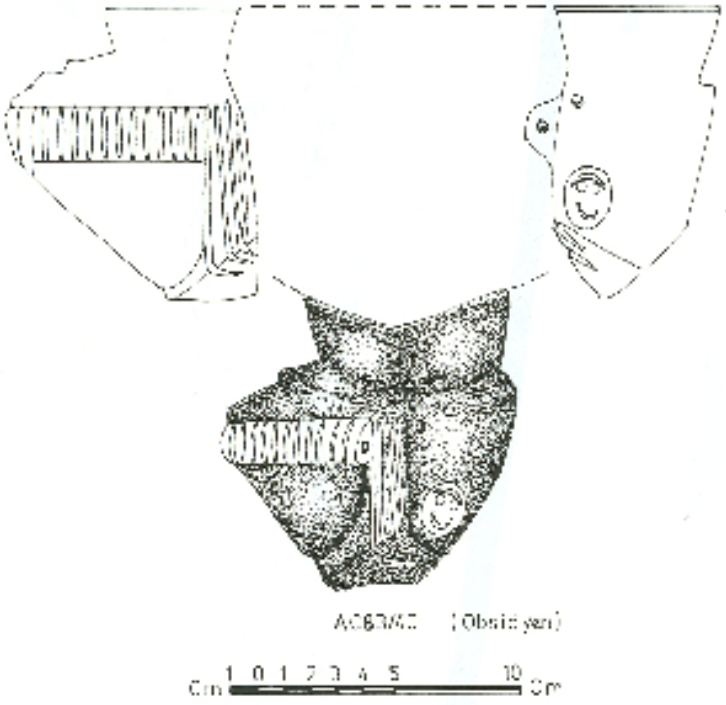
Levha 61

a

b

c

ç

a

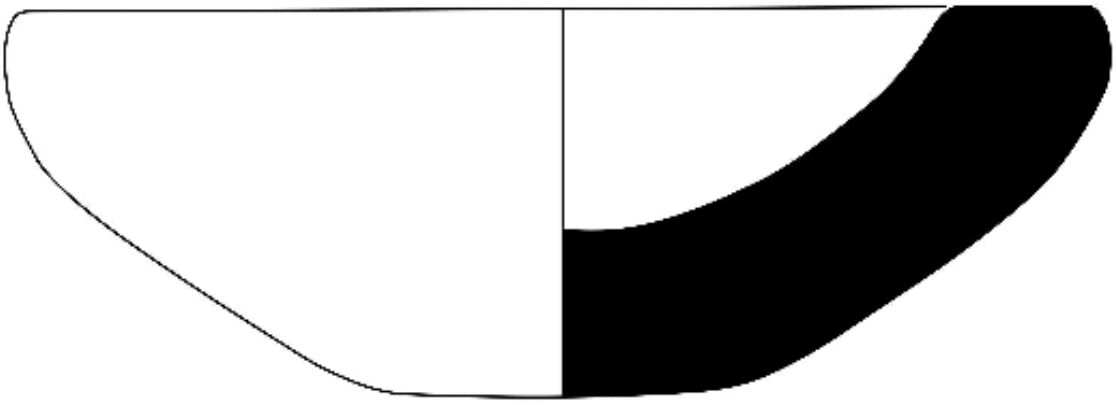
b

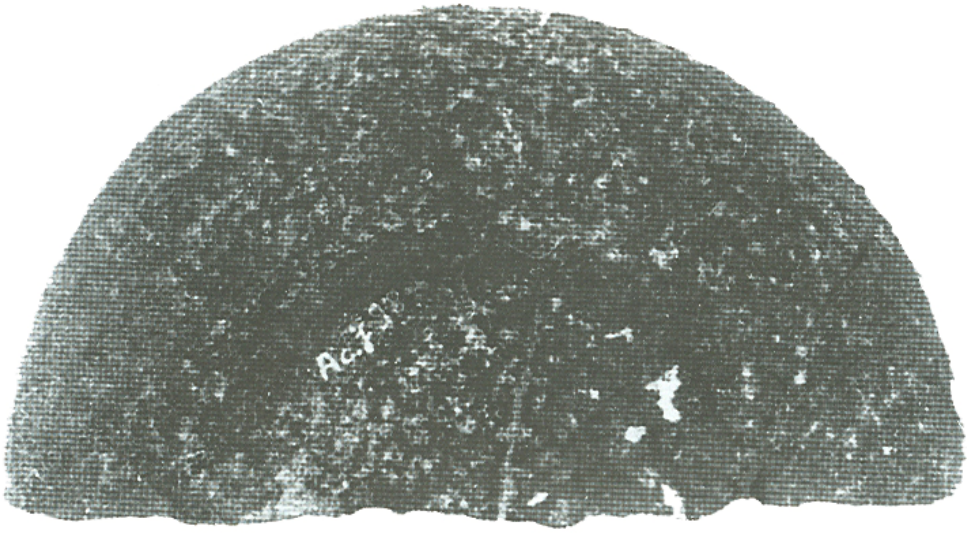
c

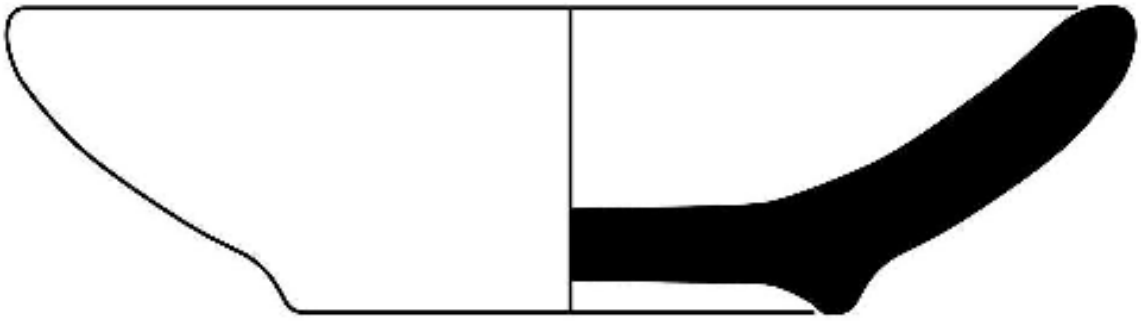
d

a

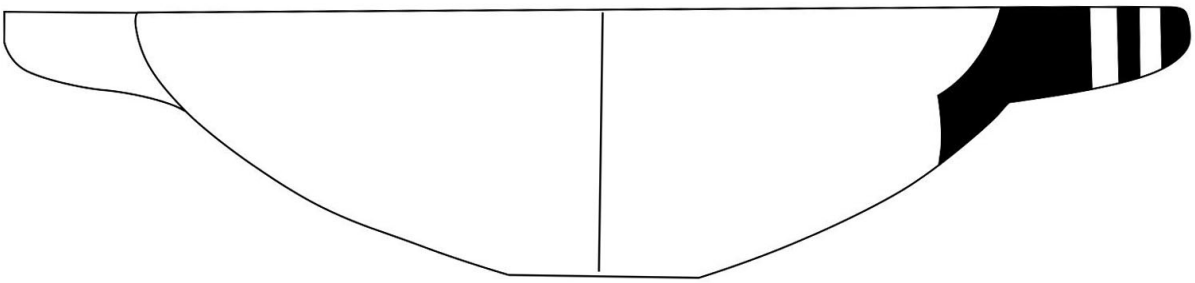
b

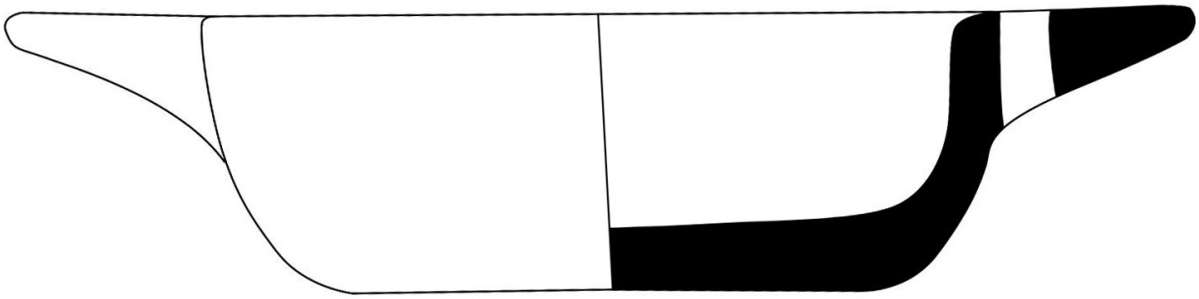
c

a

b

c

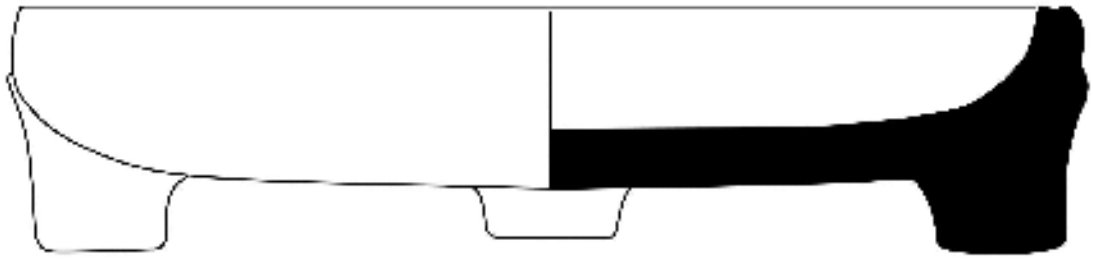
ç

a

b

c

Boğazköy

ç

a

b

a

b

a

b

a

b

c

Levha 70

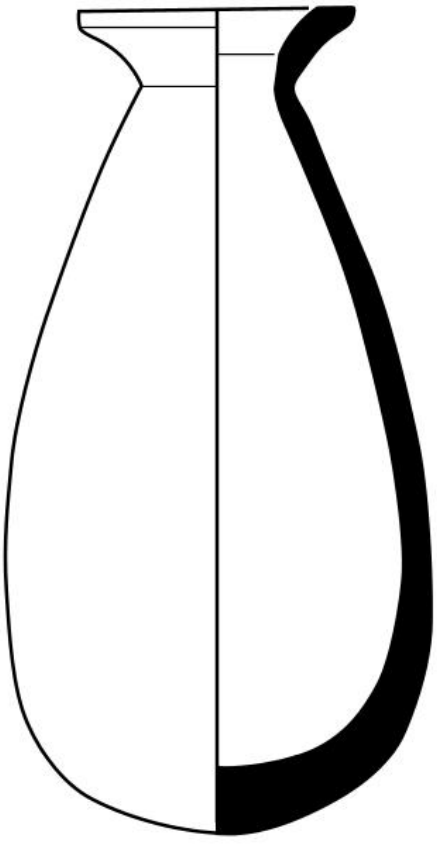
a

b

c

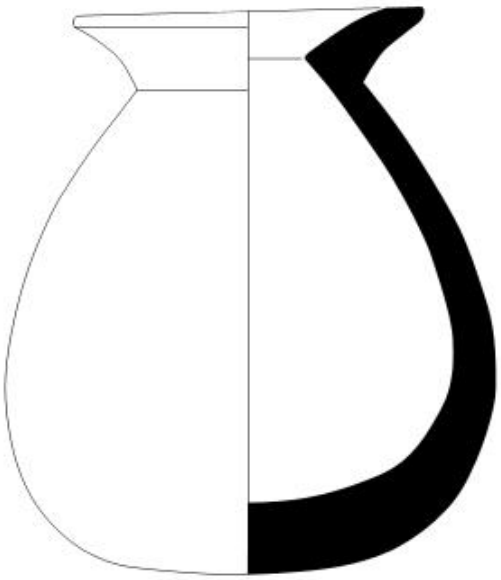

ç

Levha 71

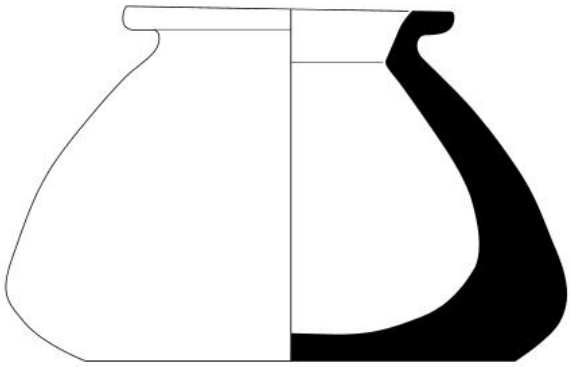
a

b

c

ç

d

e

a

b

c

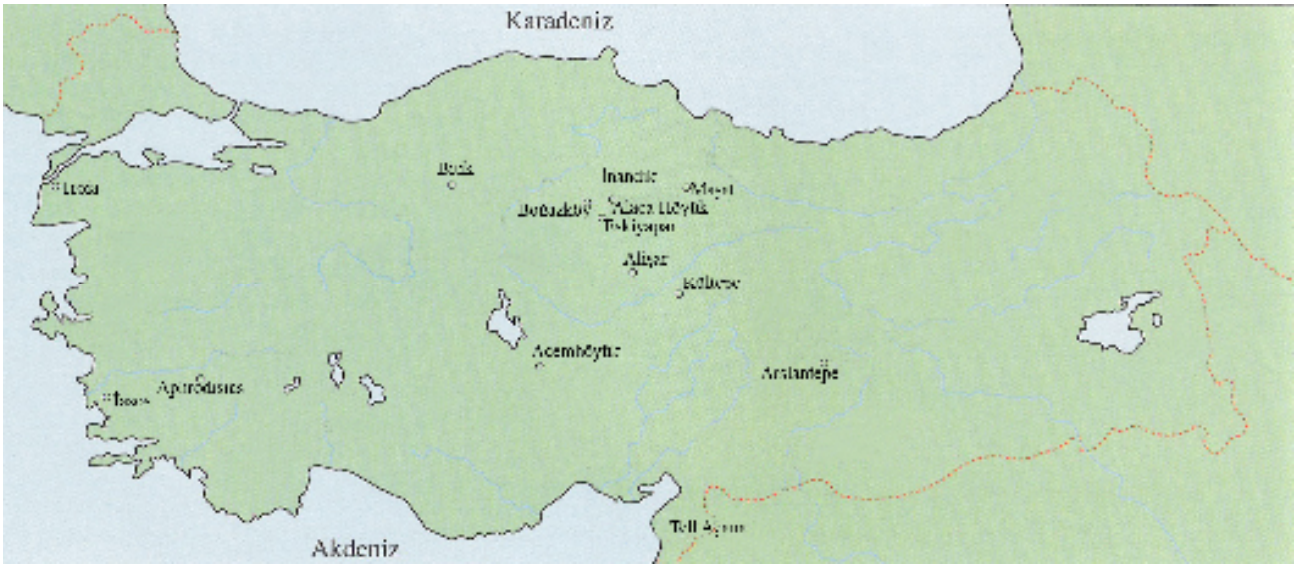
Harita 1

Karadeniz
Akdeniz
Aşıklı
Çayönü
Yeşilova
Hacılar
Höyücek
Çan Hasan III
Kuruçay
Nevalı Çori
Kömürcü Tepe
Göbeklitepe
Cafer Höyük
Mureybet
Jerf el Ahmar
Jarmo
Ras Şamra
Tell Abu Hureyra
Dukras
Klimonia
Tell Ramad
Tell Aswad
Tell es Pirzh
Jericho
Beidha
Ali Koş

Harita 2

Harita 3

Karadeniz
Troia
Beşik
İnandık
Bebekdüğ
Alişar
Kültepe
Acemhöyük
Aphrodisias
Arslantepe
Tell Açana
Akdeniz